GERALD MESSADIÉ

MOISE

roman

Profetul întemeietor

**

EDITURA ALLFA

Gerald Messadie
Moise 2 – Profetul întemeietor

Nici chiar Dumnezeu n-ar putea exista fără profeți.

Luther

277-253

Cuvânt Înainte

Omul care a întemeiat lumea modernă

Primul volum al reconstituirii romaneşti a vieții lui Moise, "*Prințul fără coroană*", a prezentat tiparul istoric în care a fost turnat personajul: curtea şi Egiptul lui Ramses al II-lea. Monarhie puternic centralizată, într-o formidabilă expansiune cuceritoare, corupție endemică, sunt trăsăturile dominante ale acestei faimoase perioade din istoria Egiptului antic.

Cred că nu poți scrie istoria fără a prezenta în acelaşi timp şi tiparul şi personajul care a ieşit din el. Tiparul formează, personajul se reformează.

Crescut la palat, în frivolitatea arogantă a curții, tânărul Moise, de sânge regal prin mama sa, se îndepărtează de aceasta atât fizic, cât şi moral. Moise este numit intendent al construcțiilor regale din Egiptul de Jos, regiune până atunci neglijată de capitală şi în care Seti I, apoi Ramses al II-lea, fiul său megaloman, construiesc cu înverşunare noi oraşe pe măsura orgoliului lor. Aici îi cunoaşte Moise pe evrei sau apiri, imigrați în urmă cu patru sute de ani pe urmele lui Iacov de fapt, ei sunt cei care construiesc aceste oraşe.

Dar evreii nu mai sunt imigranții bineveniți de altădată, protejații puterii regale, ci au fost între timp coborâți la rangul

de cvasi-sclavi, de truditori pe degeaba. Pentateuhul, adică primele cinci cărți ale Vechiului Testament, face din Moise "un mare om în regatul Egiptului".Formula este fără îndoială calchiată după modelul lui Iosif, consilier al unui faraon care se trăgea din hiksoşi, invadatori care cuceriseră țara şi cu care evreii întrețineau în mod ereditar relații inteligente. Dar definiția nu este cu totul falsă; ceea ce ea nu spune, totuşi, este faptul că în Egiptul lui Ramses, nu puteai avea putere decât în administrație. Moise a fost aşadar un mare intendent.

În Egiptul de Jos, Moise dobândeşte două virtuți care cu siguranță nu se practicau în Egiptul real, istoric al lui Ramses: revolta şi credința. Revolta îi este fără îndoială indusă de evrei şi de dezgustul față de intrigile curții şi ale administratorilor de provincie. Credința i-a fost insuflată de unul din preoții care au supraviețuit religiei de atunci înainte blestemate a "regelui nebun", Akhenaton, care fondase un fel de monoteism, poate chiar dupa modelul evreilor Revolta il face pe Moise sa omoare un om, un contramaistru de o cruzime feroce, şi acest fapt îl obligă să fugă în deşertul Sinai. Acolo, el aude vocea lui Yahwe, care îi porunceşte să elibereze poporul Său de sub jugul faraonului. Aşa că, de la depărtare, el organizează Exodul.

În acest punct se termină prima parte a poveştii.

Reconstituirea celei de-a doua părți este mai delicată. Pentateuhul oferă într-adevăr versiuni cel puțin contradictorii ale epopeii Exodului. Scrise la câteva secole după ce s-au petrecut evenimentele, cele cinci cărți interpretează fiecare istoria în funcție de cele patru mari şcoli de redactori care au scris şi rescris povestirea. Episoadele cele mai celebre fac obiectul unor versiuni diametral opuse. Pentru unii, de exemplu, Lovirea Stâncii, din care Moise face să țâşnească un izvor pentru adăparea evreilor însetați, este o dovadă a misiunii divine care i se încredințase; pentru alții, dimpotrivă, este greşeala fatală care îl va costa pedeapsa supremă: pentru că n-a lovit stânca în numele lui Yahwe, el nu va vedea niciodată Pământul Făgăduinței.

A trebuit deci să trag o linie între aceste contradicții, recurgând la analiza istorică, psihologică, textuală şi, în plus, să umplu şi lacunele. Astfel, se ştie că după ce a fugit în Arabia, actualmente saudită, Moise a fost primit de un preot-mag, Letro, şi că acesta i-a dat-o de nevastă pe fiica lui, Sefira. Soția lui Moise ar fi meritat fără îndoială o menționare afectuoasă în Pentateuh, din moment ce se presupune că acesta ar fi fost scris chiar de mâna profetului. Or, ea nu este menționată decât de două ori şi încă într-un mod expeditiv. I-a zămislit doi băieți, ai căror descendenți au fost leviți respectați. L-a urmat în Exod? Cu siguranță. Atunci de ce această tăcere? Pentru că era străină.

Şi acesta nu e decât un exemplu, mai sunt multe altele. La ce bun să scrii, de altfel, dacă nu pentru a-i împărtăşi cititorului analizele, descoperirile, ipotezele? Dacă nu pentru a încerca să-i reprezinți acest caracter deosebit care a fost Moise, posedat de misiunea divină, dar totuşi profund uman, coleric, angpasat, de o generozitate pe care, din păcate, Pentateuhul n-o reflectă decât foarte slab. Căci trebuia să fie foarte generos ca să proclame bunăvoința față de străini: "Nu uitați că voi ați fost străini în Egipt".

Generația scribilor care au urmat i-au pus o mască de tiran. Eu cred că era cu adevărat bun. I-a scos pe evrei din Egipt pentru a le dărui Canaanul. Era o sarcină grea: evreii nu mai avuseseră un şef de mai multe generații, păstrau în pântece nostalgia gâştelor şi a pepenelui galben din Egipt şi i-au dat de furcă până la sfârşit, învinuindu-l de lipsa apei şi a cărnii, înnebunindu-l cu neînțelegerile dintre ei, reproşându-i că a luat de nevastă o madianită, mergând până la a-i contesta autoritatea divină. Dar şeful avea un caracter puternic, călit din acelaşi metal ca Iacov, cel de-Al Treilea Patriarh, care îl întâlnise într-o seară pe însuşi Yahwe şi se împotrivise acestei forțe terifiante şi fără formă, motiv pentru care numele i-a fost schimbat în Israel: Esra-EL, "cel. care luptă împotriva lui Dumnezeu". Moise, care l-a întâlnit şi el pe Dumnezeu şi a vorbit cu el, nu se va lăsa învins de urmaşii lui Israel.

Obosit de efort, de necazuri, de frustrare, el a murit înainte de a ajunge pe Tărâmul Făgăduinței, cu siguranță pe la cincizeci de ani. Nu cred că moartea lui a fost efectul răzbunării lui Yahwe. Dumnezeu nu se răzbună. Răzbunarea este un sentiment uman. Nici chiar Dumnezeul gelos din Vechiul Testament n-a putut să-şi ascundă tandrețea față de acest gigant pe urma căruia lumea modernă, evrei, creştini, musulmani, încă mai merge şi acum, după trei mii trei sute de ani.

După cum se vede, îl admir pe Moise dincolo de textele rigide, arhaice şi, aş îndrăzni să spun, de o sărăcie afectivă deconcertantă față de acest şef spiritual şi politic grandios. Incomparabil mai mare decât strămoşul Avraam, el merita mult mai mult, de exemplu, decât un mormânt anonim în câmpia Moabului. Căci, fără el, ce-am fi noi astăzi? Ce-ar fi lumea modernă fără cele trei religii monoteiste? Fără el, l-am fi avut noi oare pe Iisus?

Paris, aprilie 1998
G. M.

Partea Întâi
EXODUL

1
Urgența

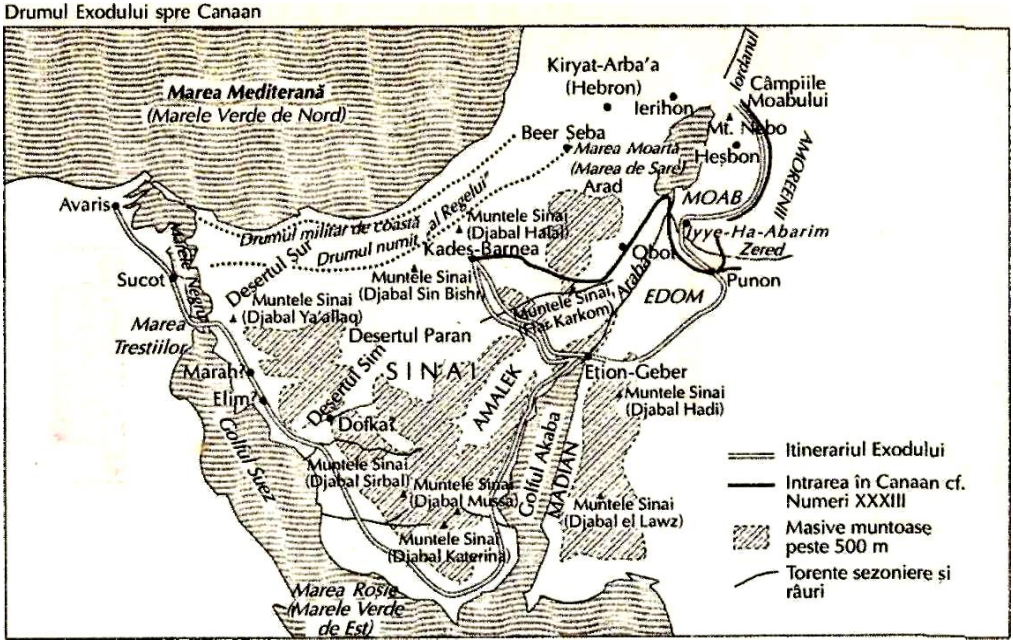

Un vânt furios, stârnit fără îndoială de spirite grăbite, bătea de la sud la nord sub un cer violaceu şi amenințător. El umfla mantalele şi încovoia tufele de stuf, ciufulea oamenii şi ridica praful, formând vârtejuri turbate care durau doar câteva clipe. Oricine l-ar fi observat cu atenție şi-ar fi dat seama că nordul - adică golful Mării Roşii şi canalul Mării Trestiilor, aflat mai jos - era cel care atrăgea în acest fel entități superioare în atmosfera de jos. Acolo se pregătea un mare eveniment.

Ciudățenia acestei agitații celeste consta în ruperile de nori, prin care pătrundea din când în când câte-o fantă de lumină, cu

siguranță ochiul scânteietor al Creatorului ce altceva? - supraveghind un moment crucial din lumea sa.

Într-adevăr crucial: câteva mii de sclavi, surprinşi în convulsiile mereu confuze şi îndoielnice ale istoriei umane, se pregăteau să părăsească un splendid regat pentru a fugi spre acele pământuri aride şi neprimitoare numite deşert. Ei îşi croiau drum printre întinderile nesfârşite de stuf, dând din cap a neîncredere. "Ce faceți, păreau ei să spună, abandonați pământurile fertile ale Marelui Fluviu, templele aurite, vânatul dolofan şi fructele zemoase? Încotro mergeți, copii ai lui Avraam?" Nici ei nu ştiau. Bărbatul, ca şi femeia, nu vede niciodată întregul desen al destinului, nu recunoaşte, în cel mai bun caz, decât întinderile plane, niciodată liniile întortocheate şi, spre binele lui, fără îndoială, nu înțelege nimic din textul înfricoşător al Creatorului. Frânturi de semne, vise, amintirea cuvintelor străvechi îi tulburaseră până în adâncul ființei. Ura dospise în ei. Îi atinsese chemarea cerului. O nelinişte tumultuoasă făcuse să fiarbă aceste cuve tenebroase de temeri nedesluşite şi de splendide elanuri, de ură ridicolă şi de gânduri transcendente, de dorinți păcătoase şi de mângâieri angelice, numite simplu suflet. Domnul arătase cu degetul spre Răsărit: "Plecați, e timpul."

Nimeni nu bănuia că neliniştile sufleteşti, îngrijorările şi neînțelegerile provocate de ordinul suprem conduceau, în fapt, spre un destin. Nimeni, în afară de Mose. Şi pe bună dreptate. Posedați de noua beție a libertății, îndepărtații descendenți ai lui Avraam se adunaseră pe malul apusean al Marelui Negru, femeile plângeau şi țipau, bărbații ridicau brațele spre cer şi, parcă pentru a întreține confuzia, suflau din buccine, nişte cochilii mari transformate în trompete, printr-o gaură făcută la capătul spiralei. Era un vacarm infernal care sfârşi prin a speria măgarii şi vitele pe care fugarii le luaseră cu ei în exod. Cei care se aflau pe țărm priveau apele învolburate ale Marelui Negru, întrebându-se dacă trebuia într-adevăr să le treacă şi cum vor

putea face asta. Nu mai văzuseră niciodată marea aşa, nu le prevestea nimic bun; pur şi simplu ştiau c-or să se înece.

În acelaşi timp se gândeau că încă mai erau pe pământul Egiptului şi că armatele lui Ramses puteau să apară în orice moment şi, într-un vuiet de clopot, să-i transforme pe toți în hrană pentru vulturi.

Mose era conştient de asta. Nu avea încredere în Ramses şi în promisiunile regale. Dar ceva îi spunea că nu se putea ca Domnul să-i fi dus atât de departe ca să-i lase pradă duşmanului.

Înainte de a coborî de pe umerii celor care îl ridicaseră deasupra lor, pentru ca întreg poporul să-şi poată vedea eliberatorul, iar el, la rândul lui, să-i vadă pe toți, Mose aruncă o ultimă privire imensului câmp de grâu ale cărui spice erau oamenii. O linişte perfectă, tulburată doar de vuietul vântului, domnea pe malul egiptean al Mării Trestiilor. Clipind des, din cauza vijeliei, apirii îşi priveau cu insistență şeful necunoscut până atunci de aproape de nici unul dintre ei. Un bărbat tânăr şi puternic, cu fața hotărâtă încadrată de şuvițe brune, pe care vântul le umfla, şi de o barbă care se ondula. Aşadar el era cel căruia Domnul lui Avraam îi vorbise, după patru secole de tăcere. O rafală furioasă de vânt îi ridică mantaua şi părea că are nişte aripi care se mişcau la orizontală în spatele lui.

" Lăudați-l pe Domnul! strigă el cu putere din toți rărunchii, întinzând brațele spre cer. Lăudați-l pe Eliberatorul vostru!"

Ordinul se transmise din aproape în aproape şi un murmur nedesluşit se înălță din câmpul de grâu până la hotarele lui cele mai îndepărtate.

"Glorie Domnului nostru! Glorie Eliberatorului nostru!"

Răspunsul se ridica tot mai sus, ca un bubuit, părând a fi mai degrabă un fenomen natural decât voci umane. Pescăruşii erau înnebuniți de frică.

În cele din urmă, Mose se sprijini pe umerii celor care îl purtau, fratele său Aaron şi Arfaxad, şi sări sprinten pe pământ, cu fața gravă, aproape îngrijorat. Şefii, sau cel puțin cei care păreau a fi şefi, se îngrămădeau în jurul lui, privindu-l

îngrijorați, cu încordare, aşteptând un ordin. Totuşi, el nu scoase nici un cuvânt, încercând să realizeze imensitatea evenimentului, dar fără să piardă din vedere cât era de urgent.

Emoția lui era pe măsura mulțimii adunate şi a circumstanțelor, dar şi mai puternic era sentimentul unei decizii superioare: numai un Dumnezeu, cel mai mare dintre toți, ar fi putut scoate atâția oameni din căminele lor şi i-ar fi putut convinge să se lase conduşi spre un pământ nou. Aproape treizeci de mii de suflete părăsiseră un pământ unde altădată crezuseră că ar putea prinde rădăcini. Şi asta la îndemnul unui necunoscut care i-a asigurat că Domnul însuşi se manifestase în el cu toată puterea Sa. Mose îşi dădea bine seama că acest lucru friza absurdul şi că nu s-ar fi întâmplat niciodată fără speranța secretă a apirilor de a pleca către o țară care să fie a lor şi care să nu poarte numele de Servitute. O țară adevărată şi minunată, cea despre care strămoşii povesteau adeseori, fără să creadă prea mult, pe care Dumnezeul lui Avraam le-o promisese. În altă parte, departe de contramaiştrii furioşi, de corvoacle, de umilințe. Departe de acest rege nebun care nu mai contenea să acopere pământul cu edificii menite să-i celebreze gloria. Nu vântul mării legăna aceste spice, ci speranța. El, Mose, n-avea nici un merit în această întreprindere extraordinară, el nu era decât un executant. Da, într-adevăr, fusese atins de mâna Domnului, cum i se spusese adesea.

"Tot ceea ce se întâmplă te depăşeşte, Ramses! murmură el. Domnul este mai mare decât toți zeii tăi care flecăresc, latră, țipă şi grohăie!"

Lovi cu călcâiul în pământ; era nerăbdător să părăsească pământul Egiptului. Încă mai trebuia să fie la înălțimea sarcinii. Aaron observă gestul fără să-l înțeleagă.

În cele din urmă vântul uscă lacrimile şi zgomotul valurilor îşi reintră în drepturi. Țipetele intempestive ale pescăruşilor acopereau implorările, rugile exaltate, ca şi strigătele mamelor ce nu-şi găseau copiii sau ale bătrânilor care se plângeau de picioare, de spate ori de cap. Şi când beția regăsirii cu acest

popor pe care Domnul i-l încredinţase se risipi, acolo, pe ţărmul apusean al Mării Trestiilor care îi despărţea de libertate, Mose se trezi cuprins de panică. Urma să conducă, în siguranţă, spre libertate treizeci sau patruzeci de mii de persoane, bărbaţi, femei, copii, bătrâni, veniţi din Egiptul de jos doar la chemarea lui, aşa cum le-o spuseseră şefii lor, convinşi mai mult de el decât de ei înşişi că el era steaua destinului lor şi că Domnul lui Avraam le va arăta drumul spre un viitor liber şi prosper.

Una era să-şi dorească acest lucru şi cu totul altceva să-şi asume răspunderea aproape militară a acestei populaţii. Şi dintr-o dată Mose se trezi stăpânit de sentimentul că trebuia să se grăbească. Ramses era răzbunător, putea foarte bine să se răzgândească şi să trimită în forţă armata pe urmele exilaţilor. Ceea ce ar însemna un masacru. Era deja amiază şi chiar dacă traversarea Mării Trestiilor începea imediat, era puţin probabil ca ea să se termine înainte de căderea nopţii. De altfel, rămânea de văzut dacă Marea Trestiilor avea să-i facă pe egipteni să-şi schimbe hotărârea de a-i urmări până în deşert pe foştii lor sclavi, pe care îi făceau indirect responsabili de masacrul copiilor în urma căruia Ramses se înduplecase şi-i lăsase să plece.

Mose străbătu cu privirea imensa oglindă de apă din faţa lui, în care se reflecta cerul argintiu. O adevărată mare, presărată însă cu tufe de trestii înalte cât un stat de om şi plină de capcane. Prin unele locuri, adâncimea apei era doar de-un cot, prin altele te puteai îneca. Acolo era, o ştia de la arhitecţii care făcuseră lucrările, un canal folosit de vapoarele cu fundul plat or, acest canal trecea printre două vaduri şi, dacă mergeai pe aceste vaduri, apa îţi ajungea până la piept. Pe acolo ar trebui să treacă, căci nu se punea problema să o ia pe drumul de coastă.

La asta se gândea când văzu venind o delegaţie de bărbaţi cu feţele tulburate, cu sprâncenele ridicate, gata să izbucnească în plâns, cu mâinile întinse spre el. Erau şefii clanurilor, Enoh, Iemuel, Gherşon, Libni, Manii şi toţi ceilalţi. Îl apucară de un braţ, apoi de celălalt. “Domnul! Atotputernicul! Ţi s-a arătat!

Pentru noi! Fie ca binecuvântările să se înalțe spre El secole şi secole de-a rândul! Tu eşti şeful nostru! Facă-se voia Sa!".

Mose nu mai apucă să spună nici un cuvânt, toți aceşti oameni vorbeau în acelaşi timp, împroşcând cu salivă, vehemenți, patetici, exaltați, inspirați, profetici, fără să asculte nimic, iar unii chiar erau gata să facă un sacrificiu: aduseseră cu ei miei, porumbei...

– Nici nu se pune problema, zise Mose tranşant.

– De ce?

– N-avem timp de pierdut.

– Dar ca să aducem o jertfă Domnului, salvatorului nostru, avem cu siguranță timp...

– Suntem aici pentru că ne pregătim să trecem Marea Trestiilor şi să punem apa între egipteni şi noi, după voința Domnului, nu pentru a sărbători.

Când bărbații se întoarseră la posturile lor, vizibil dezamăgiți, Mose îl întrebă pe Aaron:

– Ce ți-a spus exact mesagerul lui Ramses când l-ai văzut?

– A spus că suntem o plagă pe fața țării sale şi din cauză că i-am ofensat pe zeii Egiptului, prin prezența noastră acolo, s-au abătut atâtea nenorociri asupra regatului său. Şi a mai spus că stăpânul celor două țări era fericit că vrem să plecăm.

– Şi ce altceva a mai spus?

– Că răzbunarea lui Sehmet împotriva trădătorilor şi asasinilor care ne conduc va fi cumplită şi că zeița îi va rupe în bucăți.

"Trădătorii" era un plural care-l desemna pe Mose.

– Ți-a lăsat şi un mesaj scris? Întrebă el.

– Nu. A fost doar unul verbal.

Mose se gândi o clipă, apoi îl întrebă din nou:

– Ce părere ai?

– Cred că a vrut să ne insulte, răspunse Aaron.

– Aş vrea să fiu sigur că s-a convins de hotărârea noastră de a pleca. Câte provizii au luat apirii cu ei?

– În afară de câteva animale, după cum vezi, pâine pe care o vor coace pe drum, brânză, ouă...

– Dar apă?

– Apă? Da, câte-o ploscă. De ce, nu există apă acolo unde ne duci?

– De ce nu i-ai pus să ia mai multe provizii? E totuşi o călătorie lungă.

Aaron îşi privi mirat fratele, cu un uşor reproş:

– Imediat după plecarea mesagerului lui Ramses din Avaris, le-am dat ordin să se pregătească. Am urmat instrucţiunile tale întocmai. Ne adunaserăm deja pe ţărm, convinşi că Domnul nu şi-ar încălca promisiunea. Mesagerul a venit în a doua parte a după-amiezii până când ordinul s-a răspândit, s-a făcut noapte. Am mâncat repede şi am luat cu noi tot ce puteam duce fără să ne îngreuneze drumul. Aşa cum ne-ai recomandat, stabiliserăm să plecăm de la Sucot. Am mers două nopţi şi o zi pentru a ajunge la Etam, apoi o jumătate de zi pentru a ajunge la punctul de întâlnire pe care-l fixaseşi. Şi iată-ne. Cel mai important lucru era să pornim la drum, înţelegi? Am plecat şi am ajuns, nu-i aşa?

Mose căzu pe gânduri. Se mira că egiptenii îi lăsaseră pe toţi aceşti oameni să treacă pe la Tieku, Sucot-cum spuneau apirii în limba lor. Acolo era totuşi o fortăreaţă care supraveghea drumul de acces în Egiptul de Jos. Soldaţii trebuie să fi fost uimiţi văzând acest puhoi de lume fugind din Egipt.

– Ce au spus la Tieku, întrebă el, când au văzut toată lumea asta părăsind regatul?

– Le-am explicat că ne alungase faraonul, şi oricum n-au văzut mare lucru pentru că era noapte.

– Aşadar gărzile n-au văzut câţi sunteţi? murmură Mose ca pentru sine.

– Nu, nu cred c-ar fi putut să ne numere. Dar ce importanţă are? Întrebă Aaron.

– Are importanţă. Asta înseamnă că Ramses nu va afla decât mâine câţi oameni au părăsit tara.

– Şi?

– Şi va avea o mare surpriză. Iar urmările vor fi imprevizibile.

Se felicită că dăduse Sucot ca punct de întâlnire dacă ar fi intenționat să se opună plecării apirilor, egiptenii şi-ar fi imaginat cu siguranță că aceştia o luaseră pe drumul de coastă, care era mai uşor.

Arfaxad şi Lumi se apropiaseră de ei şi auzeau toată conversația. Toți aşteptau ca Mose să ia o decizie, doar n-aveau să-şi petreacă noaptea acolo, stând pe loc.

– Avem, cred, provizii pentru trei zile. Nu vor fi de ajuns? Domnul va veghea asupra noastră.

– Domnul va veghea asupra noastră, repetă Arfaxad, încercând să-l liniştească pe Mose din priviri, uitând fără îndoială că acesta parcursese deja drumul.

Avea acea privire a oamenilor care încearcă să-ți dea încredere, când de fapt ei habar n-au de ce-i aşteaptă. Şi Mose nu mai putea da înapoi. Nu putea să meargă decât înainte.

Pentru o fracțiune de secundă îşi imagină ce s-ar întâmpla dacă şi-ar exprima cea mai mică îndoială cu privire la reuşita acestei aventuri. Probabil că ar fi făcut bucăți. Arfaxad ghici neliniştea lui Mose, căci îl prinse de braț şi-i repetă:

– Domnul va veghea asupra noastră, Mose. Ne-a adus până aici, o să ne călăuzească şi mai departe.

Până la urmă această încredere se dovedi molipsitoare şi Mose se mai linişti puțin.

– Bine, spuse el, trebuie să ne grăbim. Spune-i şefului că toată lumea trebuie să-şi scoată sandalele din picioare. Vom traversa pe cele două diguri care sunt la o sută de coți depărtare de aici. Tu vei rămâne cu mine aici, pe malul acesta al mării, până când vor traversa toți.

– Nu mergi să le vorbeşti? se nelinişti Aaron, surprins. Nu le vorbeşti de Domnul?

– Domnul nu ne-a scos din Egipt ca să ținem predici pe drum, replică Mose.

– De ce această grabă? Întrebă Arfaxad.

– Nu am încredere în egipteni, răspunse Mose, evitând să le spună că o furtună în Marele Verde ar face Marea Trestiilor impracticabilă. Vremea fusese foarte schimbătoare în ultimele zile şi traversarea de la Eţion-Geber încoace fusese uneori periculoasă.

– De ce? Oare n-a înţeles Ramses că Domnul ne apără? Întrebă Lumi. Ar îndrăzni să-l sfideze pe Domnul care i-a provocat atâtea rele?

– Domnul nu i-a făcut nici un rău lui Ramses până acum, îl contrazise Mose. Capacitatea de răzbunare a lui Ramses este intactă. El este în stare să-şi schimbe părerea şi să trimită trupe după noi. Irosim timpul vorbind. Trebuie să începem traversarea. Fiecare şef de clan să-i conducă pe ai săi.

Tonul era fără replică şi chiar nerăbdător. Aaron, Lumi, Arfaxad şi ceilalţi se retraseră pentru a le spune şefilor de clan că trebuia să pornească la drum.

Aşa că se porniră, cu Enoh în frunte, însoţit de nevastă, de copii şi de un sclav care nu voise să rămână în urmă, temându-se fără îndoială de răzbunarea egipteană şi având misiunea să care după el două oi. Enoh se descălţă, privi apa şi îşi înmuie prudent un picior.

– Este adâncă! strigă el la Mose.

– Nu ajunge mai sus de genunchi, răspunse Mose. Puneţi bine piciorul pe vad! Înaintaţi în linie dreaptă!

Cunoştea acel vad: avea cinci sau şase coţi lărgime şi n-aveai cum să faci abstracţie de el. Enoh îşi ridică mantaua pe cap, îşi puse bocceaua pe umăr, ţinând-o c-o mână şi intră în sfârşit în apă, urmat de nevasta lui. Mai vioi, copiii o luaseră ca pe o joacă şi îşi depăşiseră deja tatăl. Oile îi urmau fără a face prea multe nazuri, încercând să înoate pentru a-şi păstra capul deasupra apei. Vreo şaizeci de persoane o luară pe urma pionierilor, când Enoh, prins de un curent brusc, îşi pierdu echilibrul, ridică un braţ şi începu să strige. Copiii se întoarseră pentru a-l ajuta să se ridice în picioare. Vadul, nu mai lung de cinci sute de coţi, era, ce-i drept, mai adânc pe alocuri, dar când îi vedeai pe aceşti copii

cum îl străbăteau cu paşi mari şi sprinteni îţi dădeai seama că nu era o expediţie periculoasă. Îi vedeai debarcând cu bine pe celălalt mal, dând la o parte trestiile care îi ascundeau apoi din nou vederii. Dar totul dura mult prea mult din cauza femeilor şi a bătrânilor; mulţi dintre ei nefiind prea înalţi se înspăimântau văzând apa atât de mare, temându-se să nu-şi piardă baloţii puşi pe cap.

– N-o să se sfârşească niciodată? strigă Mose. Mai repede! Aaron, să folosim şi celălalt vad care este mai jos. Rămâi tu să supraveghezi trecerea pe acest vad şi spune-le celorlalţi să mă urmeze.

Celălalt vad nu era prea departe. Mose înainta spre el, făcându-le semn cu mâna fugarilor şi în curând erau la fel de mulţi pe ambele vaduri.

Trecură câteva ore, apoi, la un moment dat, când soarele începuse să apună, unul din şefii clanurilor, Mişael, care părea a fi mai de treabă decât alţii, se îndreptă spre Mose. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, cu o figură aspră, care fusese un timp contramaistru la Memfis.

– Frate Mose, doar jumătate din oamenii noştri a trecut vadurile. Se lasă noaptea şi se va crea învălmăşeală dacă unii vor fi de-o parte şi alţii de cealaltă. Din câte-am înţeles, ai fi vrut să traversăm cât mai repede posibil.

Mose îl privi întrebător.

– Aşadar trebuie să ne continuăm traversarea şi în timpul nopţii, relua Mişael. Nu crezi că ar fi bine să luminăm locul?

– Aşa e, recunoscu Mose. Avem smoală?

– Am adus cu mine un vas.

– Şi jăratic?

– Şi jăratic.

– Foarte bine, spuse Mose. Pregăteşte două torţe, câte una pentru fiecare vad. Cei care ţin torţele vor sta la mijlocului vadului ca să-l lumineze în întregime şi să arate drumul.

Torţele fură pregătite în mai puţin de o jumătate de oră, timp suficient pentru a face un foc din vreascuri şi pentru a aprinde

mai apoi smoala. Mişael se postă el însuşi la mijlocul primului vad şi un alt bărbat, un tânăr pe care Mose nu-l cunoştea, se postă la mijlocul celui de-al doilea. Flacăra torțelor se zburlea în bătaia vântului, dar aveau destulă smoală, din cea mai bună, ca să nu se stingă.

– Flăcările ar putea atrage atenția egiptenilor, îi zise Aaron.

– Nu sunt egipteni prin aceste locuri, doar marinarii de pe vapoare, şi oricum prefer să-mi asum acest risc decât să întrerup traversarea până în zori, răspunse Mose, care începea să resimtă oboseala.

Nu făcuse altceva decât să stea ore în şir cu picioarele în apă; nu se odihnise nici un moment din ajun şi nu mâncase aproape nimic. Îşi desfăcu traista şi scoase o bucată de pâine şi câteva smochine uscate. Se gândea cum rezistă ceilalți, mai ales femeile şi bătrânii care mărşăluiau de două zile şi două nopți.

– Întoarce-te la postul tău, îi spuse el lui Aaron. Deodată se auziră țipete în şirul care trecea pe vadul supravegheat de Mose. O femeie alunecase şi căzuse în apă, iar bărbații o ridicaseră la suprafață. Nu se lovise prea rău, dar plângea şi striga, spunând că îndurase prea multe şi că asta era peste puterile ei. Rudele veniră să se plângă lui Mose că femeia era obosită, ca şi ei de altfel, şi că nu mai puteau să înainteze.

– E vorba de libertatea voastră, de libertatea noastră, le spuse Mose..

Fără îndoială, spuse un bătrân, dar nu ştim încotro mergem.

Mose nu ştia nici el foarte bine.

– Fie, spuse el. Faceți o haltă pe celălalt mal şi odihniți-vă pană în zori.

– Sub cerul liber? se indignă bărbatul.

– N-o să ridicați totuşi corturile doar pentru patru sau cinci ore de somn...

– Patru sau cinci ore? repetă bărbatul nevenindu-i să creadă. Dar suntem epuizați, sunt trei nopți şi două zile de când mărşăluim!

– Am spus patru sau cinci ore de somn, până în zori, asta-i tot.

– Şi unde mergem după aceea?
– În Canaan, răspunse Mose în pragul exasperării.
– Este departe?
– Da, este departe.

Şi îi întoarse spatele bărbatului ca să se ducă să-i anunțe pe cei doi purtători ai torțelor şi pe Aaron că cei care voiau să facă un popas pe celălalt mal al Mării Trestiilor puteau să-l facă până în zori, nu mai târziu. În această noapte vântoasă era imposibil să-i găseşti pe şefii clanurilor pentru a-i însărcina cu transmiterea acestor ordine. Traversarea tindea să se transforme în debandadă şi, o oră mai târziu, nu mai era nimeni pe vaduri; de o parte şi de cealaltă a Mării Trestiilor, fugarii se culcaseră la marginea dunelor, încotoşmăniți în cuverturile lor, încercând să prindă câteva ore de somn. Unii îşi aprinseseră focuri de la torțe şi îşi coceau pâinea. Între timp, clanurile se dezmembraseră, aşa că fiecare era pe cont propriu.

O începuseră prost şi Mose, care era şi el epuizat, se duse la Aaron să organizeze paza. Vor face cu rândul şi vor dormi fiecare câte trei ore. Traversarea va fi reluată a doua zi. Purtătorii torțelor merseră în urma lor, apoi stinseră torțele în nisip şi se culcară şi ei.

Mose adormi primul, răpus de oboseală. Se înfăşurase în manta, rezemat de o dună. Somnul îl învălui precum moartea.

2

“Ei nu au un zeu al mării.”

Când Aaron veni să-l trezească, într-a doua oră de după miezul nopții, el îşi înăbuşi un strigăt şi se trase înapoi îngrozit. Mose deschise ochii, se ridică şi sări asupra lui cu pumnul ridicat. Apoi încremeni şi întoarse spre fratele lui o față buimacă.

-Aaron!

– Eu sunt. Ce te-a apucat? Mose îşi trecu palma peste față:

– Credeam că... că e Ramses, spuse cu o voce pierită. Ramses care venise să mă atace.

Se aşeză şi bău o gură de apă din ploscă. Umezeala nopții îi pătrundea în oase. Căută din priviri un foc unde să se "-incălzească.

– Nu te gândeşti decât la Ramses. Numai pe el îl visezi.O să mă culc şi eu un pic.

– N-ai văzut nimic?

– Nimic. Dorm cu toții, de o parte şi de alta a mării.

– O să te trezesc peste trei ore.

– Dar mai e până-n zori, sări Aaron.

– Până trezim pe toată lumea şi până vor traversa şi cei care-au mai rămas, o să se facă dimineață.

– Dar de ce te grăbeşti aşa?

– Ti-am mai spus-o. Nu am încredere în Ramses. V-a lăsat prea uşor să plecați.

– Nu crezi că îi e teamă acum de Domnul? Întrebă Aaron intinzându-se să se culce.

– Lui nu-i este frică de nimeni, răspunse Mose plecând în căutarea unui foc.

Găsi unul aproape stins. Aruncă în el câteva vreascuri şi focul trosni cu putere, începând să scoată fum. Un bătrân care dormea în apropierea lui se trezi bombănind, apoi se apropie, se aşeză lângă foc, aruncându-i lui Mose o privire opacă şi urcluroasă. Era clar că nu-l recunoscuse poate că nici nu-l văzuse vreodată. Mormăi:

– E nebun Mose ăsta.

– De ce? se îngrijoră Mose.

– De ce el şi prietenii lui ne-au făcut să plecăm din Egipt? Ne era bine acolo, aveam casele noastre, turmele noastre, pământurile noastre.

– Eram sclavi, replică Mose.

– Eram sclavi pentru că eram prea puțini şi pentru că nu puteam să ne apărăm şi să ne facem respectați. Aceeaşi soartă ne aşteaptă peste tot, oriunde vom merge.

Întinse mâinile spre foc şi continuă:

– I-am spus asta lui Corah. Dar el a zis că acest Mose primise ordin de la Domnul lui Avraam.

– Şi nu crezi asta? Întrebă Mose.

– Nu. Nu văd de ce Domnul s-ar arăta după patru secole de tăcere pentru a ne arunca într-o expediție istovitoare fără să ştim unde mergem. N-am avut nici o dovadă a existenței lui de când am venit în Egipt.

– S-a arătat pentru că a văzut că trăiam în sclavie, zise Mose.

Şacalii se auziră urlând.

– În plus, n-am văzut niciodată ca zeii să se arate şi să-i vorbească unui muritor, reluă bătrânul. Din ce clan ziceai că eşti?

– Din clanul lui Levi. Bătrânul îşi ridică privirea.

– Ai vocea tânără. Înseamnă că eşti sănătos. Dar mulți dintre noi nu sunt şi această fugă e pentru ei o încercare grea al cărei sfârşit nu-l văd.

– Nu crezi în Domnul? Întrebă Mose după un timp.

– Aş vrea ca Domnul să creadă în mine, spuse bătrânul. La ce e bun un zeu dacă te lasă să suferi? Muncesc de când aveam cinci ani, am dus o viață cinstită, mi-am crescut copiii şi copiii mei i-au crescut pe nepoții mei şi iată-mă aruncat în deşert, în întuneric şi în frig ca un răufăcător. Domnul nostru este oare orb?

– Nu-ți pierde speranța.

– Dar tu, tu cine eşti, de mai speri?

– Sunt Mose, zise ridicându-se.

Îl lăsă pe bătrân în fața focului şi o luă pe malul apei, în foşnetul trestiilor care se transforma din confidență tandră în profeție de nebun. Scrută noaptea de parcă ar fi încercat să zărească moartea la orizont şi nu văzu nimic. Privi stelele, gândindu-se că era acolo de dinainte de a apărea el şi că vor mai fi şi după. Vântul se întețea, ceea ce îl îngrijora. Se întoarse printre grupurile de oameni care dormeau şi îi privi aşa cum un tată îşi priveşte copiii adormiți. Erau copiii lui de acum înainte. Şi fără îndoială vor fi nerecunoscători cu el, aşa cum vor fi şi cu Tatăl lor celest. Suspină. De ce Domnul îi încredințase această

povară? Pentru că era puternic? Oare cei puternici trebuiau să plătească mereu pentru forța lor? O umbră se apropia de el.

– Nu dormi, constată bărbatul, şi Mose recunoscu vocea lui Mişael.

– Cineva trebuie să vegheze.

– De care duşman te aperi?

– De Ramses, zise Mose.

– Crezi că ne va ataca noaptea? Nici el nu vede mai bine ca noi.

– Poate trimite spioni.

– De ce?

– Ca să afle informații despre poziția noastră. După care ne-ar ataca în zori.

– De ce să ne atace? Nu el ne-a permis să plecăm? Dezastrele nu l-au învățat minte?

– Permisiunea pe care ne-a dat-o nu e decât un gest de dispreț prin care voia să ne arate că n-avem nici o valoare pentru el. Dar eu îl cred în stare să-şi calce cuvântul, ca să dea vina pe noi pentru calamitățile care s-au abătut asupra Egiptului şi ca să ne pedepsească pentru c-am fugit. Şi mai ales pentru că l-am lăsat fără cea mai importantă mână de lucru.

– Dar totuşi, insistă Mişael, s-a obosit să trimită un mesager la fratele tău pentru a-i spune că suntem liberi să plecăm. Crezi că se va dezice? Că nu are cuvânt?

– Singurul cuvânt al celor puternici este puterea lor.

– Tu îl cunoşti. Este aşadar lipsit de onoare?

– Puterea nu cunoaşte onoarea, Mişael. Ramses este nebun de putere. Poate că tatăl său cunoştea onoarea, pentru că lui îi era frică de zeul său eponim, Seth. Dar Ramses se crede o divinitate încarnată care nu se poate dezice. Tot ce face este pentru el drept, aşa cum este pentru zei.

Mişael nu mai spuse nimic, copleşit de realismul şefului său. Mose ridică ochii spre stele a cincea oră de după miezul nopții se sfârşea. Mancă puțin din pâinea şi brânza pe care le adusese cu

el de la Eţion-Geber, apoi câteva smochine uscate şi bău o gură din ploscă. Apoi merse să-l trezească pe Aaron.

Acesta avea somnul greu. Se trezi în cele din urmă, îşi trecu mâna peste faţă şi când distinse forma aplecată asupra lui, oftă şi zise:

– E încă noapte.

– Într-o oră se va lumina. Trezeşte-te. Eu mă duc să-i trezesc pe cei de pe malul egiptean şi tu trezeşte-i pe cei de pe malul acesta.

Aaron se ridică într-un târziu, respirând greu.

– Vântul se întețeşte, zise Mose. Să ne grăbim.

– Ce legătură are vântul?

– O să-ţi explic. Sau o să vezi şi singur.

Îl căută pe Mişael din priviri, dar negăsindu-l îl strigă pe nume. Acesta veni în goană.

– Pregăteşte-te să aprinzi torţele, îi zise Mose.

– Nu aştepţi să se facă ziuă?

– Nu. Mă duc pe celălalt mal. Toţi cei care sunt gata să traverseze vor începe s-o facă deja. Am nevoie de torţe ca să traversez dincolo.

Mişael se întoarse o clipă mai târziu cu o torţă a cărei flacără tremura din cauza nisipului care se amestecase cu smoala. O altă torţă ardea în mâinile unui bărbat, câţiva paşi mai încolo. Mose reperă vadul. Curentul devenise mai puternic. Se îndreptă cu paşi număraţi spre malul egiptean.

– Urmează-mă! Îi strigă el lui Mişael care rămăsese acolo sus, pe malul asiatic. Ai grijă la curent!

Escaladară malul abrupt al Egiptului, îşi traseră un pic sufletul, apoi îi cuprinseră cu privirea pe cei care dormeau îngrămădiţi precum morţii rămaşi după o misterioasă bătălie. Mose aprecie că erau acolo cel puţin cincisprezece mii de oameni.

– În picioare! le strigă cu o voce de stentor. În picioare toată lumea! Trebuie să traversăm!

– La ora asta? Îl întrebă o femeie. N-ai pic de milă?

– Mila mă face să vorbesc, i-o întoarse Mose. Ridicați-vă, dacă țineți la viața voastră. Trebuie să terminăm traversarea!

– În miez de noapte? se îndignă un bărbat.

– Zorii vor miji în câteva clipe, spuse Mose. Strângeți-vă lucrurile şi pregătiți-vă.

Oile începură să behăie, trezindu-i pe oameni.

– Şefii de clan care sunt printre voi să se ridice şi să vină la mine! strigă Moise, a cărui față era luminată de torța lui Mişael.

Cinci sau şase oameni apărură, abia mişcându-se.

– Ce e cu graba asta? Întrebă unul dintre ei, Cohat.

– Trebuie să traversăm toți înainte să se facă ziuă.

– Asta o spui tu! replică Cohat.

– O spun la ordinele Domnului care ne protejează. N-ați plecat din Avaris ca să vă instalați aici, din câte ştiu!

Ecourile schimbului de replici îi trezi şi pe cei care mai dormeau încă. Unii îşi strânseră lucrurile, alții se îndepărtară ca să-şi facă nevoile, iar vreo zece-doisprezece se apropiară de Mose, gata de traversare.

– Arată-le drumul, îi zise el lui Mişael.

Apoi se duse să-i ocărască pe ultimii recalcitranți. Unii nu voiau să traverseze Marea Trestiilor înainte să se lumineze bine. Marşul spre vad fu reluat iar cerul devenea pe nesimțite mai alb. Mişael, în mijloc, îi chema pe oameni, făcându-le semn cu mâna. În curând, fluxul emigraților atinse densitatea din ajun. Când umbrele nopții păliră, Mose se duse la jumătatea celuilalt vad, fluturându-şi brațele şi strigând:

– Pe aici! Pe aici! Repede!

O parte din mulțime îl urmă. El le întindea mâna bătrânilor şi îi liniştea. Pe celălalt vad, Mişael stinsese torța. Vântul se iscase cu violență. Valuri din ce în ce mai puternice se izbeau de vaduri.

– Câți au mai rămas? Îl întrebă Mose după o oră pe unul dintre bărbații care înaintau pe vadul lui.

– Vreo două mii, nu ştiu exact.

– lntoarce-te şi spune-le să se grăbească.

Omul se supuse, mulțumit că poate să ajute şi el cu ceva. În mijlocul apei o oaie behăia şi când se duseră s-o ajute constatară că un pui de rechin, lung cât un braț, îi apucase coada şi fură nevoiți să omoare rechinul pentru a o elibera. Mose îşi aminti că într-adevăr rechinii se reproduceau puțin mai sus, în Marele Negru.

Nu peste mult timp, fluxul emigraților se rări şi din partea lui Mose nu mai venea nimeni. El alergă spre mal, îl escaladă în grabă şi scrută peisajul. În afara focurilor care fumegau, nu se vedea nimic. Ultimii fugari coborau malul spre vadul unde se afla Mişael.

– Repede, repede! striga el.

Săriră şi se împotmoliră. Unul din ei căzu şi Mose se duse să-l ridice.

– Apa este înghețată, se văicări fugarul.

– Moartea este şi mai şi! replică Mose.

Vântul cernea asupra oamenilor nisipul din deşert.

– Spune-le să înainteze! N-o să rămânem toată ziua pe malul acesta.

– Unde ne aflăm? Îl întrebă Aaron.

– La marginea deşertului Şur.

Aaron se gândi un moment, realizând că nu ştia nimic despre acel deşert.

– Încotro trebuie să mergem? se nelinişti el.

– Spre sud.

– Dimineața se anunța vântoasă, plină de nori şi friguroasă.

În picioare, pe malul răsăritean al exilului, Mose îşi mijea ochii, parcurgând cu privirea ultimul peisaj al acestui Egipt căruia îi spunea adio. Acolo se născuse, acolo fusese copleşit de onoruri, dar din toate nu-i mai rămăsese decât un gust de cenuşă. Oamenii îşi puseseră zeii în slujba lor, dar Dumnezeu nu era servitorul nimănui. Bieți aroganți! Ei credeau că luptă împotriva corupției cu mirodenii şi îmbălsămări! Corupția este în mințile voastre! Un freamăt imperceptibil bruia orizontul spre nord, apoi

se auzi clar: erau infanteriştii lui Ramses, precedaţi de douăsprezece care şi de ţipetele isterice ale pescăruşilor.

– Iată-i! strigă el cu voce sugrumată.

– Pe cine? Întrebă Aaron.

Mose nu răspunse. Câţiva bărbaţi li se alăturară, între-bându-se la ce se uitau, apoi nu mai spuseră nimic.

– Tocmai de asta mă temeam! murmură Mose. Vin din nord! Au încercat să ne bareze drumul de coastă! Iată motivul întârzierii lor.

Aaron şi ceilalţi nu înţelegeau nimic din ce spunea Mose şi începură să ţipe.

– Or să ne ajungă din urmă! Ne vor masacra!

– Nu ne ajută la nimic dacă fugim, spuse Mose. E mai bine să aşteptăm aici.

– Eşti nebun! strigă un bărbat.

– Alergi mai repede decât un cal? Îl întrebă Mose, întorcându-se spre el.

– Toate aceste suferinţe sunt zadarnice. Suntem blestemaţi!

– Trebuie să fie prima garnizoană de la Avaris, zise Mose. O mie nouă sute de oameni.

Un horcăit prelungit ieşi din gâtul lui Aaron.

– Oare carele vor putea traversa vadurile? Întrebă el gemând.

– În mod normal ar putea, răspunse Mose. Cu condiţia ca egiptenii să ştie unde sunt vadurile.

Poate că negustătorii îi informaseră pe egipteni de existenţa vadurilor, dar le spuseseră oare şi despre canal? Părea puţin probabil ca acesta să poată fi traversat cu carele, gândi Mose. Dar atunci, de ce veniseră cu ele până acolo?

– Au crezut fără îndoială că ne găsesc pe malul lor, spuse Mose.

– Ne-ar fi tăiat în bucăţi! strigă unul dintre bărbaţi.

– Acum îţi înţeleg graba, îi spuse Aaron lui Mose. Dar ce facem?

– Ne rugăm la Domnul! ordonă Mose, întorcându-se spre ei.

Erau, de-acum, acolo mai mult de o mie de oameni privind fascinați înaintarea egiptenilor, care păreau să se apropie cu viteza vântului. În curând carele fură la marginea celuilalt mal acoperit de trestii. Mose numără din nou douăsprezece. Fiecare purtând un ofițer, cu platoşă şi cască, şi, în spatele lui, un soldat. Se opriră şi strigară ceva la adresa apirilor. Erau fără îndoială injurii, dar vântul, care biciuia furios mantalele fugarilor, ducea cu el cuvintele înspre deşert. Mose încercă să-i numere; erau, la prima vedere, aproape două mii. Întreaga garnizoană de la Avaris. Ramses dăduse aşadar mult mai multă importanță plecării apirilor decât lăsase să se înțeleagă din mesajul adresat lui Aaron. El calculase că două mii de oameni erau suficienți ca să decimeze grosul fugarilor şi să aducă înapoi zece sau douăzeci de mii de prizonieri. Şase sau şapte infanterişti egipteni coborâră malul, fără îndoială în căutarea vadurilor. Ei se împotmoliră un moment sub privirile sticloase ale apirilor, luptând cu greu împotriva curentului care părea furios. În cele din urmă, făcură semne că găsiseră unul din vaduri.

– Trebuie să fugim! striga Aaron.

– Liniştește-te, ți-am spus că asta n-ar sluji la nimic, spuse Mose cu ochii pironiți pe Marea Trestiilor, spre sud. Tot ce putem spera e să ne atace repede.

Unul din care înainta, zdruncinându-se, către vad, iar cAli se cabrară în fața valurilor. Ofițerul care-l conducea se întoarse şi le făcu semn pedestraşilor care coborâră şi ei spre vad, fără mai multă siguranță decât fugarii în momentul traversării lor. Primul val de infanterişti se aruncă în apă şi mai mulți dintre ei îşi pierdură echilibrul şi începură să țipe. Unul dintre ei; care nu ştia ce e acela un vad, se trezi prins într-un mascaret şi ceilalți fură nevoiți să meargă în ajutorul lui. Primul car intră în valuri şi un altul îl urmă îndeaproape, apoi un al treilea. Ofițerii erau prea ocupați să țină în frâu cAli înnebuniți de curentul ce năvălea din ce în ce mai furios în canalul Marelui Negru la nord, ca să dea atenție fugarilor care îi priveau înspăimântați din

înaltul malului. Dar, din când în când, ei le aruncau o privire fără echivoc. Ploaia începuse să cadă.

– Mose! gemu Aaron.

Mose continua să privească, cu dinții încleştați, sudul Mării Trestiilor. Şi atunci se produse imposibilul.

Şapte care, unul după altul, şi o mie de soldați egipteni se zbăteau în mare, încercând să rămână pe vad, moment în care furtuna se declanşa cu adevărat. Un prim val venit dinspre sud, având înălțimea unui stat de om, se revărsă peste egipteni. Pedestraşii îşi pierdură direcția şi o luară la întâmplare, ofițerii carelor se dezechilibrară, un car se răsturnă, cAli se cabrau şi nechezau, trăgând după ei în dezordine toate carele de acum goale şi făcându-i şi pe ceilalți ofițeri să-şi piardă echilibrul. Un al doilea val, şi mai puternic, acoperi cAli şi majoritatea infanteriştilor. De pe malul egiptean, conducătorii carelor şi soldații care nu intraseră încă în mare priveau consternați dezastrul fraților lor.

– Nu ştiu să înoate, murmură Mose. Egiptenii nu au un zeu al mării, nu-i aşa? Dar Domnul nostru este şi Zeul mării.

Din nou Aaron nu înțelegea ce zice. Căzuse în genunchi, în ploaie şi în vânt, şi plângea în hohote.

– Domnul! Domnul ne-a salvat! striga el. Şi, agățându-se de mâna lui Mose, îl îmbrățişa. Tu ştiai! Ştiai!

– Ştia! strigară şi alții.

Se strânseră în jurul lui, acolo, în furtună, cu fețele scăldate de ploaie şi de lacrimi. Dar Mose continua să privească înspre celălalt mal. Nici vorbă ca egiptenii să mai încerce să mai traverseze. Un cal reuşise să-şi desfacă harnaşamentul şi urca cu greu malul pe care se aflau apirii.

– Să-l prindem, ordonă Mose. Şi ca şi cum ar fi fost chiar voința Domnului, mai mulți bărbați se lansară în urmărirea animalului.

– Adunați apă de ploaie! le mai ordonă el.

Şi îşi desfăcu chiar el plosca şi o puse pe pământ, ca să se umple cu apă. Pe celălalt mal, egiptenii păreau descumpăniți.

Trupurile pluteau pe apă. Un pedestraş egiptean, apoi un altul şi încă unul ajunseră să urce pe țărm către apiri şi se clătinară pe picioare, apoi se prăbuşiră gâfâind. Mose se duse să-l cerceteze pe cel care era mai aproape şi îi luă pumnalul pe care-l purta la centură.

– Să-l terminăm, strigă unul din şefii de clan.

– Nu, strigă Mose. Sunt prizonierii noştri. E rândul nostru să luăm prizonieri!

– O să-i hrănim pe egipteni acum? se indignă un bărbat.

– O să-i hrănim pe sclavii noştri, zise Mose.

Ceilalți care scăpaseră urcau malul opus, după care se prăbuşeau la pământ.

– De ce ai rămas acolo? Întrebă Aaron fără vlagă.

– Vreau să văd ce-or să facă acum...

N-a fost nevoie să mai aştepte mult: cele cinci care ce scăpaseră din dezastru începeau să facă deja cale-ntoarsă. Era cea mai înțeleaptă decizie, căci furtuna se întețea.

– Ramses! strigă Mose. Dumnezeul apirilor este cel mai mare!! Se uita la ultimii egipteni care băteau în retragere. Mantaua îi era înmuiată de ploaie.

– Să ne umplem ploştile, spuse el.

Îl însărcina pe Aaron cu convocarea şefilor de clan. Mişael, care se ataşase de Mose, şi alți trei, între care un tinerel mândru foc, veniră să-i spună că luaseră treizeci şi unu de prizonieri şi capturaseră cinci din cele douăsprezece care.

– Mergem spre sud, fiecare şef în fruntea clanului său, zise Mose. Vom merge toată ziua şi o să vă spun eu unde să â adăpostiți când va veni momentul.

Îşi dădu seama că vocea îi era aspră. Şi dintr-o dată, în ața acestor oameni şi în ciuda eforturilor pe care le făcea, avu viziunea morții brutale de care tocmai scăpaseră. Emoția îl copleşi, începu să tremure din toate încheieturile, îşi luă fața în mâini şi începu să plângă.

3

Primele regrete

Înaintau, copleşiți încă de emoție. Nu vorbeau decât de un singur lucru: dacă Domnul nu şi-ar fi grăbit valurile pentru a îneca armata egipteană, la ora aia cadavrele lor ar fi fost presărate prin deşert cu miile! Plângeau atât de mult, încât te-ai fi putut întreba, pe bună dreptate, dacă făceau asta din recunoştință, iar copiii plângeau şi ei la descrierea morții atroce de care fuseseră atât de aproape.

Fuseseră din nou grupați pe clanuri şi fiecare şef înainta cu fiii lui alături, cu femeile, surorile şi fiicele în spate, apoi veneau părinții, iar servitorii încheiau plutonul. Puținele vite şi cei câțiva măgari şi catâri aduşi de pe pământul fertil al Egiptului mergeau de o parte şi de alta. Mose şi Aaron mergeau în frunte, urmați de Miriam şi ai săi, ca şi de soția lui Aaron, Elişeba şi cei patru fii ai lor, Nadab, Abihu, Eleazar şi Itamar. Ei se întorceau din când în când pentru a le arăta celorlalți că se aflau în clanul din frunte. Mose o auzise deja de două sau trei ori pe Miriam spunând "Fratele meu, Mose" şi asta îl iritase. Ba chiar începuse să prezică viitorul, după cum îi mărturisise destul de încurcat Aaron!

– Spune că Domnul sălăşluieşte în ea.

– De când? Întrebă Mose.

– În ultimele luni, răspunse Aaron fără prea mare convingere.

Da, de când aflase că Mose auzise vocea celui Atotputernic în pustiu! Ar trebui s-o aducă cu picioarele pe pământ cu prima ocazie. Cât despre femeia lui Aaron, Mose o auzise şi pe ea trăncănind ca şi când ea ar fi organizat traversarea Mării Trestiilor. În zori, se văzu nevoit să le dojenească pe cele două cumetre.

– Femeile din spate! ordonase pe un ton care nu admitea replică, fulgerându-le cu privirea pe Miriam şi Elişeba. Ele rămaseră năucite. Aaron protestă slab.

Desigur, Sefira, soția lui, nu s-ar fi comportat precum gâștele astea... Sefira, inteligența grației şi grația inteligenței! Gândul îi zbura fără să vrea spre cea pe care o considera adevărata, singura sa soție, dar se strădui să se gândească la altceva. O va visa, ştia asta. Domnul nu l-ar separa de singura ființă prin care mai păstra legătura cu lumea asta materială. Din ea îşi trăgea forța şi numai datorită ei ar putea să împlinească voința Domnului. Omul care e singur îşi mănâncă năruntaiele, cum se spunea odinioară în Egipt.

Se hotărî brusc să încalece unul din cAli capturați; era cel mai bun mijloc de a le ține pe femei la distanță. Îl trimise pe unul din fiii lui Aaron să pregătească animalul. Băiatul se întoarse după o oră cu doi cai şi Mose se hotărî să-i dea unul lui Aaron, care avu mari probleme să-l încalece şi să se țină în dar care nu se dădu bătut, nevoind să dezamăgească asistența.

Mose realiză că are un avantaj în plus. În afara faptului că-şi cruța forțele, domina peisajul şi, din când în când,. întorcea privirea spre celălalt mal al Marelui Verde, pândind cu îngrijorare prezența unor eventuali observatori egipteni. Dar malurile mării se îndepărtau tot mai mult şi, după o oră, coasta egipteană nu mai era decât o linie albă dincolo de ape. Nu se mai vedea nimic pe această linie care înghițise o tinerețe, intrigi, umori, femei. Nu se mai vedeau palatele din Memfis, nici rodiile de la Avaris, intrigile lui Hape-Nakht, scribii în fața abacurilor, nici vrăjitoriile lui Buto. Nu se mai vedeau nici chiar cei doi copii pe care Mose îi lăsase acolo şi pe care curtenii îi priveau fără îndoială cu dezaprobare şi care creşteau sub un alt nume.

Mose era totuşi îngrijorat. Încă de pe vremea când el slujea în Egipt, Seti şi Ramses construiseră galere care străbăteau Marele Verde dinspre est; încă mai exista riscul ca, în furia sa, Ramses să trimită aici câteva pentru a-i urmări pe fugari. Erau galere mari, fiecare putând transporta câte şaizeci de arcaşi. Cinci sau şase sute de arcaşi ar fi putut să le provoace pierderi usturătoare. Mose cunoştea velele galerelor: una mare şi una mică. Dar, de la plecare, el nu văzuse decât o barcă comercială cu o singură velă

pătrată, care venea cu siguranță dinspre Cuş. Aşa că privi din nou înainte.

Deşertul. Deşertul pe care-l cunoscuse cu câțiva ani în urmă când evitase şi el drumul de coastă şi când coborâse spre sud, mânat parcă de un presentiment. Mânat de mâna Domnului. Deşertul se întindea în față nesfârşit. Munții trandafirii şi galbeni la stânga, marea la dreapta. Recunoştea rămăşițele potecii, acea piatră dură tăiată de intemperii şi de paşii cămilelor, şi mai recunoştea modul în care tufişurile şi arbuştii spinoşi se răreau paralizați, hărțuiți, taxați de căldurile infernale, de vântul arțăgos, de ronțăitul febril al insectelor, de şopârle, de ulii-pescari şi de mâncători de stârvuri înfometați, ca şi de frigul din timpul nopților.

Aaron, care nu cunoştea aceste locuri, privea în jurul lui consternat de goliciunea peisajului. Munți sterpi, nisip, marea... El nu vedea nimic din bogăția deşertului, nu deosebea cătina şi salcâmii pitici de tufele cu fructe comestibile, minuscule, portocalii, cu miros de mosc nu recunoştea pelinița albă, aşa cum îl învățase altădată pe Mose Hussam şi fiii lui. El avea nostalgia pământurilor cultivate. După privirea lui, Mose îl simțea dezolat: Îşi dorea o lume gata împodobită cu palmieri-curmali, curgând de fructe, şi cu femei cu şolduri voluminoase, spre deosebire de Mose, pentru care lipsa însemna bogăție şi setea, oricât de mare, însemna promisiunea apei. "în fond, sunt făcut pentru deşert", îşi zise el melancolic. Fusese liber în deşert supraviețuise, se luptase şi se trezise, într-o bună zi, în fața unui rug în flăcări.

– Acolo unde mergem este la fel? Îl chestiona în cele din urmă Aaron.

– Nu, Canaanul este verde şi fertil. Deocamdată, facem un ocol, spuse Mose.

– De ce?

– Pentru că, dacă urmam drumul drept, am fi ajuns în teritoriile controlate de armatele lui Ramses. Dar apropo, adăugă el, du-te şi adu-mi pe unul din prizonieri.

Aaron se execută şi câteva clipe mai târziu aduse un militar egiptean, cu mâinile legate la spate. Mose coborâse de pe cal şi, ținându-l de căpăstru, cerceta drumul mai îndeaproape încercând să descopere eventualele urme ale unei recente treceri.

– Cine i-a legat mâinile? Îl întrebă el pe Aaron, care nu stiu ce să-i răspundă.

Mose îl dezlegă pe militar şi dădu ordin să fie dezlegați şi ceilalți. Apoi i se adresă egipteanului în limba lui:

– Nu legându-ți mâinile te voi face prizonier.

– Dar cum? i-o întoarse, frecându-şi mâinile, egipteanul, un băiat de vreo douăzeci de ani cu o mutră arogantă.

– Făcându-te să înțelegi că este în interesul tău să fii în serviciul meu. Ce rang aveai în armată?

– Sunt ofițer de car, răspunse egipteanul.

– Deocamdată, eşti prizonierul meu, zise Mose. De unde veneați când ați ajuns la Marea Trestiilor?

– De la Sin, pe drumul de coastă.

Acesta era aşadar motivul pentru care armata egipteană ajunsese cu atâta întârziere. În ciuda lentorii lor, fugarii reuşiseră să traverseze.

– Ați crezut c-o să ne prindeți la Sin?

– Da, intenționam să vă tăiem drumul spre Sinai. Dar când gărzile de frontieră ne-au spus că nu v-au văzut, ne-am gândit că o luaserăți pe drumul spre sud şi că vă aflați încă pe teritoriul regatului.

– Ştii de ce regele şi-a schimbat hotărârea, după ce ne dăduse autorizația de plecare? Întrebă Mose.

– Noi, cei din armată, n-am crezut niciodată că o să plecați. De ce ați plecat?

– Eram obosiți. Țara voastră devenise o imensă închisoare pentru noi.

Ofițerul reflectă asupra acestui răspuns, dar nu păru să înțeleagă mesajul.

– Şi unde mergeți acum? se îngrijoră el.

– În Canaan, acolo de unde am venit.

– Ce-o să găsiți în plus acolo față de Egipt?

– Libertatea.

Acest cuvânt îl lăsă pe egiptean cu gura căscată. De fapt, ce putea să însemne pentru el libertatea? Era liber în țara lui şi nu concepea ca alții să poată fi liberi în altă parte.

– Vorbeşti aşa de bine limba egipteană pentru că eşti nepotul Faraonului, nu-i aşa?

– Da.

– Am auzit vorbindu-se despre tine în armată. Dacă te prinde, Faraonul o să te dea câinilor să te mănânce.

– N-o să mă prindă.

– De ce?

– Pentru că Dumnezeul meu este mai puternic decât zeii lui şi v-a învins.

– Suntem învinşi? se minună celălalt. Dar voi n-aveți nici măcar o lance!

– După cum vezi, nu e nevoie de lănci ca să iei prizonieri, spuse Mose, aplecându-se ca să cerceteze din nou drumul mai de aproape.

– Dar de ce e nevoie, atunci?

– De un Dumnezeu.

– Şi noi avem zei.

– Dar nu v-au salvat de ape. Nici de lăcuste, nici de însângerarea Nilului, nici de broaşte, nici de țânțari. Nici de moartea noilor-născuți, răspunse Mose.

Egipteanul căzu pe gânduri.

– Erau totuşi şi zeii tăi, spuse el. Nu eşti tu nepotul Faraonului?

– Ce fel de zei sunt ăia? replică Mose. Zei cu capete de animale, zei care se omoară între ei... Nu, nu mai sunt zeii mei. Adevăratul Zeu mi s-a arătat şi mi-a vorbit.

– Atunci care e zeul tău? Întrebă egipteanul.

– Este Cel-care-este.

-Asta nu înseamnă nimic.

– Poate că ai urechile înfundate şi eşti orb. Poate că n-ai văzut nenorocirile pe care le-a abătut asupra Egiptului, pentru că Ramses nu voia să ne lase să plecăm. Şi n-ai văzut mai înainte cum i-a înghiţit pe soldaţii care plecaseră pe urmele noastre?

– Spune-mi cum se numeşte zeul tău. Dacă este atât de puternic precum spui, vreau să fie şi zeul meu, se entuziasma soldatul.

– Atunci renunţă la zeii tăi.

– De ce, el este duşmanul celorlalţi zei?

– Nu există alţi zei, nu există decât El! strigă Mose cu putere.

– Cu ce seamănă?

– Nu seamănă cu nimic şi seamănă cu tot, fiindcă el a creat această lume.

Cerul, până atunci încărcat de nori negri, se lumină dintr-o dată, dar vântul continua să sufle cu putere şi marea făcea valuri înspumate. Puţin după jumătatea zilei, patru şefi de clan - Cohat, bătrânul, Mahli, Josua, Corah - veniră să-i vadă pe Mose şi pe Aaron.

– Acum că am ieşit din Egipt şi nu mai e nici o urgenţă, am vrea să facem un popas pentru a ne reveni un pic şi pentru a ne odihni. Mulţi sunt obosiţi.

Mose fu de acord, atrăgându-le însă atenţia ca opririle să nu fie prea lungi ca să nu se prelungească prea mult călătoria.

– Când o să găsim apă şi hrană? mai întrebă Corah.

– Apă - nu înainte de trei zile, cel puţin, răspunse el, amintindu-şi de drumul pe care-l făcuse altădată prin regiune. Şi încă atunci, el mersese fără să se oprească de multe ori, doar noaptea.

Miriam apăruse în spatele şefilor, însoţită de soţul ei. Asculta cu acea expresie de eternă indignare care părea că n-o părăseşte niciodată.

– Câtă apă v-a mai rămas? Întrebă Mose. V-am spus să vă umpleţi ploştile când ploua, acolo, pe ţărmul Mării Trestiilor.

– Asta am şi făcut. Dar nu ne mai ajunge decât pentru o zi sau două...

– Spune-le să bea mai cu zgârcenie.

– Bine, asta în privința apei, reluă Corah. Dar ce facem cu hrana?

– Ați luat cu voi pâine, nu? Întrebă Aaron. Şi brânză, şi ouă, curmale, smochine...

– Da, dar nu mai avem decât pentru patru sau cinci zile...

– Ei bine, o să vedem atunci..., zise Mose.

– Stai puțin, interveni un alt şef de clan, Iemuel, care se alăturaseră celorlalți, vrei să spui că n-o să găsim hrană în Canaan?

– N-am spus niciodată asta, explică Mose. Canaanul este un pământ fertil - Domnul nu ne-ar fi eliberat niciodată din Egipt pentru a ne duce să trăim în deşert. Dar drumul spre Canaan e lung şi trece prin deşert, aşa că, până vom ajunge, va trebui să ne mulțumim cu puțin. E clar?

Şefii clanurilor rămaseră tăcuți un moment, apoi Iemuel întrebă din nou:

– Câte zile avem de mers până în Canaan? Mose se gândi o clipă.

– N-aş putea spune exact. O lună, cel mult două, după cum ne mişcăm.

– O lună, două? se mirară şefii. Dar o să murim de foame şi de sete!

Şi îi aruncară priviri răuvoitoare egipteanului, care era tot lângă Mose, spunând că el şi ceilalți prizonieri n-ar fi decât nişte guri în plus.

– Dar sunt femei care alăptează! sări unul.

– Ele vor avea prioritate la apă şi la mâncare. N-ați văzut că Domnul i-a făcut să piară pe copiii egiptenilor şi i-a cruțat pe ai noştri? Credeți c-o să-i lase să moară pe noii-născuți? Domnul nu v-a lăsat să sucombați sub loviturile armatei lui Ramses, spuse Mose cu iritare în glas, şi au trecut doar câteva ore de atunci. Memoria voastră este oare atât de scurtă? Credeți c-o să vă lase să muriți de foame şi de sete? Sau nu credeți în Domnul?

– Iartă-ne, iartă-ne! se grăbiră să spună şefii. Credem în Domnul, Mose, cum am îndrăzni... Ne puneam doar nişte "întrebări legate de problemele materiale...

Mose clătină din cap, a înțelegere, dar oricine putea să vadă că se posomorâse. Şefii se întoarseră la posturile lor, cu excepția lui Josua, unul din fiii lui Nun, un tip solid, cu o figură vioaie, pe care Mose îl remarcase în timpul traversării Marii Trestiilor, când făcuse risipă de energie, ajutând femeile şi bătrânii, şi a cărui față rămăsese în tot acest timp impasibilă.

– Mose, spuse el, doar egiptenii ne sunt duşmani? Măcar uite unul care nu vorbea nici de pâine, nici de vin...

– Ce vrei să spui?

– Vreau să spun că în afară de bâtele şefilor şi ale bătrânilor si de pumnalele unora dintre noi, n-avem nici o armă în caz că suntem atacați. Nici o lance, nici un arc, nici o săgeată. Am auzit că tu ai trecut deja prin țara asta şi te întreb dacă nu sunt şi alți duşmani de care să ne temem.

– Sunt bande de jefuitori, dar nu constituie un pericol oentru noi. Nişte călăreți care atacă caravanele, dar n-ar putea să ne facă prea mare rău.

– Nimeni altcineva?

– Nu ştiu, răspunse Mose, care nu-şi pusese până acum întrebarea asta. Altădată, el fusese, ce-i drept, bine primit, pentru că era tânăr, puternic, frumos şi mai ales singur, dar cum vor reacționa oamenii de aici când vor vedea venind zeci de mii de străini? Nu-i vor lua oare drept cotropitori?

– Ce propui să facem? Îl întrebă pe tânăr.

– Văd că există totuşi copaci în țara asta, spuse Josua. Am putea să tăiem ramurile cele mai drepte, să le cioplim şi să le punem vârfuri pe care să le ascuțim la foc. Ar fi totuşi nişte arme...

Mose dădu din cap, amintindu-şi cu câtă greutate îşi confecționase cândva un arc.

– Sunt mulți tineri printre noi, reluă Josua, ar putea să se ocupe de asta în timp ce ne deplasăm şi apoi în timpul popasurilor.

– E o idee excelentă, spuse Mose. Alegeți ramurile cele mai lungi, sau mai bine chiparoşii tineri şi drepți o să dăm în curând peste ei. Dar, spune-mi, nu sunt şi aruncători cu praştia printre voi?

– Ba da.

– Spune-le să aleagă nişte pietre pe care să le păstreze pentru a se antrena.

Tânărul înclină din cap şi se întoarse la ai săi.

După Josua, fu rândul lui Miriam să apară în fața lui Mose.

– Mose, spuse ea, există printre noi oameni care au o încredere oarbă în tine, dar există şi alții care au plecat pentru că pur şi simplu nu voiau să rămână singuri în Egipt.

– Şi?

– Avem foarte puțină mâncare, reluă ea, şi dacă o să răbdăm de foame şi de sete, aceşti oameni se vor revolta. Eşti sigur că acesta e drumul pe care trebuie să-l urmăm?

– L-am parcurs deja, când am fugit din Egipt. Este greu, dar nu imposibil. Dacă aceşti oameni nu cred că Domnul i-a scos din Egipt şi că îi va proteja, sunt pierduți.

– Trebuie să-l vadă, Mose! strigă Miriam cu o voce patetică. Trebuie să-l vadă pe Domnul care-i apără! Aaron mi-a spus, ne-a spus, că tu l-ai văzut pe Domnul într-o flacără deci aşa interpretaseră episodul cu rugul în flăcări dar ei, ei n-au văzut nimic!

– Ce-mi ceri? Întrebă Mose după un timp.

– Îți cer să nu uiți că toți aceşti oameni nu cred în Domnul, spuse ea, uitându-se în ochii fratelui ei.

– Dar în ce cred?

– Cred în tot felul de zei, nu ştii? Nu ne cunoşti prea bine. Tu ai trăit la curtea regelui, apoi ca un prinț şi vorbeşti cu greu limba noastră. Ei cred în Baal, Apis, Osiris, Isis. Când le vorbeşti de Domnul, ei cred că e vorba de Baal sau de altul din aceşti zei.

– Şi? Întrebă Mose pe un ton sobru, agasat de condescendența sorei lui.

– Trebuie să le arăți că Domnul nu este unul din aceşti zei, spuse Miriam. Trebuie s-o faci cât mai repede.

Mose încuviință şi ea plecă, arborând un aer victorios. Nu greşise spunându-i, doar că i-o spusese prea greoi.

O primă oprire fusese hotărâtă, dar Aaron fu nevoit să alerge de-a lungul convoiului pentru a le spune oamenilor să nu-şi instaleze corturile. Unii voiau să se odihnească, alții să se adăpostească de vânt sau de soare...

– Nu, striga Aaron, ne oprim doar pentru a mânca şi a ne odihni puțin, după care trebuie să ne continuăm drumul!

Copiii şi tinerii se împrăştiară, îndreptându-se spre mare şi cum majoritatea nu o văzuseră niciodată, se aruncară goi în apă, țipând.

Mose mergea prin mulțime şi la un moment dat auzi o femeie care, la trecerea lui, zise:

– Ne era bine în Egipt. Acum iată-ne în deşert fără nimic. Miriam avea dreptate: ar trebui să le arate.

Se abandonă pentru câteva clipe amintirilor întâlnirile cu Lumi, Arfaxad şi ceilalți în nopțile calde de la Avaris, când ei îi cereau să fie conducătorul lor într-un exil imaginar. Căută în memorie parfumul de flori de lotus al sânilor concubinei lui, Buto, mişcările pisicilor vigilente în grădina cu rodii şi asfodele, freamătul tufelor de papirus în amurgul de culoarea caisei. Apatia şi frustrările care se țeseau în umbra puterii.

Nimic din toate acestea nu mai era. Puterea unei alte lumi îi vorbise. Vibrațiile Vocii Atotputernice făcuse să dispară bibelourile pe care le confundase cu viața, aparența puterii, sexul înşelător, scaunele de abanos şi mesele de alabastru, aşa cum vântul împrăştie praful de pe drum. O voință superioară îi făurise un destin şi i-l pusese pe umeri, ca un pectoral făcut din stele.

Chiar dacă nu l-ar fi omorât pe acel contramaistru, tot n-ar mai fi putut să rămână în Egipt. Era prea corupt. Şi, în fond, da,

prefera mirosul prafului decât cel al migdalilor în floare şi al micuţelor dansatoare parfumate cu iasomie. “Contramaistru al lui Yahwe, murmură el mergând de-a lungul mării, iată ce sunt.”

4
Aurul prinților, sângele libertății

Găsiră un loc unde să se adăpostească peste noapte, la poalele munților, şi, după ce au aprins focurile şi au fost convinşi să ia o masă frugală, ca să economisească hrana, îşi instalară corturile. Mose rămase să doarmă în cortul lui Aaron, iar Elişeba fu trimisă în cortul lui Miriam.

– Oare îşi doresc ei într-adevăr libertatea? Întrebă Mose pe un ton dezamăgit.

– N-ai auzit-o cu urechile tale, când erai în Egipt? protestă Aaron. Şi eu, ți-aş fi urmat instrucțiunile dacă ei n-ar fi vrut să plece? Aş fi putut să fac asta? Veneau în fiecare seară să mă întrebe: Venise mesagerul regelui? Aveam veşti de la tine?

– Şi apoi a avut loc acea răzvrătire...

-Tocmai asta-i dovada! sări Aaron.

– Cum s-a petrecut?

– Ți-l aminteşti pe noul nomarh, acela pe care-l alesese Ramses?

– Setepentot.

Mose nu-i păstra o amintire prea plăcută: un tânăr uscățiv şi pedant, bun administrator, dar sincer ca un vulpoi în lesă. Retrăi într-o clipă viața de la Avaris, căldura, mirosul salcâmilor în floare, amestecându-se cu cel de baligă, câinii nebuni care alergau pe străzi, rețeaua aproape sufocantă de intrigi...

– Setepentot, da. Când ai plecat, s-a făcut dintr-o dată un gol. Totuşi, tu îl reprezentai pe Ramses, puteai să-i ții sub control pe funcționari. Întreaga ta autoritate i-a fost transmisă lui Setepentot, pentru că şi el era omul de încredere al regelui. Bun, dar după câtva timp, cred că gustul puterii i s-a urcat la cap.

Slujitorii îmi raportau că proprietarii din regiune veneau puhoi la el. Îi aducea mulțumiri lui Amon că îi scăpase de tine. Era de neiertat că puterea regală cedase unor exacțiuni ca cele pe care le suferiseră ei din partea ta.

Mose asculta amuzat.

– Pentru aceşti oameni, într-adevăr, justiția era echivalentă cu o exacțiune.

– Argumentarea lor era tot mai curajoasă. Pentru rege, mai susțineau ei, Egiptul de Jos nu era bun decât să raporteze impozitele şi să furnizeze mână de lucru ieftină. Soarta lor era doar cu puțin mai de invidiat decât cea a apirilor, se plângeau ei. În fond, Memfisului nu-i păsa câtuşi de puțin de Avaris, Ramses nu venise acolo decât o dată şi ideal, ah, ideal ar fi fost ca Egiptul de Jos să fi fost o țară separată, condusă de un spirit luminat precum Setepentot...

– Şi noi, ce-avem noi de-a face cu asta? Îl întrerupse Mose.

– Noi am început să primim vizitele scribilor care ne zâmbeau cu gura până la urechi, ceea ce era cu totul nou. Ne făceau mici cadouri şi ne țineau discursuri neaşteptate: de fapt, eram acolo de atât de mult timp încât eram ca şi ei, egipteni, şi ei începuseră să ni se plângă.

– Să ni se plângă?

– Soarta noastră nefericită se datora cruzimiii oamenilor din Memfis, începuseră să spună "oamenii din Memfis". Dacă Egiptul de Jos se elibera de sub puterea regală, soarta noastră se ameliora simțitor... La capătul câtorva săptămâni de astfel de manevre, Arfaxad şi câțiva dintre şefii noştri i-au întrebat direct unde voiau să ajungă. Atunci ne-au propus târgul următor: dacă îl ajutam pe nomarh să se elibereze de Memfis, vom fi recompensați cu vârf şi îndesat în aur, argint, aramă şi vom putea să cumpărăm pământuri. Am răspuns că cerem plata înainte. După câteva zile de discuții, au fost de acord.

– Cine erau aceşti emisari?

– Scribi care veneau să ne viziteze în toiul nopții şi care abia dacă-şi spuneau numele. Dar plata a venit. În saci plini. Marii

fermierii contribuiseră la asta şi nu se caliciseră. Țineau la armata lor particulară de apiri, căci n-ar mai fi găsit niciodată atâția țărani ca să-i apere, iar garnizoanele regale ar fi fost fără îndoială de partea lui Ramses. Nici măcar n-am ajuns să cântărim tot acel aur, tot acel argint, toată arama aia. Ne-au informat după aceea că revolta urma să aibă loc peste două zile. Trebuia să luăm cu asalt garnizoanele din Avaris şi să-i facem prizonieri pe soldații regelui. Şi de asemenea să construim în grabă mari baricade pe drumurile care duceau la Memfis, pentru a bara trecerea trupelor lui Ramses.

– Şi voi ați acceptat toate astea?

– Asta răspunde întrebării tale despre dorința de libertate. Ne-o doream. Toți îşi doreau cu atâta ardoare libertatea, încât ar fi colaborat şi cu Apofis!

– Şi cum s-a terminat?

– Chiar a doua zi, un detaşament de soldați a venit de la Memfis. Ofițerii l-au arestat pe Setepentot şi l-au dus la Memfis împreună cu întreaga familie. Marii fermieri au fost arestați cu toții şi aruncați în închisoare. Un general al lui Ramses i-a luat imediat locul nomarhului.

– Au fost fără îndoială trădați de vulpoiul acela de Hape-Nakht. Şi voi?

– Noi am păstrat aurul. Dar eram îngrijorați. Dacă fermierii şi Setepentot mărturiseau că ne plătiseră ca să-i ajutăm, era vai de noi. Chiar atunci ne-a parvenit mesajul lui Ramses, aşa că am şters-o mai repede decât îți poți imagina.

– Şi ați luat aurul acela cu voi.

– Da, e la noi.

Mose reflectă un moment la cele spuse de Aaron.

– Totuşi, mi-e greu să înțeleg de ce poporul acesta este atât de neîncrezător, spuse el lungindu-se şi sprijinindu-se într-un cot. Doar au văzut clar, chiar azi dimineață, cum voința Domnului, ce altceva, a ridicat valurile şi i-a înecat pe egipteni. Dar astăzi, am auzit numai acuzații legate de hrană, apă, vin şi mai ştiu eu ce... N-au înțeles ei oare că libertatea nu se câştigă decât cu prețul

sacrificiilor? Până acum n-am suferit nici de foame, nici de sete, n-a trebuit decât să ne apărăm de animalele sălbatice, dar ce se va întâmpla când va trebui să trecem prin încercări mai grele?

– Şefii sunt convinşi, Mose, zise Aaron pe un ton liniştitor. Ei o să-i convingă şi pe alții. Dar majoritatea oamenilor, ce vrei, nu ştiu nici măcar ce înseamnă Domnul! Un zeu, ca Amon sau Ra... În Egipt, ei aveau pământ, chiar dacă nu era al lor. Şi acum iată-i în deşert, nevoiți să se încreadă în cuvântul unui singur om... Înțelege.

– Ce înțeleg eu este că şefii care au venit să mă ia la întrebări nu păreau să fie mai luminați decât ceilalți.

– Poate că nu ştiu cine este Domnul, Mose. Au trecut patru secole... patru secole!

– Ştiu, zise Mose. Mâine îi vom aduce o jertfă Domnului pentru a ne manifesta public supunerea față de voința Lui.

– Şi ce vei sacrifica? Întrebă Aaron alarmat.

– Doar avem berbeci, oi...

– Nici să nu te gândeşti, sări Aaron. De-abia aşteaptă să le sacrifice pentru ei-înşişi când vom face o oprire destul de lungă! Se va lăsa cu o răzmeriță şi...

– Nu va fi nici o răzmeriță! i-o tăie Mose. Vom face un sacrificiu, după care vor mânca animalul. Trebuie neapărat să-i aducem o jertfă Domnului.

– Nu te-ai gândit la toate detaliile, Mose, spuse Aaron. Nu poți împărți o oaie la treizeci de mii de oameni! Şi dacă vom împărți carnea doar la unii, adică la cel mult douăzeci de persoane, acest lucru o să stârnească nemulțumiri şi va atrage noi acuzații. Cu atât mai mult cu cât ai ținut morțiş să-i luăm pe prizonierii egipteni cu noi în loc să-i omoram. E mai bine să aşteptăm cu acest sacrificiu până vom face o haltă destul de lungă ca să putem ucide şi alte animale şi mai ales ca să ne aprovizionăm.

Mose fu de acord cu raționamentul lui Aaron.

-Atunci să.ne rugăm cu toții la Domnul.

– Mi se pare un lucru înțelept, zise Aaron. Dar, spune-mi, în cât timp crezi că ne vom putea aproviziona?

– Nu ştiu, zise Mose. Primul oraş pe care l-am întâlnit pe acest drum, El Alaat, este la cel puțin opt zile de aici, după ritmul în care înaintăm. Acolo trăiesc păstori de la care vom putea cumpăra oi şi cultivatori de la care vom putea cumpăra făină, bob şi linte. Dar nu sunt sigur dacă proviziile şi turmele lor vor fi suficiente pentru toți. Treizeci de mii de persoane, înseamnă un adevărat popor. În orice caz, nu vom face chiolhan la El Alaat.

– Şi cum îi vom plăti pe aceşti păstori şi cultivatori? Iarăşi această latură practică a lui Aaron care îl amuza adesea pe Mose, dar de data asta îl agasa.

– Şi tot aurul ăla al vostru, la ce altceva ar putea servi? Ştia răspunsul: le repugna ideea de a da aurul în schimbul hranei, din moment ce speraseră să găsească, la ieşirea din Egipt, o țară primitoare şi case deja amenajate, dotate cu vase şi pahare. Mose recunoscu urletul familiar al şacalilor, care îi neliniştea pe ocupanții cortului vecin. Un bărbat strigă în întuneric că ar trebui organizată o pază împotriva animalelor sălbatice. Era vocea soțului lui Miriam. Acest om părea să nu ştie că şacalii nu atacă oamenii, ci numai animalele, şi că fără îndoială mirosul oilor îi excita. Mose ieşi să-l liniştească, apoi se întoarse în cort.

– S-a făcut târziu, zise Mose. Mă duc să mă culc, pentru că bănuiesc că mâine ne vom scula în zori.

Erau deja întinşi în cortul pe care îl bătea vântul, când vocea lui Aaron se auzi în întuneric:

– De unde ai ştiut că vor fi valuri uriaşe în Marea Trestiilor? Întrebarea îl luă prin surprindere pe Mose. Aşadar Aaron nu credea în întregime în intervenția Domnului, sau poate că nu credea deloc.

– Nu ştiam, răspunse el. Ştiam doar că va fi o maree, ca în fiecare dimineață. Valurile uriaşe, cauzate de furtună, s-au format din voința Domnului. Evident că eu nu puteam să prevăd furtuna.

O tăcere prelungită urmă acestei explicații. Dar Aaron era încăpățânat.

– O maree obişnuită ar fi reuşit să împiedice armata egipteană să ne urmărească?

– Da. Carele n-ar fi putut traversa, ele ar fi fost luate totuşi de valuri. Fără îndoială că ar fi fost mai puțini morți, dar atacul egiptean ar fi fost oprit.

– Din acest motiv ne-ai făcut să trecem Marea Trestiilor?

-Da.

– Erai deci sigur de reuşită?

– Domnul a vrut ca eu să cunosc şi Marea Trestiilor şi cele două vaduri, în timp ce armata egipteană nu le cunoştea, din acest motiv mi-am luat răspunderea de a traversa, răspunse Mose.

– Dar de unde ştiai că armata egipteană n-avea cunoştință de existența mareei din Marea Trestiilor şi a celor două vaduri?

– Armata egipteană n-a avut niciodată ocazia să treacă Marea Trestiilor, pentru simplul motiv că există drumul de coastă. Erau puține şanse ca ea să cunoască fenomenul de maree şi cu atât mai puțin pe cel de maree puternică declanşată de o furtună. Cel mult putea să fi auzit vorbindu-se despre cele două vaduri.

– Aşadar, faptul că tu cunoşteai bine Marea Trestiilor ne-a salvat? Întrebă Aaron.

– Ascultă Aaron, spuse Mose pe care această conversație îl neliniştea, mai ştiam şi de puterea Domnului. Şi de calamitățile care se abătuseră asupra Egiptului înainte ca Ramses să ne dea autorizația să plecăm.

Se chinui să adoarmă, tulburat de scepticismul fratelui său vitreg. Domnul îl alese pe el, Mose, ca instrument al eliberării apirilor. Acest lucru era evident, dar ceilalți nu erau convinşi de asta. Nu încă. "Eu sunt plămada, îşi spuse el. Şi aluatul este necrescut."

5
Plămada

Zorile îl găsiră pe Moise în alertă, cu simțurile şi mintea la pândă. Ieşi din cort şi se duse să se uşureze în pietrişul de la poalele muntelui. Cerul se lumina. În cenuşiul dimineții, câteva mii de corturi fâlfâiau în vânt, dominate de siluetele celor cinci cai şi ale măgarilor. Treizeci de mii de suflete încă adormite, un viitor popor plutind în limburi sub ochiul Domnului. Mose se întoarse şi privirea i se opri pe o stâncă mare, teşită, care se ridica pe un imens teren înțepat din loc în loc de mărăcini: părea o tribună convenabilă. Un leopard se postase acolo sus şi studia şi ei peisajul. Coincidența îl făcu pe Moise să surâdă. Aruncă în el cu o piatră şi îl atinse în spate. Felina o şterse.

Mose se duse să se scalde în marea încă rece pentru a-şi pune sângele în mişcare. Apoi se întoarse la cort ca să-l trezească pe Aaron, bău o gură de apă şi constată, agitându-şi plosca, că-i mai rămăsese doar pentru restul zilei şi pentru a doua zi, după care o să fie chinuit de sete. Situația devenea dificilă, căci puteai să mănânci puțin, dar trebuia să bei destul.

– Mose! se auzi o voce feminină de afară.

Ieşi. Era Miriam care îi întindea un bol cu lapte şi o jumătate de plăcintă.

– Am pus asta deoparte pentru tine. El ezită. Oare de când avea laptele?

– L-am fiert aseară, spuse ea, ghicindu-i gândul. Vei avea nevoie de forțe proaspete astăzi. O să le vorbeşti azi, nu-i aşa?

El luă pâinea şi bolul fără să răspundă şi intră în cort. Ce credea, că putea să-i spună ce să facă? Aaron se trezea cu greu din somn şi lui îi lipsea plămada. Pentru prima dată, imaginea lui Aaron, lipsită de ornamentele afective naturale sau forțate, îl surprinse pe Mose un bărbat care nu stătea prea grozav, între treizeci şi patruzeci de ani, rotofei, bădăran, amenințat de calvitie şi de o oarecare laşitate. N-avea ce face.

Domnul îi fericea pe unii cu grațiile lui, pe alții nu, şi acorda cele spirituale cu cele fizice: Ali şi frații lui, Stito, posedau un

spirit tot atât de liber ca şi articulațiile, un mod rapid, angelic de a se adapta la lume, capacitatea de a se schimba de la o clipă la alta, ca şi vântul, aveau picioarele înaripate şi spiritul subtil. Nu era cazul lui Aaron. El fusese conceput într-o zi când părinții erau îmbuibați cu bob şi ceapă.

– Trezeşte-te, îi spuse Mose. Se luminează de ziuă. Aaron scoase o serie de grohăieli şi şuierături, apoi îşi drese glasul şi se sculă, aruncându-i lui Mose o privire sticloasă, în timp ce încerca să-şi găsească cuvintele. Desigur se aşteptase să-şi vadă nevasta lângă el şi când colo nu era decât fratele, care se trezise înaintea lui, proaspăt şi binedispus.

– Avem treabă de făcut, zise Mose. Du-te şi fă-ți nevoile si bea nişte apă. Poți să te scalzi în mare, ca să te trezeşti.

Aaron se supuse, fără chef. Mose ieşi după el şi constată că intrase în cortul vecin. Aaron avea nevoie de femei aşa cum bebeluşii aveau nevoie de mama lor nu ca un cuceritor, nu, nici ca mesager înaripat, cu surâsul pe buze, supus, nu, ci ca un plod neîngrijit, plin de umflături şi negi. De fapt, Aaron ieşi din cort cu un bol de lapte în mâini, urmat de trei din cei patru copii năzuroşi pe care-i avea cu Elişeba. Nu, el n-ar vedea rugul în flăcări. Îşi sorbea înfrigurat laptele, când deodată Îl văzu pe Mose în fața ochilor.

– E frig, gemu el.

– Aaron, grăbeşte-te, zise Mose consternat.

Şi, deodată, realiză cât e de singur. Străbătu tabăra şi fu mulțumit să-i întâlnească, unul după altul, pe Josua şi apoi pe Mişael. Cei doi erau poate adevărați tovarăşi, precum aceia care altădată îl priveau cu ardoare cioplind un arc. Josua nu se trezise de mult, apa mării îi şi roia pe trup şi el se frecționa cu mişcări repezi, iar ochii îi erau plini de vioiciune.

– Te trezeşte, zise el, ca să spună ceva.

Poți să te bazezi pe tipii ăştia energici. Mişael apăru şi el zâmbind. Mose îşi dădu seama că un zâmbet dimineața era o adevărată binecuvântare. Domnul le dăruise din energia lui oamenilor care se scoală devreme şi sunt amabili. Încă o dată

gândul îi fugi spre Sefira, care se trezea mereu proaspătă şi blândă. Un izvor din care apa ţâşnea de fiecare dată.

– Ce facem astăzi? Întrebă Mişael. Reluăm imediat drumul sau mai e ceva de făcut?

– Mai e ceva, zise Mose, dar eu sunt cel care va face acest lucru.

– Ce o să faci?

– O să vă reamintesc ce avem de făcut, răspunse Mose. Aşteptară să le explice despre ce e vorba, dar el nu o făcu.

– Mergeţi amândoi să treziţi oamenii, le spuse. Au somnul greu.

Mişael începu să râdă:

– Mose, tu eşti făcut din aer şi foc, ceea ce nu e cazul celorlalţi oameni!

Mose îl bătu pe umăr. Mişael şi Josua o luară de-a lungul corturilor, strigând din răsputeri: "în picioare, s-a făcut ziuă! Noaptea a murit, ziua s-a născut! Sculaţi-vă să ne închinăm la Domnul!" şi bătând cu palma într-un tambur pe care-l găsiseră cine ştie pe unde.

Feţe furioase se arătară din corturi, unii mulţumindu-se să bombăne, alţii ocărându-i pe cei doi zgomotoşi.

– Iată, într-adevăr, nişte oameni plini de virtute, murmură Mose, în timp ce-l privea pe Aaron îndreptându-se spre mare cu paşi leneşi.

– Unde se duce? Întrebă Elişeba.

– Merge să se scalde în mare, eu l-am sfătuit, Elişeba, îi spuse Mose pe un ton autoritar. Asta o să-l facă viguros.

– În mare? Dar e îngheţată! O să se îmbolnăvească! strigă Elişeba, gata să plece după Aaron ca să-l împiedice să se scalde.

– Nu e îngheţată, e doar rece. Rămâi aici. Sau, dacă tot te duci, fă şi tu acelaşi lucru.

– Se vede că n-ai femeie, de-aia nu gândeşti raţional, Mose, spuse ea, aruncându-i o privire arţăgoasă, şi se întoarse bombănind în cort.

Se scurse o oră până când fură gata cu toții. Mose îi convocă pe şefi, iar ei, la rândul lor, îi strânseră pe apiri în jurul stâncii mari pe care o reperase. Când se adunară cu toții acolo, Mose se cățără prin spate şi îşi făcu apariția în fața lor. În spatele lui erau soarele şi muntele, care străluceau în acelaşi timp, scăldându-l, doar pe el, într-o lumină aurită. Pentru o clipă, cuprinse cu privirea acea mare de oameni. Poate că şi Creatorul contemplase în acelaşi fel materia inertă căreia îi dăduse viață, apoi identitate şi conştiință. Un haos de sentimente mizerabile, egoisme derizorii, calcule meschine, nelinişti lipsite de importanță, tulburări viscerale, emoții ridicole, frustrări infantile, pe care trebuia să le supună judecății supreme a unui Zeu unic. Aproape că îşi pierduse curajul, chiar înainte de a începe.

– Ieri, începu el totuşi cu o voce puternică, erați nişte sclavi. Astăzi, sunteți liberi, bărbați şi femei în drum spre țara strămoşilor voştri. Ieri, un rege pe care îl disprețuiați vă obliga să munciți fără odihnă pentru propria sa glorie. Astăzi, suferința voastră nu face decât să-l glorifice pe Domnul vostru eliberator.

Vocea lui se lovea de pietre şi ecoul îi întorcea cu forță vorbele de duh menite să lumineze întunericul în care dormeau toate acele minți omeneşti.

– Fără acest Zeu care v-a scos din sclavie, ați trăi şi acum puțin mai bine decât în noroiul Nilului, trecând de la sudoare la lacrimi şi de la lacrimi la sudoare. Ați fi prinşi în cursa propriei voastre suferințe oarbe, dominate de zei cu fețe de animale, şacali, crocodili, maimuțe, hipopotami, pe scurt, zei inferiori!

Ei ascultau şi îi dădeau dreptate. În primul rând, îi recunoscu pe Mişael şi Josua şi fu izbit de fețele lor înflăcărate. Cei doi îl ascultau cu aviditate.

– Şi acest Zeu, Dumnezeul strămoşilor voştri, Avraam şi Iacov, a rupt giulgiul în care erați înfăşurați din cauza atâtor ani de servitute! Erați ca nişte cadavre, El v-a readus la viață. Domnul mi s-a arătat în deşert, o flacără care cuprindea un rug şi rugul ardea fără a se consuma, o voce mai puternică decât toate

tunetele, şi el mi-a zis: "Tu vei fi cel care va elibera poporul meu! Mergi şi spune-le că a sosit timpul! Du-te, du-te şi spune-i faraonului că trebuie să-i lase să plece!".

Tăcerea începuse să pătrundă în mulțime şi Mose o simțea.

– I-am scris lui Ramses, eu, servitorul Domnului, la ordinele Domnului, i-am cerut să vă lase să plece. Dar ştiți, ați văzut, Ramses n-a crezut în voința acestui Zeu. Ramses este servitorul zeilor cu fețe de animale, al zeilor care nu vorbesc decât despre instinctele animalice. Şi Domnul şi-a manifestat prima dată puterea şi mânia, o ştiți, ați văzut-o: Nilul s-a făcut roşu ca sângele şi apa lui a devenit de nebăut. N-ați văzut asta?

– Am văzut, răspunseră nişte voci, printre care cele ale lui Mişael, Aaron şi Josua.

Era pentru prima dată că această mulțime reacționa. Doamne, gândi Mose, dă-mi plămada care să facă să crească acest aluat greu!

– Dar lui Ramses nu-i era teamă de Domnul, fiindcă nu-l cunoştea. Ramses este ca acel animal sălbatic care nu cunoaşte decât săgeata vânătorului său! Şi atunci Domnul a acoperit țara de broaşte, n-ați văzut?

– Am văzut! răspunseră voci mult mai numeroase acum decât prima dată.

– Dar Ramses a rămas surd şi Domnul a făcut ca țara să fie invadată de țânțari purtători de febră şi toată țara a fost infestată, în afară de Egiptul de Jos, în care locuiați voi. Şi Ramses a rămas surd, nevoind să audă avertismentele celei mai mari forțe din univers! Atunci Domnul a făcut să cadă pietre din cer. N-ați văzut?

– Am văzut! strigă un torent de voci.

– Dar pentru că Ramses avea capul mai tare decât toate pietrele cerului, atunci Domnul l-a lovit pe rege în bogăția regatului său şi a acoperit țara cu nori de lăcuste care au mâncat recoltele. Şi Domnul a făcut să fie noapte în plină zi, ştiu că toți ați văzut asta. Şi Ramses tot surd rămânea. Atunci Domnul, care voia să-i elibereze pe toți apirii în numele promisiunii pe care o

făcuse strămoşilor voştri, şi-a pierdut răbdarea. A trimis febra mefitică care a omorât toți copiii mici şi mulți bătrâni. Asta n-ați văzut-o, pentru că, în bunătatea lui pentru voi, Domnul a cruțat Egiptul de Jos unde locuiați voi, dar ştiu c-ați auzit ce s-a întâmplat. Atunci chiar şi preoții zeilor cu fețe de animale au început să se teamă. Au văzut că generațiile viitoare plăteau prețul pentru încăpățânarea bestială a lui Ramses. Au înțeles că zeii lor inferiori erau incapabili să-i țină piept Dumnezeului nostru unic şi s-au dus să-l implore pe Ramses să ne lase să plecăm. Şi în momentul acela, Ramses a trimis un mesager care să ne spună că avem în sfârşit dreptul să plecăm.

Mose îşi trase sufletul şi cuprinse cu privirea imensul auditoriu. Erau surprinşi, aşteptau o apariție pe care n-o puteau defini, dar pe care o presimțeau într-un mod confuz.

– Şefii voştri v-au dat de ştire că a sosit clipa plecării. V-au dat întâlnire la Sucot, aşa cum mi-a poruncit Domnul să vă spun şi apoi v-au adus pe țărmul Mării Trestiilor, cum tot Domnul mi-a poruncit să vă spun. Pentru că Domnul este de o înțelepciune şi de o clarviziune infinite. El a înțeles duplicitatea lui Ramses. Ştia că Ramses îşi va trimite armatele ca să vă oprească pe drumul de coastă! De aceea El ne-a făcut să plecăm pe drumul din sud, cel la care Ramses nu s-a gândit! Vedeți, copii ai lui Avraam? Înțelegeți acum? Domnul v-a făcut să plecați din Egipt şi el v-a protejat până aici! Vedeți?

– Vedem! au strigat ei.

– În omnisciența lui, Domnul a dus armata faraonului în Marea Trestiilor şi, din voința Lui, apele care v-au lăsat pe voi să treceți s-au revărsat peste carele şi peste soldații lui Ramses!

El îşi ridică brațele şi privirea înspre cer.

– Cine se poate compara cu tine, Doamne, dintre toți zeii? Cine are măreția puterii tale? Iubirea Ta a condus poporul printre atâtea pericole, forța Ta a înghițit carele duşmanilor precum plumbul topit'!

Ei ascultau stupefiați.

– Nu simțiți acum puterea Domnului?

– Simțim puterea Domnului!

Percepea clar vocile lui Mişael, a lui Josua şi a lui Aaron din primul rând şi a mii de bărbați şi femei din spatele lor.

– Nu, o bănuiți doar! Chiar dacă fiecare dintre voi ar trăi atâția ani câte grăunțe de nisip sunt în deşert, tot n-ar vedea decât o infimă parte din ea. Şi asta pentru că puterea Domnului este infinită. Înțelegeți acum că Domnul este Dumnezeul vostru şi că este unic?

– Înțelegem că Domnul este Dumnezeul nostru şi că este unic! repetară ei.

– Vreau să vă aud pe toți spunând că Domnul vă apără!

– Domnul ne apără! clamară ei.

Niciodată vocea lui nu mai avusese un asemenea ecou: răsuna până în munți.

– Dar Domnul s-a mâhnit din cauza nerecunoştinței voastre, reluă Mose. Mi s-a arătat mie pentru a mă anunța că intenționează să vă elibereze. De mai multe săptămâni v-a tot adus dovezi ale bunătății şi ale forței sale şi la câteva ore după ce ați trecut Marea Trestiilor sub protecția lui, ați început să vă plângeți. Aşa se poartă nişte copii recunoscători?

O linişte grea însoți această întrebare.

– Ne pare rău! clamară câteva voci din primul rând şi din nou le recunoscu pe cele ale lui Aaron, Josua şi Mişael.

Aceştia se întoarseră şi făcură semn către restul mulțimiii să le urmeze exemplul. Lui Mose i se păru că aveau complici înfiltrați peste tot în mulțime, tineri ca ei care ridicară energic brațele. Atunci se mai ridicară şi alte brațe, timid pentru început, apoi mai hotărâte.

– Domnul a ales pentru țara voastră pământul Canaanului, reluă Mose. E un pământ fertil. Dar Domnul, care este şeful vostru, vrea să vă comportați ca nişte soldați demni de El şi nu ca nişte vite îngrăşate pe pământul Egiptului pentru abatoarele lui Ramses! Drumul va fi lung, va fi greu. Va trebui să suportați o serie de privațiuni. O să-l ofensați pe Domnul şi cu alte acuzații? O să provocați încă o dată mânia unicului vostru Stăpân?

– Nu! Nu!

Au răspuns, ca şi data trecută, la început moale, apoi mai convingător, după ce au fost impulsionați de cei din față.

– Când vom găsi apă? Întrebă cu vehemență o voce de femeie şi Mose o recunoscu pe cea a nevestei lui Aaron, Elişeba. Aaron şi alți câțiva încercară să o facă să tacă, dar ea se apăra cu furie.

– Am dreptul să întreb când vom găsi apă! De ce sunteți ipocriți? Sunteți la fel de nerăbdători ca şi mine să aflați! Şi pentru că Mose ştie ce vrea Domnul, să ne spună el când vom găsi apă!

Ea ridică spre Mose o față congestionată.

– Aşa îi vorbeşti Domnului, femeie? zise Mose.

– Nu vorbesc cu Domnul, vorbesc cu tine, Mose, fiindcă tu pretinzi că eşti mesagerul Lui, căci tu cu siguranță nu eşti Domnul meu. Când vom găsi apă?

– Femeie, meriți ca Domnul să te lase să mori de sete! i-o întoarse Mose, făcând eforturi să se stăpânească. Dar Domnul n-o să-ți rezerve o astfel de soartă. El nu va lăsa pe nici unul dintre voi să moară de sete, şi pe tine nici atât, femeie necredincioasă.

– Nu răspunde! strigă ea. Nu ştie!

În cele din urmă, Aaron o scoase din mulțime şi cearta lor fu înăbuşită de reproşurile celor de față.

– Am vorbit degeaba? strigă atunci Mose, nemaistăpânin-du-şi furia. Vreți să vă părăsesc? N-aveți încredere în mine? Cuvântul meu n-are aşadar nici-o valoare pentru voi? Vreți să vă abandonez în deşert? Vreți să vă abandonez furiei Domnului? Căci dacă eu voi pleca, n-o să mai găsiți nici un intermediar prin care să vorbiți cu Dumnezeul strămoşilor voştri!

O rumoare se făcu simțită în mulțime şi şefii înaintară către stâncă, urmați de un grup de tineri şi de câteva femei.

– Nu, Mose, nu! Tu eşti şeful nostru! N-o asculta pe această femeie! O să ne condamni din cauza insolenței unei femei insensibile?

Şi câțiva dintre şefi se cățărară pe stâncă, apucându-l pe Mose de mână, bătându-l cu palmele pe umăr, spunându-i cuvinte de liniştire, Josua, apoi Mişael li se alăturară.

– Mose, spuse Josua luându-l de mână, chiar dacă n-ai face-o decât pentru mine, te implor, calmează-te!

– Bine, zise Mose. Să pornim la drum.

6
"Apă? Mâncare!"

Aşadar toate femeile îi erau ostile? Observă de departe, în timp ce strângeau corturile, discuțiile între Miriam şi Elişeba care trădau nu atât complicitatea dintre cumnate, cât mai ales nemulțumirile lui Miriam. Aaron îi surprinse privirea şi înțelese la ce se gândea.

– Prin însăşi natura lor, femeile îşi protejează căminul. Tu le-ai făcut să şi-l abandoneze pentru necunoscut.

– Necunoscut? Libertate, vrei să spui! Îl contrazise Mose. Sunt ele cumva devotate servitutii?

– Sunt devotate deja servitutii domestice.

– În orice caz, nevasta ta este devotata insolenței.

– Le va trece când vom găsi apă. Este problema care le sperie cel mai tare. Recunoaşte că locurile astea nu prevestesc nimic bun, zise Aaron.

Mose se gândi că, de la plecarea lor de la Marea Trestiilor, nu parcurseseră decât jumătate din drumul pe care el îl făcuse în acelaşi timp, după fuga sa din Egipt. El mersese pe cal şi nu dormise aproape deloc acum, ei merseseră pe jos şi făcuseră opriri lungi. Aşadar nu vor găsi mai devreme de două zile izvorul unde altădată el îşi potolise setea. Or, oamenii ăştia nu vor mai rezista încă două zile fără apă, aşa că trebuia să găsească rapid o sursă sau să sape un puț, de îndată ce căldura avea să se mai potolească, la apusul soarelui.

Într-adevăr, către amiază, caravana răsună de glasuri nemulțumite.

– Ce se întâmplă? Îl întrebă Mose pe Josua.

Tânărul se duse să afle şi la întoarcere îi spuse că oamenilor începuse să le fie sete şi că se temeau să nu moară în deşert. Mose îşi aminti că Hussam îl sfătuise să caute depresiunile naturale din teren pentru a săpa un puț, pentru că acolo se strângea apa. Furtunile recente impregnaseră probabil solul cu apă. După o oră, descoperi o adâncitură în jurul căreia vegetația părea să fie mai abundentă. Coborî de pe cal şi îi trimise pe Josua şi pe Mişael să caute bărbați robuşti echipați cu lopeți. Remarcase că foarte mulți muncitori îşi luaseră cu ei uneltele de muncă, gândindu-se naiv că ar putea găsi de lucru acolo unde merg.

– De ce te-ai oprit? se nelinişti Aaron.

– Pentru că vreau să găsesc apă.

-Aici?

Mose nu răspunse, dar când cei doi veniră cu terasierii, îi spuse:

– Du-te şi spune-le oamenilor că vom săpa un puț şi că vom găsi apă.

– Şi dacă n-o să găseşti? O să-ți pierzi prestigiul.

– O să găsim! Îl contrazise Mose cu nerăbdare. Şi le arătă bărbaților unde să sape.

Grupuri de oameni, printre care aflau Isar, Lumi şi Arfaxad, ajunseră în acel moment în dreptul lor şi se opriră să vadă ce se întâmplă. Discuțiile se animară şi subiectul ajunse repede în dezbaterea şefilor de clan. Mose auzea de la distanță reflecțiile acestora.

– Apă în plin deşert? Ar fi un miracol!

– Cine a hotărât să se sape acolo?

– Mose.

– Dar dacă ar fi apă, ar exista măcar un râuleț!

– Mose nu e nebun!

– Nu, dar eu unul n-am văzut niciodată pe cineva care să sape un puț în deşert!

Terasierii săpaseră deja o groapă de aproximativ trei coți lărgime şi de un cot şi jumătate adâncime. Mose se aplecă şi văzu că pământul devenea mai închis la culoare, fiindcă era mai umed. Era un amestec de pietriş şi stâncă.

– Continuați.

Un cot mai jos, terasierii constatară că pietrişul lucea de umed ce era şi asta le spori nerăbdarea. Aşa că se înhămară la lărgirea puțului şi în scurt timp acesta fu destul de mare pentru ca să încapă în el doi oameni.

– Pământul s-a înmuiat sub picioarele noastre! strigă unul dintre ei!

– Foarte bine. Continuați.

Un cerc imens de oameni se formase în jurul gropii. Comentariile erau mai rare.

– E un miracol! strigă Aaron. Apă! Uitați-vă, într-adevăr Domnul ne protejează!

– Rămâne de văzut dacă vom găsi destulă apă pentru toți, spuse cineva.

Când ajunseră la peste patru coți adâncime, cei doi terasieri strigară din fundul gropii:

– Apă!

Erau înmuiați până la gleznă.

– Mai săpați, le spuse Mose.

De acum aruncau afară pietriş înmuiat. În mai puțin de o oră, apa le ajunse terasierilor până la genunchi.

– Ajunge, spuse Mose. Dați-mi un blid.

Mişael se duse să-i aducă unul şi Mose le ceru terasierilor să-l umple cu apă. Două sau trei mii de perechi de ochi se uitau cum şeful unui nou popor gusta apa.

– E cam sălcie, dar e potabilă, constată el. Poate fi folosită la fierberea alimentelor, cu condiția să fie purificată.

Puțul era prea aproape de mare şi apa de ploaie trebuie că se strânsese pe terenurile încărcate de sare.

Îi trecu blidul lui Cohat, şeful de clan care voia să guste şi el.

– E sălcie, spuse acesta. E sălcie, Doamne! Ce ne facem? Un murmur se ridică din mulțime.

– Liniște! strigă Mose. Cei dintre voi care au alimente ce trebuie fierte să vină să ia din apa asta sălcie. O s-o îndulcesc mai târziu ca s-o putem bea.

– Cum o s-o îndulceşti? Întrebă Aaron.

– Tot n-avem apă de băut? se îngrijoră Elişeba cu fața încruntată.

– Liniște, am spus! ordonă Mose.

A fost nevoie de trei ore bune pentru ca cei care aveau nevoie de apă pentru fierberea alimentelor şi pentru a face pâine să se aprovizioneze. Între timp, Mose se duse să caute un anumit arbust, pe care să-l jupoaie pentru a îndulci apa, aşa cum văzuse cândva. El şi mica lui echipă strânseră ramuri şi începură să le jupoaie. Dădu apoi ordin să se umple recipientele cu apă şi aruncă ramurile în ele. Seva cleioasă formă imediat o pojghiță la suprafața apei.

– Lăsați recipientele nemişcate o jumătate de oră, îi sfătui Mose, timp în care pojghița o să cadă la fund o dată cu sarea. După aia puteți să beți apa sau s-o puneți în ploscă.

După ce trecu timpul, Mose gustă apa şi o găsi bună de băut. Desigur, încă mai era puțin sărată, dar oricum era mai bine decât să moară de sete. Chiar şi scepticii se grăbiră să arunce în vasele lor lemnul jupuit care le fusese dat. Până şi-au potolit toți setea, nu fără să se strâmbe, şi până şi-au refăcut proviziile de apă, soarele a coborât la orizont şi Mose hotărî să înnopteze acolo, urmând să reia drumul a doua zi înainte de a se lumina, pentru a recupera timpul pierdut. În ziua aceea fugarii nu merseseră mai mult de trei ore. În ritmul ăla, nu vor ajunge la Ețion-Geber mai devreme de câteva săptămâni.

– Avem motive să ne grăbim? Îl întrebă Josua.

Era adevărat, de ce să se grăbească, acum că ieşiseră din Egipt? Candoarea întrebării îl făcu pe Mose să râdă.

– Suntem o masă informă, Josua, îi explică Mose. Trebuie să devenim un popor. Înțelegi? Domnul ne-a smuls din ghearele lui

Ramses, dar nu e de ajuns. Dacă va trebui să rătăcim luni de zile, vom fi asemenea animalelor, fără legi şi fără suflet.

Instalară aşadar corturile pe care le strânseseră în urmă cu câteva ore şi reaprinseră focurile. Mose îi reuni lângă un foc pe câțiva şefi şi pe oamenii lui cei mai devotați precum Josua, Mişael, Lumi, Isar şi Arfaxad.

Masa fu de o frugalitate exemplară: pâine făcută de Miriam, o îmbucătură de brânză, un ou fiert şi fructe uscate. Singura băutură - apă, şi încă neîndulcită.

– Noi, cei de față, facem parte dintre aceia care pot să se mulțumească cu puțin, zise Isar. Dar sunt mulți alții care suferă. Când vom putea spera să găsim dacă nu abundența, măcar un regim mai puțin auster?

Mereu această întrebare referitoare la mâncare. Mose se strădui să nu-şi trădeze iritarea.

– Mâine vom pescui peşte, răspunse el.

– Peşte? Şi cum o să-l pescuim?

– Ne vom face năvoade.

– Eşti sigur că vom găsi peşte?

Mose nu se mai obosi să evidențieze absurditatea întrebării.

– Şi din ce ne vom face năvoade? Întrebă Arfaxad.

– Vom deşira țesăturile pentru a scoate din ele fire pe care le vom înnoda.

Proiectul îi entuziasma vizibil pe Mişael şi Josua, dar ceilalți rămaseră gânditori.

– Dacă mă întrebi, Isar, când vom fi instalați în casele noastre cu toate cele de trebuință într-o gospodărie, cu păsări de curte, carne, pâine, legume şi fructe din abundență, cu aşternuturi de paie proaspete, văzându-ne fiecare de treaba noastră, o să-ți răspund că asta nu se va întâmpla mai devreme de câteva luni în cel mai bun caz. Va trebui apoi să ne construim case şi să ne lucrăm pământurile. Dar îți voi mai spune că noi nu suntem nişte animale care se îngraşă trăind în lenevie şi că ființele umane pe care Domnul le-a salvat ar trebui să dea dovadă de

ceva mai multă recunoştinţă şi să vorbească mai puţin despre mâncare.

– Recunoştinţa noastră nu intră în discuţie. Ceea ce spun este că trebuie să trăim, iar ca să trăim, Mose, avem nevoie de mâncare.

– Tu, Isar, erai acela care mă presa în Egipt să iau conducerea poporului nostru, dacă nu mă înşel.

– Da, eu, Mose. Şi nu mi-am schimbat părerea.

Mose clătină din cap.

– N-a fost cu voi Domnul de când aţi ieşit din Egipt? Şi n-o să vă părăsească, chiar dacă nu veţi găsi imediat cepe zemoase şi pepeni dulci.

Era vizibil supărat şi nimeni nu îndrăznea să-l contrazică.

– M-am săturat să vă tot aud văicărindu-vă că vă e foame. Aţi luat cu voi capre şi oi, n-aveţi decât să le mâncaţi! zise ridicându-se. Mâncare! Setea, hai c-o mai înţeleg! Dar nu v-aud vorbind decât despre mâncare!

– Suntem aproape treizeci de mii, Mose, îi răspunse Isar fără a se lăsa intimidat, şi cele câteva capre şi oi pe care le-am luat cu noi nu vor ajunge nici pentru a cincea parte din noi. Nimeni nu-ţi contestă vorbele. Noi ţi-am pus doar nişte întrebări pentru că tu cunoşti regiunea.

Mose nu mai răspunse; o făcuse deja.

– Să începem imediat să facem năvoadele, spuse Mişael. N-am somn. Noi am cioplit deja cinci sulițe.

Puştii ăştia aveau darul de a-l calma.

– Vom avea nevoie de mult mai multe.

– De câte?

– Cel puţin o mie.

– O mie!

– Ba chiar cinci mii, Mişael. Nu pentru o încăierare de stradă avem noi nevoie de sulițe.

Deocamdată, mergeţi şi adunaţi toate ţesăturile din cânepă şi lână de care oamenii nu au neapărat nevoie. Avem mai multă nevoie de hrană decât de sulițe. Cel puţin, aşa sper.

Se întoarseră după o oră, când comesenii festinului cu firimituri plecaseră trişti la culcare cu stomacul gol, sub un pătrar de lună care semăna cu o felie de pepene deja mâncată. Aduseseră pachete întregi de țesături. Întețiră din nou focul ca să vadă mai clar şi, la indicațiile lui Mose, începură să deşire şi apoi să răsucească cinci-şase fire împreună, ca să obțină o sforicică de mai mulți coți lungime.

Mose plecă şi el să se plimbe prin acele locuri, singur şi gânditor. Era neliniştit. Să hrăneşti treizeci de mii de persoane.

Mii de ființe umane pe care nemulțumirea le coborâse la rang de bebeluşi vorace şi urlători, răi, arțăgoşi, colțoşi. Tabăra atingea zece mii de coți lungime, estimă el. Era înfricoşător, treizeci de mii de persoane de hrănit; rămase aproape paralizat.

"Doamne, ştiu că Tu ne-ai scos din Egipt. Ştiu că intențiile tale sunt ascunse şi că nu se manifestă decât în mod excepțional. Dar mie mi s-au arătat, totuşi, clar precum luna pe cerul negru. Tu eşti Stăpânul absolut, Tu ştii totul, Tu prevezi totul şi Tu poți totul. Eu nu sunt decât instrumentul Tău, dar ce să fac cu oamenii ăştia? Ei nu-mi vorbesc decât de mâncare şi de băutură. Dacă acesta e poporul Tău, nu poți să-l faci să înțeleagă?..."

Noaptea era populată de şopârle,bufnițe, lilieci, şerpi, patrupede discrete şi suple, făcute din dinți, labe şi stomac, prădători misterioşi pe care nu-i descoperi decât după foşnetul frunzelor, după trosnete, scâncete, răgete. Ce căutau ei oare? Să mănânce şi să bea, fără îndoială, ca să întrețină forma cea mai elementară de viață. El, Mose, trebuia să facă să strălucească în ochii tuturor voința Domnului. Singurătatea îl cuprinse ca o febră. Gândurile îi zburară spre Sefira. Chiar şi când nu înțelegea, ea credea. Ea era poporul lui. Dar Domnul nu i se arătase doar pentru a o cuceri pe Sefira.

Cerul şi miliardele lui de stele îi păru o povară prea grea. Aproape că se clătina pe picioare când ajunse în sfârşit la cortul lui Aaron şi ultimul său gând fu acela că omul care ştie este adesea cel mai mizerabil dintre toți. Şi cel mai singur.

7
Ziua calculelor

-Sunt de ajuns?

Îi arătară sculurile cu fire răsucite mai mult sau mai puțin regulat. Se sculaseră în zori, îi mărturisi Mişael, pentru a relua lucrul început în ajun şi din cauza asta aveau ochii roşii. Aaron privea sculurile pe deasupra umărului lui Mose cu un aer neîncrezător. Mose luă un scul şi trase de un fir cu amândouă mâinile, cu forță.

– Merge. Acum trebuie să tăiați bucăți de aceeaşi lungime, să aibă câte doisprezece coți fiecare, şi să le înnodați, încrucişându-le, cu o distanță de trei degete între ele.

Mişael dădu din cap.

– Rămânem aici astăzi? Întrebă el. E o muncă pe care n-o putem face mergând.

Când Mose îi preciza că-şi vor prelungi oprirea pentru toată ziua, Mişael plecă cu Josua şi cu alte două tinere. Mose se întoarse spre Aaron.

– Vreau să-i aduni pe şefii clanurilor şi să le spui să-i numere fiecare pe ai săi, pe toți, şi pe servitori. Trebuie să ştim exact câți suntem.

– La ce ne va folosi, va schimba ceva?

– E necesar să ştim, când va sosi momentul aprovizionării. Aaron părea îmbufnat, dar Mose nu dădu importanță acestui lucru.

După aceea, trebuia constituit un grup cu oamenii cei mai viteji, în caz de atac. Mose nu vedea de unde ar putea veni, nici care ar fi scopul unui atac, dar trebuia să fie gata pentru orice eventualitate. La începutul lumii, Domnul avusese de făcut o muncă asemănătoare, când a organizat haosul, introducând logica. Mose urcă pe cal şi o luă înainte, în recunoaştere.

Peisajul se schimbase după trei ani, câți trecuseră de când fusese el prin acele locuri. Unele porțiuni muntoase păreau să se

fi scufundat, apărură pete de vegetație de care el nu-şi amintea, tufe de iuiuba şi de stejari pitici, pe care recentele ploi le spălaseră. Coborî de pe cal pentru a inventaria vegetația şi scoase un strigăt de uimire: cătina devenise abundentă şi el adună mai multe bucăți de mană ca să o guste. Era bună şi dacă găseau destulă, putea să le țină loc de pâine. Găsi chiar un smochin sălbatic, pe care-l deposeda de toate fructele, şi cicoare sălbatică din abundență din care smulse câteva plante. Nu, nu lipsa apei îl neliniştea. Nici chiar cea a hranei. Ceea ce îl neliniştea era aşezarea finală. Mancă câteva smochine şi merse să spele cicoarea în mare pentru a o putea gusta. Nu era o masă copioasă, dar, fiindcă îi umplea stomacul, o putea considera şi aşa. Se întoarse în tabără către prânz.

Mişael îi ieşi în întâmpinare şi îl ajută să coboare de pe cal.

– Vino! Vreau să-ți arăt ceva!

Lucraseră repede. Două năvoade erau deja gata, întinse pe pământ.

– Foarte bine, zise Mose. Trebuie să consolidați marginile cu o sfoară. Apoi să ataşați mânere întărite la capete.

Băieții şi fetele se grăbiră să facă ce li se spusese. Între timp, unii bărbați veniră să examineze năvoadele, emițând tot felul de critici.

– Aveți cumva voi alte năvoade? Îi întrebă Mişael. Nu? Atunci de ce criticați? Noi am făcut aceste năvoade cu mâna noastră ca să putem pescui peşte şi, dacă nu vreți peştele nostru, o să-l mâncăm singuri!

– N-o să prindeți niciodată peşte cu năvoade atât de uşoare, ripostară bărbații. Năvoade făcute de fete!

Cuvinte usturătoare zburau de la unii la alții, era timpul să se întoarcă la muncă.

– Să nu mai pierdem timpul! strigă Mose. E nevoie de patru oameni pentru fiecare năvod, Josua, du-te şi caută întăriri.

Abia terminară primul năvod că Mişael şi cele două fete care îl ajutaseră să-l confecționeze erau deja în apă. Tinerii convocați de Josua veniră alergând. Cele două năvoade fură băgate în apă

în doi timpi şi trei mişcări, sub supravegherea lui Mose şi sub privirile zeflemitoare a o sută de oameni care asistau la scenă cu braţele încrucişate. Mose intră el însuşi în apă până la piept, pentru a trage unul din năvoade mai în larg. După câteva minute, năvodul începu să se întindă, fetele ţipau de bucurie, iar cei din grupul care mânuia celălalt năvod strigau şi ei. Toţi erau înmuiaţi până la gât.

– Ţineţi bine!

Năvodul risca, într-adevăr, să scape iar una din fete îi dăduse drumul din mână şi urca pe ţărm gâfâind cu ciudă.

– Nu mai pot! Trage!

Năvodul ţinuse bine, cu excepţia câtorva ochiuri. Conţinutul fu vărsat pe nisip şi peştii săreau, zvâcneau, se răsuceau, înghiţeau lacomi aerul. Peşti mari gri, roşii, gălbui, graşi, subţirei şi o mulţime de peşti mici care mai de care mai bizari.

– Aruncaţi-i înapoi pe cei mici! ordonă Mose.

Dădu el însuşi exemplu, apucând plevuşcă de coadă şi aruncând-o în apă. În năvodul adus de Mose şi Mişael se găseau un pui de rechin, doi şerpi şi tipari.

– Aruncaţi şi peştii fără solzi! Nu-i atingeţi! Pielea este veninoasă!

Îşi aminti de poveţele pescarilor de la Eţion-Geber, care la contactul cu tipării se umpluseră de inflamaţii alarmante ale mâinilor, şi dădu exemplu, împingându-i spre apă cu un băţ. Bilanţul fu repede făcut: conţinutul primelor două năvoade putea hrăni treizeci de persoane. Ar fi trebuit cinci sute de năvoade pentru a hrăni pe toată lumea în două reprize, calculă Mose, redescoperindu-şi talentul de supraveghetor de şantier. Două sute cincizeci în patru reprize, o sută douăzeci şi cinci în opt, şaptezeci şi două şi jumătate, dacă s-ar putea spune aşa, în şaisprezece reprize... Or, ei n-aveau decât două şi nu puteau în ziua aceea să pescuiască mai mult de zece năvoade, adică hrana pentru trei sute de persoane. Spectatorii se uitau şi ei fără entuziasm.

– Câţi oameni veţi hrăni cu asta? se îngrijoră unul dintre ei.

– O s-o luăm de la capăt şi mai ales o să confecționăm alte năvoade, răspunse Mose calm.

Femeile veniră şi ele să vadă prada, admirând tonul şi dorada, în timp ce Josua, Mişael şi fetele se apucară deja să repare năvoadele.

– E frumos peştele, spuse una din ele.

– Eu şi surorile mele am putea şi noi să facem un năvod, zise una dintre fetele care îi ajutaseră pe băieți.

– Faceți. Repede. În acest timp, se adresă Mose femeilor, voi puteți să v-apucați să curățați peştele acesta. Şi întoarceți-vă peste o jumătate de oră, veți mai avea încă pe atât.

– Cui vom da să mănânce acest peşte? Întrebă Aaron, care tocmai terminase întrevederea cu şefii clanurilor.

– Femeilor mai în vârstă, celor care alăptează şi copiilor, mai întâi. Ai transmis şefilor de clan instrucțiunile mele?

– Da. Numărătoarea a început.

Mose plecă să caute bărbați robuşti care să-i poată înlocui pe Mişael şi Josua la confecționarea năvoadelor.

– V-au mai rămas sculuri?

– Mai putem face altele.

– Câte năvoade mai puteți confecționa?

– Patru, poate. Trebuie să vedem. Mai avem nevoie de fire pentru a le repara pe primele două.

Pe înserat, Mişael îl anunță că alte trei năvoade erau gata şi cu materialul rămas nu mai puteau face decât două. În total şapte. Mose începu din nou să calculeze, amintindu-şi în treacăt de preceptorul său, Amsetse, care îl învățase să facă socoteli, fără să-şi imagineze la ce vor servi într-o bună zi lecțiile lui. Cinci sute de persoane dacă năvoadele erau aruncate o dată, o mie cinci sute dacă erau aruncate de zece ori. Or, a doua zi, pescuitul putea începe în zori. Era deci posibil să arunce năvoadele de cel puțin douăzeci de ori, ceea ce asigura hrana pentru două mii o sută de persoane. Bărbații n-aveau să guste peştele acesta prea curând. Trebuia să dubleze numărul năvoadelor şi, mai ales, să găsească o altă sursă de hrană.

Mose începu prin rezolvarea primei probleme. Dar nu mai rămăsese prea multă pânză de care oamenii se puteau lipsi şi care să furnizeze un fir destul de rezistent. Mai găsi pentru confecționarea a încă cinci năvoade, dar acesta era punctul final. "Trei mii şase sute de persoane în douăzeci de reprize", murmură Mose. Nu era destul şi era clar: coeziunea poporului său depindea de modul în care era împărțită hrana.

Spre seară, fu nevoit să-şi revizuiască calculele, Josua formase echipe care pescuiau fără întrerupere, chiar şi în timpul nopții.

– Câte încărcături? Îl întrebă Mose.

– Cel puțin treizeci într-o zi şi-o noapte, poate mai mult.

– Foarte bine. Nu supraîncărcați năvoadele.

Dacă conținutul unui singur năvod ajungea pentru a hrăni cincisprezece persoane o dată, asta însemna hrană pentru cinci mii patru sute de persoane, adică mai mult de o treime din femei. Tot nu era de ajuns. Cel puțin şaptezeci de aruncări ar fi fost necesare pentru ca peştele să ajungă la toată lumea.

Miriam veni să-i ofere două bucăți de doradă fripte. Conform propriilor sale recomandări, nu avea dreptul să mănânce, dar voia să ştie ce gust are. Era savuros şi hrănitor. Dar problema rămânea aceeaşi: dacă stătea prea mult timp în acest loc, ca să confecționeze alte năvoade, îşi reduceau şansele de a găsi hrană în altă parte şi nemulțumirea oamenilor va creşte. Mose se aşezase în fața cortului, privind soarele care apunea peste Egipt şi pescarii, în apă până la brâu, când Aaron apăru mergând agale. Îl anunță rezultatele recensământului: erau douăzeci şi şapte de mii.

– Mai puțini decât credeam, observă Mose, surprins, cu sprâncenele ridicate. Aproape zece mii mai puțin, dacă socotesc că ați luat în calcul şi servitorii.

Aaron se uita în jos şi Mose îşi dădu atunci seama că nu-l întrebase, când se întâlniseră pe țărmul Mării Trestiilor, dacă plecase toată lumea din Egipt. Toată lumea. Până la ultimul apiru. Sângele îi năvăli în obraji. Se aflau în seara celei de-a

patra zile de când plecaseră şi abia acum îşi dădea seama de adevăr.

- Aaron, zise el cu voce pierită. Celălalt ridică ochii.

- L-am auzit pe Ramses spunând cu gura lui că suntem treizeci sau patruzeci de mii.

- Nu s-a făcut niciodată un recensământ al poporului nostru, replică Aaron. Estimarea lui Ramses nu se baza pe nimic.

- Dar mai sunt unii care au rămas acolo şi tu o ştii.

- Da, au mai rămas. Nu ştiu câți.

- N-ai nici o idee? - Trei, patru mii, poate un pic mai mulți, Josua veni să aprindă focul şi aruncând o privire celor doi, ghici tensiunea dintre ei, aşa că plecă fără un cuvânt imediat ce focul se aprinse.

– De ce nu mi-ai spus acest lucru mai devreme?

– Circumstanțele nu erau prielnice. Aveai destule probleme de înfruntat. Încă le mai avem, şi apoi credeam că ai înțeles asta din scrisorile mele. Îți scrisesem că nu ni se alăturaseră toți şefii de clan.

Liliecii efectuaseră deja primele lor zboruri, acolo jos, în întunericul munților. Pădurea verde trosnea şi fumega. Mose înțelese că-şi supraestimase autoritatea.

– De ce au rămas?

– Unora dintre ei nu le-am putut trimite mesageri. Unele echipe se aflau în Egiptul de Sus unde fuseseră trimise pentru a săpa mormântul lui Seti. Şi au mai fost alții care n-au vrut să ni se alăture.

Aaron întinse mâna spre foc, apoi desfăcu un săcuț de curmale şi îi oferi lui Mose.

– De altfel, ce-am fi făcut cu oamenii care ne-ar fi urmat împotriva voinței lor? reluă el. Ne-ar fi făcut numai necazuri.

– De ce n-au vrut să ni se alăture? se întrebă Mose, mestecând gânditor o curmală.

Jos, la țărm, pescarii cărau năvoade care păreau foarte grele, prea grele.

Aaron ridică din umeri.

– Poate că erau mai puțin atașați credinței părinților noştri decât noi. Poate că nu mai erau atașați deloc. Erau mulți care o duceau bine, aveau casele lor, terenurile lor. Se căsătoriseră cu egiptene. Nu se simțeau nefericiți. Copiii lor se considerau egipteni...

Îi aruncă lui Mose o privire care parcă spunea: Si tu erai aproape un egiptean.

– Suntem deci douăzeci şi şapte de mii, spuse Mose, tăindu-i vorba.

Nu mai era în stare să calculeze cât peşte i-ar fi trebuit pentru toți. Se gândea doar la un singur lucru: aceşti oameni nu erau încă un popor. Nu-i unea decât o slabă credință în religia părinților lor, întărită de aversiunea față de vechii lor opresori. Protecția Domnului le părea multora dintre ei un concept vag. Dacă Domnul susținea că îi protejează, atunci de ce nu le dădea apă limpede şi hrană? Nu e mâncare, nu e nici credință! Misiunea pe care Domnul i-o încredințase nu se terminase... Discursul din ajun le intrase pe-o ureche şi le ieşise pe alta. Cuvinte! Şi cine le dovedea că acest Mose, acest Ptahmose, auzise într-adevăr porunca Domnului?

Scoase un suspin şi se ridică pentru a merge să examineze peştele descărcat pe plajă. Unele femei aşteptau, iar altele se serveau fără să mai aştepte, ducând peştele către corturile lor. Unele se serveau chiar de două trei ori. Era nevoie de cineva care să se ocupe de distribuirea peştelui. Năvoadele erau mai pline decât în timpul zilei. Porni în căutarea lui Josua ca să-i ceară să aprindă torțele pentru noapte şi să aibă grijă ca femeile să nu se mai servească de două ori. Se constituiseră mai multe echipe pentru a se pescui fără întrerupere şi aceşti oameni se serveau evident fără să țină seama de ordinele lui Mose. Nu puteai să le reproşezi nimic, doar îşi câştigaseră hrana. Vântul serii adia în aerul plin de fumul grătarelor pe care se frigea peştele de-a lungul întregului țărm.

Mergând prin tabără, Mose auzi o femeie plângându-se că nu mai are ulei.

Adormi târziu pentru că, pentru prima dată, de mult timp, îşi reluă exerciţiile de meditaţie şi de concentrare. Nu linia focului încerca s-o vadă, ci flacăra arzândă a cărei Voce o auzise. Fără amintirea, emoţia, imanenţa acestei voci, era dezarmat, era ca toţi aceşti oameni, un exilat cu stomacul aproape gol.

"Domnul este forţa mea", murmură el, simţindu-se împovărat.

8
Primele contestaţii

Adoua zi, Mose hotărî să ridice tabăra. Era şi timpul, căci bărbaţii, chiar dacă femeile îşi împărţiseră porţia de peşte cu ei, aveau acea stare proastă pe care o dă un stomac gol.

– Nu mai avem pâine! Nici făină!

– O să găsim.

– Unde?

– O să găsim. Deocamdată, faceţi-vă provizii de apă.

– Asta numeşti tu apă?

Pe nepregătite, un bătrân, Eliab, rubenitul, muri dimineaţă, ceea ce declanşa o scenă de isterie colectivă în tot clanul.

– De ce n-am murit şi noi! gemeau femeile, lovindu-se peste faţă. Deşertul va fi mormântul nostru!

Strigau, vorbeau întruna, răcneau din toţi plămânii, alertând vecinii, punând moartea lui Eliab pe seama exodului lor şi încercând înadins să stârnească o revoltă.

Mose fu alertat de unchiul său Isar, căci era vorba despre clanul lui Cohat, tatăl lui Isar şi bunicul lui Moise şi Aaron. Mose se duse acolo escortat de Aaron, care nu se simţea în largul său, judecând după figura-i crispată. Ceea ce nu ştia Mose, era că revolta era condusă de propriul fiu al lui Isar, care nu prea îl avea la suflet pe vărul său. Îl numea "bastardul". O ceartă de familie ameninţa să ştirbească prestigiul lui Mose.

– Lamentațiile voastre îl supără pe Domnul! strigă Mose cu mânie. Într-adevăr, o să-l rog eu-însumi să vă pună capăt zilelor, fiindcă sunteți nedemni de bunătatea lui!

– N-avem dreptul să ne plângem tatăl? Îl întrebă o femeie cu răutate.

– Aveți dreptul să vă plângeți tatăl, dar n-aveți dreptul să transformați nemulțumirea voastră în scandal.

– Tatăl meu a murit, Mose, din cauza acestei fugi din Egipt, spuse pe un ton amenințător un bărbat pe nume Datan pe care Mose îl remarcase deja pentru agresivitatea sa.

– Era tatăl nostru, înțelegi? strigă fratele lui Datan, Abiram.

– Ce mai poți să ne spui, Mose, acum când Eliab a murit din cauza suferințelor pe care tu i le-ai provocat? adăugă femeia.

– Că mânia Domnului se abate asupra ta! Toți oamenii de vârsta lui Eliab sunt aşadar morți? Eliab şi-a dat sufletul pentru că Domnul a hotărât că i-a venit sorocul şi acuzațiile tale şi ale celor din familia ta îl ofensează pe Domnul!

Cohat pălise. Mose îşi aroga dreptul de a-i dojeni pe oamenii din clanul său fără a-l lua în seamă pe el, bunicul...

– Aşa îi vorbeşti bunicului meu, egipteanule?

– Tu, vere, îi spuse Mose, dacă nu eşti în stare să păstrezi ordinea şi supunerea față de Domnul în clanul tău, voi numi un alt şef în locul tău.

– Cu ce drept? strigă Cohat, agitându-şi o mână furioasă sub nasul lui Mose. Eu dețin aici autoritatea supremă, micuțule egiptean, şi sunt bunicul tău! Şi deplâng acest lucru! Nici măcar nu vorbeşti limba noastră! Eşti fiul unei egiptene, sora lui Ramses!

– Compătimirile astea nu te interesează decât pe tine şi pe acei oameni care sunt destul de proşti pentru a te asculta, Cohat. Autoritatea ta este nulă în comparație cu cea pe care Domnul mi-a conferit-o asupra voastră, a tuturor, chiar şi asupra ta! Legea sângelui este nulă în ceea ce mă priveşte, Cohat! Încă o rebeliune şi toți şefii care m-au urmat fără rezerve vor fi de acord să vă abandonez aici, în deşert. Şi să vedem cum o să

supraviețuiți cu blestemul Celui Atotputernic asupra voastră! Până atunci, te somez să-ți readuci nepotul la ordine.

– Calmează-te, tată! interveni Isar.

– Te blestem, striga Cohat, adresându-i-se lui Mose, în timp ce saliva-i curgea din gura bătrână şi ridată. Te blestem, sânge impur!

Isar îşi acoperi fața cu mâinile. O rumoare se ridica în jurul lor, unele femei plângeau şi altele strigau, iar Mişael, vărul lui Mose, îl apucase de braț, parcă implorându-l.

– Cohat, tată al tatălui meu, şi tu, Corah, blestemul pe care-l proferați împotriva trimisului Celui de Sus se va întoarce împotriva voastră, reluă Mose, galben de furie. Vă rămâne puțin timp ca să vă căiți, căci cel care va blestemă este chiar Domnul!

Solemnitatea amenințării provocă țipete. S-au repezit să-l susțină pe Cohat şi să-i oprească pe Corah, Datan şi Abiram care voiau să se arunce asupra lui Mose, în timp ce Mişael şoptea la urechea lui Mose: "Vere, vere, te implor!". Se produse îngrămădeală. Aaron, livid, era gata să leşine în timp ce soția sa, Elişeba, agățată de brațul lui, grohăia ca un animal.

– Ştiu cine eşti, Corah, i se adresă Mose, cu o voce puternică. Tu eşti unul dintre aceia care nu voiau să plece. Eşti dintre aceia care preferă un stomac plin de ceapă şi de bob egiptean binecuvântate de Domnul! Eşti dintre aceia care nu cunosc nici sensul libertății, nici al demnității! - făcu o pauză ca să-şi tragă sufletul - Corah, văr al meu, îți retrag dreptul de a conduce. Din acest moment, familia ta se va supune direct autorității lui Aaron. Acum, îngropați-vă tatăl, ca să putem ridica tabăra cât mai repede posibil.

– O să-l îngropăm aici, în deşert, ca pe un animal sălbatic? Întrebă o femeie care era fără îndoială văduva lui Eliab.

– Vrei să-l luăm cu noi ca să putrezească pe spatele unui măgar, pe căldura asta? interveni Aaron. Ți-ai pierdut mințile? Unde vrei să-l îngropi, femeie? Ai cumva pe-aici vreun loc de veci pentru familia ta?

– Chiar aşa, unde ai vrea să-l îngropi? o întrebă şi Isar pe femeie.

– Tu, tacă-ți gura! strigă bătrâna. Nu eşti decât un servitor al lui Mose!

– Tacă-ți şi ție gura, femeie! ordonă Aaron.

Curajul acesta îi veni aşa, dintr-o dată. Într-adevăr, mai mulți şefi de la clanurile vecine veniseră să afle motivul scandalului şi nu păreau dispuşi să-i țină partea lui Cohat.

– N-avem nevoie de o rebeliune în acest moment, spuse unul dintre ei, Iemuel. Strigătele şi obrăzniciile, pe care le auzim de când am părăsit Egiptul, sunt un rău exemplu pentru oamenii din clanurile noastre. N-ați încetat nici un moment să vă plângeți şi să contestați autoritatea lui Mose. Noi l-am ales ca şef şi avem un singur şef desemnat de Cel de Sus. Vă implorăm în fața tuturor, temeți-vă de mânia Domnului.

Cohat îşi înghiți vorbele.

-Ingropați-l pe Eliab, ordonă el. Repede. Crispat de furie, Mose se îndepărtă urmat de Aaron, Isar, Mişael şi Josua.

– Nu mi-ai spus că opoziția este atât de puternică, îi spuse Mose lui Aaron.

– Lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Am făcut ce am putut, răspunse Aaron. Poate că n-am făcut-o prea bine. Poate că le-am forțat mâna unora, aşa cum e Corah. El n-a vrut să ni se alăture decât sub presiunea tatălui său, nu-i aşa Isar? Poate că n-am ținut cont nici de faptul că, pentru cei din familia noastră, tu eşti... tu faci parte din familia lui Ramses. Nu vorbeşti prea bine limba noastră. Mulți sunt invidioşi...

Ceilalți ascultau cu capul aplecat.

– Fiul tău este invidios pe mine? Îl întrebă Mose pe Isar.

– Am descoperit-o o dată cu tine.

– Nu bănuiai nimic?

– Fără îndoială că am greşit pentru că n-am dat destulă atenție rezervelor lui. Într-adevăr, pentru el, ca şi pentru mulți alții, tu nu eşti de-al nostru. Tu eşti un stăpân, în fine, erai acolo,

în Egipt. Pe când noi eram sclavi. Şi acum, din nou, ne conduce un stăpân.

În vocea lui Isar se simțea un regret.

– Sunt mulți împotriva mea? Isar dădu din cap.

– Nu pot să te mint. Mulți au față de tine aceleaşi sentimente ca şi fiul meu. Sunt geloşi. Spun: "Iarăşi ne comandă un egiptean". M-am străduit în zadar să-i fac să înțeleagă că tu ne protejai împotriva egiptenilor..."

Aaron se duse să-şi ajute fiii să strângă cortul. Ceilalți plecară la treburile lor, cu excepția lui Josua.

– Eşti furios, constată acesta. Te înțeleg, Mose, şi o să mai ai încă multe ocazii de a te supăra până ce vom ajunge acolo unde vrei să ne duci. Dar furia nu poate decât să te încetinească. Ca pe noi toți de altfel.

Mose îi aruncă o privire tânărului. O față largă, care părea şi mai mare din cauza tunsorii scurte. Cum de ştia lucrurile astea la doar douăzeci şi cinci de ani? Şi de ce era de partea lui? Îl întrebă Mose.

– Pentru că nu-mi place încetineala, răspunse el. Tu eşti înaripat.

– Ceilalți au mâncat prea mult bob, zise Mose. Şi izbucniră în râs amândoi.

Aceste convulsii şi înmormântarea lui Eliab îi costară trei ore de întârziere. Pescarii profitară de asta ca să-şi arunce din nou năvoadele, iar Mose îl întrebă pe Josua cum stă cu pregătirea aripei de apărare pe care i-o încredințase.

Un grup de femei îl întrerupseră:

– Şi cu peştele ce facem?

– O să pescuim mai departe.

– Dar ce facem cu peştele pe care l-am pescuit deja? Pe care l-am pescuit.

– O să țină câteva ore, le răspunse Mose, dar nu mai mult. Trebuie să-l frigeți din seara asta.

Apoi se întoarse spre Josua.

– Arată-mi sulițele pe care le-ai făcut.

Josua plecă în pas alergător şi se întoarse, urmat de Mişael şi de alți doisprezece tineri care aduceau fiecare mai multe sulițe.

– Ceilalți ajută la strângerea corturilor şi la strângerea lucrurilor, spuse Josua. Suntem aproape o mie. Iată sulițele.

Mose fu surprins de calitatea lor. Erau inegale ca lungime, dar la fel de drepte ca şi când ar fi fost fabricate. Aproape toate erau din lemn de chiparos. Vârfurile le fuseseră întărite la foc, cum îi învățase Mose, care încercând unul din vârfuri cu degetul arătător dădu din cap. Apucă una din ele, o cântări în mână şi o aruncă departe. Sulița zbură vreo cincizeci de coți şi se înfipse în nisip ia aproape un cot adâncime, dovadă că era destul de grea pentru o aruncătură eficace. Tinerii observară demonstrația cu surpriză şi admirație. Aşadar bărbatul căruia Domnul i se arătase avea şi forță fizică! Mose se duse să scoată săgeata şi se întoarse la ei.

– Câte ați făcut?

– Două sute optzeci şi una, răspunse Josua. Nu sunt destule, ştiu, dar n-am avut destul timp. A trebuit să ne ocupăm şi de năvoade.

Mose surâse. Îi studie pe tineri. Erau toți foşti muncitori pe şantierele Egiptului. Trupuri bine făcute şi sprintene şi fețe hotărâte.

– Deocamdată, le spuse Mose, mergem spre pământul care ne este destinat, acela de unde a venit strămoşul nostru Avraam. Vom fi considerați un popor rătăcitor de către toți cei care au deja pământurile lor. Pentru ei vom fi o amenințare. Sau vom fi atacați de cei care ar vrea să ne transforme din nou în sclavi, sau poate de cei care vor vrea să ne împiedice să ne luăm în stăpânire pământurile. Suntem deci constrânşi să ne confecționăm propriile noastre arme. O mie de sulițe ar fi bine, şi trebuie să fie gata cât mai repede posibil. Dar tot nu vor fi de ajuns.

Ei aşteptau. Câte?

– Dacă suntem atacați, reluă Mose, va fi un duşman destul de puternic ca să îndrăznească să atace douăzeci şi şapte de mii de

persoane din care cel puțin jumătate vor fi în măsură să se apere. Dacă noi atacăm, va trebui să fie ceva care să merite. N-am putea nici să ne apărăm, nici să atacăm cu mai puțin de cinci mii de bărbați.

Şi întorcându-se spre Josua, adăugă:

– Sunt sigur că vei găsi rapid încă patru mii de bărbați printre noi. Viguroşi şi rapizi ca aceştia. Aveți pumnale?

Mai mulți dintre ei aveau.

– O armată trebuie să aibă mai multe feluri de arme, le explică Mose. Arcuri, lăncii, spade sau, în lipsa sulițelor ca cele de aici, măciuci şi, pentru a se apăra, scuturi. N-o să avem decât armele pe care le faceți voi. Vreau să vă antrenați la tragerea cu praştia. Este o armă redutabilă în mâna unui bărbat care ştie s-o mânuiască şi este uşor de făcut.

Ei aprobară dând din cap. Mai mulți dintre ei mărturisiră că ştiau s-o mânuiască.

– Mai târziu, o să avem armele pe care o să le luați de la cei învinşi, reluă el.

Ceilalți părură mirați.

– Un duşman învins este de două ori învins, pentru că lasă armele pe câmpul de luptă.

Mose aruncă o privire pe deasupra umerilor lor. Majoritatea corturilor erau deja strânse.

– Dar amintiți-vă, încheie el surâzând, armele n-au decât o importanță secundară. Ceea ce contează este capul care comandă brațul la capătul căruia se află arma. Vreau oameni rapizi, vioi, şireți. Eu nu sunt decât locotenentul vostru. Şeful vostru, adevăratul vostru şef, este Domnul. Vă cer să fiți demni de protecția sa. Spuneți cu voce tare şi în gând: Domnul mă apără.

Şi ei repetară.

– Josua, tu vei fi, după mine, şeful acestor oameni şi ai celor pe care o să-i mai alegi. O să mergeți împreună şi nu cu clanurile voastre, jumătate dintre voi chiar în spatele meu, ceilalți veți închide convoiul.

Era aproape amiază când toate corturile fură strânse. Mose estimă că nu vor merge mai mult de şase ore. Eliab fusese îngropat şi mormântul lui era acoperit cu pietre mari. Josua conducea cinci sute de oameni în spatele lui Mose şi ceilalți cinci sute închideau convoiul. Oamenii întrebară ce era cu aceste escorte. Oile behăiau şi măgarii răgeau. Mose urcă pe calul său şi coloana se puse în mişcare. O coloană de douăzeci şi şapte de mii de suflete, lungă de câteva zeci de mii de coți şi plină de speranță, de resentimente, de anxietate, de acest noroi pe care Domnul l-a aruncat în fiecare dintre creaturile sale, laolaltă cu paiete de aur.

"Doamne, vom întemeia cu adevărat o națiune?" se întrebă Mose.

Cerul era senin. Spre răsărit, ai fi zis că e un sidef cu nuanțe de verde.

9
"Fără El, nu eşti decât o cucuvea!"

Ar trebui cât de curând să dea o lege, gândi Mose, contemplând peste coama calului marea şi nisipurile aurite de soarele care apunea. Acum că scăpaseră de sub jugul egiptean, deveneau rebeli. Dar înainte de lege, trebuia mai ales să le dea de mâncare. Se gândi din nou la Sefira, la copiii lui, la Letro, când Aaron, care călărea şi el unul din cAli luați de la egipteni, cai ce se dovediseră a fi uimitor de îndurători, lăsă să-i scape:

– A început să-mi fie foame.

– Era şi timpul... zise Mose.

Plimbându-şi privirea pe vegetația din dreapta sa, de un verde atât de închis că bătea în negru pe fondul munților care deveneau roz şi se învinețeau, el se întoarse şi ordonă oprirea. Mai aveau totuşi o oră de lumină până se întuneca.

– Acum? se miră Aaron care rontăia curmale.

– Stați! strigă Josua întorcându-se şi el.

– Opriți! strigară oamenii din ultimul rând al escortei.

– Opriți! repetară alți câțiva de-a lungul coloanei. Mose descăleca şi-l rugă pe Aaron să-i convoace pe şefi singuri. Când aceştia veniră, le ceru să îl urmeze până la un tamarix.

– Vedeți aceste excrescențe albe? zise el rupând una de pe trunchi. Sunt comestibile. Şi îi întinse unuia dintre şefi un grăunte de mărimea unui bob mai mare. Poți să guşti.

Celălalt luă cu băgare de seamă mana şi începu s-o mestece între dinți.

– Seamănă cu pâinea cu miere.

– Putem să facem pâine din ea.

Aaron, care nu cunoştea mana, luă şi el o bucată şi o gustă. Ceilalți şefi îi urmară exemplul.

– Ce e asta?

– E pâinea pe care Domnul ne-o dă ca să nu murim de foame, răspunse Mose.

Îl priviră cu scepticism. Fără îndoială erau unii care se întrebau dacă nu cumva Domnului i se terminase făina sau grâul. Le-o citea în ochi: ar fi preferat să cadă într-un câmp de grâu, aşa, pur şi simplu în deşert.

– E într-adevăr comestibilă. O să găsim destulă, pentru toată lumea?

– O să fie destulă. Vreau ca mâine, când va miji soarele, femeile să meargă să adune de pe copaci câte un orner de familie. Mana se culege dimineața devreme şi doar cât să ajungă pentru o zi.

Încă o dată, se uitară cu uimire la Mose. Chiar şi Aaron.

– Şi dacă a doua zi nu mai găsim?

– N-o să mai găsiți dacă n-aveți încredere în Domnul, răspunse Mose.

– De ce trebuie s-o recoltăm înainte de strălucirea soarelui? Întrebă alt şef.

– Pentru că la căldură se înmoaie şi se umple de viermi. Pentru a face pâine din ea, e bine să fie pisată şi coaptă imediat, în plus, vedeți aceste ierburi? continuă Mose, smulgând o cicoare

sălbatică pe care o spălă în mare. Şi asta se mănâncă.. Este cicoare. O dată spălată, devine comestibilă.

Şi spunând asta, mestecă câteva" frunze şi le întinse restul celorlalți.

– Este din abundență. Pâine şi salată, asta o să ne mai îmbogățească masa zilnică... Se uita la degetele lor care rupeau frunzele, spunându-şi că până şi degetele puteau exprima scepticismul.

– Măcar dac-am avea masă zilnică... murmură unul din şefi.

– E puțin amară, spuse un altul.

– Salată fără sare? se miră un al treilea.

– Dacă vreți sare, lăsați la soare un vas plin cu apă de mare. Seara, când apa va fi evaporată, veți găsi pe fund puțină sare.

Nu păreau deloc entuziaşti, dar învățaseră să nu se mai contrazică cu Mose şi se întoarseră la ale lor. Din nou corturile fură instalate şi focurile aprinse, în timp ce pescarii îşi reluară munca.

Într-un vacarm de clămpănit de aripi şi de pliscuri, un stol de berze negre venite din sud se abătură deodată asupra plajei, acolo unde tocmai fuseseră deversate ultimele năvoade de peşte proaspăt, şi păsările începură să se servească. Puştii şi fetițele începură să alerge după ele ca să le prindă, dar păsările nu se lăsau uşor intimidate, lovind cu ciocul şi bătând din aripi. Erau mai mult de o sută le goneai dintr-o parte şi se întorceau pe altă parte.

– Lăsați-le! strigară pescarii care observară intrusele. Nu mănâncă decât ceea ce noi oricum aruncăm!

Se uitară la ele un timp cum mănâncă creveți, moluşte şi peşti atât de mici că era de mirare că nu scăpaseră prin ochiurile năvoadelor. Apoi scoaseră câteva țipete şi îşi luară zborul înspre tufele de mărăcini unde îşi încheiară masa cu lăcuste, şopârle şi alte gângănii, înainte de a se pregăti de culcare. Dimineața erau deja plecate.

– De unde vin?

Mose se întoarse spre cea care vorbise. Era nepoata lui, fata lui Aaron. O floare ce căpăta culori noi în vântul deşertului şi al mării, departe de lâncezeala din Egipt. Spera din tot sufletul ca ea să nu se molipsească de acreala mamei ei şi de prostia care se îngroşase în ţăranca aia de când se ridicase domnişoară şi până devenise femeie matură.

– Vin din Africa, răspunse el, unde stau pe timpul iernii şi pe care o părăsesc când vine primăvara.

Toţi tinerii sunt frumoşi. Numai gândurile urâte îi fac pe adulţi atât de urâţi, ranchiuna, laşitatea, minciunile, geloziile murdare, iremediabila vanitate a indivizilor care se cred, fiecare, centrul lumii, lenea, lipsa inimii, necunoaşterea morţii sau, şi mai rău, frica de moarte. El voia o naţiune de tineri, frumoasă şi curajoasă. Nu una formată din aceşti bătrâni a căror faţă era atât de ridată încât ai fi putut crede că mergeau pe ea şi nu pe picioare.

– Unde se duc?

– Înspre nord. Dincolo de Marele Verde, există pământuri necunoscute.

Ridică ochii şi zări un cuplu de vulturi care se roteau în înaltul cerului, sperând să se hrănească cu câteva berze care rămăseseră în urmă epuizate.

– Aaron!

Era vocea Elişebei care renunţase la cotcodăceala ei obişnuită şi care se ţinea acum la o distanţă respectabilă de Mose. Aaron se duse să-şi ajute familia la instalarea cortului, apoi se întoarse să-l ridice şi pe cel pe care-l împărţea cu Mose. O oră mai târziu, ţărmul era din nou înecat în fumul de la grătarele cu peşte. Mose se dezbrăcă şi se duse să facă o baie. Doar câţiva tineri îi urmară exemplul; ceilalţi, aşteptau fără îndoială să găsească un izvor. Când se întoarse, în timp ce se usca, constată că vărul său, Mişael, aprinsese un foc şi frigea, pe o piatră plată, două fileuri mari de peşte pentru el.

– Am spus ca peştele să fie rezervat femeilor, observă Mose.

– Este porția mamei şi a mătuşilor mele. Au spus că au mâncat destul ieri. În seara asta au rontăit un pic şi s-au declarat ghiftuite. Nu mai vor.

– Aşadar, râse Mose, nu atât foamea este motivul acestor lamentații pe tema mâncării, cât mai ales lipsa plăcerii de a mânca.

Mişael ridică spre el o privire plină de subînțelesuri ironice şi întoarse fileurile cu cuțitul.

– Dar tu, tu ai mâncat? Întrebă Mose.

– Nu, eu îți respect ordinele. Ai spus că peştele este doar pentru femei.

– Dar de vreme ce femeile din familia ta nu-l mai voiau, de ce nu te-ai servit?

– Am preferat să te servesc pe tine mai întâi.

– De ce?

– Pentru că văd ceea ce vezi şi tu şi pentru că înțeleg ceea ce gândeşti.

– Chiar crezi asta?

– Suntem mulți care-am înțeles că, fără tine, am mai fi simțit şi acum biciul contramaiştrilor pe spinare.

– Asta e tot ce ați înțeles?

– Am mai înțeles că tu ne eşti ca un tată.

Mose clătină din cap. Un tată! El, care nu avusese niciodată unul...

– Atunci împarte un file cu mine şi i-l vom lăsa pe celălalt lui Aaron, spuse el.

– Dacă-mi ordoni.

– Cum Aaron apăru deja, Mose îi oferi celălalt file de peşte. Totul e bine, zise acesta la ultima înghițitură. Mâine va fi şi pâine pentru toți. Dar carne tot n-avem.

Mose şi Mişael izbucniră în râs iar Aaron le aruncă o privire surprinsă şi scandalizată.

Doi dintre fiii lui, Nadab şi Eleazar, observându-l de la distanță, se arătară mirați că-l văd mâncând peşte.

– Am spus vreo prostie? Întrebă el, prefăcându-se că se adresează doar vărului său.

– Tocmai mănânci peşte proaspăt şi te plângi că n-ai carne! În plus, Mişael şi cu mine am împărțit un file ca să-ți lăsăm ție unul întreg.

– Nu mă plâng. Spun că ceilalți sunt obişnuiți să mănânce carne şi că noi n-avem aşa ceva, răspunse el uşor ofensat.

– Ei bine, încă n-am murit de foame!

– Indulgența nu este punctul tău forte, observă Aaron. Trebuie totuşi să-i înțelegi pe oamenii pe care-i comanzi.

– Nu, indulgența nu trebuie să domine un şef, Aaron. Greşeşti. Să înțelegi pe cineva înseamnă să ții mereu cont de slăbiciunile lui, adică să te simți jenat în toate deciziile importante. Eu n-am de gând să țin seama de reproşurile referitoare la diferențele dintre hrana din Egipt şi cea pe care o putem găsi în deşert! Credeți că vom rămâne pentru totdeauna la regimul acesta? Nu puteți avea răbdare, în numele Domnului care v-a eliberat?

Era uimitoare această incapacitate a lor de a-şi imagina viitorul! Până şi copiii, când le promiți ceva pentru a doua zi, sunt în stare să se înarmeze cu răbdare. Dar nu, acestor oameni le trebuia carne, şi asta imediat. Singurii pe care nu-i auzea protestând erau tinerii. De ce? Pentru că în orice tânăr fermentează o revoltă? Pentru că revolta poartă în ea speranța? Sau poate pentru că ei nu erau încă moleşiți de obişnuința confortului precum cei mai în vârstă?

Josua şi un alt tânăr pe nume Zikri, pe care Mose îl mai văzuse prin preajma lui, veniră să li se alăture.

– Domnul m-a însărcinat să înființez națiunea voastră pe pământul pe care El l-a ales, Aaron. Şi n-am de gând să fondez o națiune cu nişte obsedați de tocană! Nu ne aşteaptă o viață uşoară în Canaan, chiar dacă pământul este fertil. Vreau să fondez o națiune tânără şi curajoasă, capabilă să se apere'şi să atace şi să suporte privațiunile. Vă cer să fiți demni de Domnul! Să fiți soldați ai Domnului! Dacă sunteți creaturi ale lui Dumnezeu, vreau să văd în voi lumina speranței!

Dar dacă era adevărat că speranța nu poate trăi fără obiect, în lipsa căruia lumea o bea precum nisipul apa? Trebuia să le ofere o imagine de care să se agate, o imagine clară care să li se arate chiar şi în vis. Noțiunea de libertate era prea abstractă, ca şi cea de demnitate. Dacă libertatea şi demnitatea erau asociate în mintea lor cu un stomac gol, le vor respinge. Data viitoare, când o să le vorbească, o să țină cont de asta.

Aaron tăcea consternat. Încercarea lui de diplomație fusese zdrobită, fără drept de apel.

– Bătrânii vor fi morți, din fericire pentru ei, murmură ei în cele din urmă. De altfel, o bătrână tocmai a murit.

– Din ce cauză?

– Vârsta. N-a vrut să-şi lase fiii să plece singuri. Oboseala a dat-o gata.

Nimeni nu le promisese că exodul va fi o garanție împotriva morții.

– La toți o să ne vină rândul. N-ar trebui, Aaron, ca moartea bătrânilor, care ar fi fost primită în Egipt ca un necaz previzibil, să-şi schimbe sensul în deşert şi să fie interpretată ca pedeapsă a libertății. Îți cer să veghezi la înțelegerea acestui lucru. Plecarea din Egipt şi încercările din deşert nu sunt un subterfugiu pentru a ne debarasa de bătrânii noştri, ai înțeles? Oamenii în vârstă păstrează o parte a memoriei noastre şi de aceea le-am rezervat, ca şi femeilor, un statut de privilegiați în privința rațiilor alimentare.

Aaron părea tulburat. Toate aceste idei... El era laş şi aproape că se bucura că Domnul nu i se adresase lui. Mose era un om instruit, avea deja experiența puterii, putea manevra toate aceste concepte şi probleme, pe când el...

– Zikri, reluă Mose după un timp, este adevărat că femeile refuză să mai mănânce peşte?

Celălalt păru încurcat.

– Nu pot vorbi în numele tuturor femeilor, Mose. Şi poate că "refuză" este un termen prea categoric. Dar este adevărat că am auzit pe unele dintre ele spunând că s-au plictisit să curețe solzi

şi să scoată măruntaie ca să mănânce ceea ce au mâncat deja cu o zi în urmă. Şi am mai auzit că ar vrea să mănânce peştele prăjit.

– Foarte bine. Dacă aşa stau lucrurile, du-te şi spune-le pescarilor că una din zece capturi le revine lor.

Zikri îi aruncă lui Mose o privire amuzată şi se ridică să meargă pe plajă.

– Apropo de carne, zise Josua, am zărit gazele, sus în munți. N-am putea să le vânăm?

– Cu condiția să ajungi până la ele. Cu ce te-ai gândit să le vânezi?

– Cu praştia.

– Şi după ce le-ai nimerit mai trebuie să te duci în munți să le aduci. Iar după ce le-ai adus, ar trebui să le împărți şi nu sunt sigur că ar fi destulă carne pentru toată lumea. Gazelele de pe aici sunt mici, dintr-una nu pot mânca mai mult de zece-douăsprezece persoane. Îți dai seama? Ar trebui să ucizi două mii cinci sute de gazele pentru o singură masă! Dacă nu, o să stârneşti gelozii!

Josua izbucni în râs, făcându-l şi pe Mose să zâmbească.

– N-aş vrea să mai vorbesc despre carne, zise el.

Se făcuse noapte de mult. Oboseala şi supărările din timpul zilei îi împinseseră pe toți, bărbați şi femei, tineri şi bătrâni, în brațele somnului, aşa cum marea împinge pietricelele pe plajă.

Țipătul unei cucuvele îl trezi pe Mose în toiul nopții. Ascultând-o, i se păru că descoperă în țipătul ei un ton întrebător. Singură, în copacul din apropiere, cânta probabil nelinişstea unui suflet solitar, căutând sensul propriei vieți.

"Domnul! murmură Mose drept răspuns. Domnul! Cu el, devii regina nopții; fără El, nu eşti decât o cucuvea!"

Ca şi când l-ar fi auzit, ea tăcu şi adormi.

În zori, se duseră cu sutele să culeagă mană de pe tamaricşi. Asta îi făcu să se aventureze până departe, fapt ce provocă ceva emoții, fiindcă dacă înaintai în bolovăniş, unde creşteau arbuştii, riscai să dai peste şerpi. Ceea ce se şi întâmplă. Unii fură

într-adevăr muşcaţi şi veniră să-l caute pe Mose, ca şi când ar fi fost vina lui.

– Cum era şarpele care te-a muşcat? Întrebă Mose.

– Un şarpe, ce ştiu eu! spuse bărbatul arătându-i mâna umflată.

– Cum avea capul, oval sau triunghiular?

– Cred că oval.

– Ce culoare avea?

– Era negru.

– Cât era de lung?

– Foarte lung, patru sau cinci coţi.

Mose se duse să caute pătlagină printre ierburi, culese o duzină de frunze şi se întoarse spunându-i victimei:

– Spune-i nevestei tale să le fiarbă o jumătate de oră cu ceva grăsime, ulei dacă mai are, dacă nu, e bine şi numai în apă. Aplică frunzele fierte pe mână şi pune un pansament deasupra. Mâine n-o să se mai cunoască nimic. Te-a muşcat o năpârcă de Siria, nu e veninoasă.

În alte două cazuri de muşcături de viperă, Mose deschise rana cu vârful cuţitului său şi lăsă să curgă sângele otrăvit.

Culegătorii de mană fură imediaţi obligaţi să controleze desişurile, folosindu-se de bâte înainte de a se aventura. Ceea ce nu era lipsit de pericol, căci printre şerpi mai erau şi cobre negre care nu se lăsau intimidate şi care se ridicau furioase, gata să-i atace pe cei care le deranjau. În cele din urmă, la ordinul lui Mose, culesul se termină înainte ca soarele să înceapă să ardă.

Mana fu pisată, amestecată cu apă şi pusă la fiert pe pietre. Rezultatul a fost o pâine evident plată, dulceagă, care putea fi mâncată cu cicoare, cu resturi de brânză sau cu peşte. Gustul era nou, dar se obişnuiră totuşi cu el.

10
Ce spune Ali, beduinul

Mâncară mană şi peşte timp de cinci zile, conti-nuându-şi drumul. Masa obişnuită era împodobită de unii cu bace, dulci şi uşor acidulate, ori curmale sălbatice. Dar cât priveşte materiile grase, nimic. Mose scotocea în amintirile din perioada în care împărțea masa cu Hussam şi fiii lui, dar nu-şi aducea aminte de nici o sursă sălbatică de materii grase. Singurul element gras provenea din lapte, iar cele trei vaci luate cu ei din Egipt ar fi fost incapabile să asigure nevoile comunității. În plus, produsele lactate nu se păstrau prea bine din cauza căldurii. Tocmai de aceea, Mose ordonase ca laptele să fie rezervat femeilor gravide şi cele care alăptau şi, dacă mai rămânea, copiilor mici, pe care încerca să nu-i supună foametei.

În dimineața celei de-a cincea zile, văzu sosind o caravană şi alergă spre ea. De unde veneau aceşti oameni? De la Ețion-Geber, apoi din taberele de mai sus, răspunseră membrii caravanei, stupefiați de masa umană pe care o vedeau mărşăluind prin soare în spatele lui Mose.

– Şi voi? Întrebă şeful lor.

– Ce-i cu atâta lume?

– Am părăsit regatul.

– Aşadar e adevărat?

-Ce?

– Ce ne-au spus barcagiii, că apirii au fugit. Mose încuviință din cap.

– Şi unde mergeți?

– În Canaan.

Îl măsurară din priviri de parcă le-ar fi spus că merg pe Lună.

– Tu eşti şeful, nu-i aşa? Parcă te cunosc. Nu eşti Mose, regele demonilor?

Mose izbucni în râs, la fel şi şeful caravanei şi ceilalți care repetau de la o cămilă la alta: "Este regele demonilor!" şi râdeau, un râs solar şi gutural. Aşadar nu uitaseră această poreclă pe care i-o dăduseră cei alături de care luptase împotriva jefuitorilor! Josua, Mişael şi Aaron, veniră lângă Mose şi examinau cămilele cu stupefacție.

– Şi Ali? Şi fraţii lui? se îngrijoră Mose.

– Ali o duce bine. Ne întreabă adesea dacă nu te-am văzut prin locurile pe unde mergem. Este la Alaat cu familia lui.

– La ce distanţă suntem de Alaat?

– O să ajungeţi acolo în seara asta. Dar n-o să fiţi primiţi în cetate, după cum ştii.

– Da, ştiu.

Mose nu îndrăznea să vorbească despre posibilitatea aprovizionării cu merinde şi apă.

– Există în deşert plante din care am putea extrage ulei? Întrebă el.

Şeful caravanei rămase perplex.

– Există migdali sălbatici, dar n-o să găsiţi prea des, nici prea mulţi, iar migdalele conţin puţin ulei. Poate o să puteţi cumpăra ulei de măsline la Alaat.

Se îmbrăţişară.

– Cu bine, rege al demonilor! Cu bine, frate!

Şi caravana îşi reluă drumul de-a lungul imensei mase de exilaţi.

– Îi cunoşti pe aceşti oameni? Întrebă Josua. Păreau afectuoşi cu tine.

Şi Mose îi explică că oamenii din aceste regiuni îl primiseră printre ei altădată, când fugise din Egipt.

– Şi atunci ţi-ai luat nevastă?

Mose fu surprins că Josua era la curent cu această căsătorie. Informaţia o răspândise Aaron, care se întorsese în spatele interminabilei caravane şi comentase în felul său întâlnirea lui Mose cu beduinii.

– Şi ce altceva a mai spus? Josua păru încurcat.

– Că n-ar fi trebuit să-ţi iei nevastă dintre străini.

Ajunseră într-adevăr la Alaat la căderea nopţii. Mose recunoscu profilul citadelei care părea mai mare după trei ani. Se auziră strigăte. "Lumină! Sunt nişte oameni!"

– Ne oprim! ordonă Mose.

El anunță că urcă până la cetate ca să încerce să obțină dreptul de a se aproviziona cu apă şi mâncare. Se produse agitație căci unii se aventuraseră în câmpia de la poalele Alaatului şi, distingând în lumina apusului palmieri şi culturi, crezură că au ajuns în sfârşit în Canaan.

Mose se avântă călare pe drumul pe care-l cunoştea şi reuşi să intre folosind drept recomandare numele lui Ali, fiul lui Hussam.

Ce mai primire! Îmbrățişări. Proteste stângace. Râsete. Emoție. Căldură. Apoi cina. Savoarea vinului, a pâinii, potârnichea cu condimente... După care întrebările...

– Unde sunt frații tăi, Samot şi Nibiot?

– Se vor întoarce în curând. Mai am şi acum arcul şi săgețile tale, ştii tu... Te întorci la Ețion-Geber? Te duci să-ți vezi nevasta? L-am văzut pe socrul tău, Letro şi pe fiul tău, Gherşon... Se spune că ai devenit regele apirilor, că i-ai scos afară din Egipt...

– Nu, ascultă, am nevoie de tine... Şi Mose îi povesti.

Ali asculta, din ce în ce mai mirat.

– Câți sunteți?

– Douăzeci şi şapte de mii.

– Douăzeci şi şapte de mii!

– Ne trebuie apă şi merinde.

– Pentru toată lumea! Nu pot să hotărăsc singur. După cum ştii, noi avem trei izvoare şi unsprezece puțuri. Dar voi o să le ocupați mai multe zile şi e anotimpul îngrăsării turmelor...

– Lăsați-ne un anumit număr de ore pe zi. O să plătim, spuse Mose. Puteți să ne vindeți ulei şi făină?

– Bineînțeles. Dar nu ştiu dacă magazinele noastre vor fi suficiente pentru voi.

– Unde sunt şefii?

– Sunt aici, la Alaat. O să mergem la ei imediat, spuse Ali ridicându-se. Vino cu mine.

Au mers astfel din uşă în uşă în noaptea rece şi de fiecare dată se repeta acelaşi ceremonial; îi găseau pe şef încălzin-du-se în fața unui brasero* sau a unui cămin, înconjurat de fiii lui, de

fiicele cele mai tinere, de clienți şi de sclavi, Ali îl prezenta pe Mose, da, cum să nu, fiecare îşi amintea de el, regele demonilor, şefii râdeau, îi invitau să se aşeze şi Ali le spunea despre ce era vorba: regele demonilor devenise şeful apirilor şi cerea dreptul plătit de a se aproviziona cu apă, voia să cumpere făină şi ulei. Trebuia să le explice de fiecare dată de ce părăsiseră apirii regatul faraonului, apoi trebuia să le spună numărul exilaților. Şi de fiecare dată exclamau: "Douăzeci şi şapte de mii!".

Trei ore mai târziu, Ali obținu în sfârşit un acord în privința apei: apirii aveau dreptul să se aprovizioneze în timpul primelor trei ore ale zilei, plătind pentru asta o sută de shekeli de argint. Samot şi Nibbiot, care tocmai se întorseseră, se gândiră că pentru merinde cel mai bine era să facă inventarul a doua zi, la lumina zilei.

– Dormi cu mine, spuse Ali când tratativele se terminară, este mai cald ca în cort.

– În cazul acesta, trimite un emisar la fratele meu să-l informeze, ca să nu se îngrijoreze.

Aşa cum o confirmă şi emisarul, Aaron şi ceilalți se îngrijoraseră deja, imaginându-şi că Mose fusese făcut prizonier. Ali şi Mose se retraseră pentru noapte, lungit fiecare pe câte o saltea de paie, în lumina roşiatică a focului, aşa cum o făcuseră şi cu trei ani în urmă, când Mose cinase întâia oară cu Hussam. Pentru prima dată, după mult timp, Mose se întinse pe saltea, în mirosul aromat de lemn calcinat, de tămâie şi de usuc pe care-l degaja cuvertura lui din piele de oaie. Mâncă smochine, curmale, castane, plăcinte cu miere şi susan, aranjate frumos în boluri, încercând să-şi înăbuşe remuşcările pe care i le provocau aceste privilegii. Cu cât mânca mai mult, cu atât i se făcea mai foame şi Ali îi spuse în cele din urmă:

– Asta mă necăjeşte.

-Ce?

– Să te văd aşa slăbit la față. Apoi, după un timp, adăugă:

– De ce n-ai rămas cu noi?

– Tatăl tău a spus-o deja: mâna lui Dumnezeu m-a atins.

– Dacă ai fi rămas cu noi, ți-ai fi luat o nevastă şi nu i-ai mai fi avut pe toți aceşti oameni în grija ta. Avem şi noi zei.

– Al meu m-a însărcinat să scot acest popor din Egipt.

– Şi unde o să mergeți?

-în Canaan.

Ali se schimbase. Era mai profund, dar mai puțin impetuos. Mose cunoscuse cândva un tânăr sălbatic şi descoperea acum un bărbat reflexiv, fin, molatic.

– Vreți să-l cuceriți? Sunt deja oameni acolo: canaaniții, amoriții şi hitiții, care sunt mai răi decât toți...

– Mai sunt şi apiri. Ei vor fi de partea noastră. Trebuie să fie. Vom lua în stăpânire acel teritoriu.

– Cu ce? O să confecționezi arcuri, săgeți?

Mose zâmbi amintindu-şi de vremurile de altădată.

– Nu. Dar o să-l cucerim. Pentru că aşa vrea Domnul.

– Crezi tu că Zeul tău vrea fericirea oamenilor? Întrebarea îl luă pe Mose pe nepregătite.

– Ce este fericirea? Să mănânci bine, să ai o femeie, să fii sănătos? Poporul meu avea toate astea în Egipt. Dar nu era destul, Ali. S-au hotărât să plece.

– De ce?

– Le lipsea libertatea, demnitatea, mândria.

– Şi noi, Mose, noi n-avem libertate, demnitate, mândrie? Nu le avem împreună cu fericirea?

– Le aveți, fără îndoială. Le aveți, da, m-am convins de asta. Dar noi, noi nu le aveam. Trebuia să le cucerim.

– Dar acesta nu e cu adevărat poporul tău, pleda Ali. Ne-ai spus-o, tu eşti egiptean...

– Domnul mi-a dat acest popor.

– Cum?

– L-am văzut, o flacără albă care se ridica dintr-un rug. O voce care se auzea până în munți şi care făcea pământul să se cutremure. L-am văzut, Ali, mi s-a arătat, Ali. Nu pot să neg asta.

– Ti-ai părăsit soția ca să-i îndeplineşti ordinul?

– Este mai puternic decât orice, Ali, spuse Mose cu o voce somnolentă. Vinul, mâncarea, căldura: nu-şi mai putea ține capul drept.

– Dormi, spuse Ali. Într-o buna zi, întreabă-l pe Dumnezeul tău de ce simt că-mi eşti frate, tot aşa cum îmi sunt fiii tatălui meu.

Această ultimă frază îl ameți pe Mose, dar capul nu-l mai asculta, alunecă în somn precum în brațele unei femei. Şi se gândi că tandrețea oamenilor este tulburătoare. El nu ştiuse niciodată s-o aprecieze...

11
Mulțumiri uitate

Adoua zi dimineață, o mână îi ridică capul şi Mose recunoscu ochii căprui ai lui Ali, întinzându-i un bol cu lapte cald. Îl bău gânditor, emoționat de acest gest.

Apoi se duse să-i informeze pe Aaron şi pe ceilalți şefi, care îl aşteptau, încă îngrijorați, despre rezultatele întrevederilor sale. Da, vor avea dreptul la apă, dar va trebui să urce din nou ca să vadă ce le dădeau şefii din Alaat în materie de ulei, făină, linte, bob, legume'... Scoaseră strigăte de bucurie. Apă, linte, bob, legume... Mai mulți dintre ei se aventuraseră din nou încă din zori în câmpia de la poalele muntelui şi, cum descoperiseră culturi, turme, izvoare, traseră concluzia că era Canaanul şi urmau să se instaleze aici. Mose îi readuse la realitate: câmpiile alea nu puteau cu siguranță să cuprindă întreg poporul; Canaanul era mai departe.

Merse să facă o baie în mare. Apoi Ali coborî cu un membru al caravanei pentru a efectua schimburile comerciale: apirii puteau să plătească o sută de saci de făină? Douăzeci de saci de linte? Zece de bob? Alți zece de fructe uscate? Cincizeci de omeri de ulei de măsline? Cei câțiva şefi de clan prezenți întrebară cât are un sac. Cincisprezece omeri, răspunse Mose, care ştia. Ei întrebară

cât costă. Cinci shekeli de argint sacul de făină, şase sacul de linte, ca şi sacul de bob şi cel de fructe uscate. Asta făcea o sută de shekeli de argint, plus o sută, plus cincizeci, plus o sută de shekeli pentru drepturile de a folosi puțurile timp de trei zile, să fie în total şapte sute de shekeli de argint. Beduinii ar accepta şi aur? Întrebară şefii. Beduinul care o făcea pe contabilul răspunse că doi shekeli de aur pentru zece de argint şi pentru cincisprezece de cupru. Şefii plecară să se sfătuiască cu ai lor şi se întoarseră o oră mai târziu cărând doi saci de iută care zornăiau. Aaron le ținea deoparte pe femeile care se grăbeau să-i vadă pe negustorii care vindeau aceste incredibile merinde şi să se bage şi ele-n vorbă ca musca-n lapte. Ceea ce declanşa ridicări de voci şi chiar o dispută între Aaron şi nevasta lui.

– Ulei! Era să uităm uleiul! strigă Mose.

Acesta costa cinci shekeli trei omeri, dar Nibbiot nu putea să garanteze livrarea a mai mult de zece ulcioare de trei omeri. Cincizeci de shekeli în plus. Ali observa aceste tranzacții cu un ochi pe jumătate mirat, pe jumătate amuzat.

Beduinul scoase la iveală o balanță pe care Aaron şi câțiva şefi începură s-o examineze cu suspiciune, ceea ce ar fi putut fi ofensator, dar contabilul zâmbea cu ironie în timp ce ei treceau balanța dintr-o mână în alta şi cântăreau talerele pentru a se convinge că unul nu era mai greu decât celălalt. Mose şi Ali supravegheau de departe operațiunile de cântărire. Asta dură toată dimineața. Apoi Mose îi însărcina pe Aaron şi pe Josua să adune o sută de oameni pentru a aduce sacii de merinde.

– Pe ce o să-i încărcați? Întrebă Nibbiot, parcurgând tabăra cu privirea şi nevăzând decât câțiva măgari şi cai.

– N-o să luăm cu noi tot, răspunse Mose. Cred că în cele trei zile, cât o să stăm aici, vom consuma o bună parte din ele. N-am mai avut parte de o masă adevărată de cincisprezece zile, de când am plecat din Egipt. Cred că o să ne uşurăm de o treime din hrană.

– Ai vorbit de legume, zise Aaron, adresându-se lui Mose. Toată lumea mă întreabă de legume. Ce putem avea din categoria asta?

– Salate şi ceapă, spuse Nibbiot.

– Cine sunt aceşti oameni? Îl întrebă Aaron între patru ochi, arătându-i pe Ali şi Nibbiot.

– Fraţii mei.

– Cum poţi să-i numeşti fraţi pe oamenii de altă religie?

– Aşa cum şi tu mă numeai frate, îi replică Mose.

– Aduc şi legumele? Întrebă Nibbiot.

– Mai întrebi? strigă unul din şefi.

Contabilul adăugă deci douăzeci de shekeli de argint pentru salate.

– Cine e omul acesta? se interesă Ali cu jumătate de voce, arătându-l pe Aaron.

– Fratele meu, răspunse Mose surâzând în barbă de simetria întrebărilor.

– Haide, ştii că noi suntem singurii tăi fraţi, îi răspunse Ali râzând. Şi cu ce aţi trăit în tot acest timp?

– Cu mană şi peşte. Putem să cumpărăm oi?

– Cincisprezece shekeli oaia, preciza Nibbiot. Dar nu putem să vă vindem mai mult de douăzeci de capete.

Contabilul adăugă deci trei sute de shekeli pentru oi.

– Ce răspundere ţi-ai luat! suspină Ali.

Hamalii aduceau din citadelă primii saci de făină şi inghesuiala din jurul lor era cât pe ce să-i răstoarne. Se striga, se cânta şi se dansa chiar în jurul acestor saci, sub privirea gânditoare a lui Mose. A trebuit să le dea ordin lui Aaron şi şefilor: doar o treime din cantitatea de făină, linte şi bob va fi consumată cât vor rămâne acolo. Doar oile vor fi mâncate toate.

– N-o să mai găsiţi provizii ca astea până la Eţion-Geber, îi avertizase Nibbiot.

– Am uitat vinul! strigă Mose. Şi adresându-i-se lui Ali:

– Aveţi vin?

– Putem să vă dăm câteva burdufuri de vin.

– E înțelept să le dăm să bea vin? se nelinişti Mose.

– Putem să-l îndoim cu apă, sugeră Josua.

-Cinci burdufuri atunci, nu mai mult.

Seara aceea îi făcu să uite toate lipsurile de până atunci. Femeile copseseră pâine, pâine adevărată spuneau ele, toată după-amiaza. Apoi oile fuseseră tăiate şi puse la fript pe proțapuri din lemn de chiparos şi numai mirosul îi îmbăta pe mulți. Bobul şi lintea fuseseră puse la fiert într-o mulțime de vase. Tabăra scânteia, se înroşea, sfârâia din pricina a mii de focuri. Ali le oferi usturoi pentru a le parfuma masa şi când totul fu gata, se aşezară lângă foc şi mâncară - mai bine zis înfulecară. Carne de oaie şi salată cu ulei, linte cu usturoi, praz şi lăptuci. Furios exercițiu de mandibule! Apa, abia colorată de vin, declanşa crize de ebrietate. Un bărbat se trânti la pământ cu brațele încrucişate, după câteva înghițituri, altul se porni să sară prin tabără şi căzu peste jăratic. Femeile dansau, bărbații cântau în cor sau aveau crize de râs smintit. Satisfacția senzualității scotea la iveală, fără pudoare, naturi, comportamente şi umori pe care foamea le înfrânase. Îşi făcură apariția sânii, buricul, burțile, carnea tremura, se excita şi cuplurile se formau. Animalele de noapte se speriaseră şi urletul şacalilor părea să exprime pentru Mose indignarea pe care el-însuşi o simțea. Aceşti oameni se mai credeau încă în Egipt, chefuiau ca pe vremea şederii lor în regat. În mintea lor, ei mai aparțineau încă faraonului, mai erau fideli zeilor acestuia. Şi totuşi militarii egipteni pe care-i luase prizonieri păreau în comparație cu ei, mai reținuți. Respectau încă disciplina armatei, chiar departe de şefii lor. Mose suspină. Lui îi revenea sarcina de a duce acest popor în țara lui. O țară care să fie a lor, sub privirea unui Dumnezeu care să fie al lor, singurul, Cel Nenumit, Cel Fără de Nume, Spiritul purificator.

Observa totul cu o privire dezaprobatoare. “L-au uitat pe Domnul, murmură el. Nici o rugăciune, nici o mulțumire!”

Samot, Nibbiot şi Ali îl găsiră în această contemplare posacă şi îl luară să cineze cu ei. li ghiceau ei oare gândurile? În orice caz, îi respectară tăcerea.

12
Carnea căzută din cer

Burdufurile, ploştile şi ulcioarele au fost umplute cu apă. Măgarii au fost încărcați până la refuz cu saci de făină, linte, bob, mulți dintre ei fiind împărțiți în doi sau trei saci mai mici ca să poată fi duşi de un singur om. Din vin nu mai rămăsese nici o picătură. Trebuiau să pornească din nou a drum. Plecarea din Elim fu pentru Mose mai dureroasă ca fuga lui din Egipt.

– Ne vom mai întâlni, ziseră fiii lui Hussam, ingrămădindu-i pe cal tot felul de cadouri: saci cu fructe uscate, de care îi plăceau lui, sare, cuişoare...

Apoi, formidabila caravană a apirilor se puse în mişcare. Briza mării se ridica şi umfla pânzele roşii ale unei bărci care plutea în larg.

Încă o dată se treziră mărşăluind cu munții în stânga, marea în dreapta şi viitorul în fața lor, unduind deja, sub efectul căldurii, ca o mare a mirajelor.

În curând, gândi Mose, va trebui să reluăm pescuitul. Să confecționăm alte năvoade din frânghiile cumpărate la Elim - frânghii adevărate din cânepă împletită, din care vor ieşi nişte năvoade nemaipomenite.

La oprirea de seară, Mose îi adună pe şefi.

– Sunt trei săptămâni de când Domnul ne-a scos din Egipt, începu el. În tot aces timp, am fost chinuiți de gânduri confuze, iar eu am suferit că n-am auzit rugăciunile voastre de mulțumire adresate Domnului, după ospățul de la Elim. Ce-ați fi voi fără El? Nu vă gândiți? Dacă nu-l păstrați prezent în spiritul vostru, pe bună dreptate o să se înfurie şi-o să-şi întoarcă fața de la voi.

Vreau ca de acum înainte o zi pe săptămână, a şaptea, să fie consacrată rugăciunii. În această zi n-o să faceţi nimic altceva, doar o să vă rugaţi. N-o să gătiţi mâncare, n-o să vă îndepărtaţi mai mult de o sută de coţi. N-o să pescuiţi. Nu vreau să aud nici strigăte, nici certuri; ziua asta trebuie să fie sfântă şi consacrată Domnului. Or, ziua asta cade mâine. În seara asta, o să vă pregătiţi aşadar mâncarea.

– Lumina este într-adevăr cu tine, Mose, zise unul din şefi, Zefon, din tribul gadiţilor, unul din cei care îşi manifestaseră dintotdeauna admiraţia pentru Mose. Acesta era obiceiul nostru încă de pe vremea lui Avraam. Ceea ce spui tu este drept şi în conformitate cu voinţa divină. Ziua asta era cea de-a şaptea, iar aceea pe care ai ales-o tu este tot cea de-a şaptea. Binecuvântată fie înţelepciunea ta.

– Fiecare dintre voi să-i instruiască pe cei aflaţi sub autoritatea lui.

– Vom putea face focul? Întrebă un alt şef.

– Nu. Nu faceţi nimic. Pregătiţi focurile şi aprindeţi-le înainte de apusul soarelui.

– Putem sufla în jar ca să nu se stingă? Mose se întoarse spre Zefon.

– Doar suflaţi, răspunse acesta.

– Avem printre noi sclavi care nu sunt dintre ai noştri. Putem să-i punem pe ei să aibă grijă de foc, aşa cum făceam noi în Egipt? Întrebă un alt şef.

– Asta este permis. Prizonierii egipteni sunt destul de numeroşi pentru a se ocupa de acest lucru. Fiecare să-i supravegheze pe ai lui.

Mose făcu o pauză.

– Am fost şocat de desfrâul de la festinul care a avut loc în prima seară la Elim, reluă el. Fetele dansau goale, ameţite de băutură. Tinerii, deloc mai îmbrăcaţi, făceau gesturi indecente, cei mai în vârstă nu erau nici ei mai...

– Mose! interveni unul din şefi. Nu mai văzuseră mâncare de mult timp...

– Da, ştiu, de trei săptămâni. Militarii egipteni au fost mai stăpâniți. Nu acesta este comportamentul unui popor care-şi respectă Domnul şi care va întemeia o națiune. Nu mai vreau să văd aşa ceva.

A doua zi, calmul şi liniştea se făcură simțite în tabără. Numai prizonierii egipteni se agitau, alergând de la un foc la altul pentru a pune lemne ori pentru a aranja câte-un vas cu tocană care risca să se verse. Sufletele acestor oameni erau asemenea apelor tulburi; odihna o să-i purifice, gândi Mose.

– Şi dacă vom fi atacați într-o zi de sabat? Îl întrebă Josua, care se ținea după el, aşa cum îi era obiceiul.

– O să ne apărăm. După care o să-i aducem o jertfă Domnului ca să ne ierte.

Tabăra fu ridicată două zile mai târziu, după un pescuit abundent. Aaron îi obligase să curețe şi să usuce tot peştele care nu fusese consumat în acea zi. De altfel, expus la soare şi la vânt, acesta se zvântă repede. Îl etalară dimineața şi a doua zi semăna cu pielea de animale.

În a patra zi nu le mai rămăsese decât cantități infime din proviziile cumpărate la Elim. Mana şi peştele îşi reintrară în drepturi şi păreau şi mai insipide după delicatesele de la Elim.

Lamentațiile reîncepură deci, încingând urechile lui Mose, Aaron, Josua şi Mişael. Femeile alergau mai multe sute de coți ca să depăşească ariergarda şi să se poată plânge că nu mai au făină, ulei şi multe altele. Apa începuse să se termine şi ea.

Seara erau prost dispuşi. Bombăneau cu toții. Iar mustrările n-ar fi servit la nimic.

Faptul se petrecu chiar în dimineața următoare. Dintr-o dată, cerul se umplu de freamăt şi piuituri, se întunecă, apoi păsări mici căzură pe pământ, cu sutele, sub privirile stupefiate ale apirilor. Mose înțelese, într-o fracțiune de secundă, că erau prepelițe şi îi avertiză pe oamenii care erau mai aproape de el.

– Repede! Prindeți-le până nu-şi iau zborul!

Urmat de Mişael şi Eleazar, porni în pas alergător de-a lungul taberei pentru a-i alerta şi pe alții. Dar femeile țâşniseră

deja din corturi, țipând şi aruncând peste zburătoare cuverturi, haine, jupoane; copiii alergau şi ei de la stânga la dreapta şi aproape toți oamenii, lăsați pe vine, săreau asemenea broaştelor, încercând să pună mâna pe următorul lor prânz. O agitație fără seamăn puse stăpânire pe tabără, atingând punctul culminant când două vulpi roşcate, apărute din desişurile din apropiere, făcură imprudența să o ia printre oamenii înnebuniți ca să pună laba şi ele pe niscaiva prepelițe, înainte de a se refugia în vizuini. Mose prinse cinci prepelițe, pe care le omorî, lovindu-le cu o piatră plată şi le aruncă în cortul lui.

Ridică ochii în sus şi zări mai întâi trei cupluri de ulii roşcați, apoi un alt stol de prepelițe care pichetau cerul. Sub amenințarea uliilor, stolul de prepelițe se ondulă ca o pânză în bătaia vântului, apoi se deşiră şi o mare parte din grup pierdu vertiginos din înălțime şi căzu pe pământ în strigătele de bucurie ale oamenilor. Între timp, ulii se înfruptară deja din stol, acolo sus. Apoi restul stolului se regrupa, pendulând de la dreapta la stânga, înainte de a-şi relua direcția.

Mose mai prinse două prepelițe, dar renunță să le numere pe ale celorlalți, nici măcar nu le mai zise nimic. A doua zi sau în zilele următoare va mai apărea un alt stol, era anotimpul lor. Cei care nu apucaseră, vor mânca atunci. După ce îşi mai trase sufletul, strigă:

– Fii lăudat, Doamne! Fii lăudat pentru generozitatea Ta!

Aceste prepelițe erau un cadou pentru el şi pentru comunitate. Ele îl eliberau, pentru un timp, de acuzațiile referitoare la hrană. Domnul îşi făcuse simțită prezența şi ăsta era singurul lucru care conta.

Toată după-amiaza au jumulit, au scos măruntaie şi au fript. Unii puseseră păsările pur şi simplu să se usuce la soare. Seara, în fața focului, Mose, Aaron, Josua, Mişael şi Zikri au devorat fiecare câte două prepelițe, într-o tăcere deplină. Se auzea doar cum ronțăiau oasele fragile între dinți, ceea ce spunea destul.

13
Cearta provocata de prepelite

În zori, în timp ce ieşea din mare, ca de obicei, Mose îl găsi pe Mişael aşteptându-l pe țărm, deja spălat şi cu părul lins şi strălucitor. Îl întrebă din priviri ce se întâmplase. Se vedea clar că Mişael avea să-i spună ceva. Ochii lui de cal "ingândurat aveau o strălucire sumbră.

– Ei, ce s-a întâmplat? făcu Mose, scuturându-şi capul aşa zum face un câine când iese din apă. N-ai o față prea veselă.

Asemenea egiptenilor - şi în fond fusese egiptean până cu o lună în urmă - lui Mişael nu-i plăcea să aducă veşti proaste. Schiță câteva gesturi din bărbie, care nu avură alt efect decât să-l facă şi mai cabalin.

– Trebuie să-ți trag una cu bâta ca să te fac să vorbeşti, vere? Mişael râse scurt, de parc-ar fi nechezat, şi Mose simți un val de afecțiune pentru felul lui de a fi atât de natural.

În cele din urmă vorbi, în timp ce Mose îşi ştergea părul. Scotea informațiile una câte una, ca şi când nu credea întru totul ce spunea. Mose asculta consternat.

Burțile oamenilor se dezobişnuiseră deci de mâncare atât de mult încât două sau trei prepelițe avuseseră pentru cei mai lacomi efectul unui chiolhan? Şi încă atât de repede? Noaptea fusese agitată pentru mulți şi fatală pentru câțiva. Mişael îşi continua darea de seamă, spunând ce aflase. Mulți oameni au început să se simtă rău şi s-au plâns de inimă slabă. "Palpitații ale inimii", erau exact cuvintele pe care le foloseau cei mai instruiți. Trei persoane muriseră, alte douăsprezece gâfâiau în corturile lor. O anume tulburare se simțea în tonul rece, aproape administrativ al lui Mişael. Era posibil ca prepelițele care fuseseră mai întâi primite ca o generozitate din partea Domnului, să fi fost dimpotrivă o răzbunare a Celui de Sus? Dar împotriva cui?

Mose era descumpănit. Nu putea remedia un rău a cărui cauză n-o cunoştea. Ştia doar că totul se întâmplase din cauză prepelițelor. El mâncase aşa ceva în Egipt fără să i se facă rău şi cu atât mai puțin să se îmbolnăvească, ca şi ei cu siguranță şi îşi aminti că fusese sfătuit atunci să nu mănânce prea mult dar că nu se mai gândise la acest lucru până acum. În orice caz, trebuia să explice acest fenomen. Să-l justifice.

Confuzia punea stăpânire pe el ca o boală. Se afla în fruntea unei populații exilate în căutarea unei țări, a unei identități, a unei credințe. Aceşti oameni îi acordaseră încrederea lor, dar cu zgârcenie şi îi suportau autoritatea făcând nazuri. Era el într-adevăr trimisul Domnului? Mulți, ca şi Corah nu erau siguri de asta, el le ghicea impertinența, ba chiar reaua-voință. Îşi imagina discursul pe care aveau să i-l țină: "Noi am cerut carne şi am crezut că Domnul ne va împlini dorința, dar am fost înşelați. Prepelițele care ne-au fost trimise ne-au otrăvit şi au provocat moartea multora dintre noi. Asta este protecția divină de care ne vorbeai ieri? Sau s-ar putea ca acest zeu, care ți-a apărut şi despre care pretinzi că ar fi cel al părinților noştri, să fie, de fapt, un altul?"

Îi văzu venind de-a lungul țărmului. Vreo treizeci de oameni printre care îi recunoscu, bineînțeles, pe Corat şi Corah. Îi aştepta hotărât. Mai întâi au stat față în față, fără să scoată nici un cuvânt, treizeci de bărbați furioşi şi el, cu torsul şi picioarele goale. Privi pe deasupra umerilor lor şi îi văzu în depărtare pe Josua şi Mişael în fruntea unui grup numeros de tineri înarmați cu sulițe. Veneau să-l apere, din proprie inițiativă. Duşmanul nu era cel pe care îl prevăzuse. Dar dacă se ajungea la confruntare, asta însemna scindare, în cel mai bun caz. Aaron venea şi el în fugă.

– Mose, începu Abiram pe un ton rece, amenințător, patru dintre ai noştri sunt morți. Şi asta s-a întâmplat pentru că au mâncat prepelițe.

Corat încercă să-i taie vorba, dar Abiram nu-l lăsă s-o facă.

– I-am cerut Domnului carne. Am crezut că ruga noastră a fost îndeplinită. Dar nu era decât o înşelătorie...

Corat încercă din nou să-l întrerupă:

– Domnul Dumnezeul lui Avraam nu ne poate înşela!Cel Atotputernic ne-a îndeplinit dorința!

Abiram îşi reluă discursul:

– Nu Cel Atotputernic ne-a îndeplinit dorința? Nu cumva zeul al cărui profet te crezi este unul rău?

Exact ceea ce prevăzuse.

– Tu n-ai mâncat prepelițe, Abiram? Întrebă Mose. Şi tu, Corat? Şi voi ceilalți?

Recunoscură că într-adevăr mâncaseră.

– Şi totuşi, sunteți destul de sănătoşi ca să mergeți, ba chiar nu păreți deloc a fi bolnavi.

Ei îl priviră încurcați, neştiind ce să răspundă.

– Îl învinovățiți pe Domnul, când, de fapt, v-ați otrăvit nguri. Adevărata otravă este lăcomia voastră nesățioasă. Ați nâncat peşte, apoi mană, după care ați mai cerut şi carne. Nu. vă înfrânați niciodată, nu vă gândiți niciodată că cererile astea neîncetate l-ar putea supăra pe Domnul?

Josua şi tinerii înarmați cu sulițe ajunseseră şi ei acolo fură primiți cu priviri indignate.

– Deci din ce cauză au murit cei care au mâncat? Întrebă cu un gest impertinent Nemuel, un al fiu al lui Eliab.

– Nu ştiați, din Egipt, că nu trebuie să mâncați multe prepelițe? Nu ştiați că aceste păsări trebuie eviscerate şi doar carnea e bună de mâncat? Ați fost atât de lacomi încât ați uitat să fiți prudenți? Domnul a pedepsit aviditatea voastră.

– Tu ai întotdeauna explicații savante, dar unii au murit! strigă Corah. Şi vor mai fi probabil şi alții! Tu eşti responsabil. Tu, care te dai drept şeful nostru, tu ar fi trebuit să ne previi. Tu ai provocat moartea acestor oameni, vocifera el, apropiindu-se tot mai mult de Mose.

Isar interveni pentru a-şi opri fiul. Dar Mose îi pusese deja mâna în piept, împingându-l cu putere.

– N-am provocat nici-o moarte, Corah. Tu, în schimb, ai grijă să nu ți-o provoci pe-a ta înainte de vreme.

– Mă amenințI? strigă Corah cu fața încordată. Îndrăzneşti să mă amenințI?

Câțiva săriră să-l imobilizeze, in timp ce el urla cît il ținea gura:

– O să-ți venim de hac, prințişorule! O să-ți venim de hac, bastardule!

Isar îi trase o pereche de palme, iar Josua şi Mişael, care-l țineau pe turbat, începură să-l lovească cu pumnii. Datan si Abiram, neputincioşi, se aruncară spre Mose, dar fură apucati de brațe.

– Nu faceți voi legea aici, declară Aaron.

– Aceşti oameni vor rămâne legați sub paza ta, Josua până când voi lua altă decizie, spuse Mose

– Avem legile noastre! striga Datan. Mose, nu tu vei face legea!

Dar Mişael îi taie vorba cu un gest brutal. Împingându-l în fața lui şi întorcându-l pentru a-i lega mâinile. Apoi îl trase lângă Abiram şi Corah, care erau şi ei legați.

– Oare pentru astfel de scene v-a ajutat Domnul să plecati din Egipt, Isar? Mai bine aş fi rămas la Avaris şi v-aş fi lăsat sub biciul contramaiştrilor egipteni.

– Nu spune asta, murmură Isar. Inima mea e ca o rană.

– Domnul m-a desemnat, voi m-ați ales, soarta este pecetluită, Isar. Chiar de va fi să-ți condamn fiul la moarte, el tot o să vă duc acolo unde Domnul mi-a spus.

– Ştiu, Mose.

Femeile, pământii la față şi cu privirea întunecată, asistau de la distanță la aceste confruntări. Bărbații care veniseră să-i susțină pe Corah se împrăştiară sub privirile severe ale celor din garda comandată de Josua.. Era pentru prima dată că Mose punea problema condamnării la moarte a unui om, o moarte pe care el ar ordona-o şi ceea ce era cel mai rău, a unui om de acelaşi sânge cu el. Dar aceşti oameni se împotriveau voinței

Domnului. Nu exista crimă mai mare pe lume.
Mose se trezi singur, doar cu Aaron şi Josua. Rămaseră tăcuți mult timp. Ziua era pierdută, trebuiau să-şi îngroape morții şi să aştepte însănătoşirea bolnavilor.

– Eu nu însemn nimic, murmură Mose într-un târziu. Dar care mi se împotriveşte mie, se ridică împotriva voinței domnului. Josua, tu eşti gardianul voinței Domnului.

– Sunt servitorul tău.

Mose căută privirea tânărului şi descoperi două agate. Nici ură, nici furie, era exact aşa cum trebuia să fie un servitor al Celui de Sus.

– Am mai recrutat ieri cinci sute de oameni, spuse Josua.

– Încorporează-i şi pe egipteni.

– Asta am şi făcut. Sunt buni soldați. Dau exemplu altora.

– Sunteți deci o mie cinci sute. Mai trebuie trei mii cinci sute. Cel puțin. Şi sulițe. Fiecare să şi-o confecționeze pe a lui. Arată-le cum.

– Totul va fi făcut în următoarele zile.

Mose încuviință din cap, apoi încalecă şi plecă departe ca să mediteze. Îşi reluase vechiul obicei al acestei rugăciuni care-i umplea întreg sufletul de prezența divină. Dar, de data asta, nu această prezență străluci în el. Se revăzu deodată tânăr în prezența regelui Seti.

– După părerea ta, care om din regat este gardianul suprem al dreptății?

– Tu eşti, pentru că deții autoritatea supremă.

– Şi dacă eu aş fi nedrept?

– Seth te-ar pedepsi.

– Da, Seth m-ar pedepsi. Nu există dreptate care să nu vină de la zei, pentru că ei sunt cei mai puternici. Dreptatea, Ptahmose, ere Legea şi Legea vine de la zei, nu uita niciodată asta.

Scena îi revenea în minte cu atâta forță, încât fu de-a dreptul mişcat. Făcu ochii mari şi peisajul de bronz, de aur şi azur înlocui imaginea sălii regale a audiențelor.

Legea. Legea vine de la zei. Nu va domni dreptatea în. poporul său, dacă nu va exista Legea. Nici nu va mai avea în popor, ci doar grupări dezorganizate mânate fiecare de orgolii, de lăcomii şi nebunie. Da, trebuia să impună Legea. Dar cum?

Îşi aminti pasajul din înțelepciunea lui Ptah-Hotep, pe care preceptorul său, Amsetse, i-l dicta şi el îl scria în beli hieratici pe un papirus nou.

Nu inspira teamă oamenilor, căci zeul se va purta în acelaşi fel cu tine. Dacă cineva pretinde să trăiască astfel, zeul îi va lua pâinea de la gură. Când cineva pretinde să se îmbogățească, el îi spune: "îți voi lua această bogăție". Dacă cineva pretinde să se lupte, va fi redus la neputință. Nu sădi teama în om, oferă-i o viață în sânul păcii şi fă în aşa fel încât să-ți dea de bunăvoie ceea ce îi luai prin teamă.

Cuvinte pline de forță, gândi, bune pentru a descuraja rebeliunea. Dar oare el nu se lupta? Şi cum să impună Legea unora ca Abiram sau Datan, dacă nu prin teamă? Nu teamă față de Mose, ci față de Domnul. Atâta timp cât Domnul era de partea lui, el nu putea fi înfrânt.

Nici egiptenii nu-şi aplicaseră propriile precepte, pentru că sădiseră în apiri teamă şi ură. Ei uitaseră că Zeul e de partea celor care cred în el. Îi veni în minte fața lui Shu-enshi, preotul din Avaris, plin de duplicitate şi aroganță, şi-i alungă imaginea. Nu, poporul Domnului nu va avea niciodată preoți ca el!

"Doamne, ajută-mă! imploră el. Aceste alegeri sunt dificile, luminează-mă."

Un leopard cocoțat pe o stâncă îi aruncă o privire gălbejită. Mose puse mâna pe pumnal. Dar leopardul îl urmări cu ochii lui de aur şi lui Mose chiar i se păru că-i zâmbeşte.

Când se întoarse, Aaron îl anunță că oamenii hotărâseră să numească acel loc Mormintele Lăcomiei, Kibroth-hattaavah. Aşadar recunoşteau cauza răului. Doar patru persoane muriseră şi ele fuseseră îngropate. Bolnavii îşi reveniseră. A doua zi puteau pleca mai departe'.

14
Defăimătorii

Trebuia să găsească apă repede, chiar înainte de oprirea de seară. Mose îşi amintea bine că la două zile de mers de Alaat se afla oaza de la Sebiia. Dar asta era dacă mergeai pe cămilă. Pe jos, şi cu multe opriri nocturne, trebuia să socoteşti dublu. Până acolo, şi pe căldură, setea ar fi devenit insuportabilă.

Era aşadar cu ochii pe fâşia de verdeață, mai mult sau mai puțin bogată care se întindea între munți şi mare, pândind vulturii, ulii şi vegetația mai deschisă la culoare. Dacă erau păsări de pradă, asta însemna că era şi vânat şi, în acest caz, prin apropiere se puteau găsi un izvor sau un curs de apă. Cât despre vegetația de un verde mai deschis, ea indica apă ieşită la suprafață. Căci stejarii pitici, aproape negri la culoare, care erau presărați din loc în loc pe fâşia de coastă se mulțumeau cu umezeala nopții şi îşi înfigeau adesea rădăcinile foarte adânc.

Deodată, reperă o porțiune de vegetație de un verde fraged şi coborî de pe cal ca s-o cerceteze. Salcâmi, sicomori, câțiva castani sălbatici, crescând într-o selva stufoasă cu saxifragi*, tamaricşi, ciumăfaie*, lauri roz. Frunze verzi din abundență vesteau apropierea primăverii. Îi chemă pe terasieri.

– Aici este apă.

Aceştia îşi înfipseră lopețile în pământ.

– Şi dacă o să fie sălcie? Întrebă Aaron.

– O s-o îndulcim.

– Chiar şi îndulcită, este rea la gust.

– Mai bine rea la gust decât să murim de sete.

După o oră, terasierii dădeau peste argilă umedă. Mai târziu, erau cu picioarele într-o baltă.

– Un blid! Mose gustă apa.

– Este aproape dulce.

– Nu destul, se plânse Aaron, mereu chinuit de nelinişte.

– O să fie destul de dulce.

Mose cunoştea de-acum aceste ape subterane. Mica adâncime a celei de față, umflată de ploile de primăvară, îi dovedea abundența. Vara, totuşi, ar fi redusă la jumătate.

– Peste două sau trei zile, vom ajunge la o altă oază.

– De unde ştii?

– Pentru că o cunosc.

– Nu prea mai găsim multă mană.

– O să găsim mai departe.

-Tu ştii totul.

– Ştiu destule.

Au găsit, într-adevăr, destulă apă şi era cât se poate de potabilă. Totuşi, cei care veneau să se aprovizioneze aveau o figură dezgustată: e atât de puțină, păreau ei să spună.

Dumnezeu nu există într-adevăr decât pentru unii, gândi Mose. Cum judeca El toate astea de acolo, de sus?

Oamenii priveau cerul, dar nu mai erau prepelițe. Tinerii porniseră la vânătoare de gazele, cu praştia, după instrucțiunile lui Josua. Desigur, nu puteau să aducă destulă carne pentru toți, dar Mose decretase ca fiecare vânător să păstreze carnea pentru clanul său, cum i se părea normal. În fond, trebuia să le stimuleze puțin instinctul de cucerire.

Mişael, care vânase o gazelă în ajun, îi aduse un sfert din ea lui Mose, care o împărți în trei bucăți şi o puse la fript înfiptă într-o ramură de stejar, ceea ce aromatiză un pic vânatul. Carnea era tare şi avea un gust puternic, dar măcar mai schimbau peştele.

Când ajunseră la Sebiia-decepție: beduinii nu mai aveau Decât trei saci de făină şi trei burdufuri de vin de vânzare - păstrau restul pentru ei. Nu mai aveau nici oi, le vânduseră la Ețion-Geber şi cu siguranță n-aveau de gând să le dea pe cele de prăsilă. Mose hotărî ca pâinea făcută din cei trei saci de faină să fie împărțită conform ierarhiei stabilite mai înainte: femei, copii, bătrâni, soldați. Se obținu exact o pâine pentru fiecare femeie. Zece legături de ceapă fură distribuite la intâmplare. Dar, în fine, aveau apă.

Obținură ceva mai mult la oaza Temina. Puțină carne de gazelă, nişte peşte, plăcinte. Stomacul începe să se strângă, gândi Aaron. Dar starea de spirit se schimba din cauza monotoniei, a oboselii şi a vremii. De la o clipă la alta, cerul revenea negru şi vărsa şuvoaie de apă, crăpând pământul şi "inmuind întreaga lume. Când era înghețat, când ardea. Singurul avantaj al averselor era că le refăcea proviziile de apă. Totuşi, tinerii şi copiii primeau aceste răpăieli binedispuşi, ba chiar -răzând, căci ele îi spălau de praful de pe drum, iar copiilor le placea sa sară prin băltoace. Mişael vâna potârnichi cu praştia, una sau două pe zi, şi seara prepara tocănițe semiclandestine în care îi oprea mereu şi lui Mose o porție. Acesta nu accepta aceste cadouri ilicite decât din cauza ironiei lui Mişael. El, Josua şi alți câțiva îi erau devotați trup şi suflet. Vorbea cu ei fără ocolişuri ceea ce era un lux, căci nici chiar în Aaron, Mose simțea că nu putea avea mereu încredere. Era ceva ce îi unea pe aceşti tineri. Înflăcărarea. Ei erau cei ce vor ridica Israelul şi nu amatorii de tocană, nici aceia care tânjeau după ceapă şi pepene galben.

– Situația asta nu mai poate dura mult timp, Mose, zise Josua. Au ajuns la capătul răbdării.

– Şi atunci?

– Se vor revolta.

-Şi?

– Şi o să-i abandonăm în deşert, zise calm Josua, în timp ce sugea un picior de potârniche. Ei nu ştiu nici măcar unde să găsească apă. Nici jumătate din acest popor nu-ți este devotat. Iar ceilalți sunt nişte molâi nemulțumiți. Poate că. Într-adevăr, ar fi mai bine să-i abandonăm în deşert. Spui că vrei să pui bazele unei națiuni? O s-o faci cu aceşti veşnici acuzatori?

– Nu-i pot abandona. Domnul mi i-a încredințat.

– Sunt unii care te blestemă.

-Ştiu.

Se făcu linişte.

– Câți oameni ai acum în subordine? Îl întrebă Mose.

– Trei mii două sute şi trei mii de sulițe.

– Grăbeşte-te. Am zis cinci mii.

– Mă mişc cât pot de repede. Mulți mă întreabă împotriva cui ne vom bate. Bătrânii lor îi descurajează. Toți cred că o s-ajungem în Canaan şi o să găsim cuptoare gata încălzite pentru pâine, castraveți în boluri şi vaci pe pajişti.

Josua ridică spre Mose o privire placidă.

– Ceea ce vroiau ei, Mose, era să-şi facă un mic regat în Egiptul de jos, conspirând cu Setepentoth şi nu să rătăcească aşa prin deşert.

Tinerii vedeau aşadar situația mai de sus şi cu mai mult realism decât bătrânii. Pentru ei, exodul nu era o problemă de pâine şi castraveți, ci o întreprindere magnifică şi glorioasă. Ironia, adeseori aspră, a lui Mişael, Josua, Zikri şi a altor câțiva era singura consolare adevărată a lui Mose.

– Domnul a hotărât altfel, Josua.

La Refidim, mai la sud, ziua începea cu o agitație asemănătoare cu revolta, din cauza lipsei de apă potabilă. Nu mai plouase de cinci zile şi din cele trei puțuri săpate zilele trecute nu mai scoteau decât apă sălcie. În plus, pe lângă foame şi oboseală, contagioasa ostilitate față de Mose pregătise terenul pentru un conflict detestabil. În ajun, tabăra fusese instalată la poalele munților înalți care mărgineau deşertul Sin. A doua zi, în zori, vreo două sute de oameni îşi făcură apariția în fața cortului în care dormea Mose. Strigătele lor îl treziră pe Aaron care se înspăimântă când îşi dădu seama că mai mulți dintre ei aveau pietre în mâini.

– Am petrecut noaptea răbdând de sete! spuneau ei. Apa e sălcie nu face decât să ne agraveze setea! Ce-o să facem în răldura zilei? Ne-ai adus până aici sub pretextul că Domnul va cerut-o. Dar ce fel de Dumnezeu este ăsta care de trei luni Te lasă să suferim de foame şi de sete? Al cui profet eşti tu, Mose? E Domnul nostru? Sau este un altul? Nu cumva eşti pastorul lui Pazuzu?

Mose văzuse foarte bine pietrele, dar asculta liniştit aceste blasfemii. De ce oare Cel de Sus a creat acest animal? se întreba

el. Aerul dimineții era rece, dar ura din jurul lui era caldă, ridică ochii şi văzu munții încoronați de zăpadă. Fără îndoială ca încălzirea primăvăratică a vremii o topea şi apa alimenta un torent. Trebuia doar să-l descopere.

– Aşteptați aici, răspunse el fără să-şi piardă calmul. Mă voi - intoarce înainte de amiază şi o să vă arăt unde să găsiți apă.

Se îmbrăcă cu roba şi mantaua, îşi luă bastonul şi se indreptă spre munte. Escaladă stâncile, felicitându-se că-şi păstrase coapsa puternică şi gamba elastică. Era un drum mai mult pentru o gazelă decât pentru un om. Îşi zdreli mâinile şi picioarele, sufla din greu, urca, agățându-se din piatră în piatră şi, două ore mai târziu, se opri să-şi tragă sufletul.

– Chiar dacă găsesc apă, gândi el, nu vor putea urca până aici ca să se adape.

Privi în jurul lui. Un peisaj nesfârşit de aur şi azur, o imensă piele de dragon întinsă pe suprafața lumii, când stâncoasă,când netedă. Aşadar, de pe aceste înălțimi Atotputernicul contempla lumea acoperită de răsuflări fetide şi pofte sordide. Un vânt de titan îl mângâia, îl răvăşea şi îl entuziasma. Un vânt care îi curăța creierul şi îi purifica trupul.

– Doamne! strigă el. Dacă vrei să-i duc acolo unde-mi ceri, arată-mi cel puțin unde să găsesc apă!

Brațele i se păreau mai grele, copleşite de speranța pierdută.

Un zgomot sec îl făcu să întoarcă capul. Ceva mişcase undeva, la capătul câmpului său vizual. O gazelă. Fără îndoială atinsese cu copita o piatră care se rostogolise. Ea îl zărise deja şi îl pândea cu ochi catifelați şi neliniştiți, la o sută de coți distanță. Or, gazelele trebuia să bea apă cel puțin o dată pe zi. Mose înainta riscant pe un platou şi cuprinse cu privirea celălalt versant al muntelui. Gazela o luă din loc, sperioasă ca o fecioară, aşa cum fac toate animalele sălbatice. Privirea lui Mose urmă flancul muntelui, până la o vale înverzită care se deschidea treptat, de sus în jos, înspre câmpie. Muntele roşu se ridica în fața lui, aureolat de soarele pe care îl ascundea. În mijlocul văii, un torent curgea în cascadă.

Mose îi observă traseul. Apa cobora furioasă din treaptă în treaptă, până la o albie străveche, destul de adâncă pe alocuri. Jos, în câmpie, torentul se înspuma sub un mic curcubeu, apoi scânteia în meandre orientate spre est.

Ar reuşi el să urmărească torentul? Cercetă întâi locurile, se încălzi, îşi scoase mantaua pe care o strânse ca un balot şi o prinse la centură, apoi coborî, pantă abruptă, pantă domoală, agățându-se de arbuşti, de rădăcini, de pietrele mai stabile, sub privirile ironice ale câtorva gazele. O oră mai târziu, cu sudoarea şiroindu-i pe trup, ajunse la baza torentului şi se zbengui ca un copil în apa învolburată şi proaspătă. Bău până îşi potoli setea, mestecă o iarbă aromată care curăța dinții şi cercetă câmpia.

Aceasta se întindea în jurul muntelui. Merse pe urmele ei şi ajunse la câmpia de coastă. După încă o oră era înapoi în tabără obosit, dar plin de speranță.

– Ei, cum e? Îl întrebă Aaron.

– Urmați-mă şi luați-vă cu voi burdufuri, ploşti, vase. Când au ajuns, s-au uitat la torent cu ochi neîncrezători.

Nici chiar în Egipt nu văzuseră vreodată apă atât de pură. Apoi ridicară ochii spre el.

– Domnul mi l-a arătat, spuse Mose. Şi acum, beți. Eu m-am săturat de gemetele voastre necredincioase. Sunteți nedemni de Cel de Sus.

Ruşinea şi spaima se citea pe fețele lor.

– Acest torent se va numi "Ispită şi Ceartă", conchise el. Fruntea îi era încărcată de nori negri. Numai Josua, Mişael şi Zikri îndrăzniră să-l urmeze.

– N-am văzut niciodată o apă atât de pură, observă Josua.

Apa pură şi Legea, gândi Mose. Luă hotărârea să impună Legea înainte ca cei care îl huleau să câştige prea mult teren.

Însă destinul, care e numele ascuns al Celui de Sus, avea să decidă altfel.

15
Primele lupte, primul triumf

Erau instalați acolo de două zile, aprovizionându-se în mod regulat cu apa cristalină a torentului, când se petrecu incidentul.

Cam în a patra oră de la răsăritul soarelui, Mose se afla în cortul său, stând de vorbă cu unul din şefii de clan despre o moştenire care trebuia împărțită între doi copii din relații diferite, când apărură femeile urlând, smulgându-şi părul din cap şi plângând. Bărbații care le însoțeau țipau şi ei. Mose şi şeful de clan ieşiră din cort.

– Mose! Ne-au luat bărbații! Frații! Copiii!

– Cine?

– Nu ştiu! Nişte bărbați călare pe animalele alea înspăimântătoare cum aveau prietenii tăi beduini!

Vorbeau toți deodată şi Mose înțelegea cu greu ce se întâmplase. O mie de bărbați şi femei se duseseră să se aprovizioneze de la torent, ca în ajun, când o bandă de bărbați îşi făcu apariția, îi atacase şi luase prizonieri. Mai mulți apiri fuseseră înjunghiați. Mose nu reuşi totuşi să-şi facă o idee despre numărul exact al agresorilor, Josua şi Mişael veniră în goană.

– Josua! Adună-ți oamenii! ordonă Mose.

Amândoi plecară în pas alergător. În mai puțin de o jumătate de oră, Josua se întoarse în fruntea armatei pe care o constituise, cu egipteni cu tot.

– Câți sunteți?

– Trei mii opt sute.

– Alege imediat şapte locotenenți. Fiecare dintre ei va comanda patru sute şaptezeci şi cinci de oameni. Pune în frunte oamenii înarmați cu sulițe.

– Avem aproape toți sulițe.

– Bine. Mergeți la torent şi luați urma agresorilor. Când o să-i găsiți şi-o să vă vadă, o să vă atace. Țintiți-le picioarele cu sulițele şi faceți-i să cadă de pe cămile. Încercați să vă feriți de spadele lor. Veți putea face asta folosindu-vă de sulițe, căci ei nu au astfel de arme. Important este să-i faceți să cadă. Îi

străpungeți când vor fi la pământ. Ceilalți vor veni pe jos, aşa că vor fi mai puțin vulnerabili. Dar sulițele vă avantajează. După aceea, găsiți prizonierii şi eliberați-i. Eu o să urc pe munte, de unde voi putea vedea bârlogul acestor duşmani. Dă-mi un om sprinten care să mă însoțească şi care va coborî să vă aducă informații.

Era iute acest Josua. Locotenenții fură aleşi într-o clipă, iar ordinele transmise cu o corectitudine exemplară. Un puşti slăbănog pe care Mose n-ar fi dat nici o ceapă degerată se prezentă în fața lui.

– Eu sunt mesagerul tău. Numele meu e Hur.

– Să mergem! strigă Mose la Josua. Şi începu escaladarea, ca în ziua în care descoperise torentul. În timp ce urca, reflecta la cele întâmplate. Nu erau jefuitori cei care organizaseră atacul, erau oameni care-şi păzeau sursa de apă, deci păstori. Probabil erau mai numeroşi ca bandele de jefuitori, care n-ar fi îndrăznit să atace două mii de persoane, chiar dacă acestea erau neînarmate.

Ajunse în sfârşit pe platoul de unde descoperise torentul şi îşi dădu seama că tânărul mesager desemnat de Josua era de o agilitate uimitoare. Hur sărea de la o stâncă la alta ca o capră, făcând salturi de zece coți şi aterizând pe suprafețele cele mai accidentate cu un echilibru perfect. Mose căuta din priviri ceea ce putea semăna cu o tabără de străini pe care să nu fi zărit-o în altă zi. Nu văzu nici o tabără, dar văzu oi care se adăpau. Aproape o sută de capete, păzite de câini negri. O duzină de oameni în haine deschise la culoare priveau în jurul lor, ca şi cum pândeau eventualii duşmani. Unde erau oare ceilalți? Mose nu vedea clar din cauza soarelui puternic.

– Acolo jos! strigă Hur.

Într-adevăr, către sud se ridicau fumuri. Acolo se aflau taberele duşmane, într-o vale ascunsă vederii de pe stânca pe care se cocoțaseră Mose şi Hur şi care dădea fără îndoială înspre coastă. Mose întoarse capul şi zări armata condusă de Josua, care înconjura muntele. Şi era deja prea târziu când văzu iureşul

jefuitorilor, două-trei sute de oameni călări, care se năpustiră de-a lungul coastei! Peste câteva clipe a urmat şocul. Jefuitorii, în şiruri de cinci, se ciocniră de o armată de sulițe şi cei din primele rânduri fură doborâți în câteva clipe. Atunci, ceilalți se desfăşurară pentru a încercui grupul format din oamenii lui Josua şi din ai lor, cei căzuți, străpunşi de sulițe, striviți de cămilele care zăceau pe jos. Ei îşi roteau săbiile, dar punând în aplicare de minune sfaturile lui Mose, oamenii lui Josua îi țineau la respect cu armele lor, îi înțepau cu vârful, îi fentau şi la prima breşă în paradă, înfigeau dintr-o dată vârful în trupul călăreților. Greşeala pe care o făceau toți jefuitorii consta în faptul că încercau să apuce cu o mână sulița care îi amenința, în timp ce cu cealaltă, în care țineau sabia, se chinuiau să-şi atingă adversarul. Dar lungimea săbiei era mai mică decât a suliței şi, agățându-se de aceasta, călărețul sfârşea repede prin a se dezechilibra, căzând de pe animalul său.

În curând nu mai rămase din primul val decât una sau două duzini de jefuitori care înaintau spre tabăra apirilor. De acolo de sus, Mose şi Hur auziră strigătele femeilor, dar văzură şi cămilele cabrându-se şi pe jefuitori luați pe sus de hoarde de douăzeci - treizeci de persoane, aruncați la pământ şi masacrați fără milă cu propriile lor săbii.

Dar nu era decât primul val. Un altul apăru la puțin timp după, dar, zărind cadavrele semenilor pe pământ, fu cuprins de o nehotărâre care avea să fie fatală. Agresorii încetiniră, stupefiați de înfrângerea unui număr atât de mare de luptători valoroşi, Josua şi oamenii săi se năpustiră asupra lor şi cei din primele rânduri avură aceeaşi soartă cu a predecesorilor. Cei din ultimele rânduri făcură atunci cale întoarsă, dar, spre surprinderea lui Mose, Josua şi mai mulți dintre oamenii săi puseseră mâna pe cămilele valide şi reuşind să se cocoațe pe ele, porneau pe urmele duşmanilor.

– Ce curajoşi! murmură Mose.

Cu coapsele lipite de cămile, tinerii lăncieri ajungeau la înălțimea jefuitorilor şi le străpungeau pântecul, torsul, gâtul,

apoi, din câteva lovituri de lance, îi azvârleau din şa. Unii dintre ei i-au urmărit pe agresori până s-au pierdut în zare.

– Prizonierii! strigă Mose şi, urmat de Hur, coborî cât putea de repede, sărind din piatră în piatră.

Jos îl găsi pe unul din oamenii lui Josua pe un cal luat de la egipteni şi îi strigă:

– Dă-mi calul tău!

Porni în galop pentru a putea găsi valea în care se afla tabăra atacatorilor şi, cu siguranță, şi prizonierii apirilor. Urmele de saboți îl ghidară în curând şi începu să strige la toți oamenii care treceau, ordonându-le să-l alerteze pe Josua.

Se regrupară o oră mai târziu la intrarea în vale şi pătrunseră la trap în albia unui torent aproape secat. Tabăra se întindea pe fundalul văii, etajată pe contraforturile muntelui. Dar agresorii, femeile lor şi liota de copii îi văzură şi ei venind - valea se umplu de strigăte. Fără să țină seama de deruta combatanților lor, bătrâni, tineri şi chiar femei ieşiră din corturi, înarmați cu săbiile care mai rămăseseră, cu pumnale, bâte, măciuci. Mose numără cinci sute de suflete, dar spectacolul armelor pe care le agitau în fața ochilor întețea furia răzbunătoare a lui Josua şi a cetei lui. Cei câțiva conducători, improvizați, de cămile, urmați de pedestraşi, năvăliră spre tabără în două sau trei grupuri compacte. Cei de pe cămile provocară un adevărat carnagiu, străpungând orbeşte orice ființă umană care apărea în fața lor, indiferent de vârstă şi sex. O femeie se aruncă asupra lui Mose cu o sabie dreaptă şi aplecându-se peste şa, Mose o decapita dintr-o singură lovitură a săbiei de bronz deja însângerate pe care o luase mai înainte de la unul din morți. Oamenii lui Josua, care se înarmaseră şi ei la fel, de la cadavrele inamicilor, terminară între timp treaba conducătorilor de cămile, trecând corturile prin foc şi sabie. Atunci țâşniră prizonierii apiri. Înțelegând că ceasul eliberării lor sunase, ei tăbărâră pe paznicii lor. Mose fu surprins de rapiditatea cu care au luat armele aruncate pe jos, spade şi pumnale, şi de sălbăticia cu care se manifesta răzbunarea lor

eliberatoare. În fond, îi judecase greşit; aceşti foşti sclavi ardeau de nerăbdare să se lupte. Ura acumulată timp de secole îi făcea să aibă o inimă de soldat. Şi un gând îl străfulgera: dacă răzvrătirea lui Setepentoth ar fi reuşit, apirii le-ar fi dat serios de furcă soldaților lui Ramses.

În scurt timp, nu mai rămase nici un duşman în tabără. Câțiva bătrâni, câteva femei buimăcite, fetițe şi băieți pierduți printre cadavre... Focul devorase deja corturile. Din lâna făcută scrum se înălța spre cer un fum negru şi greţos.

Josua sună din trompetă, acoperind lamentațiile celor învinşi. Oamenii lui se opriră. El se îndreptă repede spre Mose.

– Ce ordoni? Întrebă el.

– Eşti un adevărat şef, îi răspunse Mose, privind fața şiroind de sudoare, dar mereu impasibilă, a tânărului. Numărați prizonierii. Vezi să nu fie răniți printre ei. Şi apoi întoarce-te la mine.

Un băieţaş de vreo şapte-opt ani îl privea de lângă calul său. El se aruncă asupra animalului şi Mose puse prompt piciorul pe pământ, îl apucă pe puşti şi îl pălmui, apoi îl prinse de braţe în timp ce acesta urla şi se zbătea. Mose apucă o cârpă aruncată pe jos şi îi legă puştiului mâinile la spate. N-a putut niciodată să omoare un copil; ar fi fost ca şi cum s-ar fi ucis pe el însuşi.

– Dacă vrei s-o faci pe bărbatul, atunci o să fii prizonierul meu. Înțelegi ce spun?

Celălalt îl privea stupefiat,

-înțelegi?

Puştiul dădu din cap.

La fel ca şi cu Stito, gândi Mose. Forța şi mărinimia îi transformă în miei.

– O sută optzeci şi şase, anunță Josua. Mulți răniți, dar nimic foarte grav, se pare.

– O să-i examinăm pe răniți. Cei care agonizează vor fi omorîți. Cei care pot merge vor fi luați ca sclavi. Tabăra va fi jefuită. Supravegheați repartizarea prăzii. Armele vor fi date în primul rând celor mai buni luptători care nu aveau aşa ceva.

Nu vreau să rămână nici un dram de mâncare. După care tabăra va fi arsă şi cadavrele incinerate. Prizonierii să-şi mâne imediat turmele spre tabăra noastră. Aceste oi ne vor fi de folos mâine, la festinul prin care vom celebra victoria. Dar nu vreau să vă atingeți de nici una dintre ele în absența mea. Josua dădu din cap. Pentru prima dată schiță un zâmbet.

– Cine sunt aceşti oameni? Întrebă Mose.

– Am interogat o femeie. Sunt din neamul lui Amalec.

– De unde vin?

– Din nord.

Vagă informație. O să afle mai târziu alte amănunte.

Vulturii planau deja pe deasupra a ceea ce fusese până nu demult tabăra amalecită.

Se întoarseră la căderea nopții, avându-i înainte pe purtătorii de torțe şi urmați de prizonierii care mânau în fața lor oile, cămilele şi caii încărcați cu pradă şi provizii, după ce asistaseră cu ochii înfundați în orbite la spectacolul atroce şi răzbunător al trupurilor arzânde ale duşmanilor. N-au plecat până când ultimele oseminte înnegrite nu s-au prăbuşit în jarul rugului pe care-l înălțaseră în mijlocul taberei.

Strigătul cu care fură primiți primii luptători se ridică până la cer, când Mose sosi, precedat de purtătorii de torțe. Bărbați, femei şi copii se îngrămădiră în jurul lui şi îl purtară pe brațe. Apoi fu înălțat pe umerii luptătorilor săi. Băiețaşul pe care-l luase prizonier rămăsese singur pe cal, privind cu uimire.

– Mulțumiți-i Domnului, repeta Mose.

Căci Domnul voise ca ei să triumfe în seara aceasta şi victoria era a Lui.

16
Singurătate

Abia ieşit din mare, a doua zi dimineață, Mose îl însărcina pe Aaron să-i convoace pe Josua şi pe şefi de clan.

– Ieri ne-am bătut. Am fost prost înarmați şi am învins- Această victorie ne-a fost dată de Domnul, pentru ca, în slăbiciunea noastră, să devenim conştienți de intențiile Sale si de forța noastră, atunci când el ne înarmează brațul. Ea a demonstrat că putem lupta şi învinge în numele Dumnezeului nostru unic. Şi o să ne mai luptăm, asta este inevitabil.

Erau acolo toți cei care îl sfidaseră în față cu câteva zile mai înainte. Ascultau cu gravitate, dar Mose ar fi dat oricât ca să le cunoască adevăratele gânduri. Cum ei nu şi le exprimau Mose continuă.

– Am adus turme ca pradă. Cel mai frumos dintre aceste animale va fi sacrificat în cinstea Domnului înainte să v-atingeți de celelalte, ca să dovedim, în mod solemn, recunoştința noastră.

Ei dădură din cap.

– N-am făcut deja asta, plătind cu sudoarea şi efortul nostru această victorie? Întrebă unul dintre şefi.

Mose îşi încleşta fălcile.

– Te îndoieşti de ajutorul Domnului? Nu ți-e frică de furia lui, de ai propuneri atât de indecente? Sau poate nu te duce mintea? Dacă eu n-aş fi avut inspirația, divină, de a vă pune să faceți sulițe, poate că n-am mai fi la ora asta atât de vii. Dacă aceste sulițe n-ar fi fost folosite aşa cum inspirația divină mi-a arătat, ar fi fost acelaşi lucru. În ciuda sudorii şi a eforturilor noastre.

– Tu eşti întotdeauna vizitat de inspirația divină? Întrebă cineva.

Iarăşi - insolența.

– Faptele o dovedesc. Domnul v-a scos din Egipt. A copleşit această țară cu nenorociri pentru a vă dovedi furia lui

“Inpotriva regelui. A înecat armatele acolo unde voi ați reuşit să traversați Marea Trestiilor. Ne-am luptat vegheați de El cu nişte arme improvizate. Credeți că toate acestea sunt dovada geniului meu? Pentru ce aveți ochi, ca să nu vedeți nimic? Mă “indoiesc. Mulți dintre voi mi-au contestat autoritatea. Au venit să mă trezească ieri dimineață cu pietre în mâini. Erau aceiaşi care m-au hulit după ce mâncaseră prea multe prepelițe. Cum în

trebui aşadar să interpretez toate aceste semne pe care vi le-am enumerat, dacă nu ca dovezi ale vigilenței de care dă dovadă Cel Atotputernic, a cărui voce am auzit-o şi care m-a sărcinat să vă transmit ordinele lui?

Privirile lor neîncrezătoare se loviră de ochii lui de bronz. Lăsară capetele în jos. Dacă l-ar recunoaşte ca mandatar al Domnului, autoritatea lui asupra lor ar fi absolută. Iar a lor va infimă. Mose ştia acest lucru, toți aceşti oameni se vor gândi la vorbele lui când vor rămâne singuri, mai târziu.

– Prizonierii pe care ai vrut să-i iei vor participa la festinul din această seară? Întrebă unul din şefi.

– Erau prizonieri, de acum înainte sunt sclavi. Deci sunt de-ai noştri. Drept este să aibă aceeaşi soartă ca şi ceilalți sclavi.

– A fost drept să-i ia pe oamenii noştri prizonieri?

– N-a fost. Dar noi le vom arăta ce înseamnă dreptatea. Astfel, o să le impunem legea noastră, care este Legea Domnului. Puteți pleca, acum.

Se ridicară, mai mulți dintre el având aceeaşi figură întunecată. Când era pe punctul de a ieşi din cort, un alt şef de clan se întoarse spre Mose:

– Dacă ne vor insulta, ce trebuie să facem?

– O să merg eu cu voi. Câți sunt?

– O sută unsprezece.

Puştiul pe care Mose îl îmblânzise în ajun şi-l făcuse să doarmă cu el şi cu Aaron în cort urmărea scena cu ochii permanent mirați.

– Vino cu mine, îi ordonă Mose.

Prizonierii amaleciți stăteau pe jos, aşezați sau culcați, în spațiul dintre două corturi, sub supravegherea unei duzini de soldați de-ai lui Josua. Cu fețe schimonosite, unii încă murdari de sângele celor ucişi, ei aveau mâinile legate şi păreau furioşi.

– Le-ați dat să bea şi să mănânce? Întrebă Mose.

– Nu încă.

Şefii observau scena cu priviri aspre. Mose înainta printre prizonieri.

– Ascultați-mă! strigă el.

Unii întoarseră capul spre Mose şi mai ales spre puştiul care mergea în libertate alături de el.

– Ne-ați atacat şi ați fost înfrânți. Sunteți prizonieri. Puteți schimba acest statut cu cel de sclav. Veți împărți atunci cu noi soarta şi mâncarea, vă veți supune legilor noastre şi Domnului nostru. Dar, în acest caz, o să vă abțineți să ne jigniți şi veți da dovadă de aceeaşi supunere ca toți ceilalți sclavi. M-ați auzit?

– Ne-ai omorât taţii, fraţii şi fiii, i-o întoarse unul dintre ei, şi acum ne ceri loialitate?

Vorbea limba madianiților, care era asemănătoare cu cea a apirilor, şi toată lumea putea să-l înțeleagă.

– I-am omorât pe cei care ne-au atacat şi care au vrut să-i ia prizonieri pe ai noştri. Aceia dintre voi care vor să întrețină ura, sunt liberi s-o facă. Cei care preferă să fie abandonați în deşert să se ridice în picioare. Li se va da o ploscă cu apă şi o pâine şi vor fi conduşi la fosta lor tabără, mai bine zis la ce a mai rămas din ea. Cei care vor să ni se alăture în condițiile pe care vi le-am spus, să rămână aşezați.

– Copilul acesta care e alături de tine, ce ai de gând să faci cu el, întrebă un altul.

– M-a atacat, l-am luat în stăpânire şi l-am făcut să înțeleagă de partea cui este dreptatea. Voi avea grijă de el ca de unul din copiii noştri, răspunse Mose, întorcându-se spre băiatul care îl privea gânditor.

– Ce se va alege de el?

– În şase ani, va fi un om liber.

– Şi noi?

– În şase ani, cei care sunt sclavii noştri vor deveni şi ei oameni liberi.

Prizonierii începură să vorbească între ei. Unii schițau gestul de a se ridica, dar protestele altora îi făceau să se aşeze la loc.

– Vreau răspunsul vostru, spuse Mose. N-o să-l aştept toată ziua.

– Acceptăm, răspunse în cele din urmă un bărbat.

– Foarte bine. Dezlegați-i, ordonă Mose. Dați-le să bea şi să mănânce şi apoi duceți-i la mare să se spele. Aaron, tu vei supraveghea repartizarea sclavilor pe clanuri. Îi vor ajuta pe pescari.

Mose plecă cu aceia dintre şefi care erau de partea lui ca să vadă turma luată de la amaleciți. Alese cel mai frumos berbec şi hotărî să-l sacrifice pentru Domnul. Urmat de Aaron, el mergea maiestuos, ca să dea ceremoniei întreaga solemnitate de care avea nevoie. Apoi se îndreptă spre centrul taberei şi căută din ochi o stâncă plată şi înaltă care putea servi ca altar şi care putea fi văzută de toți. Când o găsi, ceru ca toate activitățile din tabără să fie întrerupte, ceea ce luă ceva timp. Aaron alese sabia cu lama cea mai subțire pentru a sacrifica animalul.

– Acest berbec va fi sacrificat pentru Domnul, unicul Dumnezeu care v-a scos din Egipt! proclamă Mose, lăsând ecoul vocii sale să reverbereze în pereții muntelui. Domnul este singurul vostru Dumnezeu şi stăpân şi lui trebuie să-i jertfim primele şi cele mai de preț bunuri. Când vom ajunge în Canaan, Lui trebuie să-i închinați primul vin, primul snop de grâu, primele fructe ale livezilor voastre.

Îi căută din priviri pe răzvrătiții care veniseră la el cu pietre în mâini şi îi văzu împrăştiați ici şi colo, în grupuri de trei sau patru. Îl observară şi ei, cu sprâncenele încruntate, dar muți, temându-se ca nu cumva la primul protest să fie luați de soldații lui Josua, aceşti soldați care triumfaseră şi care n-ar fi permis să fie pus la îndoială ajutorul Domnului.

– Fără Domnul Dumnezeul vostru, reluă Mose, nu sunteți decât o bandă de fugari fără căpătâi, rătăcind prin deşert. Cu

Domnul, sunteți un popor care se îndreaptă spre pământul care le-a fost promis strămoşilor lui. De când am părăsit Egiptul, unii dintre voi au fost cuprinşi de gânduri rele şi s-au răzvrătit, fiindcă n-au fost în stare să mai îndure pentru câteva ore foamea şi setea. Ei au crezut că se ridică împotriva mea, dar s-au înşelat! - apoi cu o voce tunătoare - Eu nu sunt omul pe care l-ați ales ca şef pentru a vă conduce în afara Egiptului, eu sunt instrumentul

Domnului! Răzvrătiții s-au ridicat împotriva Domnului şi au provocat furia lui!

Se auziră murmure şi privirile se întoarseră spre şefii care îl sfidaseră. Mose aşteptă să se aştearnă liniştea. În spate, Josua şi soldații lui ridicară lăncile. Dacă erau amenințați cu forța, ba chiar cu moartea, vor răspunde la fel.

– V-ați obişnuit cu zeii neputincioşi ai Egiptului, acei zei care nu se amestecă în viața muritorilor. Dar Domnul nostru este etern! El este Atotputernic! Şi El intervine în viața muritorilor pe care i-a ales! El este printre noi în aceste clipe, ne priveşte în suflet! Să vă temeți de Domnul aşa cum vă temeți de propria moarte!

De data asta, liniştea fu deplină. Nu se mai auzea decât vântul şi zgomotul valurilor.

– Mâine este ziua de sabat, trebuie să vă mai amintesc? Carnea pe care o s-o pregătiți astăzi o veți mânca mâine.

Josua şi Mişael aprinseră lemnele puse sub altarul improvizat. Mose îi făcu semn lui Aaron şi doi bărbați traseră berbecul până la altar. Sângele se scurse pe piatră şi servitorii lui Josua şi ai lui Mişael puseră animalul pe jar. Se simți fumul acru de la lâna care ardea, apoi cel dulceag, al sângelui, apoi cel al cărnii care se calcina pe jar. Mose se întoarse spre mulțime şi o măsură cu privirea.

– Mergeți în pace.

Se puseră în mişcare încet. Ştia foarte bine ce gândeau: de acum înainte le era frică de el. Ei îl consideraseră unul de-al lor, desigur un om cu un destin singular, dar ale cărui decizii puteau fi contestate. Îl disprețuiseră, dar, dacă el era purtătorul de cuvânt al Domnului, tăgăduindu-l, riscau să-l supere pe Cel de Sus. Mose îşi încrucişa privirea cu cea a lui Aaron, care tocmai îşi întorcea fața din cauza fumului, şi i se păru pierdută. Victoria militară şi carnea pe care urmau s-o frigă aveau prețul lor: supunerea în fața autorității.

Gemetele animalelor care erau omorâte umplură tabăra. Mose urcă pe cal şi galopă în lungul mării. Mintea îi era plină de

amintirea lui Nesaton, de înțelepciunea lui Letro, de amintiri amestecate ale căror fire nu reuşea să le țească. Îşi dădea seama că dezamăgirea îl amenința şi îşi umplu pieptul cu aer, forțându-se să respire aşa cum îl învățase Nesaton ca să se purifice! Ar suporta singurătatea, dar cu condiția să fie pură.

Ea, singurătatea, era singura certitudine.

17
Întoarcerea la Etion-Geber

Două luni mai târziu, mergeau de-a lungul golfului Ețion-Geber. Numeroase corăbii erau ieşite în larg. Bănuiai, fără să le vezi, privirile neîncrezătoare ale mateloților şi ale negustorilor aplecați peste balustrade, în fața spectacolului fantastic al zecilor de mii de oameni care înaintau pe țărm cu pas încet, irezistibil, un întreg popor în mişcare.

Mose îşi imagină atunci, nu mirarea, ci spaima oamenilor din Ețion-Geber când vor vedea această masă de populație încercuind oraşul.

– Aşteptați-mă aici! Îi spuse lui Aaron, când convoiul se afla doar la o jumătate de zi de oraşul care se vedea scânteind departe în soare. Nu serveşte la nimic să mergem toți la Ețion-Geber, care este prea mic pentru a ne primi.

– Lasă-mă să te însoțesc.

– Mose ezită, apoi fu de acord. Plecară repede.

După cum plănuise Mose, trebuiau să meargă de-a lungul portului înainte de a o lua printre coline, acolo unde îl aşteptau Sefira, copiii şi Letro. Izbucniră strigăte. Se opriră şi descălecară. Negustorii şi barcagiii îi apucară de braț, îmbrățişările urmau una după alta, parcă nu se mai terminau.

– Mose! Este adevărat ceea ce am auzit?

Auziseră de la barcagiii care fuseseră în Egipt, bineînțeles.

– Mose, o să mergi la Letro, nu-i aşa? El şi femeia ta te aşteaptă, Letro a spus că o să te întorci.

– Dar unde sunt apirii?

– Au rămas în urmă. Aş vrea să négociez dreptul de trecere, ca şi dreptul de a lua apă şi de a cumpăra provizii.

– Câți sunteți?

Cel care pusese întrebarea era unul din şefii negustorilor, unul din şefii locali care altădată îi fusese prieten.

– Douăzeci şi şapte de mii.

– Ai scos din Egipt douăzeci şi şapte de mii de apiri? Lumea se îngrămădi în jurul lor.

– Dar asta înseamnă un întreg popor! Ai ajuns rege! Încotro mergeți?

– În Canaan.

– Trebuie să discutăm în consiliu problema tributurilor. Dreptul de trecere vi-l acordăm, fără îndoială. Dar pentru dreptul la apă va trebui să plăteşti, Mose. Nici nu ştiu dacă avem destule puțuri. Nivelul 'Arabei' este în scădere.

– Înțeleg. Tocmai de aceea vreau să discut cu voi.

– Mergi la Letro, o să ne întâlnim cu toții diseară. Aaron părea îngrijorat.

– Cine este acest Letro? Întrebă el.

– Socrul meu. L-ai văzut. Ai dormit la el când ai venit din Egipt. Este un şef madianit care m-a adăpostit când am fugit din Egipt.

– Eşti însurat cu fiica lui? Eşti însurat cu o madianită?

– Am chiar doi copii cu ea.

– Aşadar ai patru copii, doi cu o egipteană şi doi cu o madianită?

Mose nu răspunse, culoarea îi năvăli în obraji.

– Dar cum e posibil să fii şeful nostru şi soțul unei madianite?

Mose smuci de hățurile calului.

– Eşti sigur că vrei să vii cu mine la Letro? Pot foarte bine să négociez şi singur tributurile.

Tonul îi era sec, aproape amenințător.

– Eşti un madianit sau unul de-al nostru? Îl atacă din nou Mose.

– Cu siguranță nu-mi eşti frate de inimă, Aaron! spuse Mose printre dinți. Mereu mă judeci! Mereu ai pregătită o vorbă acră! Ca şi sora ta! Ce-ai vrea, să le declar război madianiților? Şi voi, ipocriților, n-ați păcătuit cu egiptenii şi egiptencele?

– N-o să-ți permit...

– Nu e nevoie să-mi permiți tu nimic, Aaron! Întoarce-te!

N-o să mergi la Letro. Prezența ta strică totul! Înapoi! Şi plecă în galop, gâfâind, cu privirea posomorâtă. Puțin mai târziu, revenindu-şi, încetini şi strigă către cer:

– Doamne! De ce mi i-ai dat pe oamenii ăştia fără inimă? M-ai ales dintre egipteni pentru a conduce acest fluviu de meschinărie către regatul Tău! Atunci, ajută-mă!

Respiră adânc, gândindu-se că, în ciuda a tot, avea printre aceşti oameni câte un Josua, câte un Isar, câte un Mişael. Îi dădu lacrimile.

Când ajunse la poalele colinelor şi când le recunoscu, alte lacrimi îi țâşniră din ochi. Se năpusti înspre corturi, cu sufletul la gură. Câteva clipe mai târziu o femeie ieşea cu un ulcior în mână şi în mod ciudat, auzind probabil copitele calului, se întoarse şi rămase nemişcată privind departe, apoi mai puțin departe, apoi aproape... Un nor de sânge şi de foc îi umplu inima.

Mose aproape că se aruncă de pe cal la picioarele ei.

– Nu ştiu cum, dar ştiam că eşti tu, murmură ea.

Letro şi toți ceilalți ieşiseră afară. Stito, micuțul hoț de altădată, îngenunchiase, înlănțuind cu mâinile picioarele lui Mose şi repetând întruna:

– Stăpânul meu! Stăpânul meu!

Bucuria de a trăi îl copleşi pe Mose. Râdea. Uitase de fața lui slăbită, de ridurile timpurii, de primele fire de păr alb. Domnul îi acorda un răgaz.

PARTEA A DOUA
MUNTELE DOMNULUI

1
Profilul spadelor

Fu trimis un emisar la apirii imobilizați la câteva ore de mers călare de Eţion-Geber, ca să-i avertizeze că Mose nu se va întoarce decât a doua zi pentru a-i informa despre rezultatul tratativelor.

Cei opt şefi din Eţion-Geber organizară un festin acasă la Letro. Au făcut tot ce le stătea în putință, că doar primeau un rege. Căci aşa îl considerau.

Îl întrebară din nou pe Mose despre numărul apirilor ieşiți din Egipt.

– Douăzeci şi şapte de mii! se minunară ei, stupefiați. Îi poți stăpâni?

Şi cum Mose răspunse afirmativ:

– N-am vrea ca nişte capete înfierbântate dintre ei să se supere şi să ne atace. Căci, în ciuda prieteniei pe care ți-o purtăm, o să ripostăm.

– N-o să vă atace nimeni.

– Şi unde mergeți?

-în Canaan.

– E adevărat că sunt apiri acolo-jos... Am aflat că te-ai bătut cu amaleciții.

– Ei ne-au atacat. Au luat două sute de prizonieri dintre oamenii noştri, fără să ne prevină.

Noi ne-am dus să-i eliberăm. Şi i-am făcut noi prizonieri, explică Mose.

Îşi bău vinul gânditor. De o săptămână, imaginea spadelor se profila la orizont. Deşertul nu însemnase decât un răgaz. De acum înainte, el trebuia să se socotească cu alte popoare. Iar după încheierea socotelilor, avea să fie intendent al proviziilor şi

şef de război. A mânca şi a se lupta erau cele două activități de bază ale unui popor. În suprema sa înțelepciune,

Domnul nu-l prevenise. Dar, fără îndoială, alesese omul potrivit: trăind printre egipteni, el dobândise experiența conducerii.

– Aşadar tu eşti şeful a douăzeci şi şapte de mii de persoane, reluă decanul de vârstă al şefilor. Cei mai puternici dintre noi au în stăpânire două mii de persoane cu totul. Tu n-ai încă un regat, dar noi te cunoaştem de când hoții te-au descris ca pe un rege al demonilor. Regatul n-o să-ți mai lipsească mult timp.

Îşi ridică paharul şi Mose făcu la fel. Vinul era aspru, dar pentru el era o băutură demnă de Dumnezeu.

– Eu nu sunt decât servitorul Domnului meu, răspunse.

– N-a fost, nu este şi nu va fi ființă umană pe acest pământ care să nu fie servitorul zeului său, Mose. Important este să o ştie.

Ridicară din nou paharele.

– Glorie zeilor noştri!

– Dar chiar şi printre cei care o ştiu, puțini sunt cei aleşi să fie regi, reluă bătrânul. Unii cuceresc prin spadă. Tu ai darul cel mai prețios: cucereşti doar prin prezența ta. L-am ascultat pe Letro. El este mediatorul nostru. Le vorbeşte zeilor noştri. Privirea lui bate mai departe decât ale noastre şi totuşi nu cred că-i lipseşte experiența. El ne-a spus că mâna zeilor te-a atins, încă o dată, a avut dreptate.

– Să bem în cinstea clarviziunii lui Letro!

Asta-i mai bine decât să bem în cinstea clarviziunii oratorului, gândi Mose, acesta nu s-ar da în lături să folosească spada. Expresia feței îi trăda probabil gândurile, căci realiză dintr-o dată că unul dintre comeseni îl măsura tenace, amuzat. Ruşinat, dar şi intrigat, Mose îi întoarse privirea şi îşi dădu seama că era unul din frații Sefirei, Hobab, propriul său cumnat! Începu să râdă şi Hobab râse şi el, apoi se ridică şi veni să se aşeze lângă Mose, care se retrase uşor astfel că putură să vorbească fără să-i audă toți.

– Nu m-ai recunoscut.

– Nu. Iartă-mă.

– A trecut ceva timp. M-am schimbat.

– Barba ta este mai frumoasă şi figura mai îndrăzneață. -Tu nu te-ai schimbat. Eşti acelaşi om despre care tatăl meu spunea că este atins de mâna zeilor. Adineauri, râdeai în sinea ta când şefii închinau în cinstea clarviziunii tatălui meu.

– Nu de urări râdeam, Hobab, şi cu atât mai puțin de clarviziunea tatălui tău, care este mare. Râdeam de zădărnicia relațiilor umane. Aceşti oameni care mă onorează acum îmi vor înfige pumnalul în pântece în momentul când o să le cer să împartă cu poporul meu apa unui puț.

– Deci tu nu crezi în relațiile dintre oameni?

– Nu ți-am spus?

– De ce crezi atunci în fidelitatea tatălui meu față de tine?

– Pentru că nu e vorba de mine, ci de faptul că amândoi am recunoscut unul în celălalt supunerea față de puterea divină.

– Aşadar, n-ai crede în supunerea mea, dacă ți-aş declara-o?

– Aş crede dacă ai accepta să mă urmezi, să împărți destinul meu şi al poporului meu. Nici un om nu-i poate fi credincios altuia întreaga viață. Numai supunerea față de un zeu este durabilă. Doar relația cu un zeu merită osteneala.

– Nu m-ai crede deci decât dacă te-aş urma?

– Nu ți-am spus-o? Vrei să mă urmezi?

– Am țara mea, zeii mei...

– Vino cu noi! Vei fi ghidul nostru şi vei împărți cu noi averea noastră. Nu eu, ci Domnul te va răsplăti.

Hobab rămase un moment îndelungat fără să răspundă, în cele din urmă, spuse:

– Voi veni, Mose. Dar voi veni pentru tine şi pentru că zeul tău se oglindeşte în tine. Este într-adevăr un zeu care te-a atins cu mâna lui, nu ştiu cum de ştiu asta, dar de acum înainte o ştiu.

Şefii vorbiră până târziu în noapte. Îi acordară în cele din urmă lui Mose dreptul de a folosi puțurile pentru o sută de shekeli de argint pe lună, cu condiția să nu fie mai mult de o sută

de persoane pe zi la fiecare din cele paisprezece puțuri, căci acestea trebuiau să asigure şi propria lor aprovizionare. Îi vindeau ce puteau din proviziile de făină, ulei şi legume şi animalele de care puteau dispune: maximum trei sute treizeci de miei, oi şi berbeci. Toată lumea fu de acord cu Letro că era mai bine ca apirii să nu vină în masă la Eţion-Ceber. Numărul lor ar sperja populaţia. Ar putea să se instaleze pe colinele din nord, de-a lungul râului 'Araba, la hotarele deşertului Paran. Acolo, pe malurile torentului, puteau să-şi completeze aprovizionarea cu apă în funcţie de ploi. Apoi şefii îşi luară cămilele şi se întoarseră la ei. Totul ieşise mulţumitor şi Mose se felicită că Aaron nu participase la întâlnire. Mose rămase singur cu Letro.

– Mi s-au spus tot felul de poveşti despre tine şi mintea nu le dădea crezare. Dar inima, da. Mi s-a povestit că i-ai înfrânt pe amaleciţi?

Mose dădu din cap.

– Dar aveaţi arme?

– Lăncii tăiate din copaci şi al căror vârf l-am întărit la foc.

– Eşti nerăbdător să-ţi revezi nevasta. Du-te şi te culcă. O să mai vorbim mâine seară.

Ea, oaza de după deşert.

– Tu eşti un dar al Dumnezeului meu, murmură el. Adormiră brusc, surâzând, înlănţuiţi. Uneori sentimentul domină animalul. Inima, alambic al sângelui grosolan, distilează tandreţea. l-au trezit copiii. Gherşon, care avea aproape cinci ani, şi Eleazar, trei ani şi jumătate, pui de lei dolofani, cu coamă aurie, care veniră să se rostogolească râzând în aşternutul părinţilor lor.

– Ce-o să faci? o întrebă. Nu vii cu mine?

– Dar unde mergi?

-în Canaan.

Ea se ridică pentru a da într-o parte pânza de la intrarea în cort, apoi se duse să caute lapte cald şi se întoarse cu un ulcior şi patru boluri şi cu pâinişoare cu miere.

– Vor avea loc probabil lupte, Mose. O să-ţi expui fiii spadelor duşmanilor?

Ea vărsă lapte într-unul din boluri şi i-l întinse lui Mose.

– O să vin după tine în Canaan. Ştiu că nu voi mai aştepta mult timp.

El îşi bău laptele gânditor. Da, vor fi lupte, într-adevăr. Şi mai erau Aaron, Miriam şi alți câțiva, duşmănoşi față de Sefira, străina.

Se spălă în aceeaşi cabană rudimentară de altădată, de data asta cu ajutorul lui Stito, când apăru Letro.

– O să urcați direct spre Canaan, cum ai spus ieri seară? se îngrijoră el. În acest caz, o să le cereți drept de trecere edomiților, care nu sunt oameni prea plăcuți.

– Vrei să spui că va trebui să ne batem cu ei?

– Mă tem că da. Sunt mai numeroşi decât amaleciții cu care ați avut voi de-a face. Au forturi. Şi au încheiat alianțe cu egiptenii.

– Într-adevăr, trebuie să mă gândesc la acest lucru.

– Pe de altă parte, mă îngrijorează tot ce ai tu de făcut. Eşti în acelaşi timp şeful, generalul şi stăpânul proviziilor acestor oameni. Îmi închipui că acest popor se confruntă în mod inevitabil cu certuri interne şi că tu trebuie, în timp ce mergeți, să ții loc de judecător. Şi nici măcar n-am pus la socoteală îndatoririle pe care le ai ca şef religios. Cum poți să-ți asumi toate astea în acelaşi timp?

– Sunt asistat de fratele meu Aaron. Şi am delegat deja cuiva responsabilitatea soldaților noştri. Dar e adevărat că am prea multe de făcut. Ai o soluție?

– Să reîmparți responsabilitățile, Mose. Să ai judecători, şefi de provizii, trezorieri... Altfel, n-o să-ți poți duce proiectul la bun sfârşit.

– Dar ar trebui să m-ajute cineva să fac asta.

-Te ajut eu.

– În acest caz, ar trebui să vii în tabără.

– O s-o fac mâine, aceste probleme trebuie rezolvate înainte de a porni din nou la drum.

Mose încăleca pe calul său, țesălat cum se cuvine şi buşumat* de Stito şi îl rugă pe acesta să-l însoțească, căci ar avea nevoie de un mesager pentru toate acele drumuri dintre tabăra apirilor şi Ețion-Geber. Găsi tabăra, pe Aaron şi pe şefi în efervescență şi se întrebă dacă nu cumva se pusese la cale un complot pentru a numi un alt şef în locul său. În lipsa indiciilor, îi măsură pe toți de sus şi îi informă despre târgul încheiat cu şefii madianiți.

– De ce nu ne putem instala la aceşti oameni? Întrebă un şef.

– Suntem douăzeci şi şapte de mii. Ar fi o invazie şi am sta cam înghesuiți. În taberele lor n-ar încăpea decât cel mult două mii de persoane. Am adăuga aşadar la supărare şi inconfortul.

Argumentul îl posomorî pe Aaron.

– Când ne vor da proviziile?

-într-o zi.

– Ne este foame.

– Vouă vă este mereu foame, replică Mose. Nici nu se pune problema să facem un chiolhan. Vremurile frugalității nu s-au terminat. Trei sute treizeci şi şapte de oi abia dacă vor fi suficiente pentru masa unei zile. Nu ştiu încă ce cantitate de făină şi de ulei ne vor fi atribuite, dar ştiu că proviziile madianiților nu sunt imense. Pâinea va fi deci făcută cu măsură şi va fi distribuită în modul cel mai echitabil.

– Suntem departe de Canaan?

– Ca distanță, nu. Ca timp, da. Pentru a ajunge acolo, trebuie să cerem dreptul de trecere edomiților şi mă îndoiesc că ni-l vor acorda fără probleme, dacă totuşi ni-l vor acorda.

– I-am învins pe amaleciți, spuse Aaron. De ce nu i-am învinge foarte bine şi pe edomiți?

– Pentru că sunt mai numeroşi, pentru că sunt mai bine înarmați şi supraveghează drumurile din spatele forturilor. Şi pentru că vreau să evit pierderile de sânge cât mai mult cu putință.

– Şi atunci?

– Şi atunci, o să chibzuiesc.

Două sau trei duzini de bărbați şi femei de toate vârstele veniră în acel moment. Mose îi întrebă ce vor. Aveau tot felul de probleme de rezolvat, sfaturi de cerut, certuri de arbitrat...

– După cum vezi, avem multe probleme de dezbătut între noi, spuse un alt şef. Unii dintre ai noştri au murit şi asta presupune probleme legate de moştenire. Sunt, de asemenea, şi probleme legate de răscumpărări.

După afacerea succesiunii lui Eliab, cu câteva luni mai înainte, Mose servise drept judecător în multe cazuri. Dar după aceea au mai murit şi alți bătrâni ceea ce ridica, evident, noi probleme. Ai fi spus că numărul lor creştea de la o zi la alta.

– Despre ce vorba de data asta? Întrebă el cu umor. Aveți un patrimoniu atât de mare încât partajul trebuie rezolvat pe cale juridică?

– Nu vom fi mereu în deşert, argumentă unul din şefi. Vom ajunge în curând pe un pământ care va fi al nostru. E mai bine ca lucrurile să fie clare.

– O să ne organizăm rapid, hotărî Mose, gândindu-se iarăşi la cuvintele lui Letro. Căci eu nu pot să mă ocup personal de fiecare.

Sarcina devenea grea, îşi zise. Dar nu bănuia nici pe jumătate ce-l aşteaptă.

1
Oile discordiei

Trei noi probleme apărură aproape în acelaşi timp. Prima a fost proasta stare de spirit manifestă cu care fu primit Mose a doua zi dimineață când, după noaptea petrecută cu Sefira, se întoarse în tabără. Aaron şi o parte din şefi, la care se alăturară mai multe femei, îl măsurară cu rea-voință. Miriam şi Elişeba erau în primul rând.

– Ce-i cu privirea asta de zgripțuroaică? o întrebă Mose pe Miriam cu asprime.

– Eşti de-al nostru sau de-al madianiților, de te duci în fiecare seară să te culci cu o madianită? strigă ea.

Celelalte femei ascultau altercația de la distanță.

– Este nevasta mea de când madianiții mi-au oferit refugiu.

– Ştiu bine asta! exclamă Miriam. E grea povara! Ai copii madianiți!

– Nu sunt madianiți, pentru că sunt ai mei.

– Sânge amestecat! şuieră cu dispreț Elişeba, soția lui Aaron.

El înainta spre ea, cu pas greu, amenințător:

– Eşti femeie sau eşti hienă? Dacă Domnul şi-ar fi întors privirea de la mine, El nu mi-ar fi vorbit când deja o luasem pe această femeie de soție!

Femeile şi bărbații stăteau în spate, bombănind că "el" voia să-i aducă în sânul lor pe fiii unei străine.

– Domnul! Domnul! Tu n-ai decât acest cuvânt pe buze! se pițigăi Elişeba. Ce-ai fi făcut dacă soțul meu, Aaron, nu i-ar fi reunit pe ai noştri în Egipt?

Mose ridică brațul pentru a o lovi pe cumnata lui, dar se stăpâni.

– Destul! tună el. Nu e doar rebeliune. Sunt vocile infamiei care îl insultă pe Domnul! Această femeie este soția mea şi vreau să fie respectată şi să nu-mi mai vorbiți despre acest lucru!

– Femeile au dreptate, declară Aaron, prinzând dintr-o dată curaj. Cum ne poți fi şef dacă aduci o madianită în mijlocul poporului nostru? Copiii tăi vor fi supt aşadar lapte străin!

Unii dintre şefii de clan, mereu aceiaşi, repetară vorbele lui Aaron în diverse variante. El le ghici jocul: Îl voiau ca şef pe Aaron. Cum acesta era mult mai maleabil ca el, ei i-ar dicta mai uşor dorințele lor.

– Şi voi, adunătură de ipocriți! Vreți să străbat tabăra şi să număr nevestele voastre egiptene şi nubiene? Aaron, Miriam şi tu, Elişeba, care scuipi cu venin, dispăreți din fața mea! Un singur cuvânt dacă mai spuneți despre soția mea, o să vă consider prizonieri şi o să vă pun sub paza soldaților! Căiți-vă! Sau o să vă alung din tabără o săptămână! Şi tu, Aaron!

Mişael, vărul său, care era de acum înainte unul din locotenenții lui Josua, asista şi el la scenă împreună cu câțiva soldați. El îl trimise pe unul dintre ei să-l cheme pe Josua. Aaron şi soția lui, ca şi Miriam, se dădură înapoi şi se întoarseră "in corturile lor, bombănind. Mose arătă cu degetul spre şefii de clan:

– Voi, la fel! Dispăreți din fața mea şi căiți-vă! N-o să ezit sa vă alung şi pe voi din tabără! Blestemul va cădea asupra "tuturor acelora care se vor împotrivi proiectelor Domnului, să nu uitați asta niciodată'!

Miriam ieşi imediat din cort într-o stare de agitație extremă. Ciufulită, cu brațele ridicate spre cer, bolborosea nişte cuvinte pe care vocea ei răguşită le făcea aproape ininteligibile.

– Domnul! clama ea. Îl văd pe Domnul! Doamne, vino şi ne ajută în suferința noastră! Domnul ne cere să ne eliberăm De tiranie! Doamne, te aud! Îmi ceri să ridic poporul împotriva tiraniei!

Se rotea în jurul cortului ca turbată, cu ochii dați peste cap şi cu hainele într-o asemenea dezordine încât un sân îi iesise afară. O făcea pe profetul. Mulți se înghesuiau să vadă scena, murmurând că da, trebuie să se elibereze de tiranie!

– Această femeie bate câmpii, spuse un bătrân glumeț. A mâncat măselariță, dați-i nişte spânza!

– E sora mea, protestă Aaron. Este o sibilă!

Dar chiar daca nu se lăsau păcăliți cu toții, Miriam putea totuşi să-şi constituie o facțiune dintre duşmanii lui Mose. Nu era nevoie să fii prea deştept ca să înțelegi motivul exhibiției sale neaşteptate: voia să rivalizeze cu Mose şi să-i conteste autoritatea. Cât despre discursurile despre eliberarea poporului său, ele incitau la răzvrătire, cum înțeleseră foarte bine Mose şi Josua.

– O să provoace un adevărat tărăboi, murmură Josua. Mose se îndreptă cu pas hotărât spre Miriam şi o apucă de braț. Încercând să scape din strânsoare, ea scoase un strigăt puternic şi încercă să se dea înapoi. Dar el o ținea bine cu mâna lui puternică.

– Termină imediat cu maimuțărelile astea! Ajunge atâta impostură! Nu eşti mai sibilă decât o capră!

Ea îl țintui mută, cu ochii ieşiți din orbite, cu balele curgându-i.

– Domnul..., mormăia ea cu voce cavernoasă.

– Domnul o să te spulbere, țărancă neruşinată! strigă Mose, scuturând-o violent. Întoarce-te în cortul tău.

Şi întorcându-se către cumnatul său:

– Du-o pe această creatură în cort şi să n-o mai aud!

A doua problemă apăru cu puțin înainte de prânz când emisarii negustorilor de la Ețion-Geber veniră să anunțe că urmau să aducă turma de oi vândute şi că aveau nevoie de oameni şi cai pentru a descărca de pe cămilele lor făina, uleiul şi legumele care făceau parte din troc. Dar Mose, care era încă tulburat de dezlănțuirea arțăgoasă şi de gesticulațiile din timpul dimineții, nu-şi dădu seama de această problemă decât mai târziu. Toată lumea ieşi din corturi pentru a se uita la turma mânată cu bâtele de vreo şase ciobani madianiți, pe drumul umbrit de stejarii şi salcâmii pitici de la poalele muntelui.

Mose îl trimise pe Mişael să-l caute pe Aaron. Acesta veni, în silă şi pocăit în acelaşi timp.

– Adună-i pe şefi, ordonă Mose pe un ton sec. Să vină cu aurul, argintul şi cuprul pe care-l au ca să plătim oile.

Mose îl însărcina apoi pe Mişael să adune oamenii şi animalele libere pentru a merge să aducă făină, ulei şi legume şi pentru a supraveghea procedurile de plată, când apăru a treia problemă. Sosi Letro, urmat de două servitoare care îi aduceau lui Mose platouri cu dulciuri şi fructe.

De cum îl zări, Aaron încremeni într-o atitudine ostilă. Mose se întoarse spre fratele lui şi, de departe, îl dojeni din priviri. Aaron lăsă capul în jos. Iar când îl văzură pe Mose că merge în întâmpinarea lui Letro şi că fac schimb de saluturi şi îmbrățişări, purtând amprenta respectului şi a afecțiunii, mai mulți şefi care asistau la reglementări se duseră să-l ia la întrebări pe Aaron. Atunci avu loc un conciliabul pe care Mose îl observa cu coada

ochiului şi care nu-i prevestea nimic bun. După ce-l instala pe Letro în cortul său, el trimise după Josua, pentru a-l însărcina cu convocarea tuturor şefilor în faţa cortului său.

Aceştia veniră, unii încruntaţi - cei care îi luaseră partea lui Aaron în acea dimineaţă, alţii curioşi. Mose aşteptă să se strângă toţi în jurul lui, Josua şi o sută de soldaţi înarmaţi cu sulițe reprezentând garda, apoi luă cuvântul.

– Letro, madianitul, care ne-a făcut onoarea să ne viziteze, este socrul meu. Şi este un înţelept.

Letro clătină de mai multe ori din cap, zâmbind. Şefii îl studiau pe străinul care avea privilegiul de a fi lăudat de Mose şi care era socrul şefului lor.

– De aceea i-am cerut sfatul, reluă Mose. După cum ştiţi, suntem numeroşi şi eu nu pot să mă ocup în acelaşi timp de mâncare, de apă, de plăţi, de judecăţi şi de război.

Îi dădu cuvântul lui Letro şi acesta explică că singurul mod de a organiza o comunitate atât de numeroasă, cu nevoi atât de diverse ca acelea ale unei naţii, era de a stabili o ierarhie. El sugeră ca Mose să aleagă oamenii pe care îi considera cei mai demni de încredere şi să le dea responsabilitatea unui anumit număr de oameni, o mie de exemplu. Aceştia ar desemna, la rândul lor responsabilii care ar garanta fiecare pentru câte o sută de suflete. Şefii, instruiţi de Mose în legătură cu legea pe care voia s-o aplice, ar face oficiul de judecători, expediind afacerile simple şi raportându-i lui Mose doar cazurile în care ei nu ştiau ce să hotărască.

– Dar noi avem deja şefii noştri de clan, obiectă cu umor unul dintre aceştia.

Letro întârzie răspunsul cu un aer plin de subînţelesuri.

– Ca să fii judecător, trebuie să fii imparţial. Or, şefii nu sunt ei legaţi de clanurile lor?

– În orice caz, îl întrerupse Mose, un clan nu reprezintă mii de persoane şi sunt de părerea lui Letro. Şefii de clan sunt devotaţi, în primul rând, clanului lor. În cazul unui conflict, ei vor ţine, cum e şi firesc, cu ai lor. Or, noi nu mai suntem clanuri,

suntem un popor şi vreau ca fiecare din noi să aibă în primul rând grija interesului general.

Şefii de clan făcură nişte fețe mai lungi de-un cot: Îşi vedeau într-o clipă întreaga lor putere spulberată. Dar, pe de altă parte, era evident că mulți dintre ei candidau deja, în mintea lor, la un post important.

– Dar nouă n-o să ne rămână nici o putere? Întrebă unul dintre ei.

– Vă rămâne puterea pe care o deținеți asupra familiilor voastre, i-o reteză Mose. În plus, aştept ca un trezorier să se ocupe de toate plățile pe care le avem de făcut şi de repartizarea prăzii pe care o luăm. Nu e drept ca unele clanuri să fie mai bogate decât altele. Trebuie să punem toate bogățiile noastre în comun până când o să ne stabilim în Canaan. Pentru plata oilor, de exemplu, există clanuri care au plătit mai mult decât altele şi nu e drept să pretindă mai multe animale decâ: cei care nu pot plăti mai mult.

– Nu eram toți la fel de bogați în Egipt, obiectă un altul, -în Egipt, eram supuşi faraonului. Acum, o repet, sunter un popor liber şi avem nevoie de toate forțele noastre. Or, nu putem fi puternici decât dacă suntem uniți. Ați acceptat ca Josua să preia comanda soldaților noştri şi n-aveți decât să felicitați pentru asta. Şi la fel o să vă felicitați dacă un trezorier îşi asumă problemele financiare ale comunității.

Oamenii se îndepărtară discutând. Peisajul părea pacifist. Cerul era senin şi aerul blând. Pescarii trăgeau de năvoade. Femeile îşi împărțeau făina şi uleiul, fumuri parfumate se ridicau în aer, apoi se dispersau la nivelul valurilor care duceau cu ele mirosul aromat al lemnului de salcâm şi pe acela, senzual, al pâinii cu ulei. Ceea ce aproape că aducea a fericire. Te puteai gândi că viața îşi urma astfel cursul fără întrerupere.

Spre seară, când Letro plecă, şefii reveniră. Nahşon, fiul cel mare al unui şef pe nume Aminadab, i se adresă lui Mose:

– Ne-am gândit şi am venit să-ți cerem sfatul. Aceste oi pe care le-am cumpărat, ne vor ajunge pentru una sau două mese,

după care n-o să mai rămână nimic din ele, ca şi ultima dată. Or, resursele noastre în aur, argint şi cupru nu sunt infinite.

Făcu o pauză, interogându-l pe Mose din ochii lui sumbri, - înțeleg, răspunse acesta.

– Sunt mulți berbeci printre animalele pe care le-am cumpărat.

Mose dădu din cap în semn de aprobare. Dar înțelese dintr-o dată problema care apăruse şi de care nu-şi dăduse seama când păstorii madianiți aduseseră oile. Aceste animale consumau apă. Problemele legate de accesul la puțuri riscau deci să se agraveze, chiar şi cu madianiții. Pe de altă parte, el nu putea să le refuze acestor oameni să-şi formeze turme care le-ar prinde bine şi care ar asigura aprovizionarea cu carne -aprovizionare cu atât mai prețioasă cu cât, în câteva zile, apirii urmau să plece spre ținuturile înalte, înspre Canaan, departe de mare, şi unde peştele le va lipsi. Aşa le era scris! hotărî Mose. Israel avea nevoie de turme pentru a supraviețui şi dacă va fi nevoie, se vor bate cu celelalte popoare. În zori, i se păruse că vede umbra spadelor profilându-se la orizont. De acum înainte, era sigur că acestea aveau să fie spadele care vor marca teritoriul copiilor lui Israel.

– Faceți aşadar după cum ați propus, conchise el.

Ei dădură din cap cu satisfacție, dar nu păreau dispuşi să se ridice.

– Mai avem o întrebare, reluă în cele din urmă Nahşon. Letro va fi unul din judecătorii noştri?

– Nicidecum, răspunse Mose după un timp. El nu cunoaşte legea noastră.

Răspunsul îi lăsă perplecşi.

– Care este legea noastră? Unde este scrisă? Întrebă un alt şef.

– Domnul ne-o va dicta când va crede El de cuviință, în momentul de față, nimeni nu cunoştea încă legea. Cine putea aşadar să fie judecător? Dar nimeni nu ridică problema acestei contradicții.

– Dacă vom intra în conflict cu madianiții, mai întrebă cineva, cui îi va fi credincioasă soția ta? Şi tu de partea cui vei fi?

– Îmi puneți fidelitatea la îndoială? strigă Mose ofensat. Nu vă ajunge că v-am adus până aici din ordinul Domnului? Nu vă ajunge că am triumfat asupra egiptenilor şi ama-leciților? Şi mai veniți să-mi puneți astfel de întrebări! Credeți că aş lua apărarea madianiților împotriva voastră? Şi credeți că soția mea va fi de partea madianiților împotriva soțului şi a copiilor ei?

Se lăsă o tăcere grea.

Nu voiam să te ofensăm, spuse Nahşon. Poate că ar trebui să consideri sinceritatea noastră ca o dovadă a încrederii pe care o avem în tine. Ți-am spus ceea ce aveam pe suflet.

– Aş dori ca inimile voastre să fie mai înțelepte şi mințile voastre mai senine, răspunse Mose.

La căderea serii, îl chemă pe Josua lângă foc. Tânărul se aşeză jos, pe pământ, lângă el. Întrebarea lui Mose fu simplă:

– Câți oameni şi câte arme avem acum?

– Aproape patru mii trei sute. Toți înarmați. Cei care nu au sulițe, au spadele luate de la amaleciți. Câteva scuturi din piele. N-am numărat praştiile. De fapt, toți ştim să mânuim praştia, zise întinzând mâinile spre foc. Am înrolat toți prizonierii egipteni si am inceput sa inrolez prizonierii egipteni şi am început să înrolez şi câțiva amaleciți.

Mose se arătă mirat.

– Sunt excelenți soldați, reluă Josua. Egiptenii erau deja antrenați. Şi aceşti oameni sunt mai buni soldați decât sclavi. Umilirea i-ar fi transformat în rebeli.

– Ştii tu ce faci. Ai toată încrederea mea, spuse Mose. Ți-am spus că ne trebuie cel puțin cinci mii de bărbați.

Josua dădu să-l întrerupă, dar Mose i-o reteză:

– Ai făcut tot ce-ai putut, sunt sigur. Dar ne trebuie rapid cinci mii de oameni, Josua. Şi chiar mai mulți. Repede.

Josua îl măsură cu o privire calmă şi senină.

– Din cauza turmelor, nu-i aşa?

Mose fu surprins de perspicacitatea tânărului.

– Exact.

– Într-adevăr, observă Josua, ridicându-se, timpul ne presează.

Când stelele începură să scânteieze, Mose îşi spuse rugăciunea, apoi îşi luă calul şi se întoarse la Letro, ca să fie lângă Sefira.

Într-o bună zi, trebuia să-şi ia soția şi copii cu el. Cum vor fi primiți? Oare fericirea lui cea mai intimă avea să fie contestată de ai săi? Ridică ochii spre cer, dar stelele scânteiau mai puternic pentru că pur şi simplu noaptea era mai neagră.

Şi dacă respirai mai adânc, dacă alungai toate aceste gânduri febrile, noaptea şi stelele începeau să intre în tine, de parcă o sticlă desfăcută se umplea de apa cerului... Dumnezeu intra în tine. Da, această noapte fremătând de stele nu putea fi decât Domnul.

3
Cea dintâi aşezare

A doua zi, după sabat, convoiul se puse în mişcare la ordinul scurt al lui Mose.

– Unde mergem? Întrebă Aaron, constatând că nu urmau drumul spre Eţion-Geber, ci că o cotiseră spre nord şi mergeau printr-o vale strâmtă situată între două masive muntoase.

– Spre un loc unde să ne tragem răsuflarea, răspunse Mose. Am remarcat că mulți dintre noi, şi încă dintre cei mai buni, au devenit asemenea cailor obosiți. Au trecut trei luni de când am plecat şi încercările la care am fost supuşi încep să schimbe sufletele. E timpul să devenim conştienți de ceea ce suntem, e timpul ca sufletele noastre să se liniştească şi ca Domnul să se facă simțit în inimile noastre.

Răspunsese aproape fără să se gândească. Cuvintele îi țâşniseră ca nişte frânturi de gânduri. Apoi, ideile i se limpeziseră.

– Deşertul e pe cale să ne schimbe într-o hoardă, şi nu într-un popor, şi organizarea pe care am stabilit-o, la sfatul lui Letro, nu e suficientă pentru a înlătura răul. Nu ne serveşte la nimic să fim guvernați de legi şi de oameni dacă nu vibrează în noi divinitatea.

Întoarse uşor capul, adresându-i-se fratelui său.

– Suntem aici din voința Domnului, reluă el cu o voce puternică, dar eu nu-l văd nici în ochii, nici în inimile voastre. De când am plecat, spiritul discordiei se răspândeşte. Te-a contaminat şi pe tine, Aaron.

Aaron plecă capul. Sefira şi cei doi fii ai lui Mose îl urmau îndeaproape, pe una din cămilele luate de la amaleciți. Mose o luase de la Letro, impunându-i asta cu o privire care promitea numai tunete şi fulgere. Dar, în acest moment, privirea lui deveni gânditoare, aproape duioasă. Îşi aminti de violența cu care, noaptea trecută, posedase trupul Sefirei. Ca un hoț! Ca un violator nesătul! Ca un adolescent care descoperă pentru prima dată corpul fetei iubite! Ca un carnivor, devorând totul - gura, degetele, sexul... Frământând, rând pe rând, fesele, sânii, ca şi cum era pe cale să o modeleze, reluând apoi asaltul, ca un asasin, până când spasmele care cuprindeau umerii şi buzele Sefirei îi dovedeau că ea era moartă de-a binelea, că nu-şi mai aparținea, că era în întregime a lui, carne, sânge, lichide şi răsuflare...

Până când Sefira s-a speriat de această dezlănțuire care o cuprinsese ca un vârtej.

– Vine o vreme pentru tot, îi spusese el cu glas scăzut. Va veni şi vremea când n-o să-mi mai aparțin, Sefira. Voi aparține Domnului. De aceea îți dau ceea ce pot să-ți dau, îți iau tot ceea ce pot să-ți iau înainte ca amintirile noastre să se prăfuiască.

Când s-au întins unul lângă altul epuizați, el s-a gândit că iubirea este un duel cu lumea. Corpul femeii este haosul de dinaintea naşterii universului. Şi poate că, în definitiv, Adam o

crease pe Eva în îmbrățișarea puternică cu argila căreia Creatorul îi conferise în cele din urmă viață... Şi-l imagină pe Adam stăpânit de o erecție formidabilă, mergând pe malul unui fluviu, pradă chinurilor şi deliciilor dorinței... Fără îndoială că asta voise Creatorul: după ce a trudit din greu să organizeze imensa dezordine ieşită din mâinile Lui, El a lăsat moştenirea bărbatului şi l-a însărcinat să-şi creeze el singur femeia...

Dar aceste reverii fură întrerupte de vocea lui Aaron.

– Nu-mi poți ierta faptul că i-am luat partea lui Miriam. Mose îşi întoarse privirea spre fratele său.

– Dacă nu-ți iertam această orbire, n-aş vorbi acum decât pentru mine, Aaron. Dar eu nu vorbesc pentru mine. Eu vorbesc in numele Domnului care v-a scos din Egipt pentru a face din voi un popor. În Egipt, v-ați deprins cu obiceiurile vicioase pe care le generează sclavia şi aici, în deşert, continuați să fiți sclavi. Sclavi care fug, dar lipsiți de pietate.

Soarele îmbrăca în galben şi roşu munții scunzi de la est şi - Tibra răspândea un roşu violaceu spre munții înalți de la vest.

– Dac-o să continuăm aşa până-n Canaan, reluă Mose, vom fi asemenea amaleciților, o imensă hoardă care nu visează decât la sărbători, lupte şi chefuri, rumegându-şi la nesfârşit răzbunările şi rivalitățile. Ceea ce nu e demn de intențiile divine.

– Ce vrei să faci?

– Nu ştiu. Domnul, al cărui umil servitor sunt, o să-mi spună.

Tonul era fără replică şi cu atât mai impetuos cu cât era liniştit. Aaron nu-l mai recunoştea pe tânărul înflăcărat cu care se întâlnise pe celălalt mal al Mării Trestiilor.

– Mai este un lucru pe care nu vi l-am spus, continuă Mose. Vom alege din fiecare trib oamenii care ni se par a fi cei mai plini de ardoare, cei mai pioşi, cei mai deschişi către Domnul. Ei vor fi cei care îl vor celebra pe Domnul.

Mose lăsă să se scurgă un moment.

– Tu vei fi şeful lor. Apoi, după o altă pauză:

– Nu se pune problema ca cei care au fost împotriva mea să figureze printre cei aleşi.

– Totuşi, sunt printre ei oameni pioşi, obiectă Aaron.

– Pietate de convenienţă. Nu au inima deschisă voinţei Domnului.

Trei zile mai târziu, ajunseră în văile care se aflau la vest de 'Araba. Distanţa pe care o străbătuseră era scurtă, dar acum, când îşi mânau şi turmele, într-adevăr, înaintau mai lent. Era în al cincilea ceas de la ivirea zorilor. Mose cuprinse cu privirea peisajul din jur. În depărtare, un lanţ neregulat de munţi. Văile se lărgeau pe măsură ce coborau, pierzându-se într-un ansamblu de coline în ale căror scobituri vegetaţia se chinuia să prospere, dar mai păstra ici şi colo câte o tentă cenuşie. Totuşi oile n-or să se prăpădească, căci mai găseau ce să pască în următoarele zile. Noaptea fusese sfâşiată de fulgere, o furtună scurtă reumpluse 'Araba şi udase iarba. Dar, la căderea serii, acest fluviu care scânteia nu va mai fi decât un pârâiaş. Va trebui aşadar să sape puţuri.

– Aici e, spuse Mose.

Aaron examina peisajul, fără să-şi dea seama ce anume căuta şi, mai mult decât atât, incapabil să discute cu fratele său despre asta, apoi se întoarse şi galopă în spatele convoiului pentru a le da de ştire şefilor şi judecătorilor. Când reveni, o surprinse pe Sefira vorbind cu cei doi copii şi o învălui cu o privire plină de tandreţe. Apoi îl văzu pe Josua cu ochii la pândă. La un semn scurt din cap al şefului său, acesta veni în goană.

– Hai să explorăm locurile, spuse Mose.

Stejari pitici, salcâmi, terebinţi, lauri, tamaricşi şi, pe înălţimi, câţiva pini şi, foarte rar, chiparoşi; aşadar locul nu ducea mereu lipsă de apă. Stăteau mărturie tufele de mirt, galbanum şi alte ierburi care se înverşunau să se lupte cu plăcile de piatră ingrată. Mose recunoscu printre ele frăsinelul pe care-l văzuse odată aprinzându-se sub ochii lui, pe vremea când rătăcea mai la sud, chiar înainte de a auzi Vocea...

– Nu e comod de apărat, observă Josua. Poţi fi uşor încercuit.

Din loc în loc erau urme înnegrite de foc, aranjamente de pietre, porțiuni nivelate în mod vizibil pentru instalarea corturilor.

– Nu suntem aici nici singurii, nici primii.

Mose clătină din cap. Reperase şi el urmele de foc, oasele albite rămase după un festin, cioburi de vase sparte, Josua începea să aibă ochiul ager al unui şef. El merita pe zi ce trece mai mult din încrederea pe care Mose i-o acordase instinctiv la început.

– Deci ce propui? Întrebă el.

– Să ne instalăm pe colinele cele mai înalte, răspunse Josua. Arătă cu degetul spre ceea ce semăna cu nişte poteci, cam vagi desigur, dar totuşi prea precise pentru a fi datorate hazardului.

– Oamenii vin aici din est şi din nord.

Porni călare de-a lungul uneia dintre aceste poteci iar Mose îl urmă.

– Priveşte acolo, iarba a fost păscută acum câteva săptămâni. Uită-te la copăcei: ramurile de jos au fost păscute, scoarța a fost rontăită, asta au făcut-o caprele. Şi uite şi acolo jos, balegă de animale. Turmele vin să pască aici.

Se întoarse spre Mose.

– Dacă n-am fost încă atacați, e pentru că n-am fost văzuți. Dar cred că nu vor trece mai mult de câteva zile până vom fi.

– Atunci va trebui să ne luptăm, spuse Mose înfierbântat. Nu putem să ne aşezăm decât acolo unde este apă şi peste tot unde unde este apă sunt şi oameni. Supraviețuirea noastră depinde de arme. Cuvântul divin ne va apăra, Josua.

– N-am ajuns încă în Canaan, spuse Josua, privindu-l pe Mose întrebător. Cât timp vrei să rămâi aici?

– Câteva luni.

Răspunsul păru să-l contrarieze pe Josua.

– Va trebui să construim metereze, spuse el.

– Vom construi metereze.

– Trebuie mai întâi să ştim pe ce colină se vor stabili oamenii.

El mai examina o dată peisajul.

– Sau mai bine zis pe ce coline, reluă el, căci suntem numeroşi. Le voi alege pe cele care oferă o protecție naturală, care sunt lipite de munte. Cele de acolo, de exemplu.

Arătă cu degetul colinele care se găseau în partea de est.

Mose asculta gânditor, apoi deodată nu se mai gândi la nimic. Soarele strălucea, scânteia, exploda deasupra muntelui, acolo jos, la nord, pe un cer perfect senin, şi Mose fu luat prin surprindere, parca-ar fi fost golit de orice gând, ca şi cum vedea soarele pentru prima dată, ca şi cum soarele era purtătorul unui mesaj extraordinar. Mose resimți o orbire exterioară şi interioară, o îmbrățişare, o conflagrație fixă. Acest sentiment porni din stomac, cu atâta violență încât Mose trebui să-şi stăpânească greața, apoi urcă spre inimă şi îi umplu capul amenințând să țâşnească prin orbite şi scăldându-l pe Mose într-un nor ardent. Această lumină era... da era linia de foc pe care o căutase altădată... Mâna lui se ridică ca împinsă de o altă voință decât a lui. Prea plin de atâta splendoare, el rămase aşa, cu brațul întins, cu întreaga ființă suspendată în aer, ca un lingou de metal în fuziune.

Apoi îşi dădu seama de prezența lui Josua alături de el. Se întoarse spre tânăr şi expresia alarmată, stupefiată a lui Josua trecu prin perdeaua de lumină care îl orbea. Îşi mişcă buzele, dar nu articula nimic.

– Mose!

De ce aşadar această nelinişte? se întrebă derutat Mose. De ce să acorzi atâta importanță lumii exterioare? Şi de ce, el, Mose, ar răspunde derizoriilor nelinişti ale altora?

– Mose! repetă Josua, apropiindu-se şi întinzând brațul spre şeful său. Te simți bine?

– Foarte bine, răspunse Mose. De ce? Josua înghiți în sec.

– Suntem aşteptați în spate, spuse el cu o voce pe care se chinuia s-o păstreze neschimbată. O să-i instalez deci pe oameni pe colinele pe care ți le-am arătat?

Mose dădu din cap.

– Ar fi mai bine să fii cu mine când voi organiza instalarea, reluă Josua. Vor fi cu siguranță unii care vor avea obiecții.

Mose îşi flutura mâna, parcă înşirând obiecțiile. O bandă de cusurgii care de-abia aşteptau să-şi manifeste derizoria lor existență şi să jubileze.

Aaron veni în goană călare, neliniştit.

– Ce se întâmplă? Ce ai hotărât? Poporul aşteaptă, este nerăbdător.

Tocmai această nerăbdare îl neliniştea pe Mose.

– Spune-le să vină. Se vor instala pe cele două coline de acolo.

– Cele două coline? Dar vom fi expuşi vânturilor din toate direcțiile...

Privirea severă a lui Mose îi tăie vorba lui Aaron.

– Bine, am plecat.

– Mă duc să-i caut pe soldați! strigă Josua. Trebuie să începem ridicarea meterezelor chiar de astăzi.

Mose rămase singur în vale. Privirea lui se întoarse irezistibil înspre munte. Norii acoperiseră soarele. Splendoarea era deci intermitentă. Se îndreptă la pas spre muntele care semăna cu un leu culcat. O dată ajuns acolo, zări la poalele unei coline, în apropierea unui aliniament de pietre care marca fără îndoială frontierele unei tabere, o piatră plată. O examina şi recunoscu urme de sânge. Simți mânia cuprinzându-l. Ceilalți zei, falşii zei... O să-i anihileze!... Scuipă pe altar şi îşi continuă drumul. Nu exista decât un singur Dumnezeu. Cel care i se arătase în deşert.

– Un singur Dumnezeu! exclamă el.

Întoarse capul şi-i recunoscu de departe pe soldații lui Josua care soseau. Îi promisese acestuia că va fi prezent când se vor instala. Trase deci de frâu şi făcu cale-ntoarsă, cu fața încă iradiată de lumina care-l scăldase cu câteva clipe mai înainte. Era Dumnezeu, cel care îi trimisese acest semn nu putea fi decât Dumnezeu.

4
Intruşii

De ce am ales culmile acestor coline, care sunt în calea vântului? O să murim de frig!

– Şi unde vom găsi apă când torentele vor seca?

– Clanul lui Isaşar are pretenția să ocupe un teritoriu mai mare decât al celorlalți, ceea ce este inadmisibil!

– Ce-i cu meterezele astea? De cine trebuie să ne apere? De capre?

Mose fu trezit în zorii primei zile de ecourile protestelor şi indignărilor. Dintr-o săritură fu în picioare şi se duse să-l vadă pe Aaron.

– Vino cu mine.

Convocară judecătorii în consiliu de urgență. Aceştia erau în număr de unsprezece.

– Nu mai vreau să aud larma acestor disensiuni. Dacă ajung la urechile Domnului, mânia divină ne va trimite o nenorocire mai mare decât cele care au lovit Egiptul. Vă însărcinez să reinstaurați imediat buna înțelegere dintre toți, din respect față de Domnul care ne-a protejat până aici. Aaron va avea grijă ca, începând din această seară, orice scânteie de ceartă să dispară dintre noi.

– Asta e țara pe care Domnul ne-a atribuit-o? Întrebă unul dintre judecători, Nadab. De ce ne oprim aici? Ce rost are această instalare?

Iritarea sesizabilă din vocea lui îl surprinse pe Mose, care se întoarse spre Aaron.

– Nu v-a explicat fratele meu, care este al doilea şef al vostru, după mine, că este necesară o pauză în călătoria noastră spre Pământul Făgăduit, ca să ne revenim? De când am părăsit Egiptul, nu aud decât nemulțumirile voastre. Nu v-ați manifestat nici măcar o singură dată recunoştința față de puterea celestă care v-a scăpat de faraon. Mă aştept ca această

țară să vă dea ocazia să vă reculegeți şi să conştientizați faptul că sunteți un singur popor, supus voinței Domnului, şi nu o hoardă de vagabonzi flămânzi nemulțumiți fără încetare.

– Aaron ne-a spus, răspunse judecătorul. Dar asta nu ne-a convins. Suntem nemulțumiți pentru că n-am ajuns încă în țara pe care Domnul a promis-o tatălui nostru, Avraam. Du-ne acolo cât mai repede şi nemulțumirea care te supără va dispărea şi ea.

– Şi cum credeți că vom intra în Canaan? strigă Mose. Credeți că pământurile de acolo aşteaptă ca noi să binevoim să le semănăm pentru a da roade, că puțurile şi râurile au rămas neexploatate şi că vor rămâne aşa până când ne vom da noi osteneala să scoatem apă? Unde vă e capul? Credeți că în Canaan casele noastre sunt deja construite, cu focul arzând în vatră şi cu oalele de marmită pregătite ca să fierbem tocănița? Trebuie să cucerim țara asta! Trebuie s-o cucerim prin forța armelor, prin vitejia şi prin unitatea noastră! Şi care ar putea fi liantul unității noastre, dacă nu credința în Domnul? Dar unitatea voastră este inexistentă! Voi vă ciondăniți tot timpul! Dovada este că a trebuit să vă numesc pe voi ca să rezolvați certurile neîncetate şi că voi nu mai prididiți să le judecați! Am avut încredere în înțelepciunea voastră şi iată că abia investiți în funcție, vă considerați şefi ai poporului nostru! Şi vitejia voastră este asemănătoare sugarilor, căci nu puteți suporta nici setea, nici foamea nici măcar o zi! Cât despre arme, dacă nu v-aş fi dat garda condusă de Josua, care, în treacăt fie spus, este un bărbat mult mai înțelept decât voi, ați fi fost deja decimați de amaleciți!

Îşi trase sufletul, apoi continuă:

– Vreau ca în timpul şederii noastre aici, să deveniți conştienți de faptul că sunteți poporul ales de Domnul şi că, fără El, nu sunteți nimic! Nimic decât o hoardă de fugari cu suflete întunecate!

Vocea lui puternică atrăsese aproape o sută de oameni în jurul micului grup. Unul dintre ei, un bătrân pe care Mose nu-l cunoştea, înainta, ridicând un braț descărnat.

– Mie Domnul nu mi s-a arătat, zise el. Eu nu am caracterul lui Mose. Nu ştiu ce i-a zis Domnul. Dar înțeleg din voce ce este în inima lui şi ştiu că ce spune el este drept şi bine pentru noi toți.

Judecătorii se întoarseră spre bătrân descumpăniți.

– Ascultați-mă, înțelepților, reluă acesta. Am suferit în timpul exodului, ca voi toți, şi fără îndoială un pic mai mult decât majoritatea dintre voi, din cauza vârstei mele. Am dreptul să vă vorbesc, înțelepților. Am să adaug ceva la cele ce v-am spus despre Mose. El v-a spus că fără Domnul nu suntem nimic. Şi eu vă spun că nici fără Mose n-am fi nimic. Şi nu sunt singurul care crede asta!

Judecătorii lăsară capetele în jos, consternați. Dacă erau dezavuați chiar de cei pe care-i considerau susținători, autoritatea lor era compromisă.

– Cât timp trebuie să rezistăm în această țară? Întrebă unul pe nume Gilead.

– Nu îi este dat omului să măsoare timpul Domnului, răspunse Mose. Numai Domnul poate hotărî ora la care va trebui să ne reluăm drumul.

Zilele următoare au fost mai paşnice, în ciuda agitației şi a discuțiilor inevitabile generate de momentul instalării pe termen lung. Josua şi oamenii lui se agitau să protejeze teritoriul taberei prin ziduri de pietre aşezate una peste alta, fără mortar. Aceste metereze improvizate abia dacă se ridicau la înălțimea unui piept de om, dar era bine ca protecție, estimă Josua. Inălțate pe flancul colinei, ele vor permite apărătorilor să-i respingă pe atacatori cu lovituri de pietre. Ideal ar fi fost să ridice în locul lor garduri din trunchiuri de copaci, dar aceştia, şi mai ales timpul necesar tăierii lor, le lipseau.

– Trei ore sunt necesare pentru a doborî un singur copac, pentru a-l jupui şi ascuți ca să fie înfipt în pământ, explica Josua în raportul pe care i-l dădea lui Mose. Or, ne-ar trebui cel puțin o mie de copaci şi nu avem destule topoare.

Mose îl aprobă dând din cap.

– Vezi acest flanc al muntelui? reluă Josua. Domină cele două coline. O să instalez acolo un post de observație cu zece oameni însărcinați cu supravegherea împrejurimilor şi care să ne anunțe orice prezență străină. Vreau să-ți cer o derogare. Vreau ca aceşti oameni să aibă autorizația de a coborî să ne avertizeze în caz că ar putea avea loc un atac, chiar şi în ziua de sabat.

Mose nu răspunse. Simțea privirea lui Josua apăsând asupra lui.

– Dacă noi suntem poporul Domnului, continuă Josua, nu este drept să-l apărăm în ziua care îi este consacrată?

Mose ridică capul, surprins de raționament.

– Ceea ce contează, Mose, este ceea ce e înscris în inimă sau ceea ce spune Legea?

Mose oftă.

– Ceea ce e înscris în inimă, când această inimă e pură. Reflectă un timp şi adăugă:

– Dar cine, dintre oameni, va fi judecătorul inimilor?

– Domnul va fi singurul judecător, spuse Josua.

– Nu pot lăsa oamenii singuri în fața Creatorului, fără să existe o autoritate terestră în fața căreia să răspundă. Altfel, la ce-ar mai servi Legea?

– Legea le cere celor care o respectă în litera ei să se lase masacrați? Dacă cei care o respectă ar trebui să fie masacrați, atunci n-ar mai exista Lege, pentru că n-ar mai rămâne nimeni ca s-o respecte.

– Josua, spuse blând Mose, de ce mă tulburi?

Pentru prima dată, omul căruia îi acordase cea mai mare încredere i-o lua înainte.

– Iartă-mă, nu vreau să te tulbur. Am venit să-ți cer autorizația de a declanşa lupta, dacă suntem atacați în ziua de sabat.

– Ți-o dau, Josua. Ne vom căi după aia. Dar o să mă rog la Domnul să nu fim atacați în acea zi.

– Vreau să-ți mai cer încă o derogare, Mose. Mose privi la tânăr cu ochi neliniştiți.

– Vreau să-ți cer să vii cu noi acolo sus în caz că suntem atacați.

Mose lăsă ochii în jos.

– Eşti şeful nostru. Ce s-ar întâmpla cu noi dacă tu ai cădea răpus de loviturile duşmanilor noştri?

Mose oftă.

– Cine o să mă ierte, Mose, dacă tu o să mori? țipă Josua.

– Josua! Josua! Mie mi-e teamă ca într-o zi să nu vină un alt Josua care să-mi judece faptele!

Mose îşi luă fața în mâini.

– Pentru ca acea zi să vină, reluă cu blândețe Josua, ar trebui ca poporul să fie încă în viață, ceea ce ar însemna ca tu să-mi acorzi cele două derogări pe care ți le cer.

– Ți le acord. Dar va trebui ca oamenii tăi să vină să mă ia cu forța.

Josua rămase un moment fără să spună nici un cuvânt.

– Nu, Mose. Nu pot să accept asta. O să am nevoie de toți oamenii mei şi cererea ta este ipocrită. Domnul este prea inteligent ca s-o accepte.

Mose clătină din cap cu resemnare. Pentru prima dată în viața lui, se simțea laş. Puse mâna pe umărul tânărului.

– Mose, zise Josua gânditor, poate că eşti mai egiptean decât crezi.

Această introducere anunța o declarație, aşa că Mose o aşteptă.

– Legea pe care ne-o impui, noi n-am respectat-o niciodată în Egipt.

Josua ridică ochii spre mai vârstnicul său prieten, dar acesta încă mai aştepta concluzia, Josua se bucura de privilegiul excepțional de a putea să-i spună ceea ce gândea, pentru că el ştia că îi unea încrederea. Deci o să-i spună.

– Chiar şi armata pe care m-ai pus s-o constitui şi pe care mi-ai încredințat-o este după modelul armatei faraonului.

Mose îşi stăpâni un zâmbet, -în fond, Mose, tu eşti faraonul nostru. De data asta, Mose, începu să râdă, apoi căzu pe gânduri.

E adevărat că era egiptean; nu erau, într-un fel, toți, după patru secole petrecute în Egipt? Dar el era mai egiptean decât ceilalți prin sânge şi prin faptul că fusese crescut la palat. Şi chiar prin opoziția lui față de Ramses. Duşmanul îşi reflectase atât de puternic imaginea asupra lui încât i-o impregnase. Fără îndoială asta simțea Josua.

– Domnul nu i s-a arătat lui Ramses, Josua. Asta ar trebui să fie suficient pentru a mă diferenția de faraon. Şi eu n-am dat nici o lege, unde vezi tu că am făcut acest lucru? Aş fi impus o lege dacă Domnul nu mi-ar fi dictat-o?

– N-ai dat nici o lege, dar toți bănuiesc acelaşi lucru. Aştepți vocea Domnului ca s-o aplici imediat, aşa cum ne-ai impus şi sabatul.

– De ce-mi spui asta? Întrebă Mose mişcat.

– Pentru că, pentru poporul nostru, legea rămâne secretă şi acest Dumnezeu pe care l-au uitat, cât au stat în Egipt, este încă invizibil. Autoritatea ta va fi contestată atâta timp cât cerințele Domnului nu vor fi auzite decât de tine. Eu sunt soldatul tău, Mose, e mai mult decât dacă-ți eram fiu şi te voi apăra cu oamenii mei până la ultima mea suflare, dar voi suferi, totuşi, dacă autoritatea ta va fi contestată şi, în cele din urmă, poporul nostru se va scinda.

Josua avea dreptate. Mose fu încă o dată mişcat de intuiția tânărului. Trebuia ca prezența Domnului să se manifeste în fața tuturor într-un mod strălucitor. Dar asta presupunea rugăciuni prea lungi şi prea secrete pentru a putea fi rostite pe loc. Mose îi puse din nou mâna pe umăr şi clătină uşor din cap. Gestul invita la răbdare şi la discreție.

Nu mai scoaseră nici un cuvânt până când veni Mişael să-l caute pe Josua pentru a-l duce la soldații lui.

Apoi apăru Aaron, urmat de fiul său, Eleazar.

– Mose, aceste torente de apă din jurul nostru sunt numeroase, dar trecătoare. Femeile s-au dus să caute apă la unul din cele două care încă mai curgeau ieri, dar era aproape secat. Ne trebuie cel puțin un puț.

– Să-i aducem pe terasieri, zise Mose.

– Trebuie să le ordoni tu, pentru că sunt toți repartizați la ridicarea meterezelor.

Mose se duse aşadar să detaşeze o echipă de terasieri dintre bărbații care stivuiau pietre mari pe aliniamente improvizate. Îi puse să sape un prim puț şi nu găsi decât o pânză subțire de apă, dar ordonă s-o lase totuşi deschisă. A pus să fie săpată atunci alta şi, când a gustat apa şi a găsit-o dulce, apoi când a aruncat o sfoară legată de o piatră şi a măsurat pânza de apă care atingea cel puțin patru coți, a pus să fie lărgită şi zidită de jur împrejur.

Femeile veniră să cânte şi să danseze la puțuri, ceea ce îl făcu să zâmbească.

– O să te îmbolnăveşti, îi spunea blând Sefira, seara, când se întorcea în cortul lor pentru singura masă adevărată pe care o lua în timpul zilei.

El mânca fără să spună aproape nici un cuvânt, privindu-şi femeia şi copiii, mângâindu-i cu privirea şi uneori cu mâna, apoi se întindea şi adormea imediat.

Lucrările de instalare, care necesitară zece zile, erau terminate când Mişael şi un alt locotenent al lui Josua veniră să-l trezească pe Mose în zori.

– Repede! Vin!

Mose sări în picioare şi îi însoți pe cei doi în partea de nord a incintei. În primii aburi ai zorilor, o masă umană se vedea revărsându-se în vale. Stito care, conform obiceiului său, dormea în fața cortului, se repezi în spatele stăpânului său. Mai întâi se vedeau venind oi şi capre, apoi vreo cincisprezece cămile încărcate cu baloți groşi în care se recunoşteau corturile, apoi oameni pe jos şi un mic grup călări. Trebuiau să fie aproape două mii de persoane.

– Cine ar putea fi? Întrebă Mişael.

– Madianiți, fără îndoială, răspunse Mose.

– Vin până aici?

– O să vedem.

Un al doilea grup, aproape identic, apăru după cel dintâi. Număra mai mulți călăreți. Primii sosiți se opriseră şi bărbații descărcau deja cămilele. Păstorii duceau turma să pască mai la nord. Al doilea grup se opri şi capetele se întoarseră spre locurile împrejmuite cu pietre. Lui Mose i se păru că se luau nişte hotărâri. Mai la nord, se mai distingea şi un al treilea grup de noi veniți.

Şase mii de oameni, deci, şi nimic nu garanta că n-ar mai veni şi alții.

Cel mai deconcertant era faptul că aceşti oameni nu păreau animați de intenții belicoase. Nu porneşti la război împingând oile înaintea ta. Nu dintr-o dată.

Soarele revărsa în vale o lumină roşiatică. Mose se întoarse spre sud şi văzu păstorii poporului său care îşi duceau şi ei oile şi caprele la păscut. Se gândi imediat la rezervele de apă ale regiunii şi la problemele pe care le-ar pune cu siguranță împărțirea lor.

Dar mai ales, cum Canaanul era la nord, aceşti noi veniți se interpuneau pe drumul spre Pământul Făgăduit. Madianiți sau ce-or fi, erau nişte intruşi.

Ca să complice totul, apăru şi Hobab, intrigat de vocile pe care le auzise în zori. Privirea lui o urmări pe cea a lui Mose iar când Josua îi spuse că erau madianiți şi surprinse îngrijorarea de pe chipurile tuturor, se posomorî şi el.

5
Ata şi acul

Suflând din greu, după cursa pe care o făcuse de la postul de pază, Josua aştepta mut în fața lui Mose, cu ochii întrebători şi fața încordată.

– N-au venit să ne atace, spuse într-un târziu Mose. Cel puțin, nu imediat.

Mâna stângă a lui Josua se crispa pe o piatră a zidului, dreapta pe lancea căreia nu-i dădea drumul, muşchii brațului se convulsionară sub piele aşa cum peştii tremură sub apă. Umerii lui străluceau de sudoare. Nu reuşea să-şi ia ochii de la acei străini care îi invadaseră teritoriul.

– O să ne disputăm apa, spuse el.

– În acest caz, vom chibzui la ce e de făcut, replică Mose.

– Priviți, ne trimit emisari! spuse Mişael.

O delegație formată din două duzini de oameni escortau într-adevăr un personaj călare care se îndrepta spre prima dintre cele două coline, cea pe care stătea Mose. Era un bărbat de o vârstă incertă, al cărui piept era acoperit cu un pectoral vizibil de la distanță. Doi lăncieri pedeştri îl încadrau. Urmat de escorta sa, el începu să urce colina, cu privirea fixată pe oamenii care îl observau din înaltul zidurilor de pietre.

– Vreau să vorbesc cu şeful vostru!

– Eu sunt, Mose, şeful apirilor! Tu cine eşti?

– Eu sunt Evi! Mose nu răspunse.

– Cine este Evi? Îl întrebă el pe Hobab.

– Unul din regii madianiți.

– Du-te şi adu-mi două duzini de oameni! Îi ordonă Mose lui Josua.

Evi continua să urce colina.

– Opreşte-te la jumătatea drumului, îi strigă Mose. O să ne întâlnim acolo.

– De ce m-aş opri?

– Pentru că eşti pe un teritoriu al apirilor şi pentru că noi nu te aşteptam.

Răspunsul nu păru să fie pe gustul lui Evi şi al escortei sale. Josua apăru, urmat de oamenii ceruți, înarmați cum se cuvine cu sulițe şi spade, iar Mose, urmat de Josua, Mişael, Hobab şi de soldați, coborî la întâlnirea cu Evi. Ii trebui ceva timp, căci

avansa cu paşi solemni, privind înainte cu severitate. Cei doi şefi se priviră față în față îndelung, apoi Evi declară:

– Forța zeilor fie cu noi.

– Pacea Domnului să fie dată pacifiştilor.

– Ocupați teritoriul nostru, zise în cele din urmă Evi. Nu părea să fie un om rău şi burduhanul lui trăda mai degrabă un om aplecat spre plăcerile acestei lumi. Dar Mose nu se mai încredea demult în fizicul oamenilor. Unii grăsani blegi aveau suflet de viperă şi unii slăbănogi arțăgoşi, de lei.

– Suntem pe teritoriul Domnului, Dumnezeul nostru, răspunse Mose cu duritate.

– Noi ne-am mânat turmele la păscut aici dintotdeauna. Voi n-ați venit decât de-o lună.

– Nu le este dat oamenilor să măsoare timpul Domnului. Nu ştiu ce înțelegi tu prin totdeauna, dar eu înțeleg totuşi ce vrei să spui.

Josua şopti ceva la urechea lui Mişael, care se făcu nevăzut.

– De ce nu mergeți mai la nord, pe teritoriul Moabului? Noi suntem madianiți şi aici ne aducem oile la păscut, spuse din nou Evi.

Escorta lui o măsura din priviri pe cea a lui Mose, examinând sulițele şi spadele. Şi ei aveau, cu toții, spade, dar nu şi sulițe.

– Te-am auzit, Evi. O să mergem cu siguranță spre nord, dar deocamdată voi stați în calea noastră. În plus, tot aici am hotărât să ne păzim şi noi turmele, pentru moment.

– Crezi că există destulă apă pentru cele două popoare?

– Da, din păcate, nu e destulă, mi-ar părea rău pentru voi.

Unul din locotenenții lui Evi înainta, murmurând ceva de neînțeles.

– Nu suntem războinici, Mose. Dar ne putem bate când e vorba de subzistența noastră.

– Asta au vrut să facă şi amaleciții, Evi.

Replica îi lăsă muți pe madianiți pentru o clipă. Auziseră vorbindu-se despre povestea asta.

– Mergeți mai întâi să vedeți dacă există destulă apă pentru voi înainte de a vorbi de arme, reluă Mose. Dacă nu găsiți suficientă, o să găsiți mai la nord. Apa nu merită vărsare de sânge, crede-mă. Cât despre noi, stăm bine aici unde suntem. Am construit aceste metereze. O să ne apere atâta timp cât e nevoie.

Mose auzi mişcare la câțiva paşi distanță în spatele lui. Evi şi escorta lui ridicară ochii şi priviră dincolo de Mose. Păreau surprinşi. Mose îşi dădu seama la ce se uitau.

– Poate că o să putem trăi în bună vecinătate, spuse Evi, după un timp, pe un ton conciliant. Pentru că trebuie să mergeți mai departe spre nord, o să vă considerăm, până atunci, oaspeții noştri.

Mose încuviință cu o mişcare a capului.

– Îmi pare mai înțelept aşa. Mergi în pace, Evi. Cum ți-am mai spus, pacea Domnului Dumnezeului nostru să fie cu pacifiştii şi spada lui să se abată asupra duşmanilor poporului Său.

– O să-ți trimit un ulcior cu vin de-al nostru, spuse Evi pe un ton care se voia glumeț. Apoi făcu cale-ntoarsă, coborând colina, urmat de oamenii săi.

Mose se întoarse atunci pentru a urca spre tabără şi fu, la rândul lui, surprins, Josua îşi dispusese oamenii în jurul meterezelor, în rânduri atât de strânse că n-ai fi putut arunca o piatră printre ei. O armată de lănci se ridica spre cer, spadele străluceau, Josua era în fruntea lor. Mose se îndreptă încet spre el, îl privi în ochi îndelung, apoi surâse, se aplecă spre el şi, în fața soldaților săi, îl îmbrățişa.

– Tu eşti apărătorul Domnului! spuse el cu voce tare.

Hobab asista la scenă.

– Sunt fericit că totul s-a terminat cu bine, îi mărturisi el lui Mose puțin mai târziu. Aş fi suferit dacă ar fi avut loc un conflict.

– Va fi un conflict, fără îndoială, răspunse Mose. Eşti în tabăra Domnului, ți-am spus-o la Ețion-Geber. Duşmanii noştri sunt cei ai Domnului, Hobab, şi pentru că tu eşti de-al nostru, sunt de-acum înainte şi ai tăi.

Dar nimeni - şi cu atât mai puțin Mose - nu şi-ar fi putut imagina cum ar putea izbucni conflictul şi de ce. În primele zile care au urmat instalării madianiților în vale, relațiile dintre ei şi apiri se limitară la schimburi între păstori pe malurile cursurilor de apă. Mai multe furtuni le umpluseră, aşa că n-aveau motiv de ceartă. Păstorii se priveau de departe fără căldură, dar şi fără ostilitate. Apoi, meseria trecând pe primul plan, ei începură să-şi compare turmele şi, după câteva zile, au început să vorbească despre carne, boli, calitatea păşunii, tunsoarea oilor, fertilitate, împerechere. Nu putea să se simtă nimeni lezat dacă un madianit împrumuta un berbec reproducător unui apiru sau invers. S-a ajuns repede la rețete de preparare a brânzei de capră sau de oaie, apoi la schimbul acestor produse. S-a nimerit ca madianiții să aibă textile din belşug în timp ce majoritatea apirilor, neavând nici timp, nici posibilitatea să toarcă lână, țârâiau aceleaşi boarfe de când plecaseră din Egipt. Aşa că se trecu la efectuarea trocului. O manta de lână în schimbul a trei platouri de brânză, o rochie de in în schimbul a două platouri. Pentru că era vorba de pânză, femeile din ambele tabere se amestecară şi ele şi-şi dădeau întâlnire pe pajişte, pe teren neutru, pentru a pipăi stofa.

Comerțul fiind leagănul civilizației, acesta trebuia în mod evident să ducă şi la organizarea de agape. Un păstor apiru accepta să cineze la un madianit şi invers. "Uite, aveți cutare mirodenie, uite, aveți cutare ierburi..." Şi-au format obişnuința de a-şi împrumuta unii altora coriandru, chimen, ceapă, usturoi, bob, peşte uscat... Apoi madianiții au dat o petrecere în onoarea zeului lor, Baal. Au aprins focuri pe munte, au sacrificat un ied pe un altar, au cântat imnuri, celebrându-l pe cel care era cel mai mare zeu al lor şi sfârşiră prin a pune oi la frigare, apoi au dansat şi printre dansatori erau tot atâtea fete câți băieți.

În sfârşit muzica răsună! Tamburine, cistre şi castaniete, fără a mai pune la socoteală fluieraşele din os de oaie şi harpele lungi din lemn de chiparos care scoteau sunete voluptuoase! Vinul, melodiile, calitatea bucatelor şi trupurile tinere au atras aici şi

altă lume decât cea a păstorilor. Tinerimea apiru, care se plictisea de la plecarea din Egipt, descoperi prima ocazie de a-şi dovedi că viața merita totuşi să fie trăită şi nu era doar o nesfârşită traversare a deşertului. Sfaturile îngrijorate ale bătrânilor nu avură efect deloc: fetele apiru care au alergat la madianiți au fost mai puțin numeroase, dar au fost totuşi. Cât despre fetele madianite, mai puțin ruşinoase, ele au fost excitate să descopere fețele noi ale tinerilor apiru şi, în acelaşi timp, galanterii necunoscute.

După sărbătoarea lui Baal, a avut loc un festival al toamnei, unde s-a degustat o bere nouă, iar apirii, care prinseseră gustul sărbătorilor madianite, se simțiră obligați să participe. Timp de mai multe săptămâni, focurile străluceau în fiecare seară pe colinele în jurul cărora, dintr-un motiv sau altul, tinerii celor două popoare se întâlneau şi chefuiau mai mult sau mai puțin discret.

Mose observa toate acestea de la depărtare, deloc informat în privința detaliilor acestor momente de veselie, fiindcă serile pe care le petrecea în compania judecătorilor şi a şefilor de clan, când nu stătea cu familia, erau mai mult decât austere şi nimeni nu se încumeta să-i raporteze despre astfel de libertăți care n-ar fi fost deloc pe gustul lui. Aşa că el nu ştia că tinerii apiru dansaseră în fața altarului lui Baal şi că într-o altă seară unii dintre ei se alăturaseră, aproape dezbrăcați, tinerelor madianite, celebrând mai târziu, ascunşi de noapte şi de coline, ceea ce ei numeau riturile fertilității. Pe scurt, floarea celor două popoare nu se abținea nici de la băutură, nici de la păcat. Aaron îşi dădu seama de asta din câteva remarci ale fiului său, Eleazar, care se întâlnea cu tinerii de vârsta lui şi care era un prefăcut înnăscut, când era vorba de confidențe. Dar nu aflase destule ca să se scandalizeze. În fond, chefuiseră şi în Egipt şi dacă părăsiseră țara asta nu însemna în mod obligatoriu că trebuiau să ducă până-n mormânt o viață de penitență. Şi apoi, dintotdeauna tinerețea îşi lasă sămânța pe unde apucă şi n-aveai cum să-i interzici să dovedească că avea în ea sevă şi sânge.

Totul ar fi fost în regulă dacă într-o seară câțiva bătrâni nu s-ar fi hazardat să sugereze că poate amestecul intim dintre cele două popoare nu era tocmai conform cu atitudinea rezervată care li se părea normală.

– Ce amestec intim? Întrebă Mose, încruntându-se brusc. Se întoarse spre Aaron, întrebându-l din priviri.

– Nimic grav, răspunse Aaron. Negoț, câteva chefuri, fără îndoială prietenii. Totuşi n-o să ne aruncăm cu pumnalul în mână asupra tuturor oamenilor care ne cumpără linte. Şi tu ai acceptat şi ai băut vinul lui Evi, nu?

Josua, care ştia mai multe şi care gustase din seducțiile madianite, îi aruncă o privire ironică, dar Mose nu-şi dădu seama. N-aveau să-l deranjeze nici de data asta cu observațiile lor inutile despre rătăcirile trecătoare ale tinereții. Dar Aaron scăpa totuşi prea ieftin.

Josua nu se putu stăpâni să nu-i arunce:

– Vinul, mai merge. Dar zeul lor?

– Ce zeu? Întrebă Aaron sec.

– Baal.

– Ce? făcu Aaron. "Baal" vrea să însemne "Domnul". Ei aduceau omagiu Domnului. Chiar şi Letro a recunoscut că Domnul nostru este cel mai mare.

– Nu mai spune, bombăni Josua.

– Despre ce vrei să vorbeşti, Josua? Întrebă Mose.

– Despre seara în care băieții şi fetele poporului nostru şi ai poporului lor au dansat pe jumătate goi în fața altarului lui Baal.

– Era o sărbătoare care n-avea nimic de-a face cu Baal..., îngăimă Aaron.

– Mose, mă duc să mă culc, spuse Josua. Aminteşte-ți ce ți-am spus. Legea trebuie să fie vizibilă. Chiar şi pentru fratele tău.

6
La Muntele Pregătirii

Veniră Furtuna şi Noaptea, cea mai mare noapte din istoria lumii.

Cu puțin timp înainte de crepuscul, cerul deveni negru cum nimeni nu-şi amintea să-l fi văzut vreodată. De un negru violaceu care-i înspăimânta pe toți, apiri şi madianiți, tineri şi bătrâni, curajoşi şi timorați. Turmele se întorseseră în tabără, dar trombele care amenințau îi făcură pe păstori să strângă animalele şi să le acopere cu prelate imense rezervate pentru aşa ceva. Câteva spirite mai puternice încercară să ridice moralul celorlalți, asigurându-i că furtuna iminentă va fi o binecuvântare, pentru că va umple din abundență 'Araba, dar aceasta era totuşi o slabă consolare.

Furtuna străluci la nord, la mai bine de o oră de la adevărata cădere a nopții, spre a şasea oră după apusul soarelui, după cum arăta clepsidra pe care Aaron o adusese cu el din Egipt. Violența ei fu teribilă. Fulgerele neîncetate scăldară munții în lumini albăstrii şi spectrale şi se putea vedea câmpia până departe. Tunetele răsunau unul după altul şi munții le repercutau, provocând un bubuit asurzitor. Chiar şi soldaților lui Josua li se făcu frică şi se strânseră aşa cum putură într-o cavitate din scobitura muntelui.

Potopul se revărsă, izbind copacii, pietrele din zidurile incintei, corturile. În vâlcele se formară pârâiaşe care se fansformară rapid în pârâie frenetice, apoi în torente ce coborau spre 'Araba, scânteind în lumina fulgerelor.

Sefira se chinuia să-şi stăpânească propria îngrijorare pentru a-i linişti pe copiii înspăimântați. Hobab veni în fugă œntru a se refugia sub cortul lui Mose, urmat îndeaproape de Aaron, amândoi căutând să se mai îmbărbăteze lângă şeful or. Mose ieşi să observe acest fenomen fără precedent, amintind de acele Nenorociri abătute asupra Egiptului despre care nu ştia decât din auzite. Cerul semăna cu un culcuş de jâratic roşind printre fumurile dense. Dar ce flagel ar fi putut aduce furtuna? “ Asta trebuie să însemne ceva”, murmură el. Instinctiv privi spre

muntele peste care, în ziua instalării lor, soarele strălucise cu atâta violență. Vârful era invizibil. Madianiții îi puseseră numele Muntele Pregătirii. Era o prevestire acest nume. Se îndreptă cu paşi mari spre staulele improvizate. Aaron alerga în urma lui, strigând în vacarmul de afară:

– Unde te duci?

Mose îşi dezlegă calul, îl încalecă şi coborî colina, urmat de Aaron, Hur, Stito, Hobab, apoi Josua, care îi făceau semne cu brațele. Dar el plecă repede în această noapte parcă din altă lume, cu fața şiroind, orbit de ploaia care răpăia.

– Doamne, Tu eşti?

Un fulger lovi un copac la o sută de paşi de el, transformându-l într-un schelet fumegând. Trecând prin torentele neaşteptate, înfruntând perdeaua de ploaie care îi făcea calul să se oprească din când în când, Mose, neînfricat, nu simțea decât o febră devoratoare. El ajunse la poalele acelui leu culcat, care era muntele, când un sunet de trompetă venit de la hotarele universului, un sunet susținut începu să se audă tot mai tare. Asurzit, Mose trase de frâu, chinuindu-se să zărească vârful muntelui care apărea şi dispărea după bunul plac al norilor.

Ce trompetă? Trebuia să fie un instrument al muntelui însuşi. Şi ce putea ea să anunțe dacă nu venirea Domnului? De data asta, sub privirile tuturor! Un vânt furios se declanşa, norii se risipiră şi un trăsnet lovi vârful, pe spinarea leului gigant, provocând o mulțime de ecouri care se repercutară până la stelele dispărute. Un fulger cum nici un om nu mai văzuse vreodată. Glasul trompetei se pierdu într-o lovitură de trăsnet celest. O zguduitură formidabilă se propagă din înaltul muntelui până la poale. Lui Mose, care descălecase, îi tremurau picioarele, iar calul necheza de teroare. Un potop de scântei țâşniră în momentul impactului, precum stelele scăpate din mâna Creatorului la naşterea lumii ele sfârâiră în ploaie, descriind arcuri de sute de coți lungime. Apoi se porni o vijelie puternică, ploua în acelaşi timp cu foc şi cu apă şi Mose căzu în genunchi, aşa cum făcuse cândva în fața rugului în flăcări.

Un titanesc cuptor de fierar turba acolo sus. Pântecele norilor se umplură de suferință şi de sânge şi focul părea să curgă chiar pe flancurile muntelui. Evident, nu mai era un munte, era un altar!

– Doamne! Doamne! Ai milă! strigă Mose, înspăimântat. După un timp, vântul îşi pierdu din violență şi Mose îndrăzni, în sfârşit, să ridice ochii. Vârful muntelui continua să ardă, făcând pietrele să strălucească.

Pentru un timp, Mose rămase în genunchi, împietrit. O ploaie mai blândă se lăsa mângâiată de vânt, dar ea nu ajungea să stingă focul de sus. Dimpotrivă, se vaporiza deasupra jarului. Mose se ridică şi se îndreptă spre munte. Pământul muiat aluneca. O paloare lividă anunța probabil zorii. Panta era destul de lină ca să poată fi urcată prin partea de vest. El continua aşadar să înainteze, ca deposedat de sine-însuşi. Era la jumătatea drumului când ultimii nori se împrăştiară spre sud, ca să ducă veşti incredibile. Cerul se degajă. Luna lucea. Dar strălucirea ei rivaliza cu cea a jarului peste care îşi răspândea lumina rece, încercând să potolească lumea.

Mose ajunse pe crupa leului şi se opri pentru a-şi trage sufletul, incapabil de a-şi lua ochii de la cuptorul fantastic. Ce putea să întrețină flăcările? De altfel, erau ele într-adevăr flăcări? Nu, stânca însăşi părea să ardă. Era el oare victima unei iluzii? nicidecum, fiindcă simțea căldura de la trei sute de coți distanță de jar. Căldura deveni chiar atât de puternică încât fu nevoit să se oprească, simțindu-şi picioarele, mâinile şi fața fierbinți. Avea să ardă şi el. Sau poate că el era berbecul cuvenit Domnului...

– Opreşte-te!

Cu gâtul uscat, Mose se opri Cine vorbise? Cine altul putea fi dacă nu Stăpânul universului?

– Legea! strigă Mose. Dă-mi Legea. Acum când te-ai arătat tuturor, dă-mi Legea! Trebuie!

O piatră explodă, proiectând un ciob până la picioarele lui. Era un avertisment.

– Iată, m-am oprit. Te implor să-mi dai Legea.

Legea. Își dădu seama de propria lui ignoranță. Ce altă lege dacă nu cea a Domnului putea el să aibă? Şi n-o cunoştea deja? Ba da, o cunoştea. Se aplecă pentru a lua ciobul de piatră. Lunguieț, de lungimea unui antebraț, de lățimea unei palme, arzând, tăios, subțire. Pe el trebuia s-o scrie. Era simplă: nu există viață fără Domnul, nu există alt Dumnezeu decât el. El este stăpân peste toate şi peste întreaga viață. Ceea ce este evident.

Vântul sufla şi umfla roba şi mantaua lui Mose. Întreaga lui siluetă palpita convulsiv, de parcă se umpluse dintr-o dată de Spirit.

– Am infuzat-o în tine. Scrie-o acum. Este Legea poporului Meu. Ea va fi eternă.

Pentru un moment, Mose închisese ochii. Când îi deschise, fu cuprins de un vertij, apoi îşi reveni şi aruncă o privire împrejur. Descoperi o țară scăldată de lumina lunii. Nu era doar o țară, era țara Domnului său.

– Eu sunt cel care este.

Oftă. Puterea suflării divine care-l atinsese îl istovise. Se strădui să-şi regăsească propriul echilibru şi işi privi mâinile şi picioarele cu uimire. Deci era încă în viață! În orice caz, destul de viu încât să-şi dea seama că era ud până la piele şi că-i era frig. Privi ciudatul ciob de piatră plată pe care-l ținea în mână şi care începuse să se răcească. Pe el trebuia aşadar să scrie Legea. Rămase astfel un moment destul de lung. Focul bubuia. Nu fusese spus totul? Nu, totul începea. Fumul se ridica din cuptor sub forma unor rotocoale sacadate şi şuierătoare, ca cele pe care le scot ultimele lemne care ard la sfârşitul unui sacrificiu.

Josua, care-l urmase şi el călare, ajunsese la poalele muntelui chiar în momentul în care cerul se lumina. El distinse o siluetă minusculă pe spinarea leului de piatră, prinsă între văpăi le misterioase, care scoteau un fum roşiatic, şi lună. Era pentru prima dată în viața lui când vedea o siluetă umană profilată pe cer. Şi acest lucru îl surprinse mai mult decât ceea ce văzuse în ultimele ore.

7
Coama de foc

Josua nu fusese singurul care-l văzuse pe Mose în vârful muntelui. Când sunetul ascuțit al trompetei răsunase şi fusese înghițit de formidabila bubuitură care zguduise muntele, apiri şi madianiți, erau toți ieşiți din corturi, înfruntând furtuna. Şi privirile lor erau ațintite spre coama de foc care împodobea muntele şi de la care nu-şi mai puteau lua ochii. Au văzut apoi silueta minusculă a unui bărbat care înaintase spre jăratic. Apirii înțeleseseră imediat: era Mose, nu putea fi decât el. Domnul i se arătase încă o dată, dar de data asta în fața tuturor. Toți se aşteptaseră ca Mose să ardă în focul terifiant. Or, el se întorsese cu fața şiroind din cauza încercării la care fusese supus.

Pe drumul de întoarcere, Mose, urmat de Josua, trebui să traverseze taberele madianite. Zorile tocmai luminau pământul şi aceştia îşi dădură seama că prima dintre cele două umbre înfăşurate în mantale înmuiate de ploaie era Mose, "omul care fusese pe munte". Ei îl priveau cum trecea la pas, cuprinşi de un respect plin de teroare. Chiar şi calul lui părea gânditor. Apoi îşi întoarseră privirile spre Muntele Pregătirii şi fumul care ieşea din el le reînnoi spaima sacră. Când se întoarse printre apiri, Mose fu primit de o mulțime silențioasă. Nu era nevoie să-i privească pentru a-i vedea. Dar, dintr-o dată, el nu mai percepu figurile lor halucinate si întră în cort şi se prăbuşi. Seara, cum el aproape că nu se mişcase în somn, Sefira ridică lampa deasupra lui şi îl crezu mort. Servitoarea gemea şi copiii înspăimântați se refugiaseră în cortul vecin, al lui Aaron.

– Doarme, doarme, spuse Stito, dar Sefira nu-l crezu şi alergă să-l cheme pe Aaron şi pe Hobab care se aplecară asupra lui.

Stito era aşezat la picioarele stăpânului său, uimit de această harababură. Mose deschise brusc ochii şi ei erau cât pe ce să leşine de groază. El le citi gândurile şi spuse:

– Nu sunt mort.

Îşi trecu mâna peste faţă şi simţi o arsură.

– Faţa ta..., murmură Safira. Părul tău, barba... Avea o expresie stupefiată şi alarmată.

– Ce au?

– Sunt arse, zise Sefira.

– El îşi privi mâinile şi picioarele: erau roşii, inflamate. Îşi aminti de căldura puternică pe care o simţise acolo sus, când înfrunta jăraticul. Sefira se duse să caute oglinda ei de bronz şlefuit. Trecuseră ani de zile de când nu se mai uitase într-o oglindă şi îl cuprinse ameţeala. Privi insistent la străinul pe care-l descoperi în discul aurit şi nu văzu decât o mască buimacă. Era el? Detaliind imaginea cu atenţie, constată că pletele lui căpătaseră o culoare ciudată, variind de la negru la bronz închis şi că din cauza focului, se răsuciseră.

– O să treacă, spuse el. Apoi îi făcu semn lui Stito.

– O să mă spăl.

Se ridică şi se îndreptă cu pas leneş, de parc-ar fi fost beat, către uşa cortului, apoi se întoarse şi îi spuse lui Aaron:

– Vreau ca toată lumea, tot poporul, până la ultimii oameni, egipteni şi sclavi amaleciţi, să se spele şi să-şi spele veşmintele care le ating corpul. Vreau puritate, puritate!

Aaron îl privi aproape înspăimântat.

Stito vărsă pe el apă parfumată, îl frecţionă şi îl masă cu ierburi pe care numai el le cunoştea şi care-i făceau sângele să circule, apoi îi spălă părul, i-l clăti şi i-l uscă, de parc-ar fi fost vorba de un înger prăfuit. Or, Mose urma imediat acestuia în ierarhia creaturilor celeste şi terestre, nu doar pentru Stito, ci pentru vreo patruzeci de mii de fiinţe umane care asistaseră la întâlnirea lui cu focul celest pe un altar mare cât un munte, de forma unui leu culcat, simbol care nu putea să înşele pe nimeni.

După ce termină cu abluţiunile şi după ce îi întinse lui Mose haine curate, fostul hoţ scoase un balsam calmant cu care îi masă mâinile şi picioarele stăpânului său. Mose se lăsă în seama lui, cufundat în gânduri, având perfectă încrede-e Stito era una

din acele ființe care i se devotase trup şi suflet şi care mai bine s-ar fi lăsat ucis decât să aibă un gând necredinc

Calmul şi liniştea serii care urmă, semănau cu cele a'e unei zile de sabat, deşi era o zi obişnuită din săptămână. Toată lumea urmă întocmai ordinul lui Mose, se spălară şi îşi schimbara veşmintele care atingeau direct corpul, apoi le puseră la uscat Cuprinşi de incertitudine, bătrânii interziseră ca bărbații să aibă relații cu femeile lor, fiindcă Mose ceruse puritate. Numa că bărbații n-aveau deloc chef de sex, că si animalul speriat nu este dispus să se reproducă. Cina fu mai frugală decât de obicei. În urma unor deliberări agitate, bătrânii şi judecatorii se hotărâră să meargă la Aaron şi să-l chestioneze asupra intențiilor lui Mose, mesagerul domnului. Aaron nu ştia nimic.

– Ce pot să vă spun mai mult decât ştiți deja? N-a scos un cuvânt de când s-a întors, a ordonat doar să ne purificăm toți. A urcat la focul aprins de Domnul şi s-a întors fără să ne vorbească. Domnul i s-a arătat, e singurul lucru de care sunt sigur.

În momentul în care Mose, spălat şi îmbrăcat cu veşminte curate, se întorcea spre cortul lui, apăru Josua. Mose se opri o clipă şi ridică ochii spre tânărul care era cel mai apropiat de soția şi de copiii lui, după Stito. Cei doi bărbați se priviră îndelung. Lui Josua i se păru că descifrează în clipirile ochilor stăpânului său ceva ce voia să însemne: "Te înțeleg. Fii liniştit. Apoi îşi reluă drumul spre cort.

Bătrânii îl asaltară pe Stito. Mose avea ceva urme pe corp? Da, fața lui trăda atingerea Domnului. Cum adică atingerea? Li se părea că era într-adevăr ciudat de împurpurată. Se plângea el de ceva? Nu. Pronunțase vreun cuvânt? Nu, nimic. Stito nu putea să spună nimic; îl spălase pe stăpânul său şi nu observase în mod deosebit nimic. Nu, Mose nu spusese nimic. Speculațiile erau tot mai umflate. Mai ales după ce s-a aflat că, de când s-a întors, şeful nu băuse decât apă şi nu mâncase nici măcar o firimitură.

Şi când, a doua zi, în zori, plecă spre munte, luând cu el bucata de piatră, mulțimea îl aştepta la poalele muntelui, înainte

de a se cățăra, se întoarse şi făcu un semn din mână care însemna: "Plecați de aici." Ei se dădură înapoi, iar el urcă, urmărit de privirile lor.

Cerul era pudrat de argint. Platoul muntelui se răcise. O urmă negricioasă marca locul cuptorului şi vântul împrăştia fumarole sumbre în direcția opusă lui Mose. Acesta se aşeză pe o stâncă şi se goli pe dinăuntru, după disciplina pe care o stăpânea de acum înainte. Puțin mai târziu, spuse:

– Doamne, stăpâneşte-mă şi dictează-mi.

El luă piatra pe genunchii săi şi o examina. Era o placă de un gri gălbui, un şist subțire cu margini clare, aproape tăiate, cu suprafața prăfuită. Cum o să scrie pe ea? Nu era un papirus, iar Mose n-avea nici beţişor de trestie tăiată, nici cerneală. Zgârie cu unghia un colț al pietrei şi observă că apăruse o urmă mai albă. Trebuia aşadar să graveze cuvintele pe care Domnul avea să i le dicteze. Dar cu ce? Privi în jurul lui şi zări un silex cu vârful ascuțit, pe care îl luă. Un impuls care nu ținea de voința lui îi mişcă brațul şi îi ridică mâna; părea că e gata să zboare. Strânse silexul. Vocea urca din străfundul ființei lui. Şi Mose începu să graveze.

EU SUNT DOMNUL DUMNEZEUL TĂU Şl TU SĂ NU Al ALT DUMNEZEU ÎN AFARĂ DE MINE.

SĂ NU FACI CHIPUL MEU CIOPLIT Şl NICI A CELOR CREATE DE MINE ÎN APE, PE PĂMÂNT SAU ÎN CER.

SĂ NU IEI NUMELE MEU ÎN DEŞERT.

SĂ URMEZI EXEMPLUL MEU Şl SĂ TE ODIHNEŞTI ÎN A ŞAPTEA ZI Şl SĂ-MI ÎNCHINI ACEASTĂ ZI.

Piatra era plină. Căută cu disperare alta din priviri şi găsi una aproape la fel.

CINSTEŞTE PE TATĂL TĂU Şl PE MAMA TA Şl ÎȚI VOI DA VIAȚĂ LUNGĂ.

SĂ NU UCIZI.

SĂ NU COMIȚI ADULTER. SĂ NU FURI.

SĂ NU DEPUI MĂRTURIE MINCINOASĂ.

SĂ NU JINDUIEŞTI LA BUNUL ALTUIA, LA FEMEIA LUI, LA ROBUL LUI, LA BOUL LUI, NICI LA NIMIC DIN CE II APARȚINE.

Vocea tăcu. Brațul lui Mose era greu. Voința Domnului se înfăptuise. El puse piatra pe stâncă şi căzu în genunchi. Se aplecă cu fruntea la pământ şi rămase aşa până când o forță irezistibilă îi ordonă să se ridice şi să meargă să spună poporului său voința Domnului. El privi de sus peisajul de la picioarele lui. Colinele dispăruseră - erau acoperite de oameni. Erau toți cu ochii ațintiți spre înaltul muntelui. În primul rând, distingea o siluetă infimă cât o furnică, dar el ştia că e Josua. În spatele lui, o altă siluetă, biciuită de vânt, şi el îşi dădu seama că era Aaron.

Începu să coboare, strângând pietrele la piept, simțindu-şi dintr-o dată mintea limpede. Apirii îl primiră cu o rumoare impresionantă, o adevărată furtună vocală, primul sunet pe care-l scoteau de când Domnul inflamase coama leului. El se opri în fața lor, privindu-i. Josua era singur, în primul rând. Urmau apoi bătrânii, judecătorii, şefii de clan cu gâtul întins, cu fața crispată de aşteptare. Mizerabile grămăjoare de pasiuni, vanități, fanfaronade, laşități, rivalități, prejudecăți, compromisuri, vederi-scurte, incoerențe, egoism, gânduri tulburi, rea-voință insidioasă... Inimi insensibile cu scop divin, gâlgâituri animalice care sting deranjanta strălucire divină, bâlbâieli ale lenei, duhoarea animalului la vânătoare... Cunoştea destul de bine aceste priviri! Oarbe în fața Domnului! Vulpea sau lupul priviseră la fel umanitatea! Voința Domnului va face ordine. Cu răbdarea pe care o avea, El va re-crea până la sfârşitul lumii aceste grămezi de argilă moale pentru a le da o formă mai mult sau mai puțin acceptabilă!

Mose ridică brațul. Se făcu linişte.

– Ieri Domnul Dumnezeul vostru unic vi s-a arătat pe acest munte! Începu el. Pentru a-şi dovedi solicitudinea în fața întregului său popor, El a aprins muntele. Eu am urcat la chemarea Lui. Domnul, unicul vostru stăpân, eliberatorul vostru, a vorbit! Mi-a vorbit pentru ca eu să vă fac cunoscută voința Lui!

Vocea lui ricoşa în peretele muntelui şi se amplifica până la cer. Aaron ridică brațele, nimeni nu ştia de ce. Mose îi recunoscu, împrăştiați prin mulțime, pe duşmanii lui, mărunții

revendicatori, egoiştii mizerabili care nu vedeau mai departe de nasul lor şi pe care rigiditatea cefei îi împiedica să ridice ochii spre cer. Consternați, livizi, cu sufletul chircit din cauza anxietății. Şi ei văzuseră focul pe munte. Se terminase cu subtilitățile lor, cu raționamentele, cu fanfaronadele şi disprețul. Doamne, Tu mi-ai încredințat acest popor, numai voința ta m-a făcut să accept această sarcină. Acum, trebuie să aprind în ei focul aşa cum l-ai aprins Tu pe munte. Dă-mi puterea să-i îmbrățişez!

– Domnul mi-a dictat Poruncile Lui!

El arătă cele două table de piatră şi le ridică deasupra capului. Şi apoi, le citi cu voce lentă cele zece porunci.

Liniştea care urmă fu ca o creştere înspăimântătoare a presiunii atmosferice, o sufocare asemănătoare aceleia pe care trebuie să o simtă cei îngropați de vii. Şi răsună dintr-o dată. Din toate gâtlejurile, din toate piepturile țâşni un strigăt neclar, vibrația animalului confruntat cu puterea celestă.

– Haaaaaaa...

Pereții muntelui rezonară din nou.

– Lăudat fie Domnul nostru care ne-a scos din Egipt! Cine îi învățase această laudă? Aaron, fără îndoială, şi câteva suflete nobile, precum acel bătrân necunoscut care-i luase în acea zi apărarea în fața judecătorilor.

– Domnul mi-a dictat şi Legile lui! reluă Mose.

Oare ascultau? Auzeau? Înțelegeau? Pentru prima dată, Mose avea sentimentul copleşitor, dezesperant că natura umană nu putea să perceapă divinitatea, aşa cum pielea nu putea suporta focul, acest foc care acum îi ardea fața. Divinitatea îl anihila, îl reducea la nimic, la o mizerabilă grămadă de argilă sortită să se usuce, să ajungă praf în drum. Vocile poporului se umflau şi descreşteau, apoi iar se umflau ca o masă lichidă. Mose coborî spre ei, întinzând brațele, pentru a nu fi atins, Josua şi Aaron înțeleseră. Ei se repeziră în fața lui, pentru a-i îndepărta pe cei care voiau să-l atingă pe alesul Domnului, Josua îi adusese calul

şi îl ajută să-l încalece, apoi îl urmă înconjurat de o escortă de o sută de soldați.

În fața cortului, Sefira îl aştepta împreună cu Gherşon şi Eleazar. După ce descăleca, Mose se opri, privindu-i cu o expresie care părea de uimire şi întinse mâinile către ei.

– Pacea Domnului fie cu voi!

Josua voia să le interzică să se apropie de Mose, dar acesta îi chemă.

– Veniți, copiii mei!

Ei se aruncară spre el, îi sărutară mâinile şi, ținând cele două pietre în mâna stângă, el îl luă pe cel mic în brațe cu dreapta. Sefira abia îşi stăpânea lacrimile. El merse spre ea, îl lăsă jos pe Eleazar, puse mâna pe fruntea şi pe buzele soției lui şi-i spuse:

– Tu eşti mereu lumina mea, aici, pe pământ. Dă-mi să mănânc.

Josua întărise garda în exterior. Erau acum trei sute de soldați care împiedicau poporul să se apropie de cortul în care Mose se odihnea. După ce devorase trei porumbei doborâți de Stito cu praştia şi umpluți cu grâu, el se cufundă în gânduri.

În fața cortului vecin, Aaron se întreținea cu şefii de clan şi judecătorii. Mose le auzea bine vocile şi frânturi din vorbele lor. Reluau poruncile una câte una şi le comentau în mod savant. Ce importanță aveau deliberările lor! Un singur lucru conta mai mult decât orice pe lume: trebuia ca Domnul să fie mult mai prezent printre apiri. Trebuia ca El să fie chiar în sânul lor. Inevitabil. Omniprezent.

Ridică pânza de la intrarea în cort pentru a privi peisajul inundat de soare. În fața cortului, deasupra unui arbust înflorit, fremătau nişte libelule, aripi imateriale, spirite pure, copilărie angelică, embrioni de heruvimi. Îl strigă pe Gherşon şi-i spuse:

– Priveşte. Sufletul tău trebuie să fie la fel de pur, la fel de uşor ca aceste libelule. Şi totuşi, de fier. Înțelegi?

O privire de copil şi nişte libelule.

8
Visul despre Chivot*

Domnul, cine putea fi aşadar Domnul dacă nu Marele Distribuitor al tuturor fericirilor? Ideea era justificată, dacă nu elevată, dar ce le puteai cere mai mult unor păstori, țesători, dulgheri, cărămidari, cultivatori scăpați de numai câteva luni din strânsoarea de piatră a faraonului, apoi aruncați în cazanul deşertului şi în uscăciunea vântului, cu burta niciodată plină decât pe jumătate?

De cum îşi refăcu forțele, Mose îi convocă pe Aaron şi pe Josua şi le ordonă să interzică oricărui om să se apropie de munte, existând riscul de a fi trăsnit pe loc. O oră mai târziu echipe de terasieri se duceau să planteze țăruşi legați printr-o coardă, pentru a interzice accesul la singura potecă care ducea în vârful Muntelui Pregătirii.

O dată trecută prima spaimă şi emoțiile cauzate de proclamația lui Mose dispersate, un zvon se răspândi din cort în cort printre apiri: divinitatea se manifestase public şi, chiar dacă nu ajunseseră încă pe Pământul Făgăduit, prezența Celui Atotputernic se dovedise şi, o dată cu ea, certitudinea bunăstării, imaterială marfă care le lipsise cumplit de la plecarea din Egipt. Se cuvenea deci să celebreze cu bucurie această ocazie.

Madianiții nu erau nici ei străini de această interpretare. Cu siguranță, marele zeu Baal Domnul, stăpânul cerului şi al pământului, nu li se arătase niciodată cu atâta strălucire, dar cine ar putea prevedea toanele puterilor celeste, iată, le reamintise de existența lui printr-un foc de artificii extraordinar şi, însoțit, pe deasupra, de această apă abundentă fără de care oamenii nu sunt decât argilă prăfuită. Baal era şi el Stăpânul fulgerelor şi, convinşi că el fusese acela care se arătase pe Muntele Pregătirii, nu mică le-a fost uimirea când l-au văzut pe şeful apirilor cățărându-se pe leul culcat pentru a merge să vorbească - după cum spunea el - cu acest zeu.

Evi, şeful madianit, convocă un bătrân dintre apiri pentru a-l întreba despre inițiativa pe care o luase Mose de a merge pe altarul aprins chiar de zeul însuşi.

– Este un semn al Dumnezeului nostru, răspunse bătrânul.

– Avem deci acelaşi Dumnezeu, replică Evi. Dar de data asta, el ni s-a arătat sub înfățişarea lui Baal-Samern.

– Baal-Samem?

– Zeul soarelui.

Unul din magii madianiți care asistau la întrevedere îi arătă o amuletă din bronz care reprezenta un zeu cu o semilună în frunte şi ținând un cerc crenelat în mâna dreaptă, simbolizând soarele.

– Este evident, el a declanşat focul în timp ce luna strălucea. Bătrânul, pe care aceste mistere îl depăşeau, dădu din cap, adăugând că o să-i informeze pe ai lui.

– Dar el a adus şi ploaie, ceea ce înseamnă că a apărut în egală măsură şi sub chipul lui Baal-Adad, reluă magul.

Madianiții aveau cu siguranță o idee multiformă despre zeul lor, dar bătrânul, care păstra amintirea transformărilor divinităților egiptene, n-a fost surprins din cale-afară.

– Este boul divin, spuse magul. Bătrânul dădu iarăşi din cap.

– Egiptenii îl numesc Apis, spuse el. Magul încuviință.

– Da, ştim. Este un zeu mare care domneşte peste multe popoare.

– Avem statuia lui, declară Evi. O s-o arătăm în curând. Este în întregime acoperită cu aur. Vom organiza o mare petrecere pentru a sărbători evenimentul.

Data acestor festivități nu fusese precizată. Dar o mare sărbătoare era mereu o idee binevenită şi bătrânul promise şi el să-i anunțe pe ai săi.

Mose habar n-avea de aceste pregătiri şi de faptul că madianiții aveau de gând să-l celebreze şi ei pe Domnul. El era în cortul lui, inaccesibil. Pe la prânz, ieşi şi se uită la Muntele Pregătirii şi văzu că era tot încoronat de fumarole. Ele se ridicau în aerul calm ca nişte panglici de gaze.

Atâta timp cât va fi fum, Domnul va fi acolo sus, îşi spuse Mose. Dar când fumul se va risipi, oamenii, uituci, vor crede că s-a sfârşit, Domnul ni s-a arătat, ne apără, să ne continuăm viaţa ca înainte şi ne vom atinge ţelul. Doamne, spune-mi ce să fac pentru ca Tu să rămâi pentru totdeauna printre noi.

Încalecă şi făcu din nou drumul care ducea la Muntele Pregătirii, Josua îi propuse să-l însoţească.

– Numai până la locul împrejmuit care înconjoară muntele, răspunse Mose. Acolo o să-mi iei calul ca să-i dai de mâncare. Nimeni nu trebuie să se apropie de munte.

– Cât timp vei rămâne acolo sus?

– Nu ştiu. Atât cât o să vrea Domnul.

Când ajunse la piciorul muntelui, descăleca. Apoi începu ascensiunea.

Ajuns în vârf, se aşeză pe aceeaşi stâncă, contemplă cazanul din care ieşeau fumarole şi se cufundă curând într-un soi de toropeală cu ochii deschişi. Imagini luminoase se înălţau, se amestecau, se învârteau, cu o asemenea plenitudine încât avea senzaţia că, în comparaţie cu ele, mâinile lui erau pline cu noroi... Ţâşneau noi forme şi scânteieri pe care le bănuia magnifice, dar care erau atât de rapide că nu reuşea să le perceapă. Gâfâia. Imaginile ameninţau să-l înghită prin abundenţa lor şi să-i înece spiritul. Respiră profund şi se forţă să reia controlul asupra sufletului său. Succesiunea viziunilor încetini. El respiră mai lent, iar imaginile erau mai clare.

Văzu un chivot magnific acoperit cu aur pur. La cele două extremităţi, doi heruvimi din aur masiv aşezaţi faţă în faţă. Aripile lor acopereau capacul chivotului. El îşi dădu seama că acesta închidea în el ceva ce putea fi cel mai preţios lucru din lume, dar nu ştia ce anume. Din cauza îngrijorării, faţa i se umplu de sudoare.

Mărturia legământului meu.. Mărturia legământului meu cu voi...

Poruncile! Pietrele gravate!

Doamne, acest chivot va fi întotdeauna printre noi şi Tu vei fi prezent în inima noastră... Da, aici e mărturia legământului Tău...

Apoi imaginile se amestecară şi Mose crezu că fumarolele puseseră stăpânire pe mintea lui şi i-o întunecau. Dar, din nou, imagini splendide ieşeau din vârtejurile obscure şi căpătau forme în mintea lui.

O întreagă veselă de aur, boluri în formă de flori de migdal... Vase de un roşu aprins, pentru a-l servi pe Domnul...

Şi un copac de aur! Nu, nu un copac: un sfeşnic cu trei braţe la stânga şi trei la dreapta. Talgerele erau tot în formă de flori de migdal.

Imaginile se întunecară şi în faţa lui apărură materiale violet, purpurii şi stacojii. Draperii somptuoase, brodate cu fir de aur... se păru că distinge heruvimii în desenul broderiei.

Când deschise ochii, soarele apunea şi cerul era violet, purpuriu, stacojiu... Se cufundă în amintirea celor văzute.

Dumnezeu îi dictase totul. Voinţa lui. Da, lada, chivotul legământului...

Când se ridică, era noapte şi avu nevoie de ceva timp ca să ajungă la poalele muntelui. Un om, cu o torţă în mână, îl aştepta şi el îl recunoscu pe Josua. Tânărul îl ajută să urce pe cal, apoi sări şi el pe animalul său şi se porniră la pas spre tabără, în strigătul sfâşietor al şacalilor şi în interogaţiile nebuneşti ale cucuvelelor.

9
Apis

Când se apropiau de tabăra madianiţilor, Mose şi Josua auziră strigătele amestecate cu sunetul subţire al cistrelor şi cu bătăile surde ale tamburelor. Puţin mai departe, clipiră din ochi, orbiţi de o pădure de torţe.

– Ce se întâmplă?

– Nu ştiu.

– O victorie? Dar asupra cui?

Torțele formau un vast cerc în centrul teritoriului care separa cele două tabere, madianită şi apiru. O mulțime imensă era strânsă acolo, douăzeci, treizeci de mii de persoane, cea mai mare parte instalată pe flancul colinelor, uitându-se la ceilalți care se aflau în vale. În centrul cercului se ridica o statuie pe un țăruş înfipt în pământ. Era din aur şi lucea în lumina sulfuroasă şi senzuală a torțelor. Mose recunoscu efigia unui taur, de mărimea unui mieluşel, cu un disc argintat între coarne. Se opri. Trei sau patru sute de tineri dansau în jurul statuii, goi sau aproape goi.

Ei cântau ridicând piciorul, în cadență. O orchestră de cistre, fluierase, tamburine şi tambure scanda mişcările lor. Ici şi acolo, oamenii dansau la unison şi aproape toți cu paharul sau cornul în mână. Erau beți. Din când în când, câte un cuplu se îndepărta şi se prăbuşea în tufişuri. Nici măcar la petrecerile din Egipt nu văzuse vreodată atâția sâni care se bălăngăneau pe burți, atâtea burice giratorii şi cu siguranță niciodată atâtea sexe masculine în erecție. Totul era unsuros de atâta spermă şi sudoare.

Dar dintre toate, îndeosebi unul din cupluri atinsese culmea indecenței. Erau amândoi complet goi şi dansau un dans săltat care când îi apropia, când îi îndepărta, în funcție de săriturile ca de maimuță. Când se apropiau, bărbatul îşi freca membrul turgid de pântecele femeii, care ridica brațele spre cer. Îşi puneau atunci mâinile unul pe umerii celuilalt şi continuau să se învârtească.

– Glorie zeului nostru eliberator! cânta mulțimea, zeflemitoare şi fascinată în acelaşi timp.

Din salt în salt, cuplul ajunsese să se îmbrățişeze strâns şi, în fața mulțimii uimite, inevitabila copulație se produse. Răsturnată pe spate, femeia se trezi posedată şi simulacrul de dans se sfârşi în fricțiunea unui coit.

Mose şi Josua priviră poate prea mult, căci o dată atenția captată, ea este precum însuşi actul sexual: nu poți să-l întrerupi.

Şi unul şi celălalt îl văzură deci pe bărbat eliberân-du-se de femeie după câteva momente, agitându-şi membrul încă lucind şi rotindu-l încet, în timp ce femeia, nemişcată, cu picioarele desfăcute, ridica, excitată, braţele la cer.

– Glorie eliberatorului nostru!

– Dar e zeul Apis! strigă Mose, cu voce aspră. Şi aceştia sunt... dar aceştia sunt oamenii noştri care dansează cu madianiţii!

– Într-adevăr, sunt ai noştri.

– Participă la sărbătoare!

Mose lovi atunci cu călcâiul furios în burta calului care o porni la galop. Răsturnând totul în drumul său, spre scandalizarea mulţimii ameţite de băutură, el se repezi spre cercul de foc, urmat de Josua. Fără a descăleca, smulse ţăruşul şi statuia care îl orna, se întoarse şi aruncă statuia într-un foc din apropiere. Strigăte indignate răsunară în jurul lui, unii îl trăgeau de picior, alţii trăgeau de coada calului, dar elanul le cam pierise, Josua călărea îndeaproape, cu sabia la vedere. Bărbaţii şi femeile se trânteau pe jos, cuprinşi de crize de râs smintit. Puţin le păsa, în starea în care erau, că se arunca în foc simbolul fertilităţii virile, ei băuseră vin şi n-o să-i dezmeticească aceşti tipi supăraţi.

Mose ţâşni din nou în galop, de data asta spre tabăra apirilor. Ajuns la cortul său, el ridică brusc pânza de la intrare şi, cu nespusă uşurare, o găsi pe Sefira şi pe cei doi fii, pe Stito şi doi sclavi. Se ridicară toţi dintr-o dată şi se aruncară spre el.

– Cel puţin tu eşti aici! Domnul fie lăudat! spuse Mose cu o voce aspră.

Ea îl privi dezolată. El ieşi din cort la fel de brusc şi merse la cortul lui Aaron. Era gol. Nici Aaron, nici Elişeba. Nu era nimeni nici în cortul lui Miriam. Se întoarse spre Josua.

– Soldaţii tăi?...

– Sunt la posturile lor. Îi văd de aici. Chiar şi egiptenii. Hur veni la Josua şi îi vorbi în şoaptă la ureche. Acesta păru pentru un moment dezorientat. Oamenii care stăteau aplecaţi peste

zidul incintei îşi întoarseră capul şi Mose îi recunoscu pe cei trei fii ai lui Aaron, Nadab, Abihu şi Eleazar.

– Unde este tatăl vostru?

– La sărbătoare, răspunse Eleazar pe un ton mâhnit.

– La sărbătoare! tună Mose. Ce sărbătoare?

– Sărbătoarea lui Baal-Adad.

– Dar este unul din zeii madianiților!

– Ştiu.

– Am văzut statuia zeului Apis...

– Toți zeii ăştia seamănă între ei, explică Eleazar cu lehamite.

– Cum a putut tatăl tău să lase să se întâmple aşa ceva?

– N-a putut să se opună poporului.

– Şi judecătorii?

– Unsprezece împotriva tuturor acestor oameni? Ei sunt în corturile lor, aşteptând cu teamă întoarcerea ta.

– Şi bătrânii?

– Majoritatea sunt şi ei în corturile lor.

– Josua, zise Mose cu o voce spartă, cu capul plecat, strângând cu forță umerii tânărului. E prea nedemn! Este o mârşăvie!

Şi izbucni în plâns. Apoi se desprinse brusc de Josua. Avu o tentație violentă, îi venea să spargă pietrele gravate! Sfâşierea pe care i-o provocă doar acest gând îl curbă în două, asemenea unei violente crize de stomac. Nu, pietrele nu erau ale lui. Ar fi o blasfemie să le spargă. Şi o prea mare satisfacție pentru duşmanii lui. Închise ochii, pentru a absorbi şocul acestui conflict care îl făcea să lupte cu el-însuşi.

– Ar trebui să sparg pietrele gravate! țipă el.

– Nu! strigă Josua.

– Nu! strigă şi Eleazar, aruncându-se spre Mose.

– Nu stăpâne, zise Josua, viața ta este de acum înainte singura garanție a voinței Domnului. Te implor să te odihneşti, în seara asta este prea târziu, nu putem să mergem să ne luptăm cu treizeci de mii de persoane.

Sefira ieşise şi ea din cort, urmată de Stito, impresionat de tulburarea lui Mose.

– Stăpâne, zise Stito, voința Domnului este ca tu să te odihneşti şi să îți refaci forțele. Vrei să te ajut să te speli?

Dar el părea incapabil să se mişte.

– Mose, reluă Josua, dacă nu te odihneşti, ce-o să se întâmple cu noi?

Cedă aşadar rugăminților alor săi şi se abandonă îngrijirilor lui Stito, apoi atențiilor Sefirei. Josua avea dreptate, trebuia să continue să trăiască pentru a apăra voința Domnului. Aaron şi toți ceilalți puteau să mai aştepte.

Până în zori răsunară trompetele, strigătele dezordonate ale fetelor şi vocile amețite de băutură ale bărbaților iar ecourile lor ajungeau la urechile lui Mose, sfâşiindu-i nervii. Durerea care fermenta în el îl făcea să turbeze. Sefira nu dormi nici ea deloc conştientă de efectul acestor zgomote asupra soțului ei. La un moment dat, Mose exasperat se sculă pentru a face câțiva paşi pe terenul care separa cortul lui de zidul incintei. Păşi peste corpul întins al lui Stito, care se trezi brusc şi merse alături de stăpânul lui în fața zidului. Se uitară la chefliii care se întorceau la corturile lor cu paşi împleticiți şi vorbind atât de tare încât puteau fi auziți de la o mie de paşi.

– Uită-te la gloata asta! mormăia Mose. Au înecat scânteia divină în vin şi în grăsime de oaie! L-ai văzut întorcându-se pe Aaron?

– Am văzut-o pe nevasta lui, Elişeba, înainte de a mă culca.

– Beată şi ea?

– Nu, mai degrabă obosită.

– Şi Miriam?

– Ea a băut.

– Soi rău!

Se ridică într-o dispoziție execrabilă. După ce se aranja în grabă şi înghiți cu greu un bol cu lapte cald, el se înființa în fața cortului lui Aaron şi îl strigă cu o voce tunătoare. Acesta ieşi pe jumătate adormit şi deja ruşinat.

– Vreau să-mi explici mârşăvia din această noapte! tună Mose.

– Nu eu sunt organizatorul. Oricine poate să-ți explice la fel de bine sau de rău ca şi mine, răspunse Mose.

– Te-ai dus acolo cu nevasta ta.

– N-am dansat. Şi poate că prezența mea a temperat desfrâul.

– Halal temperare! Ar fi trebuit să-i biciuieşti ca să-i faci să se întoarcă la corturile lor.

Elişeba scoase nasul afară din cort, dar degetul răzbunător şi privirea dură a lui Mose o făcură să se tragă înapoi.

– Trebuia să-i biciuiesc şi pe bătrâni? protestă Aaron. Cu ce drept? Cu brațul cui?

– Cum au început toate astea?

– Madianiții intenționau să dea o petrecere în onoarea Domnului. Or, poporului nostru nu prea a avut parte de petreceri în ultimele luni. De vin, de bere, de carne nici atât. Aşa că s-a dus. Nu ştia... După plecarea ta pe munte, mai mulți bătrâni au venit să mă anunțe că intenționau să facă sacrificii Domnului. Ar fi trebuit să mă opun?

– Ce Domn? Apis?

– Madianiții îl numesc pe zeul lor "Domnul". Trebuia să le țin o predică pentru a le explica că Domnul madianiților nu este şi al nostru? Noi încă mai eram sclavi acum câteva luni, Mose. Religia noastră a fost ştearsă precum inscripțiile din Egipt acoperite de praful deşertului. Patru secole, Mose, patru secole de la Avraam! Îți dai seama?

Treziți de vocea lui Mose, alertați de femeile şi servitorii lor, judecătorii îşi făcură apariția unul câte unul. În jurul lui Mose şi al lui Aaron se formase o adunătură de oameni care se mărea din clipă în clipă.

– Dar când m-au văzut acolo sus, pe munte... reluă Mose după un timp.

– Şi madianiții te-au văzut. Pentru ei, Domnul care s-a manifestat nu era numai al nostru, ci şi al lor.

– Dar ai noştri! strigă Mose. Când au văzut boul Apis, animalul egiptenilor, n-au înțeles că nu era Domnul? S-au dus să danseze goi în fața acestui zeu mârşav!

Aaron plecă capul.

– Abia ieri, Mose, spuse unul dintre judecători, ne-ai spus despre interdicția Domnului de a ne face efigii. Crezi într-adevăr că doar în câteva ore toată lumea a învățat acest lucru?

– Chiar şi voi aţi asistat la această sărbătoare, spuse Mose pe un ton reprobator. Nu puteaţi să-i trimiteţi pe oameni acasă şi să-i împiedicaţi să se dedea la aceste contorsionări obscene?

– Noi suntem unsprezece. Unsprezece. La această sărbătoare erau câteva mii dintre ai noştri, amestecaţi cu madianiţi. Puteam să fim acuzaţi că ne opunem unei celebrări a Domnului! Am fi fost acuzaţi de impietate, ocărâţi, poate chiar alungaţi cu pietre!

– Trebuie să înţeleg din asta că e perfect normal ca bărbaţii şi femeile noastre să danseze goi în jurul statuii lui Apis? spuse Mose cu exasperare.

– Când s-a întâmplat asta, era deja prea târziu! replică un alt judecător pe acelaşi ton. Nu mai puteam face nimic!

Şi le întoarse spatele, luând-o din loc. Încă furios, Mose îl chemă pe Josua, care stătea puţin mai la o parte de reuniune.

– Vreau să iei o sută de oameni şi să-i înarmezi cu bice. Iar ei să meargă din cort în cort şi să afle cine a dansat ieri seară în jurul statuii infecte a taurului. Şi când îi vor găsi pe aceşti oameni, să le administreze fiecăruia câte zece lovituri de bici! Să le spună că eu am ordonat asta, pentru că l-au trădat pe Domnul care i-a scos din Egipt!

Corecția colectivă avu loc în prima parte a dimineții. Țipetele, gemetele, suferințele umilirii bărbaților, surprinşi în ajun de nebunia genezică, şi a femeilor, excitate de spectacolul cărnii şi al promisiunii orgasmului, umplură aerul până seara. Mose le asculta într-o profundă stare de prostrație.

Aceşti depravaţi nu-şi dau seama că se chinuiesc să se divinizeze pe ei înşişi atunci când se împerechează? Acest lucru trebuie să se schimbe!

Noaptea se lăsa peste această atmosferă copleşitoare. În cele două tabere era linişte.

“Şi totuşi Domnul este gloria noastră, murmură pentru el-însuşi. Este bucuria noastră, mândria, viaţa noastră! Cum de nu înţeleg ei acest lucru?” O sfâşiere imensă îl cuprinse. “Doamne, ce povară mi-ai dat!”

10
Obiectele Prezenţei

Mose îi trimisese după el pe judecători, pe bătrâni şi pe toţi aceia cu care avea obiceiul să vorbească. Bărbatul stătea în faţa lui. Slab, noduros, cu mâini puternice şi fine în acelaşi timp. Beţaleel, fiul lui Uri, fiul lui Hur, din seminţia lui Iuda. Din când în când, îi arunca o privire întrebătoare lui Mose, care părea absorbit în gândurile lui şi nu se grăbea să-i explice de ce îl convocase. Întinse mâna spre bolul cu smochine de sicomor din faţa lui. Alese una care fusese ciugulită de o pasăre şi care avea deci mai mult suc, ceea ce o făcea mai dulce.

– În Egipt făceai mobile? Întrebă în cele din urmă Mose. Bărbatul dădu din cap.

– Din ce lemn?

– Depinde, în funcţie de mobilă, de folosinţă, de averea celui care mi-o comanda. Pentru paturi, de exemplu, cedrul şi chiparosul sunt cele mai bune. Devin mai rezistente în timp. Pentru cufere, prefer abanosul, sicomorul sau salcâmul. Poţi să faci din ele scânduri mici, mai uşoare. Depinde de banii pe care-i ai.

– Şi ca să faci o ladă acoperită cu aur? Dacă ar trebui s-o facem aici?

– Din salcâm, evident, n-avem abanos. Am văzut salcâmi prin aceste locuri. Şi câţiva cedri, mi s-a părut. Dar să încrustez aur nu mă pricep.

– Ştii pe cineva printre ai noştri care să ştie?

– Sunt câțiva, Iehosafat, de exemplu. A făcut o ladă garnisită cu aur pentru nomarhul din Avaris. Frumoasă lucrare.

Căută o altă smochină şi ridică ochii spre Mose.

– Ce vrei să faci?

– Cea mai frumoasă ladă care s-a văzut vreodată pe pământ.

Urmă un moment de linişte.

– O ladă eternă, reluă Mose.

Bărbatul nu zise nimic; obişnuia să spună dacă poate sau nu să satisfacă dorințele clientului, nu să le comenteze.

– Lada va conține simbolurile legământului nostru cu Domnul.

– Pietrele?

– Pietrele! Deci aşa le numeau?

– Poruncile Domnului.

Bărbatul nu se arătă prea emoționat.

– Ce dimensiuni să aibă?

– Doi coți şi jumătate lungime, un cot şi jumătate lățime şi tot atâta înălțime. Şi să fie portabilă'.

– Portabilă?

– Transportabilă, dacă vrei. N-am ajuns încă în Canaan. Această ladă va călători împreună cu noi. Vor fi fixate câte două inele de fiecare parte, ca să poată fi introduşi drugi. Inele de aur.

– În cât timp?

– Cât timp îți trebuie ca să confecționezi lada?

– Depinde de echipa pe care o voi avea.

– Vei avea echipa de care ai nevoie.

– Vreo cincisprezece zile, atunci. Mose dădu din cap.

– Bine, spuse el. Această ladă va fi aşezată într-un sanctuar care va trebui să fie şi el transportabil. Lungimea lui va fi de treizeci de coți şi lățimea de zece. Nu vor fi decât trei pereți, doi de treizeci de coți şi unul de zece.

Betaleel păru uşor surprins.

– Este destul de mare.

– Sanctuarul va trebui să fie demontabil.

– Când va fi montat, nu va avea stabilitate, pentru că îi va lipsi fundația, dacă înțeleg bine.

– Ai vreo soluție?

– Am putea să îmbinăm scândurile pereților cu ajutorul unor cepuri. Şi apoi, ne-ar trebui nişte bare care să treacă prin iele pentru a consolida totul.

Mose aprobă din nou printr-o mişcare a capului.

– Vreau cepuri din argint. Două pe fiecare scândură. Şi inele din aur, ca şi pentru ladă.

– Asta o s-o stabileşti cu Iehosafat.

– O să văd cu el aşadar. Cât timp o să-ți ia?

– Cel puțin cinci săptămâni.

– Nu poți să ai două echipe, care să lucreze una lada, cealaltă sanctuarul?

– Ba da, ar fi posibil.

– Nimeni nu va fi plătit, Bețaleel. Lucrarea este destinată slăvirii Domnului nostru unic şi prezenței lui eterne printre noi.

Bețaleel îl privi pe Mose gânditor.

– Va fi aşadar o operă pioasă. Mose dădu din cap.

– Este o lucrare mare. Voi avea nevoie de un contramaistru.

– Cunoşti vreunul?

– Aholiab, fiul lui Ahisamac. Noi am lucrat deja împreună.

– Foarte bine. Caută-l, la fel şi pe Iehosafat.

Aholiab era un tânăr foarte robust, cu privire ageră, Iehosafat, un bărbat mai în vârstă, cu fața veselă. Se aşezară în fața lui.

– Unii dintre noi s-au lăsat induşi în eroare de zei străini, de zei falşi, declară Mose. Ei i-au oferit ieri Domnului nostru, cel care ne-a scos din Egipt, spectacolul ticăloşiei lor. Au celebrat prin indecență un zeu străin. Mânia Domnului nostru este mare. De aceea el va fi de acum înainte printre noi, oriunde o să fim, ca să ne apere de înşelătorii.

Ei ascultau în linişte. Poate că unii dintre ei participaseră la sărbătoare. Sau poate cunoşteau oameni care făcuseră asta. Se abțineau să judece.

– El va fi prezent într-un sanctuar unde se va afla chivotul care conține mărturia Legământului pe care l-a făcut cu noi. Voi sunteți însărcinați cu construirea sanctuarului şi a chivotului. Nu va mai fi fost niciodată nimic mai frumos de când lumea a fost creată.

Ii descrise lui Iehosafat cei doi heruvimi ale căror aripi voia să acopere capacul chivotului.

– Asta înseamnă că aripile fiecărui heruvim vor măsura cel puțin un cot şi un sfert lungime, observă acesta. Cam mult aur.

– Avem mult aur, replică Mose. În orice caz, heruvimii nu vor fi din aur masiv.

– Dar tu vei cere aurul, spuse Iehosafat. Eu nu am autoritatea necesară.

– O s-o fac. De cât timp ai nevoie ca să termini?

– Trei săptămâni, fără sabaturi, din momentul în care am aurul.

– Poți să pui un artizan să încrusteze aurul pe lemnul chivotului.

– Trebuie început prin a bate aurul.

– Începe prin a bate aurul pentru ca foile să fie gata în momentul în care chivotul va fi terminat. N-ai nevoie să mai aştepți ca să fie gata chivotul pentru a începe să sculptezi heruvimii. Esențialul este să fie sudați cu aurul capacului.

Iehosafat asculta gânditor.

– Vreau, în acelaşi timp, să confecționezi accesoriile şi vesela de aur destinată Domnului. Vreau un sfeşnic mare din aur masiv, cu brațe şi potiraşe. Potiraşele vor avea forma unor flori de migdal şi vor susține şapte candele din aur masiv, întregul sfeşnic va fi făcut dintr-un talant de aur pur.

– Voi începe în momentul în care îmi vei da aurul, spuse Iehosafat ridicându-se.

– Voi, ceilalți, continuă Mose adresându-se lui Bețaleel şi Aholiab, puteți să începeți imediat. Când o să terminați, o să am o altă sarcină pentru voi. Vreau să faceți un altar. Va fi din lemn de salcâm, pătrat, lung şi lat de un cot şi de doi coți înălțime, cu

coarne sculptate din aceeaşi bucată cu el. Iehosafat, asta te interesează şi pe tine. Acest altar va fi în întregime poleit cu aur. El va avea coroană de aur de jur împrejur şi va fi înzestrat cu patru verigi prin care să se introducă drugii care vor sluji la ducerea lui. Drugii vor fi şi ei poleiți cu aur.

Ei dădură din cap şi plecară. Mose îl convocă pe trezorierul general, Elțafan, fratele lui Mişael. Îi spuse despre proiectul său şi îi porunci să adune aurul şi argintul necesare în cel mai scurt timp posibil pentru a le preda în prezența sa lui Iehosafat.

– O să fac asta. Dar de ce atâta grabă? Întrebă Elțafan.

– Sunt nerăbdător ca Domnul să fie prezent în sânul nostru şi să nu mai putem pleca sau veni fără să fim conştienți de prezența Lui. Pun deci să se construiască un chivot, un altar şi un sanctuar. Chivotul va conține tablele pe care sunt gravate poruncile Domnului şi el se va afla în interiorul sanctuarului. Altarul va fi aşezat în fața chivotului. Cele două vor fi în întregime poleite cu aur; Sanctuarul va fi bogat ornat cu aur, aşa cum se cuvine. În plus, va fi confecționată veselă din aur curat pentru slujirea Domnului Dumnezeului nostru unic şi atotputernic. Această lucrare necesită aşadar o mare cantitate de aur. Este aurul cu ajutorul căruia speram să ne cucerim libertatea şi mi se pare drept să fie consacrat celui care ne-a eliberat. Memoria oamenilor este ca nisipul. Se îmbibă cu solicitudinea divină şi apoi se usucă şi uită. Vreau ca spiritele acestui popor să păstreze în permanență conştiința protecției divine grație prezenței Casei Domnului.

După cum prevăzuse Elțafan, unii şefi de clan s-au lăsat rugați să doneze aurul.

– Cum, nici nu ne-am instalat pe Pământul Făgăduit şi ne şi ia acest aur care mâine ar putea să ne fie atât de folositor! protestară ei.

– Îl cunoaşteți pe Mose, zise Elțafan. Dacă află că refuzați să contribuiți, reacția lui va fi înspăimântătoare.

– La ce va servi acest aur? Întrebă un alt şef. Dacă înțelegem bine, la construirea unui mobilier şi a unor ustensile demne de un faraon. Şi cine se va folosi de el? Partizanii lui Mose.

– Acest mobilier şi aceste ustensile vor fi instalate în centrul taberei noastre, pentru că ele vor materializa prezența Domnului printre noi. Ustensilele vor fi în exclusivitate consacrate serviciului Domnului, observă Elțafan pe un ton reprobator.

– Dar de ce crede Mose că Domnul n-ar fi prezent printre noi? țipă un alt şef.

– Dansul în jurul statuii lui Apis i-a dat motive să se gândească la asta, i-o întoarse Elțafan.

– Era statuia madianiților! Aceia dintre noi care au mers să danseze erau nişte ignoranți! Şi au fost biciuiți destul!

– Sunt totuşi mulți printre voi care consimt bucuroşi să-şi doneze aurul...

– E treaba lor. Fiecare este stăpânul aurului său. Elțafan se îngrijoră. Dacă îi explica acest lucru lui Mose, ar fi declanşat o nouă criză. Iar dacă nu-i dădea lui Iehosafat aurul pe care-l ceruse, criza va izbucni la fel de bine. Aşa că se retrase pentru a se gândi ce să facă.

Noaptea îi fu de ajutor, dar nu aşa cum îşi imaginase. O aversă violentă se dezlănțui în timp ce toată lumea dormea, înmuind pământul, ea dezagregă pietrele care mențineau unul dintre țăruşii unui cort. Acesta flutură precum o aripă şi vântul şi ploaia năvăliră puternic înăuntru. Proprietarul cortului se sculă ca să remedieze stricăciunea, dar nevăzând nimic, îşi prinse piciorul în coardă şi căzu. Cum cortul se găsea la marginea taberei, foarte aproape de zidul incintei, bărbatul se lovi cu capul de zid. Copiii lui îl găsiră dimineață în noroi, inconştient, şi la puțin timp după, îşi dădu sufletul. Or, acest bărbat era unul din şefii grupării care se opunea donării aurului.

Efectul accidentului a fost radical: a doua zi, către amiază, toți cei care aveau cele mai bune motive din lume de a păstra aurul, au găsit altele la fel de bune pentru a-l dona. Bijutierii primiră astfel douăzeci şi nouă de talanți şapte sute treizeci

shekeli de aur şi o sută de talanți o mie şapte sute şaptezeci şi cinci shekeli de argint.

Mose îşi făcuse de la început planuri mai ample. Îşi imaginase sanctuarul acoperit de vaste draperii violete, purpurii şi stacojii. Dar când îi convocă pe țesători, aceştia îi răspunseră că nu luaseră cu ei războaiele de țesut. Şi unde vor găsi fire? Şi culori?

Dădu din cap cu ciudă. Lucrarea asta avea să fie amânată pe mai târziu.

11
Conversația cu Miriam

Vom mai rămâne aici mult timp? Mose aştepta întrebarea lui Josua de mai multe zile. Aşezat pe o piatră pe care o cărase în fața cortului şi care-i servea de scaun, el mai lăsă să treacă câteva momente, privi cerul şi răspunse:

– Aştept să fie terminate Chivotul şi Sanctuarul. De asemenea, când vor fi instalate, vreau ca ele să fie vizibile din locul unde Domnul a apărut în fața tuturor.

– Vine vara, apa se împuținează, păstorii încep deja să se bată pe ea. Şi apoi, zise Josua rezemându-se de zid, vor ajunge să nu mai creadă în Canaan.

Examina fața lui Mose. Chiar dacă n-avea încă patruzeci de ani, fața îi era brăzdată de riduri şi îmbătrânită de arsurile care îl desfiguraseră acolo sus, pe munte. Pielea începea să se jupoaie. Laba gâştei. Părul şi barba grizonate. Ultimele amintiri ale tinereții - şuvițele de păr rebele, gura care din când în când devenea lacomă şi aproape că râdea. Ar fi fost de preferat ca Mose să nu fie prea bătrân când vor ajunge în sfârşit pe Pământul Făgăduit... dacă aveau să ajungă acolo vreodată.

– Conştientizarea existenței lui Dumnezeu este mai importantă decât Pământul Făgăduit, spuse Mose.

Apoi ridică spre Josua o privire aproape zeflemitoare:

– Vrei să te baţi, nu-i aşa? Ai să te baţi, stai liniştit. Şase săptămâni mai târziu, Chivotul şi elementele Sanctuarului fură terminate aproape în acelaşi timp. Mose îi convocă, deoparte, în câmpie, pe toţi bărbaţii în putere ai tribului lui Levi.

– Sanctuarul va fi instalat în centrul taberei noastre, anunţă el. O să vă ridicaţi corturile în jurul lui. Voi veţi fi gardienii lui. Acesta va fi cel mai sfânt loc al nostru.

– Sunt două tabere, observă unul dintre ei.

– În ochii Domnului, e una singură. Voi veţi monta Sanctuarul şi veţi aşeza în el Chivotul şi tot voi o să-l demontaţi când va trebui să ridicăm tabăra şi o să-i cărați părţile componente. Voi veţi transporta şi Chivotul. În paza voastră vor fi încredinţate accesoriile cultului şi întreaga veselă de aur.

– De ce noi? Întrebară ei.

– Pentru că mi s-a spus că sunteţi singurii care nu v-aţi dus să dansaţi la acea sărbătoare mârşavă.

– Vom avea şi un şef, dacă nu vei fi tu?

– Da. O să aveţi cinci. Aaron şi fiii lui, Nadab, Abihu, Eleazar şi Itamar.

– Aaron n-a fost la acea sărbătoare? Întrebă unul din leviţi pe un ton aspru.

– Dacă a fost, a făcut-o pentru a încerca să prevină desfrâul.

Rămaseră toţi tăcuţi şi îl priviră pe Mose o clipă. Acesta era impasibil. Se lăsase păcălit? Sau îşi iertase fratele?

– Sunteţi împotriva lui Aaron? se nelinişti el.

Şi cum pe feţele lor nu se vedea, într-adevăr, nici un entuziasm, continuă:

– Nu este el cel care, la porunca Domnului, v-a făcut să plecaţi din Egipt?

Evident, nu-şi dădeau seama că Mose încerca să vadă ce efect ar avea asupra lor numirea lui Aaron ca şef al clerului, principalul interesat nefiind confirmat încă.

Mose făcu o pauză, apoi continuă:

– Chivotul Legământului nostru cu Domnul va fi plasat în fundul Sanctuarului. Altarul va fi aşezat în faţă, dar separat

printr-o perdea, de îndată ce va fi posibilă țeserea ei. Sanctuarul va fi pus în centrul unei curți de o sută de coți lungime şi cincizeci de coți lățime. Când vom avea războaie de țesut, Sanctuarul va fi îmbrăcat în pânze violete, roşii şi stacojii iar stâlpii care vor marca limitele Sanctuarului vor fi şi ei legați unul de altul cu pânze asemănătoare, toate brodate cu heruvimi.

Ei se înclinară şi se întoarseră în tabără. Mose îi urmă şi se duse la Aaron pentru a-i anunța numirea.

– Zi binecuvântată! strigă Aaron, izbucnind în lacrimi. Alergă să-i anunțe şi pe fiii lui, care erau în apropiere, şi toți patru îi acoperiră mâinile lui Mose cu sărutări.

– Zi binecuvântată! strigă Elişeba din spatele cortului. Strigătele lor alertară vecinii. Chiar şi Miriam veni. Ea se dăduse jos din pat pentru a vorbi cu Mose. Era bolnavă şi Mose descoperea pe fața ei semnele şi culoarea apropiatei morți. Ea nu mai avea forță să strige.

Se uitară unul la altul pentru un timp.

– Căile Domnului sunt de nepătruns, spuse ea în cele din urmă, ca şi când tocmai descoperise acest lucru. Tu, fiul unei egiptene! Tu eşti acum stăpânul nostru şi cu tine vorbeşte Dumnezeul lui Avraam!

El o privi fără nici un cuvânt, respectând-o mai mult ca pe o muribundă, decât ca pe o soră. N-o iubise niciodată pe Miriam. Nu fusese sora consolatoare pe care şi-o dorise. Nu apreciase la el decât importanța pe care o avea pentru apiri. Şi în definitiv, gândi el amuzat şi melancolic, ea îi semăna. Căci şi el îi preferase fără să stea pe gânduri pe slujitorii proiectului celest, aşa cum era Josua. Chiar şi Sefira îi apărea ca o slujitoare a acestui proiect, pentru că ea era tovarăşa perfectă.

– Nu duceam lipsă de oameni viteji, dar ție ți-a revenit onoarea de a ne conduce!

– Descopăr în vocea ta şi resentiment, şi uimire, zise el.

– Nu ştiai limba noastră şi totuşi ție ți-a dictat Domnul poruncile! Vezi, tu, Mose, uimirea mea este reală. Mă minunez, într-adevăr, de inteligența Domnului! Căci cu adevărat tu erai

omul care ne trebuia, tu ne-ai scos din Egipt şi iată-ne acum liberi, cu o armată şi cu turme! N-aş fi crezut asta când am venit să te anunț, în curtea palatului, la Memfis, că tatăl tău murise şi când tu ai plecat călare fără să-i spui un singur cuvânt măcar soioasei care eram pe atunci. Nu, n-aş fi crezut asta pe vremea când tu erai prinț în Avaris şi când ai binevoit să mă vizitezi ca să-mi faci cadou un pisoi şi o gâscă. Nu, într-adevăr, n-aş fi crezut niciodată că vei ajunge şeful nostru!

– Şi resentimentul?

– Nu mai am timp pentru resentiment. Era un răspuns dictat de orgoliu.

– Eram proastă pe atunci. Nu înțelegeam că sângele apă nu se face.

– Ce vrei să spui?

– Ea pufni într-un râs scurt, sarcastic, un capriciu caustic.

– Tu întrebi, Mose? Tu ai puterea în sânge! Eşti ca toți ceilalți din familia lui Seti şi ai lui Ramses: sunteți născuți pentru putere. E singura voastră hrană. Am observat cum, după ce am plecat din Egipt, te mulțumeai cu mai nimic, câteva fructe uscate, o bucată de pâine, o jumătate de ploscă de apă sălcie...

– Am părăsit Egiptul şi familia regală cu mult timp în urmă. Am îmbrățişat cauza voastră.

– Nu-ți ajungea să fii prințul în fapt al Egiptului de Jos. Erai înhămat la jugul unchiului tău, Ramses. Aspirai, în orgoliul tău, să nu mai răspunzi în fața nimănui, în afară de Domnul.

– Mereu aceleaşi insolențe, Miriam. Dar tu eşti prea bolnavă, ca să mă înfurii.

Stăteau acolo, amândoi, în acel peisaj paşnic, ca nişte stane de piatră, el ferm, ea tremurând în primele adieri ale morții. El se impacientă.

– N-ai înțeles nimic, Miriam. Nimic. Vei ajunge în Şeol* cocoşată sub povara sacului de idei false şi de resentimente derizorii.

– Ce n-am înțeles? Întrebă ea cu dispreț.

– Puritatea. Puritatea! Egiptul, Seti, Ramses, toate astea, ştii ce însemnau pentru un copil? Compromisurile, combinațiile, lupta pentru profit şi putere, bineînțeles! Puterea pentru putere! Toți aceşti oameni care complotau şi păcătuiau, cu gura plină de gâştele care vă lipseau atât de mult! Cu răsuflarea încărcată de mirosul de usturoi şi ceapă care vă bântuie amintirile! Sexul şi banii şi minciuna şi puterea m-au făcut să plec din Egipt. Ai uitat sensul purității şi al justiției care sunt într-un copil? Crezi tu într-adevăr că mi-e sete de putere? M-am înconjurat de semne ale puterii? Port aceeaşi robă, aceeaşi manta, aceleaşi sandale ca atunci când m-am dus să vă întâmpin la ieşirea din Egipt. Mănânc puțin şi mai puțin bine decât majoritatea dintre voi. Nu, Miriam, nu gustul puterii mă animă, ci puritatea Domnului, justiția şi splendoarea Domnului!

Ea păru tulburată şi cu sprâncenele încruntate, cu o figură supărată, dintr-o dată perplexă, ridică din umeri.

– Şi unde l-ai descoperit pe Dumnezeu dacă nu la noi?

– Nu ştii nimic. Dumnezeu este în fiecare dintre noi. El este chiar în inima unor egipteni, cei care nu se lasă orbiți de zeii care latră sau grohăie. Domnul înalt şi pur...

Îşi aminti de Nesaton, de şedințele de meditație de pe malul mării. Miriam îi întrerupse gândurile.

– De ce l-ai numit pe Aaron şeful clerului? reluă ea. Nu-l iubeşti. Nu l-ai iubit niciodată pe Aaron, pentru că este un om slab şi plin de compasiune, tu nu iubeşti decât oamenii tineri şi puternici. Tu îl iubeşti pe Josua, care este o brută. Aproape că ai făcut din el fiul tău, moştenitorul tău.

– Domnul, de care te minunezi atât, Miriam, nu suportă oamenii slabi. Din slăbiciune a mers Aaron să danseze în fața Vițelului de aur, nu din perversitate.

– Atunci de ce l-ai ales?

– Pentru că e nevoie de o continuitate. El v-a reunit în Egipt.

– Şi poate şi pentru că tu nu vrei să fii şeful clerului. Tu eşti şef de război, nu-i aşa, Mose?

El dădu din cap vrând parcă să spună că aborda subiecte la care nu se pricepea.

– Războaiele nu s-au terminat, Miriam. A fi în slujba Domnului este, într-adevăr, o muncă foarte solicitantă.

– Sunt aproape fericită că o să mor în curând. Căci voi muri în curând, o ştii deja. M-am săturat de războaie. M-am săturat de violență. Eu sunt ca toate femeile lui Israel. Aş vrea să văd Pământul Făgăduit, unde castanii înfloresc fără să simtă niciodată răsuflarea războinicilor beți, unde pântecul femeilor se rotunjeşte fără să se teamă de spade şi unde oboseala bărbaților nu este niciodată decât o zi de muncă plină. Nu ştiam ce înseamnă promisiunea Canaanului. Urăsc mirosul de sânge.

El dădu din cap.

– Nu eu vreau sânge. Sunt scopurile Domnului.

– Sunt crude.

– Nu huli!

– Sunt crude! strigă ea. Şi tu eşti imaginea lor!

O privi îndelung. Ştia că n-o să-şi mai vorbească niciodată. Ea se întoarse la cortul ei. Şi el se întrista.

Vestea terminării Chivotului şi a Sanctuarului provocase o adevărată emoție, iar aceasta se transformă în efervescență când Mose ceru să se elibereze centrul taberei şi când leviții se instalară aici iar perimetrul destinat Sanctuarului fu interzis tuturor şi plasat sub garda soldaților. Leviții transportară atunci planşele şi barele şi montară edificiul după instrucțiunile lui Mose şi ale artizanilor, cu fața spre sud. Bătrâni şi tineri veniră să vadă, dar de la distanță, cum se ridicau planşele, cum erau fixate împreună şi după ce un perete a fost asamblat, cum se introduceau pe lângă el drugi de salcâm ca să-l consolideze. Apoi leviții transportară Chivotul în fundul sanctuarului şi, la sfârşit, aşezară altarul înaintea lui.

Apirii văzură Chivotul doar în trecere, în timp ce îl transportau. O magnifică ladă poleită cu aur, strălucind, o adevărată bucată ruptă din soare. Capacul, acoperit de aripile heruvimilor, suscită comentarii pline de încântare. Inelele prin

care treceau drugii care serveau la ducerea ei erau din aur! Picioarele erau garnisite cu inele de aur! Erau încântați de atâta splendoare şi se plânseră că nu puteau să-l privească mai mult. Se apucară să examineze Sanctuarul. Şi când acesta fu în cele din urmă ridicat, asistară plini de uimire la transportarea altarului, şi el poleit în întregime cu aur. Ca şi drugii altarului! Poleiți şi ei în întregime cu aur! Se bătură pe locul de unde puteau vedea plantarea pilonilor care marcau perimetrul curții. Erau mai ales conştienți de faptul că avea loc un eveniment, că istoria lor mergea înainte, că Domnul nu-i uitase.

Chiar şi madianiții veniră să vadă şi ei ce puteau, atât de mare era gloata. Se cățărară în copaci pentru a vedea pereții Sanctuarului. Taberele lor erau în fierbere. Apirii construiseră pentru zeul lor o casă folosind până şi cuie din aur!

Tinerii şi copiii fură cei mai impresionați. Spectacolul bărbaților care transportau cu gravitate planşele poleite cu aur, garnisite cu aur, bătute în cuie de aur...

– Cine este Domnul? Întrebară ei seara, înainte de culcare.

– Regele nostru nemuritor, care veghează asupra noastră.

– Unde stă?

– În cer.

– El este regele tuturor oamenilor?

– Este regele nostru.

– Este mai mare ca Mose?

– El nu va muri niciodată.

– De ce atâta aur? Întrebă Gherşon, fiul lui Mose, care se întorcea de la lecția de caligrafie pe care o făcea cu un bătrân.

Sefira întoarse capul, surprinsă de întrebare.

– Pentru că aurul nu se înnegreşte niciodată când este pur. Domnul este pur, Gherşon. Este puritatea însăşi. Să nu uiți niciodată. Puritatea.

12
Răzvrătiri

Dar Josua avea dreptate. Certurile pentru apă dintre păstori amenințau să ducă, mai devreme sau mai târziu la înfruntare.

– Este mai greu să te lupți împotriva oamenilor cu care te-ai înțeles bine, zise Josua.

– Să plecăm atunci, conveni Mose.

Opt zile întregi, nouă punând la socoteală şi sabatul, au fost necesare pentru a ridica tabăra. În timpul acestei lungi opriri, mulți cedaseră nebuniei de a planta: ceapă, lăptuci, cicoare, castraveți...

Cu inima sfărâmată, ei smulseră ceapa abia formată, lăptucile de un verde crud, cicoarea care abia răsărise şi castraveții încă verzi.

– O să aveți mai mult noroc în Canaan, le spuneau bătrânii drept consolare.

Dar instinctul de a cultiva nu cedează decât aceluia de a se perpetua. Unii se ataşaseră de câte un smochin, alții de o brazdă de coriandru sau de usturoi sălbatic.

– Slavă Domnului că nu ați plantat grâu, c-am fi rămas aici pentru totdeauna!

Leviții dădură dovadă de o abilitate uimitoare; în trei zile, demontaseră totul, stâlpii incintei şi pereții Sanctuarului, totul ambalat în rogojini şi cuverturi, şi nu aşteptau decât semnalul de plecare.

Josua străbătu taberele cu oamenii lui pentru a se asigura că toată lumea era gata, după care sunetele trompetelor răsunară în vale. Madianiții, surprinşi, îşi întrerupseră activitățile. Apirii plecau. Se vărsară lacrimi pe ascuns, amanți despărțiți, prietenii întrerupte din cauza plecării, neînțelegeri preschimbate în regrete. La urma urmei, aceşti apiri nu fuseseră tipi răi. Ştiau să se distreze, fiicele lor erau fierbinți şi băieții veseli.

Chiar şi Evi, care nu mai fusese văzut de la episodul cu Vițelul de aur care îl ofensase peste măsură, veni să-l salute pe Mose, urmat de un servitor care ducea un sac de mirodenii şi un burduf cu vin.

– Aşadar plecați?

– Era hotărât.

– Unde mergeți?

– Spre Canaan, după cum ți-am spus.

– Vă urez prosperitate.

– Pacea Domnului fie cu voi.

Desigur, mulți oameni muriseră în timpul şederii la madianiți, dar se născuseră şi mai mulți.

Cât priveşte animalele, măgărițele concepuseră măgăruşi iar cămilele, cămiluțe. Fără a mai vorbi despre turme, care numărau mai mulți miei şi iezi ca la venire. Şi apoi, apirii adunaseră bunuri, haine, provizii, lemn şi se obişnuiseră totodată cu tot felul de tabieturi. În loc să se grăbească, ca altă dată, jigăriți, în rânduri compacte, cu boccelele pe spate, lăsaseră o anumită distanță între un grup şi altul. La fel, între momentul când se vedeau trecând cei din fruntea convoiului şi cel în care se vedeau cei din coada convoiului, se scurgea o zi întreagă. În frunte erau Mose şi Aaron călare, apoi ai lor, formând un mic grup care urmau îndeaproape leviții, cu Chivotul şi Sanctuarul demontat, păziți de jumătate din trupele lui Josua, să fi fost două mii cinci sute de oameni. Cealaltă jumătate a soldaților încheiau convoiul.

Şi toată această lume trebuia să bea apă, bineînțeles.

După unsprezece zile de mers, ajungând într-o vale mult mai înverzită decât cea pe care o părăsiseră, ei se grăbiră să adape turmele şi celelalte animale, să umple ulcioarele şi ploştile la numeroasele râuşoare care şerpuiau printre coline. Un sat se profila în depărtare într-o vale şi un păstor, mai întâi îngrozit de masa de oameni şi de animale pe care o vedea dintr-o dată revărsându-se, îngăimă că era Kadesh, sediul regelui madianit Reba. Apoi se grăbi să o şteargă mânând în fața lui cele doisprezece oi. Două puțuri se găseau la mică distanță, dar femeile apiru care credeau că se pot aproviziona de acolo se întâlniră cu femeile madianite care îşi umpleau şi ele ulcioarele.

– De ce ați venit aici? le întrebară femeile madianite pe cele apiru după ce au aruncat priviri îngrijorate către formidabilul fluviu format din oameni şi animale care se profila în vale.

– Să ne umplem ulcioarele.

– Nu sunt puțurile voastre.

– Oamenii lui Evi erau mai primitori decât voi.

– Noi nu suntem din tribul lui Evi, ci din cel al lui Reba. Plecați de aici.

Femeile apiru făcură aşadar cale-ntoarsă, promițându-şi să revină în cursul nopții pentru a-şi umple ulcioarele. În timp ce apirii îşi instalau corturile, apăru un grup de cincizeci de oameni, vrând să afle cine era şeful lor. În fața lui Mose, cel care îi conducea spuse:

– Noi suntem fiii şi şefii clanurilor regelui Reba. Cu ce drept vă instalați aici? Sunteți pe pământurile acestui rege.

– Nu facem decât o haltă. Regele Evi ne-a acordat ospitalitate şi credem că şi regele vostru poate face acelaşi lucru.

– Nu asta e intenția lui. O să ne devastați păşunile şi o să ne epuizați rezervele de apă.

Josua, care văzu delegația venind, se grăbi să ajungă cu cinci sute de oameni şi să se posteze la vederea madianiților, la câțiva zeci de paşi de Mose. El şi doi dintre locotenenții lui erau călări, cu spadele la centură.

– Suntem aici, nu putem să ne volatilizăm fiindcă aşa, vreți voi, răspunse Mose. V-am spus că nu facem decât o haltă. Aş vrea ca ea să fie pacifistă.

Madianiții îi aruncară o privire furioasă şi după ce-i măsurară pe soldații care îl înconjurau, făcură stânga-mprejur fără nici un cuvânt, pentru a-i raporta regelui. Aceşti madianiți păreau mai prosperi decât ceilalți, aveau fără îndoială arme şi puteai sa crezi ca nu le tineau degeaba.

Leviții veniră să-i întrebe pe Mose dacă trebuia să instaleze Sanctuarul şi Chivotul.

– Nu încă, spuse Mose. Nu vreau să se afle în centrul unei bătălii. Să vedem întâi care sunt intențiile acestor madianiți. În orice caz, vreau ca Sanctuarul să fie construit în prima zi din lună şi Elul* se termină. Mai sunt opt zile până la prima zi din Tişri, ziua destinată instalării Casei Domnului.

O dată această zi venită, se instaurase deja un status quo, ca şi în cazul oamenilor lui Evi, cu diferența că, de data asta, apirii şi madianiții nu legară deloc relații de prietenie. Dimpotrivă: Încăierările între păstori şi păruielile la puțuri erau frecvente. Dar, în sfârşit, puteai să-ți imaginezi o şedere mai îndelungată împreună. Mose îi convocă pe leviți.

– Instalați Sanctuarul şi Chivotul. Vreau ca toți cei dintre voi care au împlinit douăzeci şi cinci de ani şi care sunt sănătoşi să participe la paza Sanctuarului.

Apoi îl chemă pe Mişael.

– Cere-i lui Josua o escortă de douăzeci de oameni, ia de la trezorier argint şi cupru şi mergi la Kadesh să cumperi un război de țesut. Dacă au două, cumpără-le pe amândouă.

– Cum ne vor primi?

– Perspectiva unui câştig trece înaintea sentimentelor. Mişael începu să râdă iar Mose surâse.

– Nu şi în cazul meu, stăpâne.

– De-aia tu te numeri printre fiii mei. Dacă au fire de in nețesute, cumpără şi din astea. Inul cel mai fin. Cumpără de asemenea vopsea, violet, roşu şi stacojiu. Şi mai cumpără şi toată tămâia pe care vor accepta să ți-o vândă. Du-te.

Mişael se întoarse seara cu un singur război de țesut. Folosit, dar în stare bună. Plus firele de in şi culorile. Şi un sac mare cu tămâie.

– A fost aşa cum ai prevăzut. La început s-au arătat arțăgoşi, dar când le-am spus de ce am venit, s-au îndulcit.

– Foarte bine, zise Mose. Şi îl convocă pe Bezalel.

– Uită-te cu atenție.

– Un război de țesut! făcu Bezalel surprins.

– Vreau să-mi mai faci alte două exemplare. Cât îți ia?

– O săptămână. Fără să punem la socoteală sabatul. Apoi fu rândul cioplitorului în piatră.

– Vreau să-mi faci o cuvă perfect etanşă de trei coți lărgime şi cinci lungime. Va fi destinată vopsitului pânzelor care vor acoperi Sanctuarul şi care vor atârna pe stâlpii curții.

În timpul acestor pregătiri, muri Miriam. Mulțimea se adunase în fața corturilor lui Mose şi Aaron. Lacrimile scăldau fața lui Aaron în timp ce Mose privea cu ochi uscați.

-Aşadar n-o plângi? Îl întrebă Elişeba.

– Să mă prefac că am crezut-o nemuritoare?

– E sora ta...

– În realitate, Elişeba, am frați pe care nu i-a zămislit mama mea. Îți alegi părinții.

Dar însoți totuşi micul cortegiu funebru care ducea rămăşițele pământeşti ale surorii lui vitrege în munți. Toți aşteptau ca el să rostească o oraţie. Fu scurt.

– Domnul, eliberatorul nostru, este imens. Ființa umană este muritoare şi nu poți să cunoşti decât o parte infimă din ea, şi asta atunci când ai binecuvântarea ei. Ceea ce înseamnă că adesea ne bucurăm sau ne mâhnim de ceea ce nu cunoaştem. Numai Cel Drept, conştient de limitele privirii sale, îşi păstrează sufletul egal în orice împrejurare ştiind că Domnul hotărăşte pentru el după voința Lui de nepătruns. Vreau să sper că sufletul lui Miriam este capabil de acum înainte să judece micimea vieții ei pământeşti.

Abia întorşi în tabără, îi spuse lui Aaron:

– Începând de mâine, vei arde tămâie în fiecare dimineață pe altarul de aur al Domnului. Seara, te vei duce să aprinzi sfeşnicele şi vei arde iarăşi tămâie. În primele ore ale dimineții şi ale nopții trebuie ca tămâia să ardă pe altarul Domnului.

Aaron ridică spre el ochii înroşiți de lacrimi. Mose rămânea impasibil.

– Nu mi-ai spus nici măcar o singură vorbă de consolare. Nici copiilor lui Miriam nu le-ai spus. Chiar şi ofițerii egipteni aveau astfel de cuvinte pentru soldații ai căror frați mureau în luptă.

– Nu trebuie să aşteptăm consolare decât de la Domnul, Aaron.

– Deci trebuie ca inima ta să fie uscată! strigă Aaron şi se îndepărtă brusc.

Luna plină părea să agite spiritele, căci după puțin timp, Mişael şi Hur veniră să-l vadă pe Mose în timp ce dădea pe gât un bol de supă şi o bucată de pâine cu brânză de oaie. Nu spuseră nimic, dar figurile lor necăjite vorbeau în locul lor. Mose îi invită să se aşeze şi le oferi din tainul lui. Luară din curtoazie unul o smochină uscată, altul o prăjiturică cu miere, în loc de băutură, apă.

– Bine, zise el. Ce s-a întâmplat?

Regula care interzicea să aduci veşti proaste îi punea în încurcătură, dar loialitatea îi făcea să nu țină aceste veşti secrete. Cei doi bărbați începură să se bâlbâie.

– Nu înțeleg nimic, spuse Mose agasat. Spuneți ce aveți de spus.

– O răzvrătire, spuse în sfârşit Mişael. -Da?

– Corah, Datan, Abiram, On... Şi alții.

– Iarăşi?

Mose îşi trecu mâinile peste față. Corah, fiul lui Cohat, era vărul lui, un levit care-şi manifestase deja nemulțumirea la puțin timp după ieşirea din Egipt, apropo de apă şi de alimente. Datan, Abiram şi On era rubeniți care nu acceptaseră niciodată, nici ei, fără a se împotrivi, autoritatea lui Mose. Făceau parte dintr-un nucleu contestatar care găseau întruna o sută de motive ca să discute deciziile lui Mose.

– Şi ceilalți cine sunt? Întrebă Mose.

– Leviți. Chiar în acest moment țin o reuniune.

– Ce spun?

– Că nu există nici o rațiune în a se supune autorității tale şi nici în a accepta ca Aaron şi fiii lui să fie şefii clerului.

– Mă duc să-i văd. Tu du-te să-l previi pe Josua.

Mose trimise după Aaron şi împreună merseră la locul reuniunii. Toți se întrerupseră când îi văzuseră venind pe cei doi. Erau mai bine de trei sute, formând un cerc în exteriorul căruia se aflau câteva femei.

– În loc să discutați între voi, mai bine veniți să-mi prezentați plângerile voastre, spuse Mose măsurându-i din priviri.

– Nu se poate discuta cu tine, i-o întoarse Corah. Nu putem decât să ascultăm ordinele tale şi să le executăm. Tu domneşti peste noi ca un faraon.

Mose ridică din umeri. Era o obsesie!

– Dac-aş fi un faraon, Corah, şi tu ai fi la fel, fiindcă eşti vărul meu. Ce vreți?

– Ce vrem? strigă On, înaintând spre Mose şi dând din mână. Numai tu decizi pentru tot! Nimeni n-are dreptul să ridice o obiecție! Nu mai există şef de trib, şef de clan, autoritatea ta îi sufocă pe toți ceilalți! Vorbeşti fără încetare despre Domnul, dar Domnul este cu noi toți şi în fiecare dintre noi. Tu nu eşti mai bun ca noi!

– N-am spus niciodată că sunt mai bun ca voi. Când vom ajunge în Canaan, veți putea face ce-o să credeți că-i bine. Deocamdată, eu sunt cel care am hotărât să vă conduc în afara Egiptului. Ați fost cu toții de acord. Pentru asta vă trebuie un şef şi se întâmplă ca eu să fiu acela. Acum, care este motivul concret al acestei reuniuni?

– De ce l-ai numit pe Aaron în fruntea noastră? Nu sunt aşadar decât executanți printre noi? Nu cumva principala lui calitate este aceea că ți-e frate? Întrebă un levit.

Aaron păli. Or să vorbească iarăşi de povestea aia cu Vițelul de aur? În acel moment, sosi Josua urmat de trei sute de soldați.

– Dintre toți, v-am ales pe voi ca să oficiați serviciile pentru Domnul, strigă Mose, şi mi se pare just ca şeful vostru să fie cel care v-a adunat în Egipt, după voința Domnului, şi care apoi v-a scos împreună cu mine, tot sub protecția Domnului. Nimic n-o să vă împiedice mai târziu, când Aaron va îmbătrâni, să faceți dovada înțelepciunii voastre.

– I-ai numit şi pe fiii lui!

– Fiii mei sunt leviți ca şi voi! spuse Aaron.

– Asta vă exclude din rândul leviților sau din serviciul Domnului? reluă Mose. Credeți deci că Eleazar şi frații lui ar putea să facă totul?

Păreau să se fi calmat şi unul dintre ei chiar ridică vocea să spună că numirea lui Aaron era legitimă, pentru că Domnul însuşi îl desemnase în egală măsură.

– Acum, întrebă Mose, de ce rubeniții au cauză comună cu leviții? Ar vrea să intre în serviciul Sanctuarului?

– N-am spus asta, răspunse Datan. Noi am vrea să ştim din ce motiv deții tu autoritatea supremă şi ai mereu ultimul cuvânt în orice. Noi nu suntem mai puțin respectabili decât tine. Cerem să fim consultați.

Fața lui Mose se congestiona. El respiră adânc pentru a se calma.

– Ştim cu toții ce se întâmplă cu acele grupuri în care toată lumea vrea să fie şef. Voi nu sunteți şefi de trib şi nici nu vreți să vedeți că avem aşa ceva. Nu sunteți judecători şi nici nu vreți să vedeți că avem judecători. Căci tu, Datan, şi tu, Abiram, şi tu, On, şi voi toți, spuse el arătând cu degetul spre cei care se grupaseră în spatele lor, voi spuneți că sunteți pătrunşi de spiritul Domnului, dar nu acest spirit vă îndeamnă la răzvrătire, ci vanitatea voastră. Voi vreți să străluciți în ochii alor voştri, nu-i aşa? Şi vă spuneți: "De ce ne comandă Mose?" Dar, pentru că aveți ochii acoperiți cu puroi, voi n-ați văzut că Domnul s-a manifestat public. Voi n-ați văzut Tablele Legii. Voi n-ați văzut că eu nu sunt decât instrumentul Domnului şi că acest instrument vă este în întregime devotat. În realitate, nu este pentru prima dată când sunteți împotriva mea sau cel puțin credeți că sunteți împotriva mea. Sunteți împotriva instrumentului Domnului. Ceea ce înseamnă că locul vostru nu este printre noi.

El arătă cu degetul spre ei.

– Vă exilez, tună el. Vă las în viață şi vă abandonez justiției Domnului. Strângeți-vă corturile şi părăsiți poporul nostru, voi, familiile voastre şi servitorii. Soldații vă vor conduce la o zi de mers de aici.

Un strigăt de furie țâşni din gura lui Abiram. Dar deja leviții săriră să-l potolească în timp ce soldații înaintau. Mose şi Aaron se întoarseră cu spatele şi plecară. Rebeliunea fusese înăbuşită.

13
Legile

O sută de soldați îi înconjuraseră a doua zi dimineață pe cei aproape cincizeci de bărbați cu figuri înverşunate, femei plângând, copii ruşinați, toți încărcați cu baloturi, şi îi escortau în afara văii. Erau rebelii şi familiile lor.

Apirii îi priveau posomorâți. Unii propuseră să li se dea hrană pentru drum, alții protestară.

– Ce se va întâmpla cu ei?

– Ar trebui să fie mulțumiți că au scăpat cu viață.

– Cu viață, e prea repede spus, cum se vor apăra? Locurile sunt bântuite de urşi şi de lupi.

– Nu mai au de contestat autoritatea lui Mose!

– Dar sunt frații noştri...

– Un frate se răzvrăteşte împotriva alor săi?

Exilații se pierdură în curând într-un nor de praf în depărtare, în vale, dar acest praf otrăvi tabăra. Judecătorii încercară să pună capăt disensiunilor, amintind că un om care pretindea să se sustragă legii greşea şi că Datan, Abiram, On şi toți ceilalți se excluseseră singuri din comunitate. Dar mai erau şi alții care se temeau să nu se trezească excluşi într-o bună zi pe motiv că i-ar fi provocat neplăceri lui Mose.

În acest timp, țesătorii îşi făceau treaba. Ei veniră să-i arate lui Mose întâiul cot țesut. Acesta pipăi şi cântări în mână pânza, apoi dădu din cap.

– E bine, arătați-o şi lui Aaron.

Apoi Mose îi convocă pe Aaron şi pe judecători şi le spuse:

– V-am spus că o să vă comunic şi alte porunci ale Domnului legate de legile care trebuie să ne conducă. A sosit timpul s-o fac. Cereți să vi se aducă suluri de papirus şi calame*, ascultați-mă şi scrieți.

– Trebuie să scriem toți sau doar unul dintre noi? Întrebă decanul de vârstă al judecătorilor.

– Vor scrie trei dintre voi poruncile Domnului, pentru ca, dacă unul face o greşeală, ceilalți doi să-l poată corecta.

– Dar nu avem nici papirus, nici cerneală, nici calame. Trebuie să mergem la Kadesh să cumpărăm şi asta ne va lua o zi întreagă.

A doua zi, adunarea se întruni din nou. Mose era aşezat în fața judecătorilor şi a lui Aaron, strânşi în semicerc, pe taburete. Cei trei redactori țineau tăblițe pe genunchi iar lângă ei, pe pietre, erau puse călimările cu cerneală şi câte un cuțit pentru a ascuți calamele.

– Dacă vei cumpăra un rob apiru, începu Mose, va sluji pentru tine şase ani, dar în al şaptelea va fi liber fără să plătească nimic. Dacă a venit singur la tine, să plece singur, dar dacă era însurat, să plece şi femeia împreună cu el. Dacă stăpânul lui i-a dat o soție şi a avut fii sau fiice cu ea, femeia şi copiii vor fi ai stăpânului şi bărbatul va pleca singur. Dar dacă robul zice: "Eu iubesc pe stăpânul meu, pe soția mea şi pe copiii mei şi nu vreau să fiu liber", atunci stăpânul să-l ducă înaintea lui Dumnezeu, în fața uşii sau pe prag, să-i găurească o ureche cu o sulă şi robul va rămâne sclavul lui pentru totdeauna.

Judecătorii se aplecară unul spre altul pentru a comenta această lege în şoaptă, dând puternic din cap.

– Dacă un om îşi vinde fiica drept roabă, ea nu-şi va recăpăta libertatea aşa cum ar face-o un bărbat. Dacă stăpânul ei n-a avut relații cu ea şi dacă ea nu-i place acestuia, el îi va permite răscumpărarea. Dar nu va avea dreptul s-o vândă unor străini, căci s-a purtat necinstit față de ea. Dacă o dă de soție fiului său, să se poarte cu ea după dreptul unei fiice. Dacă va lua de soție o altă femeie, n-o va priva pe cea dintâi de hrană, de îmbrăcăminte

şi de drepturile ei conjugale. Dacă nu-i va da aceste trei lucruri, ea va fi liberă fără nici o răscumpărare. Ei ridicară ochii, gânditori.

– Oricine loveşte un alt om şi îl omoară va fi pedepsit cu moartea. Dar dacă el nu o face intenționat şi dacă şi-a întâlnit victima prin voința Domnului, ucigaşul va putea fugi într-un loc pe care-l voi hotărî eu...

– Vrei să spui că Domnul îl va hotărî? Îl întrerupse un judecător.

– Aşa este porunca Lui.

– Şi dacă nu va hotărî acest loc, cum ar trebui să înțelegem această poruncă?

– O să dezbatem cazul. Dar dacă un om se gândeşte să-şi omoare aproapele, slujindu-se de viclenie, chiar de la altarul Domnului va fi smuls pentru a fi omorât.

Tăcu un moment.

– Cine loveşte pe tatăl său sau pe mama sa să fie pedepsit cu moartea, reluă Mose. Cine răpeşte un om să fie pedepsit cu moartea, fie că-l va fi vândut, fie că omul va fi găsit în mâinile lui.

Cine-şi blestemă tatăl sau mama va fi pedepsit cu moartea.

– Un om cinstit n-are dreptul să-şi condamne tatăl, dacă acesta a comis o crimă? Întrebă un judecător.

– O să dezbatem şi un astfel de caz, răspunse Mose pe acelaşi ton, înainte de a continua. Dacă doi oameni se ceartă şi unul dintre ei îl loveşte pe celălalt cu o piatră sau cu pumnul, fără să-l omoare, dar silindu-l să stea în pat; dacă acest om se reface şi poate umbla pe-afară sprijinit în toiag, agresorul lui nu va fi pedepsit decât cu despăgubirea timpului pierdut şi va fi nevoit să-şi îngrijească victima până la vindecarea deplină. Dacă un om îl loveşte pe robul lui, bărbat sau femeie, cu un baston şi robul moare pe loc, el trebuie să fie pedepsit. Dar dacă robul mai trăieşte o zi sau două, el nu va fi pedepsit, căci robul acela valorează argint pentru stăpânul său. Dacă în timpul unei certe, un om loveşte o femeie însărcinată destul de tare încât să-i provoace un avort, dar fără un alt rău, el va trebui să plătească o

amendă cerută de soțul femeii după hotărârea judecătorilor. Dacă se întâmplă o nenorocire, o să dați viață pentru viață, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, lovitură pentru lovitură, rană pentru rană.

Mose îşi trase sufletul, privindu-i pe judecători cu un aer gânditor, luă o înghițitură de apă şi continuă:

– Dacă un bou va împunge şi va omorî un bărbat sau o femeie, boul va fi ucis cu pietre şi carnea lui nu trebuie să fie mâncată; stăpânul animalului va fi absolvit de orice vină. Dar, dacă animalul avea obiceiul să împungă de ceva timp şi stăpânul lui fusese înştiințat de lucrul acesta şi nu l-a supravegheat iar animalul ucide un bărbat sau o femeie, atunci stăpânul lui va fi şi el pedepsit cu moartea. Dacă totuşi pedeapsa îi este comutată în amendă, el va plăti pentru răscumpărarea vieții lui oricât i se va cere. Dacă boul împunge un băiat sau o fată, se va aplica aceeaşi regulă. Dacă boul împunge un rob, bărbat sau femeie, proprietarul lui va plăti treizeci de shekeli de argint stăpânului lor şi boul va fi omorât.

Dacă un om descoperă o groapă sau dacă el sapă o groapă şi o lasă neacoperită şi un bou sau un măgar cade în ea, stăpânul gropii va suporta pierderea. El va despăgubi pe proprietarul animalului în argint, iar vita va fi a lui.

Când boul unui om împunge boul altui om, omorându-l, vor vinde boul care a supraviețuit, vor împărți banii şi vor împărți şi boul mort. Dar dacă se ştia că boul avea obiceiul să împungă şi stăpânul lui nu l-a supravegheat, atunci acesta va fi nevoit să dea despăgubire bou pentru bou, iar animalul mort să fie al lui.

Când un om fură un bou sau o oaie, şi-l taie sau îl vinde, va trebui să plătească cinci boi pentru boul furat şi patru oi pentru oaia furată. Dacă hoțul n-are de unde să dea, el va fi vândut ca rob pentru a-şi plăti furtul. Dar dacă animalul, bou sau oaie, este găsit viu în mâinile lui, el trebuie să plătească doar două animale.

Dacă un hoț este prins în flagrant delict şi este rănit mortal, nu va fi considerată crimă; dar dacă fură după răsăritul soarelui şi este omorât, atunci este crimă.

Dacă un om dă foc unui câmp de grâu sau unei vii şi lasă focul să se întindă pe câmpul altuia, atunci să dea ca despăgubire din propria sa recoltă; şi dacă câmpul vecin e devastat complet, să dea ca despăgubire cel mai bun rod din ogorul sau din via lui.

– Vom avea aşadar şi vii! strigă unul dintre judecători.

– Cuvântul Domnului este că vom intra în Canaan, spuse Mose.

El profită de întrerupere pentru a reflecta o clipă şi reluă.

– Dacă izbucneşte un foc şi se întinde prin mărăcini şi arde grâul în snopi sau în picioare sau arde câmpul tot, cel care a declanşat incendiul să plătească despăgubire deplină.

Când un om îi încredințează altuia argint sau unelte spre păstrare şi sunt furate din casa acestuia din urmă, hoțul trebuie să dea înapoi dublu, dacă e găsit. Dacă hoțul nu e găsit, stăpânul casei se va prezenta în fața Domnului pentru a declara că n-a pus mâna pe avutul aproapelui său. În orice caz de înşelăciune cu privire la un bou, un măgar sau o oaie, o haină sau orice alt lucru pierdut care ar putea fi reclamat, fiecare dintre părți îşi va pleda cauza în fața lui Dumnezeu; acela pe care Domnul îl va declara vinovat, va înapoia dublu aproapelui său.

Judecătorii se consultară şi zgomotul făcut de calame pe papirus se întrerupse.

– O să-l plictisim pe Dumnezeu cu furtul unei haine? Întrebă unul dintre ei.

– Dreptatea nu-l plictiseşte niciodată pe Dumnezeu.

– Şi care e rolul nostru?

– Este definit de toate legile precedente. Reiau. Când un om încredințează altuia spre păstrare un măgar, un bou, o oaie sau orice alt animal şi dacă animalul moare, este rănit sau dispare, atunci acela va jura în fața lui Dumnezeu că n-a pus mâna pe avutul aproapelui său. Stăpânul animalului va primi jurământul acesta şi nici o despăgubire nu va fi plătită. Dacă animalul a fost

furat, omul îl va despăgubi pe proprietar. Dacă animalul a fost atacat de o sălbăticiune, el va aduce ce-a mai rămas din el ca dovadă; el nu va trebui să înlocuiască ce a fost sfâşiat.

Când un om împrumută aproapelui său o vită şi ea este rănită în absența stăpânului ei, cel care a luat-o cu împrumut va trebui s-o plătească în întregime; dar dacă stăpânul era de față, nu i-o va plăti. Dacă vita a fost dată cu chirie, aceasta va fi de ajuns.

– Înțelepciunea Domnului este infinită! exclamă unul dintre judecători. A prevăzut totul!

Mose îi aruncă printre gene o privire suspicioasă. Tonul judecătorului i se păruse cam prea entuziast - aceşti oameni erau sinceri sau îşi băteau joc de el? Continuă:

– Dacă un om seduce o fecioară nelogodită, îi va plăti zestrea şi o va lua de soție. Dacă tatăl ei refuză să-i dea mâna fiicei sale, seducătorul va plăti în argint prețul zestrei cuvenite fecioarelor.

Să nu lăsați să trăiască o vrăjitoare.

– N-ar trebui să definim ce e aceea o vrăjitoare? Întrebă un judecător.

– E nevoie de o definiție?

– O vrăjitoare este doar cea care face vrăji sau şi femeia care recurge la serviciile unei vrăjitoare pentru propriul ei interes?

– O să dezbatem situația, răspunse Mose. Oricine are raporturi împotriva naturii cu un animal va fi pedepsit cu moartea. Oricine aduce jertfe oricărui alt zeu în afara Domnului va fi pedepsit cu moartea, după o judecată oficială.

Judecătorii şi scribii rămaseră cu calamele în aer şi cu capul plecat. Aaron era agitat.

– Legile sunt valabile începând de astăzi, zise Mose. Observă că toți tăceau şi reluă.

– Să nu te porți rău cu un străin şi să nu-l asupreşti, căci şi voi ați fost străini în Egipt. Să nu faci rău văduvei şi orfanului.

Dacă o să-i asupreşti, fii sigur că le voi auzi strigătele de ajutor. Mânia mea se va ridica împotriva voastră şi vă voi nimici

cu sabia, iar femeile voastre vor rămâne văduve şi copiii voştri orfani.

Dacă împrumutați arginți vreunui sărac al poporului meu, să nu vă purtați ca un cămătar şi să nu cereți dobândă de la el.

Dacă iei garanție haina aproapelui tău, să i-o dai înapoi înainte de apusul soarelui, căci este singura lui învelitoare. Este haina în care îşi înveleşte trupul, cu ce-o să se culce? Dacă strigă la Mine, Eu îl voi asculta, căci eu sunt plin de milă.

– Înțelepciune divină! strigă acelaşi judecător de mai înainte.

De această dată, fu rândul lui Aaron să se uite la el chiorâş.

– Să nu huliți pe Dumnezeu şi să nu blestemați pe şeful poporului vostru.

– Să nu blestemați sau să nu contestați? Întrebă unul din scribi întrerupându-se.

– Am zis să nu blestemați, răspunse Mose. Să nu păstrați primul rod din recolta voastră, fie că e vorba de grâu sau de vie. Să-mi dați pe primul născut dintre fiii voştri. Să faceți la fel cu boii voştri şi cu oile voastre. Să rămână şapte zile cu mama lor şi în a opta să mi-i aduceți. Să fiți puri în fața mea. Să nu mâncați carne sfâşiată de fiare pe câmp, ci să o aruncați la câini.

– Într-adevăr, am văzut oameni care au mâncat carne pe jumătate devorată de animale şi care au murit după aceea de nebunie, cu bale la gură! declară un judecător. Cerința Domnului este de mii de ori îndreptățită! Lăudat fie Domnul!

Mose dădu din cap şi continuă:

– Să nu răspândiți zvonuri neadevărate. Să nu vă aliați cu cei răi ca să depuneți mărturie mincinoasă. Să nu vă luați după mulțime ca să faceți rău şi când veți depune mărturie într-un proces, să nu treceți de partea celor mulți ca să falsificați dreptatea. Să nu părtiniți pe cel sărac la judecată.

Bău o gură de apă şi privi la papirusul deja plin.

– Când veți găsi boul sau măgarul rătăcit al aproapelui vostru, să i-l duceți înapoi acasă. Când veți întâlni măgarul duşmanului vostru căzut sub povară, să-l ajutați, oricât v-ar repugna acest lucru.

– Bunătate infinită! sublinie judecătorul.

– Să nu-l privați pe sărac de dreptate, la un proces. Fereşte-te de minciună şi nu provoca moartea celui nevinovat. Căci Eu, Domnul, nu voi ierta niciodată pe cel vinovat. Să nu primeşti mită, căci corupția îl orbeşte pe omul sensibil şi suceşte hotărârile celor drepți.

Să semănați şi să strângeți roadele timp de şase ani, dar în al şaptelea să lăsați câmpul să se odihnească. Din rodul lui să mănânce săracii şi ce va rămâne, să mănânce fiarele. Tot aşa să faceți cu viile şi cu măslinii noştri.

– Să dea Domnul să le avem în curând..., suspină un judecător.

– Să lucrați şase zile, dar în a şaptea să vă abțineți de la muncă, pentru ca boul şi măgarul vostru să se odihnească, pentru ca robul vostru şi străinul să-şi refacă forțele. Luați aminte la fiecare dintre cuvintele Mele. Să nu invocați alți dumnezei şi buzele voastre să nu le pronunțe numele.

De trei ori pe an să țineți o sărbătoare pentru Mine. Timp de şapte zile să țineți sărbătoarea pelerinilor cu azimă; să mâncați azimi aşa cum v-am cerut în luna Abib*, căci în luna aceea ați ieşit din Egipt.

Nimeni nu va veni în fața Mea cu mâinile goale. Să țineți Sărbătoarea Recoltei, cu primele roade ieşite din ceea ce ați semănat şi Sărbătoarea Strângerii roadelor, la sfârşitul anului, când veți strânge de pe câmp roadele muncii voastre. De trei ori pe an, toți bărbații să se prezinte în fața Domnului Dumnezeu.

Să nu aduceți sângele jertfelor pe care le faceți pentru Mine cu pâine dospită.

Grăsimea jertfelor pe care mi le aduceți să nu rămână pe altar până dimineața.

Să aduceți în Casa Domnului, Dumnezeului vostru cele mai bune dintre roadele voastre.

Să nu fierbeți un ied în laptele mamei lui.

Mose închise ochii şi tăcu. Aaron şi judecătorii se uitau la el. Cu ochii închişi, el întinse mâna în fața lui şi adăugă:

– Şi Domnul a mai spus: Iată, Eu trimit un înger înaintea voastră ca să vă ocrotească pe drum şi să vă ducă la locul pe care l-am pregătit. Fiți atenți şi ascultați-l. Nu-l disprețui, pentru că el nu vă va ierta răzvrătirea, căci Numele Meu este în el. Dacă veți asculta doar glasul lui şi veți face tot ce vă voi spune, atunci Eu voi fi duşmanul duşmanilor voştri şi-i voi hărțui pe cei care vă hărțuiesc. Îngerul meu va merge înaintea voastră şi-o să vă ducă la amoriți, hetiți, fereziți, canaaniți, heviți şi iebusiți şi Eu îi voi nimici. Să nu vă închinați în fața dumnezeilor lor şi să nu-i adorați, să nu vă luați după obiceiurile acestor popoare, ci să le distrugeți imaginile şi stâlpii lor sfinți. Voi să vă închinați Domnului, Dumnezeului vostru, şi el vă va binecuvânta pâinea şi apa. Eu o să vă scap de orice boală. În țara voastră nici o femeie nu va fi sterilă şi nici una nu va face avort. O să vă dau o viață plină şi lungă.

Vocea lui Mose devenise gravă. Chiar lentoarea ei, calculată pentru ca judecătorii să poată să scrie cuvintele pe papirus, îi dădea o rezonanță care făcea să vibreze măruntaiele celor prezenți.

– Voi trimite teroarea Mea înaintea voastră şi voi semăna frică în toate popoarele pe care le veți întâlni în drumul vostru. Voi face ca toți vrăjmaşii să fugă. Voi răspândi panică pentru ca hiviții, canaaniții şi hitiții să fugă dinaintea voastră. Nu-i voi izgoni pe toți într-un singur an, pentru că țara ar rămâne pustie şi fiarele sălbatice ar fi prea numeroase pentru voi. Îi voi izgoni încetul cu încetul până când veți fi destul de numeroşi ca să ocupați întreaga țară. O să vă întind hotarele de la Marele Verde de est până la Marele Verde de nord şi de la pustie până la Marele Fluviu. Îi voi da pe locuitorii acestor țări pe mâna voastră şi voi o să-i izgoniți dinaintea voastră. Să nu faceți legământ nici cu ei, nici cu dumnezeii lor. Să nu rămână în țara voastră ca să nu vă facă să păcătuiți împotriva Mea, căci atunci i-ați sluji pe dumnezeii lor şi ați cădea în capcană.

El se opri şi rămase mult timp tăcut, cu mâinile pe coapse, nemişcat, încât judecătorii şi Aaron au crezut că adormise. Aaron

tuşi discret şi Mose deschise ochii. Părea că se întoarce de la începuturile timpului, dintr-o altă lume.

– Te simți bine? Îl întrebă Aaron.

– Mă simt bine. Am retrăit splendoarea... Îşi drese vocea şi spuse ridicându-se:

– O să vă dictez mâine urmarea legilor pe care Domnul mi le-a dictat. Nu sunt decât un om.

Ei rulară papirusurile, le legară, închiseră călimările cu dopuri de seu înfăşurate în pânză fină de în, puseră calamele în buzunare şi se ridicară, aşteptând un ordin.

– Mergeți, zise Mose. Fie ca pacea şi spiritul de dreptate al Domnului să vă umple inimile.

Ei se întoarseră la corturile lor, cu hainele fâlfâind din cauza brizei. Aaron mai rămase un moment cu Mose, căutându-şi cuvintele pentru a-i spune cât era de mişcat, dar nu le găsi, căci nu ştia nici el ce era cu emoția care-l cuprinsese. Se simțea slab, tremura, gata să strige de entuziasm sau să izbucnească în lacrimi.

– O să vă trebuiască, ție şi fiilor tăi, nişte haine demne de funcțiile voastre, spuse Mose.

Apoi tăcu din nou, ridică ochii spre cer, iar Aaron plecă.

14
Furia şi complotul

O uscăciune îndelungată se abătu asupra regiunii şi certurile pentru puțuri şi pentru cursurile de apă se întețiră... Păstorii madianiți se plânseră celui pe care îl numeau regele lor, Reba. Nu se mai putea aşa, ziceau ei : aceşti intruşi veniseră, se instalaseră pe nişte pământuri care nu erau ale lor şi se purtau de parcă ei erau stăpânii locurilor. Madianiților abia dacă le mai rămânea destulă apă iar păşuni deloc. În plus, aceşti oameni îi provocau. Incidentul cu Vițelul de aur ajunsese şi la urechile lui

Reba, care clătină din cap consternat. Evi nu îndrăznise să riposteze la această nemaiauzită insultă, de frică să nu provoace o baie de sânge, dar înțelepciunea şi răbdarea aveau limitele lor. Păstorii din Kadesh treceau prin crize de furie care îi alarmară mai întâi pe vecini, apoi întreaga țară.

– Ce e de făcut? clamau ei, rubedeniile lor şi vecinii. O să plecăm ca să-i lăsăm pe aceşti străini în locul nostru? Tu eşti şeful, du-te şi spune-le să plece, dacă nu, îi vom chema pe egipteni în ajutor.

– Egiptenii sunt pe drumul de întoarcere în țara lor, răspunse Reba, nu vor veni să ne facă nouă pe plac. Marele lor rege, Ramses, nu le-a venit de hac hitiților şi egiptenii nu vor veni să se amestece în certurile noastre ca să ne facă pe plac.

– Mai sunt garnizoane în apropiere de Kiriat-Arba'a şi Ierihon! Ştim cu toții dușmănia pe care le-o poartă apirilor! O să fie o plăcere pentru ei să-i taie în bucăți!

– Vreți să-i vedeți pe soldații egipteni revărsându-se în această vale? Nu vor şti să facă diferența între apiri şi noi.

– Atunci, să-i chemăm pe hitiți! propuseră păstorii.

– Hitiții au şi ei alte griji. Şi apoi, se pare că ați uitat fabula omului care lasă un lup să intre în casă pentru a-l scăpa de şoareci. După ce lupul a mâncat toți şoarecii, l-a mâncat şi pe om. Ne-am desprins destul de greu de sub tutela egiptenilor, apoi de sub cea a hitiților, n-o să-i amestecăm acum din nou în certurile noastre. E o problemă pe care trebuie s-o rezolvăm între noi.

Exasperați, protestatarii strigară că nu le rămânea decât să-i atace ei singuri pe apiri. Reba îşi netezi barba şi îşi privi calm interlocutorii.

– N-o să mă las purtat de furia voastră şi n-o să vă las nici pe voi să faceți asta. Apirii sunt de trei ori mai numeroşi decât noi şi, pe deasupra, dispun şi de o armată antrenată, puternică, de cinci mii de oameni foarte bine înarmați, în timp ce noi n-avem nici măcar un sfert din sulițele şi spadele acestor oameni. Dacă-i provocați, se va lăsa cu morți şi ne vor lua prizonieri. În concluzie, noi vom fi cei constrânşi să părăsim aceste pământuri.

– Atunci înseamnă că suntem sclavi? urlă şeful păstorilor cu disperare.

– Nu. Trebuie să ne aliem cu alte triburi şi cu alte popoare. O să mă ocup eu de asta. Staţi liniştiţi, vom învinge prin viclenie şi răbdare. Şi cu ajutorul zeilor noştri.

Reba îl trimise imediat pe fiul său la un rege din Canaan ale cărui teritorii erau aproape de ale lui şi de care era legat printr-o căsătorie, căci luase de nevastă pe una din fiicele lui. Oraşul acestui rege se numea Arad', ceea ce însemna "Bou sălbatic", pentru că acest animal era foarte des întâlnit în regiune. Regele Aradului avea o armată mică, dar de temut şi lăsa să se înţeleagă că egiptenii şi hiţiţii preferaseră să încheie o alianţă cu el decât să lupte cu trupele lui. Era, fără îndoială, o exagerare, dar în fine, armata exista şi făcuse deja dovada vitejiei ei. Fiul lui Reba fu primit cu căldura rezervată unui prinţ înrudit, dar discursul regelui fu cu măsură. Pe terasa fortăreţei, în faţa focurilor deasupra cărora se roteau iezi şi miei, pe covorul de lână împletită şi în faţa paharelor în care strălucea vin rubiniu de Siria, regele spuse:

– Aceşti apiri se mişcă fără încetare. Au venit din Egipt şi nu e un secret pentru nimeni că se îndreaptă spre Canaan, unde se vor întâlni cu ceilalţi din neamul lor care n-au fost captivi în Egipt. Mai devreme sau mai târziu îşi vor relua drumul spre Canaan. Se feresc s-o ia prin nord, căci ar risca să se întâlnească cu egiptenii care se întorc acasă şi, dacă-i prind pe drumul lor, soldaţii lui Ramses n-o să-i cruţe. Vor trece pe aici şi în acel moment voi avea nevoie de ajutorul vostru. Popoarele noastre aliate o să-i împingă înapoi spre egipteni, ale căror armate se mai află încă în nord. Ei o să-i spulbere şi-o să le piară cheful insultelor. Dar şansele noastre vor fi şi mai mari dacă ne vom alia cu un al treilea rege. Spune-i tatălui tău că o să-l trimit pe fiul meu, Balak, la regele Moabului pentru a-i cere să ni se alăture.

– Va trebui să aşteptăm până atunci? Întrebă fiul lui Reba.

– Dacă vrei să loveşti, trebuie să aştepți momentul când o singură lovitură este de ajuns ca să-ți ucizi duşmanul. În felul acesta reduci pierderile. Nu va dura mai mult de câteva luni până s-o ia din loc. Haltele lor nu sunt niciodată prea lungi.

– Aceşti oameni sunt totuşi de nesuportat, reluă fiul lui Reba. De când profetul lor, Mose, pretinde că l-a văzut pe dumnezeul lor pe Muntele Pregătirii, ei afirmă că toate celelalte religii sunt false sau vicioase, în afara religiei lor...

– Ce înseamnă o religie falsă? Sau vicioasă? Întrebă cu mirare regele Aradului. Ce idee ciudată! E ca şi cum ai spune că există copaci falşi sau vaci depravate! Zeii sunt aşadar ca oamenii pentru apiri? Şi acest profet despre care tot aud, nu ştie oare că toți zeii sunt perfecți? Cum ar putea o religie să fie falsă din moment ce e o religie?

Izbucni în râs şi comesenii îl imitară.

– În realitate, dacă trebuie să ne luptăm cu apirii, n-o facem doar pentru că ne fură păşunile, ci şi pentru a-i împiedica să răspândească idei atât de dăunătoare.

Toți aplaudară vorbele înțelepte ale regelui şi, o dată hotărârea de război luată, terminară de mâncat şi de băut într-o atmosferă de bună dispoziție.

15
Boala şi şerpii

Când se întoarse înapoi la Reba, câteva zile mai târziu, fiul său îl găsi plin de îngrijorare. Sigur, regele îi ascultă cu atenție raportul, dar după aceea spuse:

– Cel mai greu va fi să potolim furia oamenilor noştri. O ciumă face ravagii printre apiri şi ai noştri spun că mirosurile urâte o să se răspândească în vale şi o să-i infesteze şi pe ei. Unii dintre ai noştri sunt deja atinşi.

Ce era aşadar cu această maladie? Era una din nenumăratele forme ale Bolii, această sămânță a morții care creştea dintr-o dată în trupurile oamenilor pentru a le aminti că nu erau zei. Febră, bube, vărsături, scurgerea lichidelor din corp, delirul şi, nu după mult timp, înfrângerea organismului descurajat. Ce ți-e şi cu natura asta, care ar fi trebuit să-l susțină, care îl născuse chiar, într-un moment de tandrețe inexplicabilă, şi care acum dintr-o dată îl respingea într-un acces de dezgust nejustificat, poate de furie, pentru unul din acele motive misterioase care fac ca lumea să meargă înainte, sfidând gândirea omului.

În ultima vreme, se înmulțiseră şobolanii, aceste spirite rele ale nopții, cum erau considerați altădată în Egipt. Aduseseră ei oare Boala cu ei, fiind aproape de pământul pe sub care se târau spiritele malefice? Sau erau de vină femeile madianite, cu care, orice s-ar fi spus, bărbații continuau să păcătuiască în nebuneasca iluzie că mai erau încă tineri şi că mai aveau în ei sămânță? Sau poate băieții madianiți, căci şi ei se înfruptau din carne străină, şi chiar bărbătească, cum toată lumea ştia, dar nimeni nu mărturisea. În orice caz, Boala nu putea să fi venit decât din altă parte, din afară, din străini, din impuritate, din necredință, din nesupunere, din contestare, din păcat. De vină erau madianiții, cu siguranță, da, madianiții ăia murdari care cu ipocrizie, pe ascuns, insidios, pe căi ocolite, pernicios, prin sex, trebuie că aduseseră Boala în poporul ales al Domnului.

Asta era, de altfel, ipoteza sau, mai degrabă, explicația autoritară a lui Aaron şi a leviților şi cum se întâmplă întotdeauna în astfel de vremuri catastrofale, prima explicație ocultă aruncată la întâmplare captează mai bine atenția decât un raționament solid. Căci explicația ocultă are incomparabilul avantaj de a oferi argumente care depăşesc înțelegerea obişnuită, de a atinge zonele întunecate şi fetide ale sufletului, de a lumina relațiile de la cauză la efect la care, bineînțeles, nu te-ai fi gândit niciodată când erai îmbătat de sănătate, de a oferi, în sfârşit, chei secrete! Frica de ceea ce nu ştii este infinit mai puternică decât claritatea a ceea ce ştii. Depravarea! Tăvăleala cu

madianitele! Acest schimb de licori, cele mai prețioase ale individului! Ea adusese Boala! Ba nu, revolta! S-au revoltat destul împotriva lui Mose! Împotriva lui, profetul sublim, trimisul Domnului, Eliberatorul! Da, Domnul se răzbuna pentru că Mose fusese contestat! Depravarea şi revolta! Şi depravarea nu este şi ea tot o formă de revoltă? Să ți-o tragi cu femeile şi cu băieții madianiți, aceste false femei! Toți nişte târfe şi cei mai răi - cei care se prostituau din motive religioase! Prostituatele şi prostituații sfinți care dădeau târcoale noaptea altarelor lui Baal, cu ochii înnegriți cu antimoniu, legănându-şi şoldurile!

Gemete, lacrimi şi țipete zgâriau noaptea cristalină care cădea peste taberele apirilor. Gemete ale bolnavilor, lacrimi şi țipete ale celor sănătoşi. Şi peste tot, remuşcări.

Aşezat în fața cortului său şi a focului pe care devotatul Stito îl aprindea în fiecare seară cu punctualitate, Mose asculta ecourile, frânturi, fragmente, firimituri, care ajungeau până la el precum acele epave necunoscute pe care marea le arunca la picioarele înotătorului. Mizerie umană! Ce-ar fi omenirea fără splendoarea Domnului? Nu putea renunța la convingerea că, într-adevăr, nu te îmbolnăveai decât dacă sufletul slăbea. Şi de ce ar fi slăbit el dacă nu fiindcă splendoarea Domnului se întunecase în el? Nu avea importanță dacă femeile bătrâne şi copilaşii formau majoritatea victimelor Bolii, oameni care, cu siguranță, nu se răzvrătiseră şi nici nu păcătuiseră printre stânci. Mânia Domnului nu se abătea numai asupra vinovaților, dar şi asupra familiilor lor. Remuşcarea le era de ajutor. Trebuia cultivată. Lui Mose îi scăpă trei-patru cuvinte despre asta şi leviții se şi grăbiră să le răspândească ca antidot prin tabără. Boala se abătuse asupra lor pentru că Domnul nu era destul de iubit.

– Frica nu e de ajuns! Frica nu înseamnă nimic fără iubire!

Boala se stinse după trei săptămâni, după ce secerase patru sau cinci sute de persoane, fără a mai vorbi de cei pe care îi lăsase slăbănogi, cu ochii galbeni şi picioarele şubrede, când, culmea ghinionului, începu sezonul împerecherii reptilelor, căci

începea luna Nisan şi mai erau cincisprezece zile până la Paşti. De când se instalaseră la Kadesh, fiecare prinsese obiceiul să hoinărească printre coline căutând, desigur, mană, dar şi bace sălbatice, smochine, rodii, migdale, iuiuba, măsline şi meri de Sodoma din ale căror frunze fermentate se făcea un fel de bere. Nimeni nu luă în seamă faptul că madianiții, care cunoşteau locurile alea de demult, se abțineau de câteva zile să mai străbată colinele.

Prima victimă a fost o femeie care a deranjat două vipere ascunse în mărăcini şi care a fost aşadar muşcată de două ori. Plecase cu alte patru vecine, care o auziseră țipând, o văzură prăbuşindu-se şi veniră în goană, exact la timp ca să zărească reptilele cu pete maronii şi negre dispărând printre pietre. Pornind în căutarea lor, fură şi ele muşcate de alte vipere surprinse în timpul împerecherii. Femeile se întoarseră cu mare greutate în tabără, se încercă îngrijirea lor, dar trei dintre ele trecură repede de la viață la moarte, cu fața învinețită şi buzele roşii. În ziua următoare un copil şi un bătrân fură atacați de un şarpe veninos, o cobră mare, neagră, care le scuipă venin în față şi se aruncă asupra lor. Îi găsiră după-amiază şi dacă copilul supraviețui, bunicul lui muri pe loc.

Bărbații se organizară în cete pentru a extermina şerpii. La sfatul câtorva bătrâni, înainte de a pleca la vânătoare se înarmară cu bastoane şi mai întâi răscoleau tufele de iarbă din fața lor pentru a face şerpii să fugă. Dar aceştia, sperioşi în restul anului, păreau să nu tolereze deranjul provocat de intruşi în timp ce erau ocupați cu împerecherea. Se aruncau asupra oamenilor şi veninul lor mai omora câte un apiru.

Se repezeau care mai de care să facă o incizie în locul muşcăturii ca să extragă sângele otrăvit, dar nu era de ajuns, căci adeseori veninul se răspândea în restul corpului. Numărară o sută de morți în cinci zile şi disperarea atinse o asemenea violență încât şefii triburi lor se duseră să se sfătuiască cu Mose. Trebuia, clamau ei agitându-şi spre cer degetele osoase, să stăruie pe lângă Domnul! Trebuia ca El să-şi abată mânia de la

poporul Său. Cum, scăpaseră de egipteni doar ca să cadă în ghearele unei boli tenebroase şi sub dinţii şerpilor înmulţiţi de forţele Răului?

Această pretenţie de a dicta Domnului dorinţele lor îl indispuse pe Mose. Mai ales că strigătele şi lamentările nu făceau decât să reia aceeaşi vorbărie obositoare: ce-au venit să facă în acest deşert înspăimântător? Să-şi lase oasele pe-aici? Domnul îi călăuzise prin deşert doar ca să-i extermine?

Când delegaţia şefilor şi a bătrânilor se duse la Mose, acesta nu ştia cum să-şi stăpânească exasperarea pe care i-o provocau revendicările şi reproşurile. Trebui să-i dea înapoi dojenindu-i. N-aveau decât să suporte urmările greşelilor lor! Dar era în ajunul ultimului sabat înainte de Pesah*. Dacă nenorocirile trimise de cer continuau să decimeze poporul, gândea Mose, amărăciunea risca să suscite noi tulburări. Pregătirile comemorării ar risca să nu fie observate, ceea ce ar compromite sfinţenia celebrării. În faţa Sefirei şi a copiilor alarmaţi, Mose se aruncă în genunchi pentru a-l implora pe Dumnezeu să-l lumineze.

– Doamne! Doamne! Ce să fac? Nu mai pot! Dă-mi din înţelepciunea Ta divină.

Apoi intră într-una din acele transe care păreau să-l pietrifice şi pe care apropiaţii lui le cunoşteau bine. Când ieşi din transă, câteva ore mai târziu, îl convocă pe Aaron şi pe leviţi.

– Numai o jertfă de pocăinţă ar putea însoţi rugăciunile noastre, pentru ca Domnul să vrea să-şi abată mânia de la noi, după cum îl roagă poporul Său, spuse el.

Făcură deci o jertfă de pocăinţă la sanctuar, şefii rămânând în afara incintei după ce aduseseră darurile. În timpul celor câteva ore care despărţeau sfârşitul sacrificiului de apusul soarelui, poporul a fost informat că Mose şi leviţii îi prezentaseră Domnului cererea poporului Său şi că se aştepta decizia Lui.

Sabatul începea când ţipete pătrunzătoare răsunară peste tot în tabără. Viperele pătrunseseră în corturi în căutarea căldurii şi oamenii ţâşneau afară scoţând strigăte înspăimântătoare, ceea

ce constituia aproape o blasfemie. Pentru a calma spiritele, Aaron declară a doua zi că fugărirea reptilelor răufăcătoare nu era considerată o încălcare a legilor sabatului.

– Vreau să-mi faci imediat un şarpe de bronz lung de şase picioare pe care îl vom fixa pe un catarg deasupra taberei, ordonă Mose.

În aceeaşi seară, şarpele de bronz, încă fierbinte, era gata şi Mose hotărî amplasarea catargului care să-l susţină la o mie de coţi de Tăbernaclu. Poporul se înghesui să vadă ciudatul obiect care îşi înălţa capul deasupra corturilor şi se auziră strigăte de uimire.

– Priviţi-l, aceasta este porunca Domnului! strigă Mose. Fiecare om care a fost muşcat de şarpe să privească acest şarpe de bronz şi va scăpa de rău!

Ei se uitau cu toţii la acea reptilă căreia văpăile apusului îi dădeau luciri roşiatice, sperând cu ardoare că imaginea ei va alunga răul care dădea târcoale printre coline. Părinţii îşi ridicară copiii pe umeri ca să ţină minte simbolul iar la venirea serii, aprinseră focuri lângă animalul de bronz, divinitate ciudată care la lumina flăcărilor părea că se încolăceşte şi se ondulează ca şi când ar fi fost vie.

Era mâna protectoare a Domnului? Puterea şarpelui? Sau faptul că scurtul sezon de împerechere a descendenţilor animalului care o sedusese pe Eva se încheiase? În orice caz, şerpii nu le mai creară probleme.

Dar Răul nu face niciodată altceva decât să somnoleze, aşteptând momentul prielnic.

16
Ce au văzut cercetasii

Mose, să nu ne lăsăm înşelaţi de calmul aparent din aceste văi. Madianiţii se agită. Au încheiat alianţe cu moabiţii şi cu

regele Aradului. Mai devreme sau mai târziu coaliția lor va fi destul de puternică ca să ne atace. E timpul să ne reluăm drumul spre Canaan.

Josua stătea în fața stăpânului său, într-o atitudine respectuoasă, dar care exprima în mod presant aşteptarea unui răspuns.

– Nu mi-ai spus chiar tu că egiptenii ocupă toată câmpia de-a lungul mării, înțelegând şi Canaanul, şi că urcă până în Siria pentru că Ramses se bate cu hitiții? Întrebă Mose.

– Este adevărat. Dar acum se repliază. Nu le-au venit de hac hitiților. Au preferat să încheie alianțe cu ei.

– Au părăsit Canaanul?

– Trupele lor se repliază. Putem spera ca în câteva săptămâni să fie plecați.

– De unde ştii?

– De la călători. Şi am spionii mei. Mose rămase tăcut un moment.

– Deci, deocamdată sunt tot acolo. Să urcăm spre vest sau mai bine spre est? Asta e întrebarea.

– Deocamdată, egiptenii sunt la vest.

– Deduc aşadar că trebuie să urcăm spre est.

Josua se aplecă şi cu o creangă de copac desenă în, praf o hartă a regiunii.

– La trei sau patru zile de mers de aici, vom ajunge pe țărmul unei întinse mări fără peşti, care se numeşte Marea de Sare, pentru că apa ei este foarte sărată. După părerea mea, trebuie s-o ocolim prin est şi să urcăm în lungul ei. Acolo, o să ne aflăm pe malul de răsărit al unui mare fluviu care se varsă în această mare şi care se numeşte Iordan. În felul acesta nu riscăm să-i înfruntăm pe egiptenii, care, chiar dacă sunt în drum spre Egipt, s-ar năpusti asupra noastră dacă ne-ar întâlni în calea lor. În plus, Ramses a încheiat alianțe cu popoarele din regiune şi acestea ne-ar ataca atunci din două motive. Primul ar fi că le invadăm teritoriile, al doilea că s-ar supune ordinelor egiptenilor', eventual cu sprijinul acestora.

Mose închise ochii, străduindu-se să perceapă situația în ansamblul ei. Nu era decât pe jumătate convins. După un moment, îi deschise.

– Trebuie să trimitem cercetaşi, pentru a vedea dacă drumul este liber şi dacă teritoriile nu sunt ocupate de oameni ostili. Vei prelua conducerea acestor cercetaşi.

– Câți vor fi?

– Câte unul din fiecare trib. Mergeți pe jos. Doisprezece oameni nu vor atrage atenția, nici a băştinaşilor, nici a egiptenilor pe care i-ați putea eventual întâlni. Din tribul lui Ruben, îl vei lua pe Şamua, fiul lui Zacur. Din cel al lui Simeon, pe Şafat, fiul lui Hori. Din cel al lui pe luda, pe Caleb, fiul lui lefune. Din cel al lui Isahar, pe Igal, fiul lui lusuf. Din cel al lui Beniamin, pe Palti, fiul lui Rafu. Din cel al lui Zebulon, pe Gadiel, fiul lui Sodi. Din cel al lui Mânase, pe Gadi, fiul lui Susi. Din cel al lui Dan, pe Amiel, fiul lui Ghemali. Din cel al lui Aşer, pe Setur, fiul lui Micael. Din cel al lui Naftali, pe Nahbi, fiul lui Vofsi. Şi din cel al lui Gad, pe Gheuel, fiul lui Machi. În absența ta, încredințez conducerea armatei lui Mişael, este un om de nădejde.

Plecară a doua zi spre nord, iar Mose şi Aaron se puseră pe aşteptat. Judecătorii, bătrânii şi ceilalți, ca şi soțiile lor aşteptau, chiar şi copiii, care nu înțelegeau cu adevărat ce aşteaptă, îşi încetară jocurile, sperând ca aşteptarea să se termine mai repede. Pe platforma care domina zona ocupată de armată, Mişael instala, a doua zi după plecarea cercetaşi lor, un pândar, care avea misiunea să anunțe întoarcerea lor în fața tuturor.

Se întoarseră după treizeci de zile şi toată lumea se adună în spatele zidurilor incintei. Cercetaşii urcară colina şi, sub privirile mulțimii mute, se îndreptară spre cortul lui Mose care îi aştepta şi el, cu mâna la frunte, din cauza soarelui. Ei depozitară la picioarele lui un sac al cărui gât îl dezlegară şi din care scoaseră, încă prins de curmei, un ciorchine de strugure cum nu mai văzuseră niciodată, nici măcar în Egipt, smochine durdulii şi brumate, rodii enorme deja crăpate şi gata să-şi scuipe rubinul.

– Iată fructele Canaanului, stăpâne, spuse Josua. Mose refuză să guste, chiar şi numai un bob de strugure.

– Primele fructe de pe Pământul Făgăduinței vor fi închinate Domnului, spuse el.

Îi făcu un semn lui Aaron care ordonă să fie duse fructele la Sanctuar. Apoi se aşeză şi îi privi pe cercetaşi. Femeile lor le întindeau apă, boluri cu lapte, pâine. Ei băură şi mâncară puțin, apoi Josua ridică mâna. Toată lumea asculta, dar cum nu puteau toți să audă, cei care erau în primele rânduri repetau cele auzite celor din spatele lor, etajați până la baza colinei. Şi aşa, din repetiție în repetiție se ajungea la deformări ale celor spuse.

– Am urcat prin deşertul Sin, până la Rehob, trecând prin Leb-Hamat, începu Josua. Până acolo n-am văzut într-adevăr multă lume. Apoi am ajuns la Kiriat-Arba'a, unde trăiesc, după cum ni s-a spus, Ahiman, Şeşai şi Talmai, uriaşii care descind din Anac.

Mose încruntă din sprâncene.

– Ce uriaşi?

– Oameni foarte mari.

– Oameni mari, atunci, zise Mose. Există oameni mari şi mici. Este normal, asta nu merită menționat.

Josua nu insistă.

– La est şi la nord am găsit o țară superbă, bogat împădurită, de unde am cules la întoarcere fructele pe care vi le-am arătat. Ape sunt din belşug, păşunile sunt grase, culturile prospere, viile înfloritoare şi livezile curg de atâtea fructe. Dar oraşele sunt bine fortificate şi fără îndoială ne va fi greu să le asediem.

Făcu o pauză şi reluă pe un ton visător.

– Când am fost întrebați de unde venim, am răspuns că venim din sud şi oamenii, călători moabiți, s-au arătat surprinşi; ne-au spus că apirii erau la nord. Unde la nord? În Galileea, ne-au spus. Deci sunt deja de-ai noştri în Canaan, la nord şi la sud.

– Cei care nu l-au urmat pe Avraam, spuse Aaron, dând din cap. O să vedem, când o să ajungem acolo.

– Ar putea să ne vină în ajutor dacă suntem atacați, observă Josua.

– Ai întâlnit vreunul? -Nu.

– Ce triburi sunt? Îl chestiona un şef de clan.

-Triburile lui Dan şi Simeon, mi s-a spus. Dar n-o pot dovedi.

– Ştii câți sunt? se îngrijoră Mose.

– Nici atât.

Aceşti oameni ar putea fi o problemă, gândi Mose. Păstraseră religia strămoşilor lor? O să-i recunoască pe frații lor? Şi autoritatea lui? Ei nu participaseră la înfăptuirea promisiunii divine. Care va fi deci statutul lor în fața lui Dumnezeu?

– Bine, o să ne dăm seama când o s-ajungem în Canaan. Ce altceva ați mai văzut?

– Mai sus, în Negev, i-am întâlnit mai întâi pe amaleciți. Apoi, mai sus, pe iebusiți şi amoriți.

– Şi canaaniții?

– Ei trăiesc în câmpiile aflate de-a lungul mării. Amoriții trăiesc în munți şi sunt cei care dețin majoritatea fortărețelor. Mai sunt hitiți, pe ici, pe acolo, mai ales militari, organizați în mici patrule.

– Şi trupele lui Ramses? Întrebă Mose.

– Sunt tot acolo, răspunse Josua în silă.

Aaron, judecătorii şi bătrânii gemură decepționați. Din cauza transmisiei informațiilor în ultimele rânduri ale apirilor, lamentațiile acestora ajunseră mai târziu. Era ca o durere care se propaga în popor.

– Tu-mi spuseseşi totuşi că n-ar mai rămâne acolo decât câteva săptămâni? observă Mose.

– Se pare că şi-au schimbat părerea şi vor să-şi mențină taberele pe o durată nedeterminată.

– Câți sunt? Întrebă Mose cu o voce aspră.

– N-am putut estima numărul lor cu exactitate, dar am numărat trei tabere, la distanță una de alta, de vreo două mii de oameni fiecare.

Mose căzu pe gânduri.

– Sunt bine înarmați, adăugă Josua. O mică parte din cavalerie este tot acolo şi mai sunt aproape trei sute de care într-o tabără în apropiere de Kiriat-Arba'a.

– Şi Ramses?

– S-a întors în Egipt. L-a lăsat pe fiul lui, Imenerkepesef, să vegheze la întoarcerea cu bine a trupelor în Egipt. Ni s-a spus că şi-a instalat tabăra la Ierihon.

Pentru un moment, destul de lung, nimeni nu îndrăzni să spună nimic. Se auzeau doar alte gemete înăbuşite, suspine şi un murmur confuz.

Unul dintre cercetaşi, Caleb, făcu doi paşi în față şi se prezentă înaintea lui Mose.

– Putem totuşi să intrăm în țară şi să ne apărăm în caz că vom fi atacați, spuse el.

– Nici nu se pune problema! strigă Gheuel, care făcuse şi el parte din expediție. Să-i ataci pe moabiți sau pe edomiți, mai treacă-meargă, dar pe egipteni, e imposibil. Vor chema în ajutor trupele care sunt în Sinai, pe drumul de întoarcere.

– Domnul este cu noi! strigă Caleb.

– Domnul este cu siguranță cu noi, spuse un alt cercetaş, Igal, dar nu ne-ar ierta dacă ne-am lăsa doar în grija Lui şi am comite imprudențe.

– Propun să aşteptăm ca toți egiptenii să se întoarcă în țara lor, spuse Josua, consultându-l din priviri pe Mose.

Acesta asculta rumoarea care venea dinspre popor. "Ne-am săturat de deşert! Şi nu putem intra în Canaan! Ce se va întâmpla cu noi? Dumnezeu ne-a promis totuşi acest pământ! Sau ne-a făcut să venim până aici doar ca să ne lăsăm oasele în pustie!"

– Să ne lăsăm timp de gândire până mâine, conchise Mose. O să mă rog la Domnul să-mi dea din înțelepciunea Lui.

Mulțimea se împrăştie, fiecare discutând aprins cu aproapele lui.

– Şi totuşi, trebuie să plecăm, murmură Josua către Mose. Soarele se ducea la culcare. Niciodată cerul senin nu contrastase

mai mult cu neliniştea din inimi. Un viespar bleu cu roşu brazdă aerul, repezindu-se asupra unei libelule pe care nu reuşi s-o înghită dintr-o dată şi Mose observă pentru o clipă aripile multicolore are insectei mai mari decât pliscul păsării. Tot aşa şi egiptenii i-ar înghiți pe ai lui de cum i-ar vedea revărsându-se în Canaan! Lumea nu era populată decât de prădători şi de victime. Se ridică cu greutate şi, sprijinindu-se de Stito, se îndreptă spre pavilionul rudimentar unde, ca în fiecare seară, îşi făcu abluțiunile cu ajutorul tânărului. Avea senzația că niciodată umerii lui nu fuseseră atât de grei, nici spatele atât de înțepenit.

– Egiptenii... murmură el în timp ce Stito îi fricționa spatele cu păr de cal înfăşurat în frunze parfumate. Aşadar, nu se va sfârşi niciodată!

– Se va sfârşi, îi răspunse Stito. Domnul nu ne-a făcut să venim până aici ca să ne abandoneze. Ramses nu este stăpânul lumii.

Mose zâmbi, pentru prima dată în acea zi. Nu, nici chiar Ramses nu era stăpânul lumii. Chiar şi el fusese nevoit să părăsească Canaanul. Îşi înghițise prada şi o scuipase înapoi.

17
Umbra egiptenilor

Era un eşec.

Mose ieşi în zori şi privi peisajul din înaltul terasei, cu mâinile sprijinite pe zidul din pietre al incintei, încă umed de roua nopții. Somnul nu-l odihnise, ci îl obosise.

Un eşec. Ajunseseră până acolo, urmau să intre în sfârşit pe Pământul Făgăduit şi nu puteau. Egiptenii se îndreptau spre nord precum sfincşii care stăteau de strajă în pragul templelor. Îşi imagină fulgerător ce s-ar întâmpla dacă soldații lui Ramses l-ar captura şi l-ar duce înapoi în fața acestui unchi pe care-l

ura... Nu, asta nu se va întâmpla, Dumnezeu n-ar permite aşa ceva!

Dar atunci, de ce-i confrunta cu acest zid invizibil? Poate că el, Mose, lăsase să slăbească inspirația divină. Căută din priviri ulcica de apă şi Stito, care-i ghici dorința, i-o întinse. Bău o gură zdravănă, rece şi îi înapoie ulcica tânărului. Şi după ce inspirația slăbise, era rândul inimii să cedeze sub povara greutăților.

Vârsta, îşi spuse. Nu cea a trupului, ci aceea a inimii. Se simțea bătrân. Contemplarea Domnului stinge orice pasiune pământească şi ce este, în fond, tinerețea, dacă nu clocotul pasiunilor pământeşti? Privise prea mult în inima altora şi nu descoperise în ea lumina.

Stito îi aduse un bol de lapte cald şi Mose îl bău gânditor în timp ce soarele se ridica pe cerul al cărui stăpân era. Acolo jos, în ultimele neguri ale nopții, păstorii madianiți îşi mânau turmele. Aici, păstorii apiru le mânau pe ale lor înspre pârâiaşele mici şi păşunile aride care le rămăseseră.

Indiscutabil, trebuiau să plece. După raportul cercetaşilor, poporul n-ar suporta ca aşteptarea să se prelungească. Dar de data asta, ar trebui să meargă în celălalt sens.

Când Mose îşi terminase toaleta de dimineață, apăru Aaron.

– Pacea Domnului fie cu tine. Îmi spuseseşi, dă-mi voie să-ți amintesc, că noua mea funcție necesită haine corespunzătoare.

Mose încuviință din cap.

– Noua ta funcție şi cele ale fiilor tăi, spuse el.

Îi chemă pe țesători, pe bijutieri şi pe croitori. Cu pânza de in care rămânea de la țesăturile pentru Sanctuar, dădu ordin să confecționeze pentru Aaron, Nadab, Abihu, Eleazar şi Itamar câte o tunică cu pieptar din material violet, purpuriu şi stacojiu brodat cu aur, efodul *, o mantie brodată, o eşarfă şi un turban. Bijutierilor le-a comandat pentru fiecare bărbat câte două cornaline montate în aur, pe care să fie gravate numele celor şase triburi ale lui Israel şi care să fie fixate pe umeri. În plus, un pectoral pătrat cât o palmă, făcut din patru şiruri de pietre prețioase: În primul şir un sardonix, un crisolit şi un feldspat

verde, în al doilea un granat, un lapislazuli şi un jad, în al treilea un turcoaz, o agată şi un jasp şi în al patrulea un topaz, o cornalină şi un jasp verde.

– Unde vom găsi toate astea? Întrebă bijutierul?

– O să le găsiți când va fi nevoie, răspunse el. Fiecare piatră va avea gravat pe ea, ca un sigiliu, numele unuia din triburile lui Israel.

Artizanii îl priviră cu scepticism. Aaron şi fiii lui erau înmărmuriți. Dar el urmă:

– Acest pectoral va fi prins prin două lanțuri de aur de cornalinele epoleților şi prin panglici violete trecute prin inele de aur de brâul albastru al efodului. În acest fel, când Aaron va intra în sfântul locaş al Domnului, va purta pe piept şi pe umeri numele fiilor lui Israel.

– Vom avea nevoie de timp, spuse unul dintre bijutieri.

– O să vă faceți timp, atunci când va fi nevoie. Nu părea să audă într-adevăr vocile pământeşti.

– Mantiile vor fi violete, cu o deschizătură circulară pentru cap, tivită cu broderii ca să nu se rupă. Marginile inferioare vor fi împodobite cu broderii violete, purpurii şi stacojii, cu nişte clopoței de aur între ele. Asta pentru ca Aaron şi fiii lui să fie auziți când se duc în fața Domnului şi când ies din Sanctuar. Astfel, ei nu vor muri.

Dar unde să caute aşa ceva? se întrebau cei de față. Apoi îşi amintiră că Mose era prinț şi fusese crescut la curtea Egiptului.

– Vreau ca pe turbanul lui Aaron, să figureze o rozetă de aur, prinsă cu un şnur violet şi pe ea să fie gravate cuvintele Consacrat Domnului. Ea va servi la iertarea greşelilor în ritualurile alor noştri când aceştia vor aduce ofrande sfințite Domnului.

Copiii lui Aaron îşi ascundeau cu greu stupefacția.

– Vreau ca aceste turbane să fie puse pe nişte acoperăminte înalte, ca să confere celui care le poartă demnitate şi grandoare.

Cei de față se chinuiau să descifreze privirea lui Mose, dar el ținea ochii pe jumătate închişi, de parcă auzea o voce interioară.

– Eşarfa va fi brodată, spuse el, întorcând capul spre Aaron şi fiii lui. Croitori, veți confecționa pentru marele preot şi pentru fiii lui pantaloni de în lungi până la coapse, ca să le acopere părțile ruşinoase.

Şi privindu-i fix pe preoți:

– Le vor purta pe sub haine ori de câte ori se vor prezenta în fața Domnului, altfel se vor face vinovați şi vor muri.

Se lăsă o tăcere lungă şi nimeni nu mai îndrăznea să-l întrebe nimic. În cele din urmă, el spuse, făcând cu mâna un gest autoritar:

– Duceți-vă!

După ce plecară, Mose rămase mult timp cufundat în gândurile sale. Acestea se învârteau în jurul unui fapt simplu: dacă nu ducea poporul său în Canaan, asta ar însemna o victorie pentru Ramses. O victorie în gol, desigur, dar totuşi o victorie. Apirii ar tărăgăna, ar întârzia, s-ar rătăci sau s-ar împrăştia pe ici, pe colo, instalându-se acolo unde ar găsi mai puțini duşmani. Triburile s-ar despărți. Proiectul întemeierii unui mare popor s-ar duce de râpă.

În acel moment percepu o rumoare şi, ridicându-se să vadă ce anume o provoca, văzu o mulțime de oameni care se îndreptau spre cortul lui. Erau apiri care se pare că ieşiseră din tabără pe poarta de nord şi ocoliseră colina. Purtau în spate baloți, aveau cu ei măgari la fel de încărcați şi păreau pregătiți pentru o călătorie lungă. Se opriră la jumătatea colinei şi unul din bărbați care părea să le fie şef continuă urcuşul de unul singur până la zidul incintei. Pe măsură ce se apropia, Mose îi distingea mai bine trăsăturile şi, când omul ajunse la o sută de coți de el, îl recunoscu pe Amiel, fiul lui Ghemali, din tribul lui Dan. Bărbatul se apropie şi mai mult.

– Mose, spuse el cu o voce sonoră, nouă nu ne e frică de uriaşi!

Mose îl privi fără să-i răspundă. Imbecilul, gândi. Cum să nu-ți dai seama dintr-o dată de nebunia unui om?

– Noi plecăm spre Pământul Făgăduit! continuă Amiel. O să ne unim cu ai noştri, cei care au rămas acolo.

Mose rămase o clipă tăcut. În cele din urmă, zise:

– Câți sunteți?

– Aproape două mii opt sute.

– Sunteți prea puțini. Domnul nu este cu voi. O să fiți striviți.

– Ştim să ne luptăm!

Josua, care din înaltul colinei văzuse şi el micul convoi, venea agale.

– O să dați peste egipteni. De cum vor afla că sunteți în zonă, se vor arunca asupra voastră precum pisicile asupra şoarecilor.

– Am fost cu tine, Josua. Ştii bine că te poți furişa. Sunt păduri în care te poți ascunde.

– Doisprezece oameni, da. Dar aproape trei mii, nu.

– Vouă v-a fost frică de egipteni, dar noi îi vom ocoli. - O să fiți ca nişte şoareci între pisici şi câini. Dacă-i evitați pe egipteni, o să căderi în ghearele amaleciților şi ale canaanitilor.

– Cu atât mai rău pentru voi, spuse Amiel. O să fim în fața voastră.

– În Şeol, da, răspunse Josua.

Mose nu spunea nimic. Urmări îmbufnat silueta lui Amiel care cobora spre acei emigranți desprinşi ei înşişi dintr-o emigrație. Urmări cu privirea chiar şi micul convoi până când dispăru pe după coline, la nord.

– Adevărată nebunie, murmură el.

Şi, întorcându-se spre Josua:

– Du-te la şefii de clan şi spune-le să facă recensământul populației noastre, inclusiv copiii mici, sclavii, egiptenii, precum şi amaleciții care vor fi considerați de-acum înainte de-ai noştri.

Era al doilea recensământ de la ieşirea din Egipt.

În ciuda celor întâmplate, cerul îşi păstra, totuşi, netulburata lui seninătate.

Mose îl trimise pe Stito să-i convoace pe judecători. Ei însă nu se grăbiră şi apărură abia peste trei ore. Aaron, care îi însoțea, avea o față lungă de-un cot.

– Ce v-a făcut să întârziați atât? se nelinişti Mose.

– Meseria noastră. Erau încruntați.

– Mai am să vă dictez şi restul Legilor. Ei nu se arătară deloc entuziasmaţi.

– Dictează-le, spuse în cele din urmă unul din judecători. O să fie în curând îngropate împreună cu noi. Dacă o să mai rămână cineva care să ne acopere cu pământ.

– Nu vreţi să cunoaşteţi legile Domnului?

– Ne întrebăm, Mose, dacă vom avea vreodată ocazia să le punem în aplicare.

– Vă răzvrătiţi şi voi?

– Nu ne răzvrătim. Constatăm că suntem înconjuraţi de duşmani şi că nu putem merge nicăieri, în orice caz nu spre Canaan. Egiptenii la nord, madianiţii în faţa noastră, moabiţii, amoniţii, hitiţii, iebusiţii... În curând aceşti duşmani ne vor ataca şi vom fi spulberaţi. Vom cădea sub loviturile lor şi, din bătălie în bătălie, n-o să mai rămână prea mulţi dintre noi.

– Nu credeţi, aşadar, că Domnul o să vă apere?

– Dacă Domnul ne apără, este drept să fi venit până aici degeaba, după ce am suferit atâta de la plecarea noastră din Egipt? A fost doar pentru a ne dovedi perseverenţa? Sau mai degrabă nebunia?

– Huliţi! strigă Mose.

– Dac-am sta să te-ascultăm, Mose, după tine, noi n-am încetat să hulim încă din ziua în care ne-am născut, spuse calm un judecător, privindu-l pe Mose în ochi.

Mose ar fi vrut să-l fulgere din priviri, dar celălalt spuse:

– Poate ar trebui să-ţi temperezi judecăţile. Şi mânia. Mose simţi aerul de frondă şi, într-adevăr, îşi înfrâna mânia.

– Orice persoană care îndrăzneşte să-ţi conteste deciziile este imediat împroşcată de tine cu blesteme ca un renegat, ca un duşman al Domnului. Dar trebuie să-ţi amintesc un lucru. Tu ai ajuns la rangul de şef peste toţi ceilalţi şefi pentru că Domnul ţi s-a arătat. Asta nu înseamnă că nu eşti un om, Mose, un om ca şi noi, cu slăbiciunile tale, supus greşelii. Nu poţi să ne blestemi pe toţi, pentru că asta ar însemna să anulezi întreaga ta misiune. Fără noi, tu nu eşti nimic: doar o voce clamând în pustiu. Şi noi

am venit să-ți spunem că tu eşti şeful nostru numai pentru că noi acceptăm asta.

El păli şi furia i se transformă în disperare. Dar dacă judecătorii îndrăzneau să-l sfideze în acest fel, înseamnă că aveau spatele asigurat; nu vorbeau doar în numele lor, ci şi în numele altor mii de oameni. Să-l cheme pe Josua în ajutor n-ar fi servit la nimic. Dacă întreg poporul se răsculase împotriva lui, nu prin forță le-ar fi venit de hac şi şi-ar fi recâştigat puterea. Trei mii de persoane plecaseră deja, sfidându-i autoritatea. Iar cei rămaşi îl contestau la rândul lor. Cel mai dureros era că înțelegea ce spuneau judecătorii: fără ei, fără popor, el nu era nimic. Nu putea să ducă la îndeplinire voința Domnului, decât dacă triumfa el însuşi, dar el nu putea să triumfe decât cu ajutorul Domnului!

– Dacă disperarea a pus stăpânire pe voi, dacă v-ați pierdut încrederea în Dumnezeu, nu mai are rost să vă dictez Legile lui, spuse el într-un târziu, cu o voce gravă.

– Legile Domnului nu sunt ale tale, Mose. Nu poți să le foloseşti după bunul tău plac. Domnul te-a însărcinat să ni le dictezi. Atunci, dictează-le, spuse cel mai bătrân dintre judecători. Dar mai întâi explică-ne de ce suntem în acest impas şi cum crezi că am putea ieşi din el.

Aaron scoase un geamăt şi îşi trecu mâinile peste față.

– Trebuie să ne întoarcem spre est, spuse Mose obosit.

– Să parcurgem din nou tot drumul pe care l-am făcut? Până unde?

– Până la Ețion-Geber. De acolo, vom urca spre nord. Privirile lor se adânciră şi se întunecară, umerii le căzură şi spatele li se încovoie.

– Dacă vreți ca Domnul să fie cu noi, acum, lăsați-mă să vă dictez Legile lui.

Ei clătinară din cap, cei trei scribi scoaseră din traiste tăblițele pe care aveau să-şi pună papirusul, flacoanele cu cerneală şi calamele. Deşurubară flacoanele şi ridicară ochii spre Mose.

– Iată ofrandele de mâncare pe care le veți duce înaintea Domnului: sacrificiul zilnic obişnuit va consta din doi miei fără cusur. O să-i sacrificați unul dimineața şi celălalt între apusul soarelui şi căderea nopții. Ofranda de cereale va consta într-o zecime de efă de făină plămădită cu un sfert de hin de ulei de măsline strivite. Vinul pentru băutura obişnuită va fi de un sfert de hin pentru fiecare" miel. Veți duce această băutură, în locaşul sfânt, ca ofrandă. Este un dar de un miros plăcut Domnului.

– Dar noi n-avem vii, n-avem deloc ulei de măsline, pentru că n-avem măslini, iar făină n-avem destulă nici pentru a ne hrăni, spuse un judecător.

– Când o să avem, o să ştiți care este voința Domnului. Pentru ziua de sabat, doi miei fără cusur, o ofrandă de cereale de două zecimi de efă de făină plămădită cu ulei şi ofranda ritualică de vin. Pe lângă ofranda de sabat, se va aduce în plus şi ofranda obişnuită şi vinul prescris. În prima zi a fiecărei luni, veți aduce o ofrandă Domnului constând în doi tauri tineri, un berbec şi şapte miei, toți fără cusur. Ofranda de cereale va fi de trei zecimi de efă de făină plămădită cu ulei pentru fiecare taur, de două zecimi de efă de făină plămădită cu ulei pentru berbecul adult şi de două zecimi de efă de făină pentru fiecare miel. Este o ofrandă de mâncare cu un miros plăcut Domnului. Ofranda de vin va fi de o jumătate de hin de vin pentru fiecare bou, de o treime de hin pentru berbec şi de un sfert pentru fiecare miel. Acest sacrificiu va fi făcut în fiecare lună de-a lungul anului. În plus, va fi sacrificat un țap ca jertfă pentru păcat adusă Domnului şi asta pe lângă ofrandele şi libațiunile de vin prescrise.

– Dar n-avem nici un taur şi berbecii noştri sunt de prăsită, obiectă un judecător. În scurt timp, n-o să mai avem deloc turme, cum o să facem sacrificiile?

– Discutați voința Domnului? Am spus că asta va fi pentru când vom ajunge pe Pământul Făgăduit.

Ei reflectară un moment înainte de a scrie, apoi calama zgârie din nou papirusul.

– Pastele Domnului va fi celebrat în a paisprezecea zi a primei luni iar în a cincisprezecea zi va fi celebrată Sărbătoarea pelerinajului*. Timp de şapte zile nu veţi mânca decât pâine nedospită. În prima zi veţi ţine o adunare sfântă. Să vă abţineţi de la treburile voastre obişnuite. Să aduceţi Domnului, ca ofrandă de mâncare, doi viţei, un berbec şi şapte miei, toţi fără cusur; şi ca jertfă pentru păcat, să aduceţi un ţap ispăşitor. Toate aceste daruri să le adăugaţi ofrandei de dimineaţă, care este jertfa obişnuită. Veţi face asta în fiecare zi, până în a şaptea, mâncarea fiind de un miros plăcut Domnului, şi, în plus, ofrandele obişnuite şi cele de vin. În a şaptea zi, să ţineţi o adunare sfântă şi să nu faceţi nici una din treburile voastre obişnuite. În ziua celei dintâi recolte a fructelor, când veţi aduce Domnului ofrandă de cereale din noua recoltă, să ţineţi o adunare sfântă; să vă abţineţi de la treburile voastre obişnuite. Să aduceţi ofrandă de un miros plăcut Domnului: doi viţei, un berbec şi şapte miei. Ofranda obişnuită de cereale va consta din făină plămădită cu ulei, trei zecimi pentru fiecare viţel. Pentru voi, aduceţi un ţap ispăşitor; toate aceste animale să fie fără cusur. Veţi aduce toate aceste ofrande pe lângă ofrandele obişnuite de cereale şi de vin. În prima zi din a şaptea lună, veţi ţine o adunare sfântă; să vă abţineţi de la treburile voastre obişnuite. Aceasta va fi o zi de odihnă. Veţi aduce o jertfă de un miros plăcut Domnului: un viţel, un berbec şi mieii lui, toţi fără cusur. Ofranda de cereale va consta în făină plămădită cu ulei, trei zecimi de efă pentru taur, două zecimi pentru berbec şi câte o zecime pentru fiecare miel, precum şi un ţap ispăşitor pentru voi. Veţi aduce toate aceste ofrande pe lângă ofrandele reglementare de cereale şi de vin obişnuite. Ofranda să fie de un miros plăcut Domnului.

Mose realiză dintr-o dată că instrumentele de scris nu mai alunecau pe papirus. Scribii îl priveau fix. Avu loc un scurt duel al privirilor, apoi el reluă:

– În a zecea zi din a şaptea lună, va avea loc o adunare sfântă şi voi o să vă smeriţi. Să vă abţineţi de la orice alte treburi în

acea zi. Să aduceți ofrandă de un miros plăcut Domnului: un viței, un'berbec şi şapte miei...

– Mose, pentru că toate aceste jertfe ne sunt imposibile în momentul de față şi pentru că n-am ajuns încă pe Pământul Făgăduit unde ne asiguri că vom dispune de mijloacele necesare ca să le facem, poate că ar fi mai înțelept să întrerupem dictarea lor până când vor deveni urgente, spuse unul din judecători.

Mose îşi netezi barba, îl privi pe Aaron, care era aşezat lângă el, şi zise:

– Din moment ce sunt depozitarul acestor prescrieri, trebuie să vi le comunic cât mai repede posibil, căci sunt muritor. Reiau, aşadar. În a cincisprezecea zi din a şaptea lună, veți ține o adunare sfântă. Să vă abțineți de la treburile voastre obişnuite şi să organizați o sărbătoare a pelerinilor* pentru Domnul, care va ține şapte zile. Ca jertfă, veți aduce o ofrandă de un miros plăcut Domnului; veți aduce treisprezece viței, doi berbeci şi paisprezece miei care vor fi toți fără cusur. Ofranda regulamentară de cereale va fi din făină plămădită cu ulei, trei zecimi de efă pentru fiecare din cei treisprezece viței, două zecimi de efă pentru fiecare berbec şi o zecime de efă pentru fiecare din cei paisprezece miei, şi veți mai aduce un țap ispăşitor, pe lângă ofranda obişnuită de cereale şi vin. În a doua zi, veți aduce doisprezece viței, doi berbeci...

Auzi oftaturi de exasperare şi se întrerupse pentru a-i privi pe judecători a căror expresie nu lăsa nici o îndoială în privința stării lor de spirit. Înşiruirea acestor vite nu părea, într-adevăr, să-i intereseze. Aaron nu se simțea nici el mai în largul lui - se foia pe bancă, îşi ducea mâna la nas, la barbă, îşi freca mâinile, dând din picioare. Dar cu toții trebuiau să înțeleagă, acum mai mult ca niciodată, că lucrarea Domnului nu putea fi oprită în timpul Exilului. Aşa că reluă:

-...şi paisprezece miei, împreună cu ofrandele regulamentare de cereale şi vin pentru viței, berbeci şi miei, în funcție de numărul lor, aşa cum a fost prescris, şi în plus un țap ca ofrandă de ispăşire, însoțit de ofranda obişnuită de cereale şi vin. În a

treia zi, unsprezece viței, doi berbeci şi paisprezece miei fără cusur, împreună cu ofrandele regulamentare de cereale şi vin pentru viței, berbeci şi miei, aşa cum au fost prescrise în funcție de numărul lor, şi în plus un țap ca ofrandă de ispăşire, însoțit de ofranda obişnuită de cereale şi vin..."

Unul dintre judecători se ridică şi pleca. Mose îl urmări cu o privire indiferentă.

– Dacă unul din scribi omite ceva, voi considera că a cedat intenției de a-l ofensa pe Domnul şi-l voi pedepsi cu severitate.

Continuă inventarul ofrandelor până la a şaptea zi, cu aceeaşi voce impasibilă.

– A opta zi va fi consacrată unei ceremonii de încheiere; să vă abțineți de la treburile voastre zilnice. Ca ofrandă de alimente, de un miros plăcut Domnului, să aduceți un vițel, un berbec şi şapte miei, împreună cu ofrandele de cereale şi vin prescrise după numărul lor. Şi în plus un țap ispăşitor însoțit de ofranda regulamentară de cereale şi vin...

Unul dintre scribi luă vasul cu apă al lui Mose care era pus să se răcească lângă zid şi bău cu poftă. Mose se prefăcu că nu observă impertinența şi conchise:

– Acestea sunt jertfele pe care trebuie să le faceți pentru Domnul în anotimpurile stabilite, pe lângă ofrandele votive, ofrandele spontane, cele de mulțumire, cele de cereale, ofrandele de vin şi ofrandele colective.

Se întrerupse şi privi cerul. Cei de față aşteptară un timp şi cum el nu zicea nimic, scribii şi ceilalți judecători se ridicară. Tocrrrai plecau când el ieşi dintr-o* dată din acea toropeală aparentă.

– Desigur, nu sunt singurele legi pe care mi le-a dictat Domnul. Mai sunt şi altele.

Ceilalți rămaseră interzişi.

– Un exemplar din legile de astăzi şi din cele pe care vi le-am dictat mai înainte, ca şi din cele pe care o să vi le dictez vor fi încredințate marelui-preot aici de față, care va avea sarcina de a le transmite generațiilor viitoare.

– Dacă va mai exista aşa ceva, murmură un judecător cu o voce şoptită.

Mose auzi bine această remarcă impertinentă, dar n-o luă în seamă. De dimineață şi până atunci, îşi reprimase deja amărăciunea eşecului. Dacă nu puteau să pătrundă pe Pământul Făgăduit prin nord, ei bine, vor intra prin est. Le va lua ceva mai mult timp, asta-i tot. Splendoarea Domnului nu va avea de suferit din cauza disperării oamenilor mai mult decât suferă flacăra din cauza muştelor. El era Legea şi Viața. Mose se ridică şi intră în cort să se odihnească.

Când să treacă peste prag, se opri intrigat de umbra stranie pe care o piatră o lăsa pe pământ. Ar fi jurat că era umbra unui sfinx. Luă piatra în mână şi văzu că era informă. Ridică din umeri. Ce era aşadar sfinxul, în realitate, dacă nu un morman de pietre? Şi ce era imaginea lor, dacă nu o umbră?...

PARTEA A TREIA
ZORII ÎNDEPĂRTAȚI

1
Doliu şi insulte

Nu spiritul divin pluteşte acum deasupra Kadeshului, zise într-o dimineață Josua, adresându-i-se lui Mişael.

Într-adevăr, în ajun, doi din cei patru fii ai lui Aaron, Nabab şi Abihu, căzuseră amândoi grav bolnavi în acelaşi timp. Atât de grav încât îşi dăduseră sufletul după teribile dureri abdominale. Tabăra vuia de certuri şi bârfe legate de dublul deces al băieților până atunci sănătoşi, de douăzeci şi cinci şi, respectiv, douăzeci

şi şase de ani: după unii, asta nu putea fi decât urmarea unei mânii divine iar, după alţii, efectul consumării de alimente toxice.

Controversa era importantă, fiindcă avea consecinţe practice: să-i înhumeze ca pe nişte leviţi morţi în stare de puritate sau mai bine să-i înmormânteze pe furiş, după câteva rugăciuni grabnice? Consultat asupra acestui lucru, Mose îi luă la întrebări pe fraţii lor, Eleazarşi Itamar, apoi pe ceilalţi leviţi din serviciul Sanctuarului.

– Au mâncat alaltăieri ierburi necunoscute de noi şi de care noi nu ne-am atins, spuse Eleazar.

– Nu asta-i cauza! interveni un alt levit. Cei doi au considerat, împotriva părerii noastre şi a tatălui lor, că una din jertfele aduse Domnului n-a fost bine făcută. Aşa că au hotărât, cu de-a ei putere, s-o refacă, ceea ce e o greşeală gravă! Domnul n-a primit aceste sacrificii suplimentare! Pedeapsa divină n-a întârziat! Ca dovadă că au mâncat acele ierburi otrăvitoare!

Dacă o bănuială plana asupra acestor decese, şi ea venea din partea preoţilor, era mai bine, hotărî Mose, să nu-şi asume în mod public riscul de a-l ofensa încă o dată pe Domnul. Cei doi fraţi fură aşadar îngropaţi fără mare ceremonie în munţi. Aaron şi Elişeba, ceilalţi doi fii, Eleazar şi Itamar, implorară iertare Domnului, pentru ca El să nu arunce asupra lor şi asupra rudelor lor păcatele fraţilor defuncţi. Ei au fost singurii martori ai înhumării.

Atâtea încercări o epuizaseră pe Elişeba. Ea muri dintr-o dată, la patruzeci şi doi de ani. Aaron a avut nevoie să fie susţinut pentru a putea merge la funeraliile ei. Trei zile mai târziu, Mose îi făcu o vizită fratelui său.

– N-o mai duc mult, murmură Aaron dintr-o răsuflare.

– N-ai decât cincizeci şi patru de ani, spuse Mose. Nu te lăsa pradă disperării.

Dar trebui să accepte că Aaron arăta ca un bărbat de şaptezeci de ani.

– Sarcina pe care mi-a încredinţat-o Domnul este peste puterile mele.

– Puterile îți vin de la Domnul.

– Atunci înseamnă că El mi le-a luat.

– Dumnezeu nu îşi ia darurile înapoi fără motiv. Greşelile noastre ne lasă fără ele.

– Atunci... atunci înseamnă că am făcut greşeli, suspină Aaron. Dar cine nu face?

Eleazar şi Itamar îi făcură semn lui Mose tatăl lor era epuizat. Aaron nu-şi mai reveni. Cinci zile mai târziu, îşi dădu şi el sufletul. Mose se duse în cort însoțit de cei doi fii ai lui Aaron şi de alți şapte leviți şi acolo ordonă să fie luate hainele şi accesoriile de mare preot ale defunctului pe care i le înmâna solemn fiului acestuia, Eleazar. Apoi organiză o mare ceremonie de înmormântare la care luară parte toți leviții şi ordonă o perioadă de doliu de treizeci de zile.

Acum că tovarăşul atâtor ani de încercări nu mai era, lui Mose nu-i mai rămânea decât să se încreadă în cei tineri: Josua, Mişael, Hur... Or, chiar dacă aceştia priveau cu respect doliul, lui Mose nu-i scăpă din vedere faptul că se stăpâneau cu greu. N-aveau să rămână o sută de ani la Kadesh! Şi nerăbdarea lor nu făcu decât să crească când se auzi că cei trei mii care plecaseră spre nord, conduşi de Amiel, vrând să evite o tabără egipteană, căzuseră într-o ambuscadă a canaaniților şi amaleciților. Aceştia din urmă, care păstraseră o amintire usturătoare a scărmănelii pe care le-o administrase Josua cu câtva timp înainte, îi masacraseră pe majoritatea apirilor şi-i păstraseră ca sclavi pe cei rămaşi în viață. Dar n-aveau de gând să țină doliu după cei care se lansaseră în acea aventură fără binecuvântarea lui Mose.

– Au fost preveniți, spuse Josua în chip de meditație funebră.

– Dac-ar fi fost mai numeroşi..., începu Mose fără să termine fraza.

– Şi-au asumat un mare risc, comentă Josua.

Se înțelegeau din două-trei vorbe, atât de bine că nu mai era nevoie să termine ce aveau de spus.

– Şi noi pe unde o vom lua? Întrebă Mose.

– Să încercăm un drum mai la est, spre interior, de-a lungul râului 'Araba. Dar nu ştiu dacă vom obține dreptul de trecere. Aşa cum ți-am spus, edomiții sunt aliați cu moabiții şi nu mi s-a părut că ne au la inimă.

Imediat ce se termină perioada de doliu, Mose trimise emisari la regele Edomului pentru a-i cere doar dreptul de trecere pe drumul de pe malul râului 'Araba, care mărginea regatul său. De fapt, țara Edomului avea mai multe oraşe-stat, guvernate fiecare de câte un prinț, dar aceste oraşe erau supuse suveranității prințului cel mai puternic, pe care îl numeau regele lor.

– Noi, frații tăi din semința lui Israel, suntem aici la Kadesh, spunea Mose, şi vrem să urcăm spre Canaan. Nu vom face decât să trecem pe drumul care duce într-acolo. N-o să încălcăm nici câmpurile, nici podgoriile tale. Vom plăti pentru apă şi vom merge drept înainte, spre nord, până vom părăsi teritoriile tale.

Era un mesaj conciliant, dar regele Edomului o făcu pe surdul. Mesagerii se întoarseră plini de ciudă. Regelui nu-i păsa de rudenia invocată de Mose şi răspunsul lui fusese pe cât de clar, pe atât de scurt: nici vorbă!

– Aşteaptă, spuse Josua, există mai mulți prinți ai Edomului. Poate unii dintre ei ne vor lăsa totuşi să trecem.

Distanța dintre Kadesh şi capătul drumului de pe lângă 'Araba era scurtă, puteau să-şi asume riscul traversării. Două zile mai târziu, abia ajunseră la Obot că țara se umplu de țipete şi strigăte, de străluciri de arme şi nechezat de cai: erau trupele masate acolo pentru a le bara trecerea. Şi erau bine înarmate: lăncii, spade, scuturi, cai, arcaşi. Egiptenii le furnizaseră mijloace de apărare. Să încerci să-i înfrunți ar însemna să trezeşti leul egiptean care somnola nu departe de ei. Soldații lui Josua şi ceilalți stăteau față în față la trei sau patru sute de coți distanță, şi unii şi alții dând din mâini şi proferând injurii. Un grup de trei ofițeri călare înaintară la pas spre apiri.

– Cine este şeful vostru? Întrebă unul dintre ei. Josua îl arătă pe Mose.

– Tu eşti şeful? Tu trebuie să fii cel căruia i se spune Mose, profetul.

Mose răspunse printr-o clătinare din cap.

– Suntem aici şapte mii de soldaţi, edomiţi şi moabiţi. Şi mai sunt cam tot atâţia care ni se vor alătura în timpul zilei, dacă aveţi de gând să forţaţi trecerea. Nici nu e nevoie să fii profet ca să prevezi ce se va întâmpla.

Ofiţerul îşi ridică bărbia pentru ca avertismentul să fie şi mai clar şi, după ce le aruncă o privire obraznică apirilor, le dădu ordin celorlalţi doi să facă cale-ntoarsă. Mose rămase nemişcat, impasibil. Aşadar, moabiţii şi edomiţii se aliaseră, aşa cum îl preveniseră spionii lui Josua.

– Dacă aşa stau lucrurile, să mergem tot înainte, hotărî Josua. Vom ocoli ţara asta prin est. Să dea ciuma-n ei!

Părăsiră Obot, sub ochii armatei edomite. Noul traseu nu era lipsit de pericole, pentru că treceau printre Edom, la nord. şi Moab, la sud, dar nu traversau nici una, nici alta din aceste ţări şi sperau ca armatele coaliţiei să nu se alarmeze. Ajunseră fără necazuri, seara, pe teritoriul unui sat moabit, Punon, şi se opriră fără a-şi instala corturile, în ciuda nopţii răcoroase, Mose anunţând că-şi vor relua drumul în zori. Următoarea etapă Ii purtă printr-o pustietate muntoasă şi roşiatică până într-un alt sat moabit, Lya-Ha-Abarim.

– O să rămânem fără apă, începură să se plângă emigranţii, dar cercetaşii îi asigurară că la mică distanţă de ei curgea un râu, Zered. Făcură o haltă prelungită aici, atât cât să aibă timp suficient să-şi refacă proviziile de apă, să-şi adape turmele şi să se spele. Începând din acest punct, urcau spre nord, pe o potecă, având în stânga contraforturile unui lanţ muntos care constituia graniţa dintre Edom şi Moab, iar în dreapta deşertul, care semăna cu o blană de leu nesfârşită. Zece zile mai târziu, traversau râul Arnon şi Josua răsuflă uşurat: parcurseseră cea mai mare parte a teritoriilor inamice şi se aflau la hotarele câmpiilor Moab şi al ţării amoniţilor, pe teritoriu amorean.

– Poate vom putea s-o tăiem acum prin țara amoriților, sugeră Mose. Sihon, regele confederației lor, este dușmanul moabiților, deci nu poate fi aliatul lor, nici să se amestece în certurile lor.

A doua zi, chiar la răsăritul soarelui, el trimise acestui rege, în cetatea lui din Hesbon, aceiaşi mesageri pe care-i trimisese şi regelui Moabului, purtând acelaşi mesaj. Corturile nu fuseseră încă ridicate căci nu merita osteneala să piardă o zi cu instalarea dacă puteau traversa în curând țara amoriților şi să ajungă în sfârşit de cealaltă parte a munților, spre Iordan şi Canaan. După aceea, ar fi un blestem să nu poată, prin câteva lovituri de lance şi spadă, să ajungă în sfârşit pe Pământul Făgăduit.

Cercetaşii se întoarseră către prânz, cu figuri la fel de descufnpănite ca şi prima dată.

– Este mai rău decât celălalt! Ne-a tratat ca pe nişte prizonieri! Ne-a împroşcat cu injurii! Şi vrea să ne atace imediat!

Mose intră într-una din crizele lui de furie, dar Josua îşi păstră sângele rece.

– Soarta ne e hotărâtă, spuse el. Nu mai putem continua să suportăm insultele acestor oameni. Îmi dai ordin să răspund acestei ofense?

– Domnul să-ți înarmeze brațul! răspunse Mose. Orele următoare trecură cu organizarea taberei, Leviții şi prețioasa lor încărcătură au fost deplasați în spate, unde erau în siguranță, iar oamenii lui Josua, al căror număr se ridica acum la peste cinci mii cinci sute, au fost masați în față. Urmau, în sfârşit, să se ia la harță cu aceşti sălbatici!

Şefii de clan veniră la Mose să-i anunțe în mod solemn rezultatul recensământului: după plecarea facțiunii conduse de Amiel, erau douăzeci şi cinci de mii şaizeci şi şapte, dintre care şapte mii o sută doisprezece bărbați cu vârsta cuprinsă între optsprezece şi şaizeci de ani, opt mii o sută douăzeci de femei, trei mii şapte sute cincizeci şi trei de copii şi adolescenți până-n optsprezece ani, patru mii două sute treizeci şi unu bătrâni şi o mie opt sute cincizeci şi unu sclavi, amaleciți şi egipteni adoptați.

Mose clătină din cap.

– Acestea sunt semințele Domnului! spuse el. Mâine, vom însămânța Canaanul!

Şi ridicând brațele spre cer:

– Doamne, şterge cât a mai rămas din perioada de doliu!

– Da, Doamne, usucă-ne lacrimile! răspunseră şefii de clan şi judecătorii, de această dată din toată inima.

2
Trei sunete de trompetă

Iosua îşi dispuse oamenii în fața taberei, de-o parte şi de alta, ca două coarne care să țină piept duşmanului, între coarne, un arc de cerc concav format din trei rânduri de lăncieri. Tabăra se afla la poalele contraforturilor stâncoase.

Zorii colorau în roz culmea munților vineții când amoriții îşi făcură apariția, venind dinspre Hesbon. Josua se sui pe o stâncă, observându-i de la înălțime, cu ochii mijiți. O luaseră printr-o depresiune care ducea drept la tabăra provizorie a apirilor. Un mic detaşament de lăncieri călare, două sute de oameni cel mult, conduceau grosul pedestrimii. N-aveau care. Aveau să ajungă acolo în mai puțin de o jumătate de oră. Josua alergă în tabără şi îi spuse lui Mose: - Dă ordin ca toată lumea, bărbați, femei, copii să meargă pe munte şi, la semnalul meu, când voi suna din trompetă de trei ori, să împingă stânci peste călărețiii care vor trece de prima linie. Cel mai bine e să rămână câți mai puțini oameni în tabără. Să nu-şi ia nimeni bagajele. Nu vor păți nimic.

Mose fu de acord şi nu se scurse nici o jumătate de oră că toată lumea îi urmase deja ordinele.

Călărețiii amoriți se aruncară spre centrul trupelor lui Josua, care se retraseră din fața lor, atrăgându-i în capcană. În câteva clipe cei mai mulți dintre ei erau prinşi la strâmtoare, chiar în locul în care era amplasată tabăra, rămasă pustie, şi copitele

cailor rostogoleau corturile strânse, sacii cu haine şi provizii... Amoriții îşi dădură atunci seama de capcană şi începură să şarjeze la dreapta şi la stânga, Josua sună de trei ori din trompetă. Un bubuit înfricoşător îi răspunse. Stânci enorme se porniră să cadă pe flancurile muntelui, umplând caii de panică, strivind, azvârlind din şa călăreții şi punând capăt asaltului lor. Trupele apirilor care se retrăseseră, înaintară şi se aruncară asupra lor. Cei aflați încă pe cai erau dezorientați, căci atunci când credeau că pot împunge un apiru cu lancea, acesta se adăpostea în spatele unei stânci şi lancea nu lovea decât piatra. Cât despre cei azvârliți din şa, ei nu mai aveau de ales: cât ai clipi, apirii îi masacrară pe majoritatea celor valizi şi îi terminară pe răniți.

În acel moment îşi făcură apariția pedestraşii care, văzând drumul barat de un câmp de stânci, îşi pierdură capul. Se năpusteau la dreapta şi la stânga asupra soldaților lui Josua, dar la un moment dat cele două coarne se reuniră. Amoriții se treziră prinşi din nou în capcană. Nu aveau de-a face doar cu un singur front, ci cu mai multe. Aşa că se grupară în mijloc formând o masă umană pe care loviturile apirilor o subțiau încetul cu încetul.

Or, iată că apirii care păreau să fie totuşi în avantaj, se făcură dintr-o dată nevăzuți. Rămaşi grupați, amoriții priveau cu stupefacție cum duşmanii lor se îndepărtau. Au înțeles ei oare ce anunțau cele trei sunete de trompetă? Dacă da, au înțeles-o prea târziu. Un bubuit asemănător cu acela al unui cutremur de pământ precedă cu puțin o nouă avalanşă de stânci care se prăvăleau asupra lor cu viteza unui cal în galop. La trei-patru sute de coți distanță, soldați înarmați cu praştii trimiseră o ploaie de pietre asupra celor care scăpaseră de stânci.

Nu mai rămase nici măcar un singur amorit pe câmpul de luptă.

Trecuseră mai puțin de două ore de la începutul atacului. Crestele muntoase deveneau aurii. Purpuriul care învăluia munții mai în jos era inundat de o ceață roşcată. O linişte

aproape perfectă domnea pe câmpul de bătălie, tulburată doar, ici şi acolo, de horcăielile muribunzilor.

Josua ridică ochii spre munte şi văzu acolo sus întregul popor nemişcat. El sună din trompetă o singură dată, lung. Un strigăt urcă din rândul soldaților, reluat de oamenii de sus. Josua ridică un braț. Acolo sus, un bărbat ridică şi el brațul şi chiar dacă nu-l distingea bine din cauza strălucirii cerului, el ştia că acel bărbat era Mose.

Apoi se porni iureşul. Cei douăzeci şi cinci de mii de apiri coborâră muntele ca nişte stânci umane. Se aruncară asupra lui Josua, îl îmbrățişară, îl purtară pe umeri, îi strânseră în brațe pe soldați şi chiar găsiră puterea să-i ridice de mijloc în sus. Printre stânci şi cadavre, câmpul de bătălie semăna acum cu o imensă scenă de dans.

Dominând mulțimea, Josua râdea. Acest învingător triumfa acolo, deasupra tuturor, prin uimitoarea lui frumusețe, frumusețea omului susținut de puterea divină. Mose îl fixa de jos cu o privire extatică. Când Josua sări jos, pe pământ, Mose îl îmbrățişa cu putere.

– Yahwe să te binecuvânteze! strigă el. Era pentru prima oară că pronunța numele divin în public. Şi Mose începu să râdă, da, râdea cum nu mai fusese văzut râzând de mult timp. Şi râsul îi dădea strălucire.

3
Prima cucerire

Fură numărați răniții şi morții, Josua pierduse o sută cincisprezece oameni. Îngroparea lor dură până la prânz. Apoi duşmanii înfrânți au fost deposedați de arme şi bijuterii.

Fiecare îşi căuta baloții cu lucruri pe care copitele cailor le împrăştiaseră în timpul învălmăşelii. Apoi aşteptară ordinele.

Căci, cu siguranță, nu puteau să rămână acolo, printre cadavre şi stânci.

– Mergem la Hesbon, îi anunță Mose pe şefii de clan. Se porniră la drum, având în față soldații, şi ajunseră după o oră. Oraşul era practic pustiu.

Locuitorii fugiseră, le povesti un bătrân care nu voise să-şi părăsească casa. Josua, care o luase înainte ca să scotocească palatul lui Sinon, nu găsi în el decât sclavi îngroziți de frică. Masa cu mâncare, paharele pe jumătate pline, bijuterii aruncate pe jos dovedeau graba cu care potentatul şi ai lui, rămas de acum înainte fără armată, o luaseră din loc.

– Şi Sihon? Îl întrebă Mose pe bătrân.

– A plecat în oraşul vecin.

– Care?

– Eleale. Este foarte aproape.

Şi întinse un deget slăbănog ca să arate direcția.

– Ia o mie de oameni şi du-te să-l. cauți, îi spuse Mose lui Josua. Pune mâna pe el şi dă foc oraşului. Ar putea să meargă să ceară sprijinul amoniților, moabiților, edomiților sau mai ştiu eu al cui. Să nu apună soarele înainte de a pedepsi infamia acestui om şi a poporului său. În acest timp, noi o să ne instalăm aici. Acest oraş este de acum înainte al nostru.

Palatul, care era o vastă colecție de încăperi ce înconjurau un hol mare cu plafonul susținut de patru stâlpi, putea adăposti mai multe familii. Mose se instala în câteva cu Sefira şi cei doi copii şi le repartiza pe celelalte lui Eleazar, Itamar şi familiilor lor, păstrând-o pe cea mai bună pentru Josua. Leviții care păzeau Sanctuarul şi Chivotul se instalară în sala cea mare şi în apartamentele alăturate. Ceilalți ocupară casele abandonate. În acest timp, soldații şi puştanii se apucaseră de jefuit, punând mâna pe alimente, aur, argint, aramă, dar nu şi pe vin şi ulei, pe care Mişael le rechiziționase la ordinul lui Mose, căci erau mărfuri rare. Cei câțiva sclavi rămaşi pe loc şi care la început s-au temut că vor fi trecuți prin sabie, înțeleseră că aveau

stăpâni noi şi îşi oferiră serviciile cu atâta zel că o făcură pe Sefira să râdă.

– Eleazar, înainte de căderea serii, trebuie să aducem mulțumiri Domnului, spuse Mose.

Şi se ocupă împreună cu el şi cu ceilalți leviți de organizarea unui sacrificiu pe un altar improvizat în piața mare a Hesbonului, apoi convocă poporul prin intermediul şefilor de clan şi al judecătorilor. Fu jertfit un berbec şi chiar în momentul în care flăcările cuprindeau lemnul pus pe altar, un fum negru se ridică în crepuscul deasupra Hesbonului. Un alt altar ardea întru slava Domnului şi toți înțeleseră că era Eleale.

O dată sacrificiul încheiat, după regulile pe care le permiteau circumstanțele, Mose îi invită pe judecători la o cină încropită din alimentele găsite în oraş şi, pentru prima dată, îl pofti şi pe fiul său mai mare, Gherşon. Masa fu amenajată pe terasa palatului, pentru ca toată lumea să poată vedea rugul Elealei. Stito pusese pe jos piei de capră şi perne. Mose păstra liber locul din dreapta lui şi întârzie pregătirile pentru cină destul de mult pentru ca Josua şi oamenii lui să aibă timp să se întoarcă. Stito umplu paharele, dar nimeni nu se atinse de ele.

Se lăsa seara. Flacăra torțelor tremura în vânt când Josua apăru, urmat de un bărbat cu mâinile legate şi de doi lăncieri.

– Vi l-am adus pe Sihon, spuse el, cu o voce pe care oboseala o înăsprise.

– Aşază-te, îi spuse Mose lui Josua, arătându-i locul liber. El ridică paharul şi spuse întregii adunări:

– Bem în sănătatea omului care a făcut să triumfe brațul Domnului. Şi mai bem pentru înfrângerea duşmanilor Domnului.

Şi adresându-se juriului:

– Vă cer să-l judecați pe Sinon, regele amoriților. Singură conştiința voinței divine trebuie să vă ghideze spiritul. Poporul nostru i-a cerut autorizația de a trece paşnic spre pământul promis de Domnul. El l-a refuzat şi şi-a trimis soldații să ne atace. N-avea nici un motiv să facă asta, nici frica de hitiți, nici cea de egipteni. N-a fost mânat decât de ambiția personală care îi

animă pe atâția monarhi. O sută cincisprezece oameni valoroşi au murit ca să ne apere şi cred că nici sângele tuturor amoriților nu poate fi de ajuns pentru a-i răzbuna. Pronunțați sentința. Oricare ar fi ea, o voi accepta.

Judecătorii îşi întoarseră din nou privirile spre captiv. Ce se poate citi pe fața unui om? Prea puține lucruri. Cruzimea ori bunătatea nu-i schimbă culoarea, nici lăcomia ori generozitatea nu modifică mărimea nasului sau forma frunții iar frica de Domnul ori impietatea nu se citesc în ochi: există oameni pioşi cu privire întunecată şi asasini cu privire limpede. Cel care stătea în fața lor era un bărbat de vreo patruzeci de ani, bine făcut, în ciuda unei uşoare rotunjimi a trupului, cu părul şi barba închise la culoare şi îngrijite şi cu fața deloc dezagreabilă. Rege al statului său, adică al acelor oameni pentru care acumularea de bogății şi de putere este un lucru normal şi pentru care morala preferată este ordinea lumii care le convine cel mai bine. Aproape că e portretul psihologic al unei fiare. S-a speriat de mulțimea apirilor şi a presupus că aceşti emigranți fără căpătâi n-o să-i opună mare rezistență. Poate că auzise că duceau cu ei mult aur şi argint. Un motiv bun pentru a-i ataca. Îşi făcuse un calcul prost şi pierduse. Puteai fi tentat să te arăți mărinimos în privința lui şi să-l laşi să plece sărac şi plin de recunoştință. Dar riscai în felul acesta să laşi să fugă o fiară care s-ar ralia altor fiare şi s-ar dovedi mai periculos cu altă ocazie.

– Ai un zeu? Îl întrebă unul din judecători.

Întrebarea păru să-l surprindă sau poate că era încă mirat că se afla prizonier pe terasa propriului palat şi lăsă să treacă ceva timp până să răspundă.

– Baal este zeul poporului meu.

– Zeul tău nu-i învață pe oameni decât cruzimea?

Şi mai surprins, cu sprâncenele ridicate, el răspunse:

– Nu, este zeul prosperității şi al vieții.

– În numele prosperității şi al vieții ți-ai trimis armatele să ne atace fără motiv?

– Un rege trebuie să cucerească. Faraon! gândi Mose.

– Iată-te cucerit, spuse Josua, intervenind pentru prima oară.

– Vrei să spui că un rege trebuie să-i ucidă pe toți străinii pe care îi întâlneşte? Întrebă un alt judecător.

– Un rege nu este decât regele poporului său. Judecătorii clătinară din cap posomorâți. Apoi se sfătuiră în şoaptă pentru un moment şi şeful lor, Guni, se întoarse spre Sihon.

– Ai fi putut fi un om, o creatură a Domnului ca ceilalți. Nu eşti, după fapta ta, decât un rege învins. Îți aplicăm aşadar propria ta lege şi te condamnăm la moarte.

Nu există justiție fără lege şi fiecare lege vine de la zei, spusese cândva regele Seti, în timpul primei sale conversații private cu Mose. De ce Ramses nu urmase exemplul tatălui său? Pe ce batjocorise legea bunătății?

– Luați-l, le ordonă Mose soldaților.

Sihon voia, fără îndoială, să spună ceva, dar se răzgândi. Şi dispăru în jos, pe scară. Terasa rămase cufundată în linişte pentru un moment. Mose ridică ochii în sus şi cerul scânteind de stele îl făcu să lăcrimeze.

– Doamne, murmură el, fie ca toți oamenii să audă vocea Ta! Gherşon părea stupefiat. La prima lui cină în public, alături de tatăl său, făcea cunoştință şi cu justiția oamenilor şi cu cea a zeilor în acelaşi timp. Stito umplu paharele şi judecătorii ridicară şi ei ochii spre cer. Poate că nu priviseră niciodată cerul, în orice caz, nu în felul acesta, în seara unei victorii, prima mare victorie a poporului lor. Parcă era nisip de diamante, Îl priviră îndelung, uitând să mai bea.

Apoi servitorii aduseră primele platouri, friptură de oaie presărată cu praf de coriandru, supă picantă de ovăz, porumbei umpluți cu boabe de grâu şi strugure, pâinişoare de alac cu susan... Începură să mănânce în momentul în care capul tăiat al lui Sihon se rostogolea pe caldarâmul propriului său palat.

Masa se încheie cu struguri proaspeți, asemănători cu cel pe care cercetaşii îl aduseseră din expediția lor, când ecouri de cântece şi de muzică de dans ajunseră până la ei. Josua se ridică şi se aplecă peste zidul terasei.

– Soldații sărbătoresc victoria, spuse el, întorcându-se la locul lui.

– Există mai multe feluri de bucurie, observă Mose cu un surâs.

Şi ridicându-se:

– Josua, vreau să dormi bine în noaptea asta. De mâine, începi să consolidezi dominația noastră peste toate câmpiile Moabului.

4
Măgarul lui Balaam

Dacă crezuseră că au scăpat de edomiți şi de moabiți pentru că le ocoliseră teritoriile, se înşelaseră. Dar se scurse o lună întreagă până când Mose şi Josua să-şi dea seama de acest lucru.

După strivirea armatei amoriților, Josua şi oamenii lui alergară din fortăreață în fortăreață, ocupând, incendiind şi jefuind fără dificultate. Cu excepția câtorva lupte corp la corp cu băietani încăpățânați care se înverşunau să-şi apere surorile sau măgarii, sechestrul apirilor asupra țării a fost mai degrabă o petrecere câmpenească. Şi, în plus, aducătoare de bogăție: pe malul de răsărit al Iordanului, câmpurile erau înverzite, viile curgeau de ciorchini iar livezile de fructe. Apa era şi ea din belşug fiindcă se aflau pe țărmul unui fluviu. Puțurile erau nenumărate şi cel mai dificil lucru a fost să-i convingă pe apiri, care vedeau pentru prima dată, de când plecaseră din Egiptul de Jos, vegetație umedă şi grasă, să nu se piardă cu firea. Dar trebuiră să renunțe la teritoriile atât de prospere, întrucât Mose le ordonă să rămână grupați.

– N-am ajuns în Canaan, le aminti el solemn. Într-o bună zi, vom relua drumul pentru a traversa fluviul. Dar până atunci, nu vă împrăştiați, amoriții nu ne sunt prieteni, duşmanii noştri

n-au dispărut şi o să fiţi o pradă uşoară pentru ei dacă vă îndepărtaţi prea mult de soldaţii noştri.

Şefii de clan, care înţeleseseră perfect justeţea ordinului, fură însărcinaţi să aibă grijă ca toată lumea să se întoarcă seara într-un loc care avea să fie stabilit de Josua şi Mişael.

Desigur, nu toţi amoriţii îşi părăsiseră ţara la fel ca locuitorii din Hesbon, dar erau mulţi, mai ales şefii de clanuri şi alţi mici stăpâni, care o luaseră din loc la apariţia soldaţilor apiru şi trecuseră frontiera Moabului pentru a se refugia la vecinii lor. Cei dintâi ajunseseră acolo imediat după luarea Hesbonului şi incendierea cetăţii Eleale, ducând cu ei poveşti înspăimântătoare. Cei care le urmară înfloriră tot mai mult poveştile de groază, alarmându-l astfel pe Balac, regele Moabului care era stăpân peste ceilalţi prinţi, mai mici, ai ţării sale. Mai ales povestea cu strivirea armatei amoriţilor îi înfricoşa pe moabiţi. Stânci mari cât caii! Da, da, insistau amoriţii care fuseseră pe câmpul de bătaie. Apirii aveau aşadar uriaşi în serviciul lor care făceau să plouă cu stânci peste oameni?

O dată trecută consternarea din primele zile, moabiţii începură să-şi facă griji pentru propria lor soartă, frontierele dintre ei şi amoriţi nefiind niciodată bine definite şi nefiind stabilite decât prin tradiţie. Dacă apirii ocupaseră astfel ţara amoriţilor, nu vor întârzia să descindă şi în ţara lor. De la Metfaat la Bet-Baal-Meon şi de la Atarot la Iye-Ha-Abarim nu se mai vorbea decât despre armata apirilor şi despre uriaşii pe care-i aveau în serviciul lor.

Sigur, moabiţii aveau armata lor, încă intactă, dar nu te apucai să tragi de coada leului fără să fii sigur c-o să-l ucizi. Balac se felicită atunci de alianţa pe care o încheiase cu câteva luni înainte cu Reba, madianitul, şi cu prinţii Edomului. Le trimise emisari pentru a-i alerta şi, câteva zile mai târziu, toţi aceşti potentaţi, însoţiţi de vechii vasali ai lui Sihon, se reuniră la Rabbat-Moab pentru a stabili planurile de acţiune. Se ghiftuiră cu multă carne de oaie şi de pasăre şi cu vin de Siria, proclamându-se puternici cu cei douăzeci de mii de oameni ai lor

şi jurând să-i şteargă pe apiri de pe faţa pământului. Erau discursurile obişnuite ale tuturor purtătorilor de săbii. În forul său interior, Balac era însă măcinat de nelinişti. Apirii erau conduşi de un profet şi profeţii, oricine ştia, aveau legătură cu forţele celeste. Ca dovadă, intervenţia uriaşilor care-i striviseră pe amoriţi. Tot numai un profet putea să-i vină de hac şi în privinţa asta, Balac nu cunoştea decât unul singur demn de acest nume, Balaam. Născut în Peor, în nordul Mării de Sare, Balaam era renumit pentru că vorbise cu puterile celeste pe vârful muntelui Pisga. Într-un an secetos, Balaam, preotul lui Baal din Peor, profet, ghicitor şi magician făcuse să plouă-n şuvoaie la rugăminţile disperate ale oamenilor din regiune. În plus, el prezicea viitorul şi ar putea cel puţin să prevadă rezultatul unui război. Balac trimise după el. Mesagerilor îi se răspunse că amaviţii vecini, care locuiau pe malurile Eufratului, avuseseră nevoie de serviciile lui Balaam şi că acesta se dusese să împiedice o epidemie. Mesagerii plecară în goană la Petor, îl găsiră pe ghicitor, îi fluturară în faţa ochilor un sac de aur şi îl luară cu ei la Peor, aproape cu forţa.

Era un omuleţ palid şi gânditor, obsedat de o convingere simplă: fiinţele umane erau comparabile cu nişte flacoane astupate. Când le destupai, spiritul divinităţii pătrundeau înăuntru şi atunci flacoanele deveneau preţioase. Dar, în încăpăţânarea ei, natura umană îşi închipuia că este unică şi că individul era bunul cel mai preţios al lumii. Flacoanele se astupau cu atât mai ermetic cu cât proprietarii lor se credeau unici.

Balaam învăţase în tinereţe, sub îndrumarea unui preot babilonian, să se deschidă prin două mijloace rezervate preoţilor Asiei care le folosiseră încă din timpuri străvechi. Cea dintâi era meditaţia, cea de-a doua o băutură al cărei secret îi fusese încredinţat sub jurământ. Balaam o prepara în serile cu lună plină, punând la macerat ciuperci albe veninoase, măselariţă şi laur într-un ulcior cu vin. După cinci zile de fermentare, vinul se schimba într-o băutură în stare să golească şi cel mai obtuz

creier de mizerabilele lui marote: instinctul de înavuțire, concupiscența, răzbunarea şi alte pasiuni care nu făceau altceva decât să umple flacoanele cu un nămol putred. Ființa era deschisă atunci chiar şi spiritului lui Baal, creatorul şi Stăpânul întregului univers. Ştiința cea mai profundă pătrundea în suflet precum roua pătrunde în floare în zori. Şi când beția se risipea, se trezea asemenea unui copil încântat de faptul că există pe lume. Vedea! Ochii i se deschideau în sfârşit!

Când mesagerii lui Balac îi fluturară aurul prin fața ochilor, Balaam, care trăia cu măsline, brânză, un deget de vin şi o plăcintă stropită cu miere, Balaam, care disprețuia din tot sufletul aurul şi puterea, le zâmbi placid. El înțelese că, dacă veniseră după el de la asemenea depărtare, era o problemă importantă. Atât de importantă încât depăşea de departe derizoriile persoane ale lui Balac şi ale acoliților lui. Mesagerii scăpaseră câteva vorbe în timpul drumului şi el ghici restul.

Peor nu era la mare distanță de Hesbon, la un trap de măgar. Balaam încalecă aşadar pe animalul său şi se duse să-l vadă pe Mose la noua lui locuință. Acesta auzise vorbindu-se de vizitatorul său şi îl primi cu blândețe, mânat mai mult de curiozitate.

– Mare Mose, servitor al Domnului, îți depun la picioare devotamentul meu.

Erau vorbe spuse fără servilism şi poate chiar cu sinceritate. Şi complimentul era însoțit de un burduf de vin, ceea ce-l intrigă pe Mose. Îl pofti pe Balaam să se aşeze.

– Cerul pare încărcat, frate, spuse Balaam. Cel puțin în ochii muritorilor de rând.

– Ce trebuie să înțeleg din asta, Balaam? Vrei să spui că cei care te-au trimis se pregătesc de război?

– Mose, există oameni care cred că se folosesc de mine, dar nimeni nu m-a trimis, în afară de Domnul, Baal în limba noastră.

Stito aduse vin pentru vizitator şi pentru stăpânul său.

– Baal, repetă Mose, grijuliu să nu ofenseze dintr-o dată un vizitator care nu părea rău intenționat.

– Divinitatea are mai multe nume, reluă Balaam, dar, după cum ştim, ea este una singură. Nu ştiu cum se numeşte a ta, dar nu mă pot înşela în privința identității sale.

Mose simți privirea pătrunzătoare a lui Balaam şi îşi aminti cuvintele bătrânului preot Nesaton. Erau aproape identice: "Nu există decât un zeu. O să-ți dai seama de asta, mai devreme sau mai târziu". Aşadar de ce venise Balaam? Ca să-l evalueze pe cel care-i fusese prezentat ca duşman. Mose se abținu să nu râdă şi îl măsură pe Balaam cu o privire de leu. Dar Balaam era un copil şiret şi începu să râdă, aparent fără motiv. Stito, fascinat, nu-şi mai lua ochii de la el.

– Dincolo de nori, Mose, cerul este mereu senin.

– Este cerul divinității.

– Acolo locuim noi.

– Nu, Balaam, cerul trebuie să fie în noi!

Degetele lui Balaam mângâiau paharul şi un zâmbet îi lumina fața.

– Este adevărat. Şi văd că spiritul divin este în tine. Nu trebuia decât să te privesc, Mose, pentru a înțelege asta.

Era cam enigmatic. Mose aşteptă să continue.

– Vor să ne ni se opună. Numai cei care nu sunt stăpâniți de spiritul Domnului ar concepe aşa o prostie. - Luă o gură de vin. - Tu încerci să faci să pătrundă adierea Domnului în capetele oamenilor. Şi ele sunt astupate cu ceară.

Fu rândul lui Mose să râdă, scoțând un fel de sughiț scurt.

– Cine vrea să ne atace, Mose?

– Balac şi toți ceilalți, edomiți, madianiți, ce a mai rămas din amoriți. Cred că aveți uriaşi în slujba voastră.

Mose păru mirat.

– Uriaşi de zece coți înălțime care aruncă cu stânci în soldații amoriți.

Mose izbucni în râs şi Balaam râse şi el. Chiar şi Stito începu să râdă.

– O să vă atace. Şi vor pierde. Neînsemnate spasme mizerabile ale prinților. N-au nimic de-a face cu suflul divin. Dar am abuzat de ospitalitatea ta.

Se ridică şi Mose îl imită. Cei doi bărbați se măsurară din ochi. Esențialul fusese spus dincolo de cuvinte, ca întotdeauna. Apoi Mose întinse brațele spre Balaam.

– Privirea zeilor este asupra ta, spuse Balaam îmbrățişându-l. Mose simți să-l ia cu amețeală. Era ceea ce-i spuseseră

Nesaton, Balaam, Letro. Privirea zeilor este asupra ta.

– Suntem frați. Mai presus de oameni. Şi de timp.

O ultimă privire şi ghicitorul lui Baal o zbughi de parcă nici nu atingea pământul. În clipa următoare dispăruse. Mose se uită pe fereastră cum vizitatorul său încăleca pe măgar şi ieşea pe poarta palatului.

– Admirabil om, spuse Stito. Ar trebui să fie cu noi.

– Este cu noi.

Şi Mose avea dreptate. Spionii lui Josua îi aduseră la cunoştință că, întors la Peor, Balaam îl făcuse pe Balac să aştepte mult timp până să se ducă la el şi că în chip de scuză îi povestise cum, funestă prevestire, măgarul lui n-a vrut să meargă pentru că un mesager celest l-a întors din drum şi măgarul strigase la el cu vorbe omeneşti. Nu se ştie dacă Balac înghiţise această fabulă, cert este că îl dusese pe Balaam în vârful muntelui Pisga, pentru a-i arăta tabăra apirilor şi pentru a-şi da seama de amploarea dezastrului: terenurile fertile din Câmpiile Moabului populate cu străini, Eleale în ruine şi peste tot satele ocupate de aceşti vagabonzi apiru.

– Blestemă-i, Balaam, în numele zeului nostru! Şi victoria va fi a noastră!

Se mai spunea că Balaam, pentru a putea vorbi cu puterile celeste, îl pusese pe monarh să zidească şapte altare pentru jertfe. Balac sacrificase într-adevăr şapte boi şi şapte berbeci, pentru ca ghicitorul să slăbească forța lui Israel. Când li se povesti asta, Mose şi Josua râseră amândoi. Apoi Balac îl amenințase pe Balaam, somându-l să-şi blesteme duşmanii. Dar

Balaam nu se dezise: apirii vor învinge, dacă vor fi provocați la luptă. Balac se întoarse în vizuina lui plin de ciudă.

Profețiile lui Balaam îi tăiară considerabil lui Balac poftele războinice. Săptămânile treceau şi spionii pe care Josua îi trimisese în toată țara, până în inima Moabului, nu raportară despre nici un fel de pregătire de război. Mose ordonă atunci să fie ridicat Sanctuarul în curtea palatului şi să se instaleze în el chivotul. Apoi cedă întreg palatul leviților şi el îşi construi o casă în centrul Hesbonului.

Josua era plecat mai tot timpul. Pregătea trecerea fluviului. Mose îl urmă într-una din zile. Cei doi bărbați se opriră pe malul Iordanului.

– Totul începe dincolo, spuse Mose.

Celălalt mal nu era deloc diferit de cel pe care se aflau. La fel de verde, dominat de aceleaşi pâlcuri de pini, pichetat în depărtare de aceleaşi acoperişuri albe. Şi totuşi, totul începea acolo.

5
Frații pierduți

La trei săptămâni după instalarea la Hesbon, Josua se duse la casa lui Mose însoțit de trei necunoscuți murdari de noroi precum catârii într-o zi ploioasă.

– Oamenii ăştia vin de la Betleem, spuse el. Sunt din tribul lui Zebulon'.

Ei se uitau la Mose ca la o fantomă, cu ochii ieşiți din orbite.

– Tu eşti Mose? reuşi în sfârşit să articuleze cel mai bătrân dintre ei, care părea a fi şeful.

Mose întinse mâinile spre el şi acesta se înclină cu febrilitate pentru a i le săruta. Ridică apoi ochii:

– Credeam... Credeam că eşti doar o legendă! Mose începu să râdă.

– Mă numesc Eber. Şi tovarăşii mei, Elon şi Zemuel.

– Emisarii mei şi-au regăsit poporul, explică Josua. Ei au vorbit despre tine. Aceşti oameni şi fraţii lor nu credeau că exişti cu adevărat. Aşa că au cerut să treacă Iordanul ca să vină să te vadă.

Se aşezară în cerc, pe piei de oaie. Stito aduse vin şi pahare. Cei trei zebuloniţi nu-şi mai dezlipeau ochii de Mose.

– Mose, tu eşti cel care l-a văzut pe Domnul? El dădu din cap.

– Şi cum este Domnul?

– Este lumină.

Un fel de horcăit admirativ urcă din adâncul piepturilor lor şi rămaseră îndelung când cu capul plecat, când privind la Mose.

– Ni s-a spus că ţi-a dat Poruncile gravate de mâna lui pe piatră.

El dădu din cap. În fond, ceea ce conta era adevărul din inimă.

– Mose, probabil că iarba tremură pe mormântul lui Avraam! Şi copacii cântă! strigă în cele din urmă Eber.

– O să ne dai înapoi Canaanul? Este adevărat că o să ne dăruieşti Canaanul? Întrebă Zemuel.

– Nici n-o să vă dăruiesc, nici n-o să vă dau înapoi Canaanul. Domnul o să vi-l dăruiască. Domnul a înarmat braţul lui Josua şi El îşi va îndeplini promisiunea. Noi nu suntem în faţa Domnului decât emigranţi şi oaspeţi.

El bău şi ceilalţi se grăbiră să-i urmeze exemplul.

– Domnul fie lăudat! Domnul fie lăudat! Domnul fie lăudat! repetau ei cu lacrimi în ochi.

– Domnul fie lăudat până la sfârşitul lumii, spuse Mose. Câţi sunteţi în ţara voastră?

– Noi, oamenii lui Zebulon, nu ştiu. Două mii? Trei mii? Nu mai mulţi. Suntem risipiţi pe coline, sub jugul canaaniţilor, care şi ei sunt sub jugul hitiţilor. Există fraţi de-ai noştri pe care nu i-am văzut de zece ani.

– Sunt aproape trei mii, spuse Josua. După cum au estimat emisarii mei.

– Josua ne-a spus că o să treceți Iordanul şi că veți avea nevoie de noi.

– Sunteți înarmați? Întrebă Mose,

--înarmați?

Ideea părea să-i descumpănească. Dădură din cap, dar după cum se vedea, Josua nu-i informase despre toate planurile lui.

– Împotriva cui luptăm, a canaaniților? A hitiților?

– Împotriva duşmanilor noştri, care sunt duşmanii Domnului.

Ei ridicară brațele spre cer.

– Sunt în jur de opt sute de oameni apți de luptă. O să le dau vechile noastre suliți, spuse Josua. Şi o să le trimit un instructor.

În mod evident, era vorba despre o mână de oameni, păstori şi negustori care trăiau încă de pe vremea lui Avraam sub jugul canaaniților şi a hitiților. Mose îi opri la cină, dădu ordin să li se pregătească aşternuturi de paie şi a doua zi, înainte să treacă înapoi Iordanul, îi încredința lui Eleazar ca să vadă Sanctuarul şi ca să le dea o copie a poruncilor scrise pe papirus. Când veniră să-şi ia rămas bun, el îi binecuvânta iar ei îi sărutară mâinile la nesfârşit.

Câteva zile mai târziu, Josua se întoarse cu alți trei necunoscuți. Aceştia erau din tribul lui Aşer. Situația lor nu era deloc diferită de cea a oamenilor lui Zebulon, cu excepția faptului că, trăind mai la nord, le era şi mai frică de hitiți. Aceştia, spuneau ei, erau nişte sălbatici care le tăiau mâinile şi le scoteau ochii prizonierilor. Oamenii lui Aşer erau şapte mii, dintre care aproape două mii erau bărbați apți de luptă, Josua le dădu şi lor suliție şi îi învăță să le confecționeze.

Aceste întâlniri se repetară cu oameni din triburile lui Manase, Dan, Isahar şi Neftali. Şase triburi în total. Mai erau oare şi altele? Fără îndoială, dar împrăştiate în regiune.

– Crezi că aceşti frați pierduți vor face recrutări de valoare? Îl întrebă Mose pe Josua.

– Recrutări, sigur. De valoare, o să vedem. Important este că reprezintă, cu toții, treizeci de mii de persoane care, când se vor ridica şi vor incendia cetățile inamice, ne vor da un ajutor prețios.

Împrăştierea lor, pe care la început am considerat-o o slăbiciune, este un atu. Ei sunt peste tot.

Mose dădu din cap.

– Dar ei nu cunosc Poruncile Domnului, observă el. În numele a ce ne vor urma?

- Le vor cunoaşte, Mose, le vor cunoaşte. Lumea întreagă va cunoaşte Poruncile. Deocamdată, nu pot decât să invoc în relația cu ei decât fraternitatea noastră.

Frați, gândi Mose. Dar singura adevărată fraternitate este întru Domnul. Şi este singura durabilă.

6
"Ce vom fi fără El?"

– Coapsele strânse! Frâiele sus!

Tânărul soldat îşi strânse atât de puternic picioarele pe flancurile calului încât părea înțepenit.

El se întoarse aproape pe loc, porni în galop, cu lancea în mână şi ridică o pânză pusă pe un butuc, apoi zvâcni, ca şi cum cucerise tunica unei fecioare, agitând-o ca pe un stindard. Reveni mergând la fel şi o aruncă în acelaşi loc. Următorul călăreț intră pe pistă după el cu o înflăcărare excesivă şi fu pe punctul de a cădea de pe cal, se restabili dintr-o mişcare de şale, dar îşi pierdu sulița. Unul dintre grăjdari o luă de jos şi i-o întinse.

– Din nou! strigă Mişael, care stătea la mică distanță de el. Un antrenor cu o barbă ciudat împletită, alergă după călăreț şi îi ordonă să-şi îndrepte spatele. Mose asista la antrenament alături de Mişael.

– Nu călăream rău nici eu, dar ăştia sunt nişte aşi, zise el.

--Asta datorită antrenorului pe care Josua l-a adus din Siria.

Caii sunt mult mai bine îngrijiți, îi explică Mişael pe şoptite.

Doi ani trecuseră de la instalarea în câmpiile Moabului şi stăpânirea apirilor peste aceste pământuri păruse a fi, după doar

câteva luni, suficient de evidentă pentru ca Mose s-o împartă triburilor lui Gad, Ruben şi Manase. Şi oamenii acestora nu stătuseră degeaba: gadiții construiseră trei oraşe fortificate şi plănuiau să mai ridice alte cinci, rubeniții construiseră şi ei două şi săpau fundațiile altor patru. Cât despre cei din tribul lui Mânase, ei îşi extindeau cuceririle în cele patru puncte cardinale, măreau oraşele cucerite, ridicau şi fortificau metereze şi, pentru a încorona totul, le dădeau bucuroşi propriile lor nume. Astfel că Nobah, unul din locotenenții lui Josua, schimbase liniştit numele oraşului Chenat pentru a i-l da pe al lui, ceea ce îl amuză pe Mose.

Josua îşi consolida pozițiile. Desigur, aceste câmpii nu erau Canaanul, dar nimic nu-l împiedica să le păstreze. De asemenea, echipa armata: făcuse arme, îndeosebi vârfuri de bronz pentru noile sulițe şi, mai ales, trimisese emisari în Siria ca să cumpere arcuri şi să înroleze un profesor de echitație şi un antrenor. Tot din Siria adusese şi cai, animale viguroase, rezistente şi sobre: cinci sute de cai pentru tot atâția călăreți pe care Josua îi încredințase lui Mişael, mai îndrăgostit poate de aceste animale decât de oameni. Hesbonul se mândrea cu grajduri pe care chiar şi Ramses al II-lea le-ar fi invidiat, îmbogățită cu două mii de oameni, armata avea acum şi un corp de o mie de arcaşi pe care alți doi sirieni îi antrenau în fiecare dimineață.

După ce a admirat călăreții, Mose se întoarse la casa lui, mergând încet şi ținându-se din când în când de brațul lui Stito. În ultima vreme, căuta din ce în ce mai mult compania soției lui. Şi Sefira era şi ea mai atentă cu Mose de când se instalaseră la Hesbon, dând importanță nimicurilor pe care le îndrăgea soțul ei: brânza albă un pic fermentată şi picantă întinsă pe pâine proaspătă cu susan, focul făcut cu lemn de cedru al cărui miros îi plăcea atât de mult, strugurii puşi la răcit în puț.

– Vino, lampa mea, îi spunea el surâzând.

– Ce este o lampă în comparație cu focul? răspundea ea pe un ton vesel. Eu nu ți-am fost de ajuns, ai îmbrățişat un întreg popor!

El zâmbea şi îi chema pe Gherşon şi Eleazar care se aşezau la picioarele lui. Îi mângâia pe cap, privindu-i gânditor.

– Lăsați focul Domnului să vă îmbrățişeze, le spunea.

– Eşti cam palid, îi mărturisi Sefira într-o dimineață.

Era vorba într-adevăr doar de piele? Mose se simțea palid în interior. Cu timpul, trupurile devin poroase, lumea exterioară pare să le traverseze şi, invers, viața nu mai este ermetic închisă în ele. Încet-încet înțelegi că n-o să fii stăpân la nesfârşit peste cei din jur şi începi să te întrebi când va fi ultima oară când vei face cutare gest, când vei privi negura nopții împrăştiindu-se la poalele colinei şi când vei asculta țipătul ascuțit al cucuvelei. Simțurile se tocesc şi pasiunile pălesc. Faimoasele crize de furie ale lui Mose erau tot mai rare şi mai puțin violente. El nu era bătrân ca vârstă - patruzeci şi trei de ani -, dar trăise trei vieți. Răsuflarea îi devenea dintr-o dată prea scurtă. Inima îi slăbea şi ea.

Se îndepărta rar de casă şi cel mai adesea o făcea pentru a merge pe țărmul Iordanului. Acolo, privea celălalt mal, aşa cum contempla odinioară marea în apropiere de Avaris. Nu era nimic altceva decât apă, dar el nu mai avea puterea să-şi facă poporul s-o treacă.

– Când o să fii gata? Îl întreba uneori pe Josua.

– Până acum noi ne-am bătut ca nişte vagabonzi, cu arme improvizate, răspundea tânărul. Spionii mei mi-au raportat că, de cealaltă parte, canaaniții şi hitiții au armate adevărate. Hitiții au şi care de luptă. Spune-mi, nu e drept să meritățm încrederea Domnului şi să ne pregătim armata în aşa fel încât să triumfe în fața celor care vor să ne alunge de pe pământul pe care El ni l-a promis?

Mose dădea din cap.

– Şi ai noştri, cei rămaşi acolo? Întrebă el într-o zi.

– Acum doi ani, după cum ştii, am trimis emisari să afle numărul lor, țările în care locuiesc, starea lor de spirit. Instructorii sunt însărcinați să-i înarmeze pentru ca în ziua în care vom trece Iordanul să ni se alăture şi să îngroaşe rândurile

noastre. Ştiau să folosească praştii, acum ştiu să folosească sulițe. De când le-au fost trimise clandestin, în mănunchiuri de câte zece, sunt bunurile lor cele mai prețioase.

– Şi Poruncile?

Josua îşi întoarse spre Mose privirea mereu luminoasă.

– Le-am trimis leviți care să-i învețe Poruncile şi de asemenea să le spună povestea noastră de când am părăsit Egiptul. Povestea ta, Mose, adăugă el cu un surâs imperceptibil.

Mose puse mâna pe brațul lui Josua.

– Povestea voinței Domnului este povestea slăbiciunii umane, spuse el.

Cu toții observau semnele subtile, dar sigure ale declinului său, prefăcându-se că nu văd nimic. Îi ascundeau faptul că, încă o dată, conviețuirea cu străinii dădea roade îndoielnice. Femeile lui Moab aduceau pe lume copiii lui Israel şi acelea ale lui Israel copiii moabiților. Acest lucru nu era în ordinea firii.

Căci populațiile nu-şi manifestau toate şi nici întotdeauna ostilitatea față de prinții lor. O fată drăguță îl înfierbântă pe un băiat şi îi înlătură sentimentul de supunere abstractă. Instinctul perpetuării este şi el însetat de cuceriri şi seducerea unei femei presupusă inamică este şi mai excitantă decât a uneia deja cucerite. La fel, un băiat viguros o sperie pe o fată care nu are, de altfel, ce face decât să se supună dorinței sale de a dovedi că ea este mai dorită decât alta. Sărbătorile moabiților îi excitau pe unii şi pe alții iartinerii apiri care mergeau "să vadă" sfârşeau prin a aduce jertfe, ca şi ceilalți, pe altarul fertilității, mai întâi în văzul tuturor şi la sfârşit în intimitate. Se întâmpla astfel ca vulpile să fugă de vreun cuplu care se tăvălea prin iarbă iar cucuvelele să se mire auzind țipete care semănau în mod ciudat cu ale lor.

Dar astfel de fapte erau de acum înainte de competența lui Eleazar, a judecătorilor şi, dacă era cazul, a lui Josua. Mose s-ar fi simțit copleşit dacă i s-ar fi raportat aceste abateri, faptul că unii băieți îşi fardau ochii sau că amuletele lui Ishtar, zeița fecundității, atârnau la gâtul fetelor.

Într-o dimineață, susținut de Stito, Mose urcă pe muntele Pisga. Nu băgă în seamă cele şapte altare abandonate pe care Balaam le construise pentru Balac. Privi dincolo de Iordan, la câmpiile şi colinele care se întindeau până la mare. Un pământ, în sfârşit! Cel dăruit de Domnul şi care punea capăt atâtor secole de pribegie. Şi plânse. Căci Domnul care îi dăduse Nilul îi refuza acum Iordanul.

După ce coborî, trimise după Eleazar şi îi ceru să convoace întregul cler în Sanctuar. Apoi trimise după Josua care veni alarmat. O mulțime imensă se adunase afară, încercând să audă ce spunea Mose.

Nu putea însă, pentru că vocea lui era prea slăbită. Leviții erau strânşi în jurul lui ca să nu piardă nici un cuvânt.

– Viața mea se va sfârşi în curând, anunță el. Vă trebuie un şef. Cel pe care l-am văzut neobosit de-a lungul încercărilor noastre, mereu stăpânit de spiritul Domnului, iată-l.

Întinse mâna spre Josua care făcu un pas înainte. Mose îi puse mâna pe umăr.

– Domnul a înarmat brațul lui, el o să vă apere, l-a înarmat şi spiritul, o să vă susțină inimile.

Ceru să se facă o jertfă pentru a celebra numirea lui Josua. Făcu efortul să asiste în picioare, apoi plecă să se odihnească.

A doua zi, părea să se simtă mai bine. Josua, Eleazar şi ceilalți - leviți, judecători, şefii de clan care mai rămăseseră -se strânseră dis-de-dimineață în fața casei lui, aşteptându-l să iasă, după cum obişnuia. Apăru mult mai târziu ca de obicei şi văzându-i adunați acolo, le spuse zâmbind:

– Domnul mi-a acordat un răgaz.

Ei sperau ca acest răgaz să fie lung, dar trei zile mai târziu, în timp ce stătea la soare în fața casei, Stito veni să-l anunțe că masa de prânz era gata şi Mose nu răspunse. Stito îl atinse şi îşi înăbuşi un țipăt. Se repezi s-o cheme pe Sefira care veni în fugă. Mose avea ochii deschişi. Murise privind cerul.

Josua puse să fie distruse cele şapte altare ale lui Balac şi săpă mormântul lui Mose în vârful muntelui Pisga. Apoi decretă

un doliu de patruzeci de zile, dar fu plâns mult mai mult, până când traversarea Iordanului aminti acestui popor de scopurile lui terestre şi până când el ocupă în sfârşit câmpiile şi colinele Canaanului.

Unul dintre bătrânii care-l urmaseră încă din Egipt, refuză să părăsească mormântul mai multe zile la rând, chiar şi atunci când Josua lua cu asalt Ierihonul.

– Ce vom fi fără el? spuse către cei care veniră să-l caute.

Cuvânt înainte la Bibliografie şi Note critice

Paginile pe care tocmai le-aţi citit se bazează pe povestirile Pentateuhului (în greacă, "cinci etuiuri"), cuprinzând Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii şi Deuteronomul, care merg de la crearea lumii până la moartea lui Moise. Aceste prime cinci cărţi ale Vechiului Testament sunt cunoscute şi sub numele de Cărţile lui Moise sau Tora. Cititorul s-ar putea mira că multe din reconstituirile mele se îndepărtează de ele, în literă şi spirit, lată motivele generale, detaliile urmând a fi prezentate în notele care urmează.

Cărţile Pentateuhului au suscitat de secole o literatură exegetică şi critică care ar umple cu uşurinţă o clădire destul de mare. Tradiţia ebraică susţinea (şi susţine şi azi) că ele au fost scrise chiar de mâna lui Moise şi că ne-au parvenit neschimbate de-a lungul secolelor; ceea ce le-ar conferi o veridicitate indiscutabilă, cu condiţia să înfrunte atacurile autorităţilor religioase creştine, precum şi a celor evreieşti.

Totuşi de-a lungul secolelor au apărut şi unele rezerve. În secolul al XV-lea, de exemplu, Isaac ben Yaşuş, medic la curtea musulmană a Spaniei, evidenţia faptul că lista regilor Edomului dată în Geneza XXXVI nu putea să fie scrisă de Moise, pentru că mai mulţi dintre aceşti regi domniseră după moartea sa; din cauza observaţiei sale, ben Yaşuş s-a ales cu porecla de "Isaac

Gafe-urul"şi a fost trimis înapoi la bisturiul şi leacurile lui. Tot în secolul al XV-lea, Tostatus, episcop de Avila, a subliniat că anumite pasaje, mai ales cele care relatau moartea lui Moise, în mod evident, n-avea cum să fie scrise de el. Mai târziu, Spinoza considera că fraza din Deuteronomul XXXIV: "Nu s-a mai ridicat niciodată în Israel un profet ca Moise..." era suspectă pentru că Moise era primul profet al acestui popor şi deci nu se puteau face comparații în această privință, comparații de altfel lipsite de modestia care i se atribuie marelui om. În cele din urmă s-a admis, în petto, că scribii care recopiaseră cele cinci Cărți nu se putuseră abține să nu adauge câteva ceva din ceea ce ştiau ei, dar că tradiția trebuia să rămână neschimbată: cele cinci Cărți erau scrise de mâna lui Moise.

De altfel, în zilele noastre s-a ajuns la concluzia că "multe din textele legislative nu fuseseră încă aplicate în timpul lui Moise şi nici chiar după aceea şi deci că Pentateuhul conține pasaje importante scrise după el" (André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, Robert Laffont/Bouquins, 1989). Consensul la care au ajuns exegeții este că cele cinci Cărți au fost redactate în forma lor actuală între secolele al VlII-lea şi al ll-le î.e.n., deci cu cinci până la zece secole după moartea profetului întemeietor, desigur cu o intenție pioasă şi chiar hagiografică, dar adesea în serviciul interpretărilor particulare ale originilor iudaismului.

Nu m-am simțit aşadar constrâns să urmez cuvânt cu cuvânt - şi în acest caz, la ce bun? - textul biblic. De altfel, din punct de vedere strict istoric, el este enigmatic sau haotic.

Dar mai e ceva. Începând din secolul al XlX-lea, exegeți precum Karl Heinrich Graf, Wilhelm Vatke şi Julius Welhausen înfruntă autoritățile religioase, analizând contradicțiile şi repetițiile Pentateucului şi concluzionând, în celebra "Ipoteză documentară", că se disting patru curente distincte:

Unul care desemnează divinitatea cu numele de Yahwe, curentul fiind numit J (căci Yahwe/Iehova se scrie în germană jahweh) sau yahwist;

Unul care o desemnează cu numele de Elohim (pluralul de la Eloha, cel Foarte-lnalt) şi care este numit elohist;

Unul care tratează foarte pe larg probleme sacerdotale şi care este curentul numit P (de la Priesterr);

Şi un ultim curent, specific Deuteronomului, care se interesează îndeosebi de problemele etice şi spirituale şi care, evident, este numit D.

Importanța acestor noțiuni pentru cititorul notelor care urmează constă în faptul că fiecare din aceste curente priveşte adesea aceleaşi evenimente din perspectivă diferită şi chiar contradictorie. De exemplu, celebrul episod al Lovirii Stâncii este văzut de Cartea Exodului ca o victorie a Domnului asupra scepticismului evreilor şi de Numeri ca o neputință gravă şi chiar fatală a lui Moise, care va atrage asupra lui cel mai teribil blestem: să nu calce niciodată pe Pământul Făgăduit.

Descoperirile arheologice şi progresele epigrafiei au contribuit în mod considerabil, mai ales în secolul al XX-lea, la cunoaşterea perioadei biblice. Multe din lucrări s-au oprit asupra detaliilor Pentateuhului, uneori infirmându-le sau chiar contrazicându-le, alteori confirmându-le şi ele. Două alte curente s-au conturat şi ele persistă şi astăzi:

- Unul, în majoritate universitar, după care Pentateuhul, ca de altfel Vechiul Testament în totalitate, este un mozaic de texte din epoci diferite şi de autori diferiți, ceea ce explică repetițiile, lacunele şi contradicțiile. Totuşi el conține date istorice exacte, dar modificate de tendințele redactorilor şi presupunând, în afara oricăror considerații religioase, o reinterpretare prudentă.
- Celălalt, după care Vechiul Testament în ansamblu este în acelaşi timp o operă revelată şi una de un adevăr istoric inexpugnabil (întrucât e revelat), dar care, paradoxal, n-ar putea fi supusă analizei istorice fără a compromite fundamentele a trei religii revelate.

Pentru acest curent, contradicțiile Pentateuhului nu sunt decât aparente şi depăşesc înțelegerea umană.

Acest din urmă curent mi se pare în mod fundamental lipsit de coerență: Într-adevăr, orice lucrare care se vrea istorică şi care descrie evenimente reale este în mod legitim supusă analizei istorice. Paradox suplimentar: acest curent este alimentat de creştini care trec drept eruditi şi tradiționalişti, dar care nu par a avea deloc cunoştință de una din recomandările Papei în secolul al XX-lea. Într-adevăr, în 1943, în enciclica lui, Divino Afflante Spiritu, Pius al XII-lea încuraja "cercetarea recentă care încearcă să stabilească caracterul particular şl circumstanțele în care a lucrat autorul sfânt, epoca în care a trăit, sursele scrise sau orale din care s-a inspirat şi formele de expresie pe care le-a folosit". Vox clamantis în deserto...

Convingerea mea este că Pentateuhul prezintă, mai ales, o epopee istorică crucială care are de câştigat dacă este reconstituită sub un unghi istoric. Este la fel de absurd să-i reproşezi că nu este un document istoric şi să-i pretinzi să fie aşa ceva: noțiunea de istorie este recentă şi nici nu putea fi concepută acum douăzeci şi cinci de secole sau mai mult.

Este o povestire epică a cărei eficacitate era probată de efectele literare. Publicul căruia i se adresează era în cea mai mare parte analfabet; trebuia să se adreseze imaginației şi fabule precum cea cu strugurele din Canaan pe care doi oameni abia îl duceau sau poetica poveste a Măgarului lui Balaam erau mai eficace decât minute întregi de istorie. Dovadă că popularitatea lor a dăinuit până în zilele noastre.

O anume prejudecată se opune formei romaneşti pe care am ales-o. Eu personal o cred nejustificată: se admit foarte bine reprezentările picturale după Vechiul Testament şi Dumnezeu ştie cât sunt de multe şi cum se îndepărtează adesea de realitatea arheologică; de ce nu s-ar admite şi o reconstituire romanescă bazată pe analiza istorică a acestei epopei?

Notele de față detaliază aşadar motivele pentru care am crezut că e bine să stabilesc o cronologie şi nişte înlănțuiri logice

în povestire şi să reinterpretez unele evenimente, chit că m-am îndepărtat de textul original. N-am evadat însă deloc din timpul lui şi cu siguranță am mai îndulcit o trăsătură a personajului care mi s-a părut inacceptabilă: cred în bunătatea şi în noblețea funciară a lui Moise şi nu îl cred în stare să fi ordonat masacrele înspăimântătoare pe care i le atribuie Pentateuhul (Deuteronomul XXXIV, 12). Acesta este motivul pentru care ele sunt absente din povestire. Cu atât mai puțin îmi pot imagina Puterea celestă ordonând asemenea masacre şi mergând până acolo încât să amenințe Israelul de canibalism ("O să vă mâncați proprii copii, carnea fiilor şi fiicelor voastre, pe care Domnul Dumnezeul vostru v-a dat-o..." (Deuteronomul XXVIII, 53-54). Se prea poate ca astfel de povestiri să fi avut efect altădată. Dar în ultimele decenii noi am văzut prea multe masacre şi orori ca să mai putem crede că motorul poate fi altul decât capacitatea de infamie specific umană. Iar acesta este un alt motiv pentru care ele lipsesc din povestirea mea.

BIBLIOGRAFIE ŞI NOTE CRITICE

Partea I – EXODUL

Capitolul 1

1. Suntem nevoiți să ne îndepărtăm aici de povestirea legendară a Exodului (XII, 37-38), care spune că numărul evreilor era de şase sute de mii de oameni care mergeau pe jos, fără a pune la socoteală copiii şi oamenii de toate felurile (vezi vol. I, partea a lll-a, capitolul 7, nota 1), ceea ce ar fi reprezentat cel puțin un milion de persoane, adică două treimi din populația Egiptului în acea epocă. Un asemenea transfer de populație ar fi fost cu siguranță menționat în cronicile egiptene, presupunând că autoritățile regale egiptene l-ar fi tolerat, dar nu s-au găsit

mărturii nici în secolul al XlV-lea, nici în secolul al XlII-lea î.e.n. Evident, autorul Exodului încearcă să confere povestirii sale o dimensiune monumentală, fără să țină cont de realitatea demografică.

În plus, acelaşi pasaj din Exodul mai spune că evreii ar fi luat cu ei "turme şi cirezi". Acest amănunt pare greu de conciliat cu recomandarea pe care Domnul le-a făcut-o în acelaşi timp (în condiții neprecizate) lui Aaron şi Moise ca fiecare miel să fie mâncat într-o singură casă şi să nu fie dusă carne afară din casă. (Exodul XII, 46). Or, dacă era posibil ca evreii să nu fi fost informați despre dificultatea drumului pe care aveau să-l facă, atât pentru ei cât şi pentru animale, acest lucru n-ar fi putut fi valabil pentru Moise şi pentru Aaron, care era locotenentul său. Mai probabil este ca Aaron să le fi interzis să ia cu ei animale, pentru a nu încetini exodul, dar pare verosimil să fi fost totuşi țărani care să fi luat cu ei câteva animale, acestea reprezentând bunul lor cel mai de preț.

2. Există un contrast, ba chiar o contradicție între recomandările precise ale Domnului date lui Aaron şi Moise referitoare la plecare şi graba evidentă cu care fugarii părăsesc țara, neluând cu ei decât aluat necrescut, pentru că nu mai aveau plămadă (Exodul XII, 39).

3. Tieku sau Sucot din Egipt (căci există un oraş cu acelaşi nume în Transiordania; numele semnifică în ebraică "Colibele") este o localitate încă neidentificată şi care trebuie să se fi aflat la vest de actualul lac Timsa; acolo s-au adunat evreii înainte de a pleca spre Etam. O sută de kilometri separau Avaris de Sucot, cincisprezece Sucot de Etam şi încă cincizeci de kilometri Etam de trecerea dintre marele lac numit Marele Negru şi Golful Suez. Aceste distanțe sunt aproximative dat fiind faptul că nu se cunoaşte unde era amplasat exact Sucot şi că configurația Marelui Negru, care reunea lacul Timsa şi lacurile Amare (poate cu un canal care îl lega de lacul Menzaleh), s-a schimbat de-a lungul ultimelor milenii (vezi harta).

4. Este ceea ce lasă să se înțeleagă pasajul din Exodul (XIV, 1 -2), când Dumnezeu îi ordonă lui Moise să se folosească de un şiretlic şi să-i pună pe evrei să-şi întindă tabăra între Pi-hahirot ("Acolo unde încep drumurile") între Migdol şi mare, la est de Baal-Țefon. Aici începe drumul de coastă spre Sinai, dar, contrar spuselor lui Dumnezeu în acest discurs, el nu era nicidecum dificil: Într-adevăr, se afla pe pământurile cele mai fertile ale Egiptului şi era în mod regulat folosit de beduinii care îşi duceau turmele la păscut în Deltă.

În plus, Exodul (XIV, 9-10) avansează ideea că Moise i-ar fi ghidat efectiv pe evrei către locul indicat de Dumnezeu, că i-ar fi pus să ridice tabăra acolo şi că tot acolo armata egipteană i-ar fi ajuns din urmă. Atunci ei ar fi strigat şi i-ar fi reproşat lui Moise: "Ce, nu erau oare morminte în Egipt, de ne-ai adus să murim în pustie?". La care Domnul i-ar fi ordonat lui Moise să-şi întindă toiagul pentru a despărți apele şi a-i lăsa pe evrei să treacă Marea Trestiilor în siguranță.

O asemenea povestire reflectă mai ales necunoaşterea geografiei egiptene de către autorul Exodului. Într-adevăr, Pi-hahirot nu putea - numele lui o spune - să se afle decât pe malul răsăritean al Marelui Negru, la vest de Migdol şi efectiv la est de Baal-Țefon, acolo unde începeau drumurile umblate de beduini în transhumanta lor anuală sub supraveghere egipteană. Această ultimă localitate, Tahpanes pe numele ei egiptean, în prezent pe țărmul lacului Menzaleh, nu putea să se afle şi ea decât pe țărmul răsăritean al Marelui Negru şi este evident că evreii nu-şi puteau ridica tabăra în mijlocul apei; ei se aflau deci la vest de Migdol, la marginea deşertului Sur.

Povestirea biblică nu mi se pare aşadar că se susține din punct de vedere istoric din trei motive. Primul este că, dacă armatele egiptene i-ar fi surprins pe evreii fugari campând la Pi-hahirot, adică în plin uscat, ele nu i-ar fi cruțat. Evreii, care mergeau pe jos, ar fi fost cu uşurință ajunşi din urmă de carele egiptene, apoi de pedestraşi. În acest caz, autorul Exodului n-ar mai fi avut ce să povestească.

Al doilea motiv este că Moise n-ar fi avut deloc nevoie să-şi ridice toiagul în aceste locuri fiindcă n-avea ape de despărțit nici pentru a le traversa, nici pentru a-i îneca pe egipteni. Evreii se aflau la marginea deşertului Şur, aşa cum am mai spus.

Al treilea motiv este că Moise, despre care chiar Exodul ne spune că fugise spre țara Madianului, cunoştea cu siguranță drumul cel mai sigur: ar fi fost de o temeritate de neiertat să expună între treizeci şi patruzeci de mii de persoane urmăririi armatei egiptene între Baal-Țefon şi Migdol, apoi să le pună să facă o buclă înspre sud şi asta în condițiile în care era mult mai rapid să meargă de la Sucot către Marea Trestiilor (vezi harta).

Nu mi se pare că Moise, care a fost în mod evident un mare conducător, ar fi putut să o ia pe altă parte. Indicațiile din Cartea Exodului, care, să nu uităm, a fost obiectul modificărilor mai întâi yahwiste câteva secole mai târziu, apoi elohiste, apoi deuteroniste, vreo cinci secole mai târziu, apoi sacerdotale, după exil, şapte secole mai târziu, au reinterpretat elementele unei tradiții străvechi după legile povestirii epice şi nu după acelea ale veridicității istorice, care este o noțiune modernă.

5. Datorez informațiile relative ale existenței acestor două vaduri care traversau Golful Suez erudiției lui Maurice Bucaille în Moise şi Faraonul (Seghers, 1995). Acest autor a găsit mențiunea în Descrierea Egiptului a lui Du Bois Aymé. Anterioare, evident, săpării istmului, aceste două vaduri scurtau prin "mai mult de două locuri" drumul dintre Egipt şi Sinai. Dr. Bucaille citează totodată şi o notă a lui R.P. Coroyer, aparținând Şcolii biblice a Ierusalimului, oferind o traducere îmbogățită a Exodului, care menționează un vad în partea de sus a Golfului Suez, "folosit de cei care mergeau în pelerinaj la Mecca", şi "un vad mai periculos, în partea de sud a lacurilor Amare, unde ajungeau urmele potecilor străvechi" (vezi harta). Această observație o confirmă pe precedenta.

Or, este vorba de observații făcute în epoca modernă şi noi nu dispunem de nici un element referitor la geografia regiunii de acum aproape treizeci şi trei de secole, ea modificându-se

considerabil de atunci. Oceanografii cunosc bine rapiditatea cu care curenții pot constitui sau distruge în câteva zile bancurile de nisip care formează vadurile.

6. Întrucât aprinderea focului era o operațiune dificilă, se transporta jăratic în vase de pământ. Acest jăratic era eventual alimentat la intervale regulate.

7. Din Exodul, XIV, 27, se subînțelege că traversarea Mării Trestiilor s-a făcut noaptea. Este totuşi dificil de crezut ca treizeci sau patruzeci de mii de persoane să fi putut toate să străbată această întindere semi-mlăştinoasă pe întuneric, mai ales dacă ținem cont de faptul că printre ei figurau femei, copii şi bătrâni, deja epuizați de drumul pe care-l făcuseră din Egiptul de Jos. Mai plauzibil este ca o parte a evreilor să fi traversat noaptea, iar restul să fi terminat traversarea a doua zi dimineață.

Capitolul 2

1. Exodul lasă să se înțeleagă că toate familiile sau clanurile enumerate în VI, 14-27 erau leviți, adică membri ai tribului Iu Levi. Acest text nu întruneşte unanimitatea părerilor specialiştilor dintre care mulți cred că redactarea Pentateuhului este, de departe, posterioară evenimentelor descrise şi că triburile nu existau în epocă. Obiecția este întărită de lista din Numeri (XXVI. 56-61), mult mai detaliată şi care citează treisprezece clanuri şi numeroasele lor "familii", care par să corespundă exact triburilor lui Israel (cu excepția celei a lui Levi, care nu avea un statu: specific de trib şi nu trebuia, prin urmare, să posede teritorii).

Această enumerare detaliată pune totuşi două probleme suplimentare: mai întâi, ea lasă să se înțeleagă că cele doisprezece triburi ar fi fost reprezentate în Egipt în perioada captivității, ceea ce este îndoielnic, pentru că triburile nu existau încă; fără îndoială trebuie să considerăm, o dată în plus, cifra doisprezece ca fiind simbolica. Apoi, ea se afla, mai ales, în contradicție tormală cu aserțiunea din Geneza (XLVI, 27) după

care "Membrii familiei lui Iacov care s-au dus în Egipt erau şaptezeci cu toţii."

Ar trebui deci să presupunem, dacă luăm în calcul această ultimă aserţiune, că naţiunea ebraică s-a format integral în Egipt în timpul captivităţii, ceea ce e puţin plauzibil, sau să postulăm că toţi evreii din Palestina s-au dus puhoi până la ultimul om în Egipt, ceea ce nu este deloc mai plauzibil; cele două ipoteze ar fi, de altfel, contrazise de faptul că egiptenii au continuat să facă prizonieri evrei în Palestina şi după instalarea lui Iacov în Egipt.

Se pare că redactorii târzii ai Pentateuhului, yahwişti, elohişti şi sacerdotali ar fi prezentat poporul evreiesc din Egipt, inspirându-se din ceea ce devenise acest popor după prima regalitatea lui Saul, aşa cum o dovedeşte, între multe alte exemple, pasajul din Geneza (XLIX, 10) care vorbeşte despre regalitatea lui luda, în timp ce primul rege din clanul lui luda n-a apărut decât la aproape patru secole după moartea lui Moise.

Fără a intra mai adânc în discuţia care este extrem de complexă (cf., de exemplu, C. Dennis McKinsey, The Encyclopaedia of Biblical Errancy, Amherst, New York, 1995, şi Tribus, Douze, în Dictionnaire encyclopédique du judaïsme, Robert Laffont/ Bouquins, 1989), vom concluziona aici că noţiunea de doisprezece triburi pare puţin plauzibilă înaintea instalării evreilor în Palestina. Pare mai veridic ca populaţia evreilor în Egipt să fi fost divizată în clanuri, mai mult sau mai puţin circumscrise.

2. Vezi harta. Ipotezele străvechi despre prima parte a drumului Exodului erau fondate pe identificarea Mării Trestiilor cu Marea Roşie, ceea ce este eronat. Ele nu puteau deci să ia în considerare existenţa vadurilor la sud de Marele,Negru, singurele elemente care permit explicarea trecerii Mării Trestiilor "cu piciorul gol".

3. Încă o dată, nu există nici un text şi nici o inscripţie egipteană sau străină care să facă caz de urmărirea de către armata egipteană a evreilor fugari. Singura referinţă pe care o avem este, deci, aceea din Exodul. Dacă prin abundenţa detaliilor

prezente în cartea Exodului, se adevereşte că unii evrei, ba chiar aproape toţi cei care trăiau în Egipt, luaseră hotărârea să părăsească ţara, absenţa totală a mărturiilor egiptene pare să indice faptul că represiunea fugii a fost considerată de egipteni o simplă operaţiune a poliţiei. Ea nu merita aşadar să fie menţionată în cronicele timpului.

În orice caz, această urmărire militară pare să dea naştere unei contradicţii majore în povestirea biblică; într-adevăr, ea infirmă în întregime teza acestei povestiri după care faraonul ar fi consimţit ca evreii să plece, cedând în faţa evidenţei puterii celeste manifestate prin cele zece nenorociri legendare. Contradicţia este subliniată de faptul că Exodul nu indică nici un motiv al răzgândirii neaşteptate a lui Ramses, într-un acces de extravaganţă romanescă, autorul Exodului chiar scrie: "După ce regele Egiptului a aflat că israeliţii au fugit, el şi slujitorii lui şi-au schimbat complet părerea şi au spus: "Ce-am făcut? l-am lăsat pe sclavii noştri israeliţi să fugă!"" (Exodul, XIV, 5) Chiar dacă par a avea o memorie de doi bani, egiptenii, şi mai ales Ramses şi preoţii superstiţioşi, puteau să-şi amintească totuşi recentele calamităţi care îi forţaseră să accepte plecarea evreilor. Istoria lui Ramses este suficient de documentată în zilele noastre pentru a exclude ipoteza unei asemenea bicisnicii.

Mai plauzibil pare ca Ramses şi miniştrii lui să nu fi crezut că evreii vor lua într-adevăr drumul exilului şi să se fi gândit că doar câteva mii de nemulţumiţi vor părăsi regatul. De-abia după ce şi-au dat seama de amploarea exodului şi de plecarea bruscă a unei mari părţi a mâinii de lucru necesară lucrărilor regelui ei au încercat mai întâi să le bareze fugarilor drumul de coastă. Negăsindu-i acolo, au coborât atunci spre sud (vezi capitolul 1, nota 4).

Să lăsăm la o parte, din raţiuni teologice, discursul de neconceput pe care Dumnezeu i l-ar fi ţinut lui Moise: "Voi împietri inima lui faraon şi el îi va urmări pe evrei, astfel ca eu să mă acopăr de glorie în detrimentul faraonului şi a întregii sale armate" (Exodul XIV, 4).

4. Exodul, plin de exagerări la tot pasul, avansează ideea că însuşi faraonul " îşi înhamă carul şi luă cu el şase sute de care alese şi toate celelalte care ale Egiptului..." (Exodul XIV, 7) şi nu numai că a luat el însuşi conducerea armatei pentru a-i urmări pe evrei, dar a şi pierit înghiţit de valurile despicate de toiagul lui Moise. Nu ştim care putea fi efectivul de care egiptene (al hitiților, care era de departe superior, era de două mii cinci sute de care), dar e greu de crezut că Ramses ar fi putut comite următoarele erori: mai întâi să ia cel puțin şase sute de care ca să urmărească nişte fugari neînarmați, apoi să străbată astfel cam trei sute de kilometri de teren accidentat, greu practicabil pentru care, de la Avaris la Migdol, şi, în fine, să se lanseze în această expediție noaptea, pentru că, după cum spune Exodul, traversarea a fost terminată în dimineața zilei următoare, chiar înainte ca egiptenii să sosească, văzuți de evreii de pe malul opus.

În plus, nici un faraon, niciodată n-a murit înecat în mare.

5. în lucrarea sa "Lacurile Amare ale istmului Suez" pe care a prezentat-o la Academia de Ştiințe în 22 iunie 1874, menționează Dr. Bucaille (în Moise şi Faraonul, op. cit.), De Lesseps povesteşte că în 1854, ridicându-şi tabăra în aceeaşi regiune, a fost martorul unei furtuni, observând cu această ocazie că mareea era de un metru treizeci până la un metru optzeci.» Pe de altă parte, în textul citat mai sus din Descrierea Egiptului (cap. 1, nota 4), Du Bois Aymé consemnează că atunci când a folosit unul din vadurile golfului Suez, în 1799, Napoleon Bonaparte era să se înece în mareea tot mai înaltă.

Se pare că trecătoarea mărea considerabil înălțimea mareelor şi deopotrivă a valurilor, după ce aveau loc furtuni în Marea Roşie, pentru că fundul Mării Trestiilor era sensibil mai ridicat decât cel al Mării Roşii. După deschiderea istmului Suez, amplitudini de ordinul a şaptezeci de centimetri până la un metru au fost în mod regulat înregistrate, în ciuda adâncimii canalului şi a faptului că amplitudinea mareei poate să se întindă până la Mediterana. Dar, după furtuni, valurile depăşeau probabil înălțimea indicată de Lesseps şi asta poate

explica foarte bine deruta armatei egiptene plecată în urmărirea evreilor.

Astfel de maree nu se puteau produce decât la intrarea în vechiul golf Suez, la gura Mării Trestiilor, din cauza imediatei apropieri a Mării Roşii, şi acest lucru confirmă din nou localizarea trecerii evreilor.

6. Exodul (XIV, 28) avansează ideea că nici un egiptean plecat în urmărirea evreilor n-a supraviețuit. Fără îndoială, trebuie să punem pe seama exigențelor povestirii epice o afirmație atât de categorică: chiar şi după cataclisme gigantice precum valul seismic declanşat de erupția vulcanului

Krakatau, în Insulinda în 1883, şi care a atins patruzeci de metri înălțime, au fost supraviețuitori. Au fost probabil supraviețuitori pe ambele maluri şi evreii i-au luat prizonieri.

Capitolul 3

1. Vezi vol. I, "Prințul fără coroană".

2. Este un punct care n-a fost niciodată pus în discuție în comentariile despre Exod: dacă Ramses ar fi fost hotărât să-i extermine pe evreii fugari, el ar fi trimis în urmărirea lor, atunci când aceştia mergeau de-a lungul coastei Sinaiului, câteva din galerele flotei egiptene care supravegheau navigația în Marea Roşie încă din secolul al XV-lea î.e.n. (cf. Lionel Casson, Ships and Seamanship în the Ancient World, Princeton University Press, Princeton, 1971).

3. Personajul lui Josua este prost reconstituit în Vechiul Testament, din cauza contradicțiilor dintre documentele yahwiste şi cele elohiste. În ciuda rolului important pe care-l joacă în Cartea Exodului şi care este aproape superior celui al lui Aaron, Josua nu este menționat, nici el, nici tatăl lui, în lista şefilor de clan ai Exodului (VI, 14-27). El apare brusc în Cartea Exodului în capitolul XVII, 9, fără a se menționa numele tatălui său, în momentul în care Moise îi ordonă să meargă "cu oamenii lui" să se lupte împotriva amaleciților, iar în Numeri, (XI, 29) se spune

că era în serviciul lui Moise de când era un băiețandru; această mențiune este subiect de contestație, dat fiind faptul că Josua trebuie să aibă cel puțin între douăzeci şi treizeci de ani în momentul Exodului, pentru că el comandă la ordinul lui Moise lupta împotriva amaleciților. Or, după părerea mea, Moise nu este nici el cu mult mai în vârstă în momentul începerii Exodului; ar trebui deci să presupunem că l-a avut pe Josua în serviciul său încă din adolescență, ceea ce este puțin plauzibil. În plus, Moise a fost plecat din Egipt între trei şi cinci ani; ar trebui deci să presupunem că l-ar fi luat pe Josua cu el când a fugit, ceea ce nu pare să fie adevărat.

Acest tip de contradicție, frecventă în Vechiul Testament, poate fi pusă pe seama dorinței autorilor de a conferi o vârstă canonică tuturor eroilor şi în special iui Moise, despre care se spune la sfârşitul

Deuteronomului (XXXIV, 7) că a murit la o sută douăzeci de ani fără ca nici vederea, nici puterile să-i fie slăbite. Trebuie, o dată în plus, să amintim că patruzeci are două sensuri în ebraică, mult timp şi generație. Autorii au vrut să spună, într-o altă formă, că Moise a murit la o vârstă înaintată, dovadă a favorii divine. Este o indicație hagiografică; cunoştințele moderne în psihologia senescenței ne fac să ne imaginăm cu greu un octagenar conducând o operațiune precum exodul şi cu atât mai puțin organizând instituțiile religioase şi juridice ale Israelului la o sută de ani.

Dacă am lua Pentateuhul cuvânt cu cuvânt, ar trebui să presupunem (Exodul XII, 37) că Exodul a durat patruzeci de ani pentru că atunci când a început, Moise avea optzeci de ani (Exodul VII, 7). Totuşi, dacă aruncăm un ochi pe hartă, ne dăm seama că e într-adevăr o perioadă de timp exagerată pentru a parcurge cam cinci sute de kilometri până în Țara Moabului, chiar cu numeroase halte. Cartea Exodului precizează (XVI, 1) că după patruzeci de zile de la plecarea din Egipt, evreii se găseau deja la sud de oaza Elin, la marginea deşertului Sin sau Sinai, adică la paralela 29; făcuseră deci o sută de kilometri, cele două

halte făcute la Mara şi Elim fiind incluse în acest răstimp. În ritmul acesta, distanța dintre Egipt şi Moab ar fi fost parcursă în mai puțin de opt luni.

Durata de patruzeci de ani atribuită Exodului trebuie deci luată în sens simbolic, ca şi numeroase alte indicații din Vechiul Testament, şi interpretată ca o exploatare a noțiunii de lungă durată cu scopul de a imprima un caracter fabulos povestirii. O estimare modernă a parcursului situează durata acestuia între unu şi doi ani.

Aceste considerații ilustrează dificultatea, familiară istoricilor, de a stabili o coerență istorică şi psihologică în povestirile Vechiului Testament, de a descifra multiplele sensuri pe care acestea le ascund precum şi simbolistica lor apologetică, îmbogățită prin modificările succesive. Printre neverosimilitățile şi contradicțiile evidențiate, trebuie menționate cele referitoare la relațiile lui Moise cu părinții lui presupuşi. Vedem pe de o parte că Moise ar fi fost fructul mariajului (care trebuie să fi fost ulterior judecat ca incestuos de însăşi legea mozaică) dintre Amram, fiul cel mare al lui Cohat, cu sora acestuia,

Yokebed, propria sa mătuşă pe linie paternală (Exodul VI, 20 - să semnalăm că după Talmud, Yokebed ar fi fost "revirginizată" la vârsta de o sută treizeci de ani, vârstă la care ea l-a conceput pe Moise). Pe de altă parte, pe lista şefilor de familii care părăsesc Egiptul figurează numele lui Cohat şi a lui Amram. Deci trei generații s-ar fi regăsit în deşert la plecarea din Egipt, Moise, tatăl său şi bunicul său.

Dar pe lângă faptul că Amram e socotit a fi trăit, ca şi Levi, o sută treizeci şi şapte de ani (cifră pur simbolică, l-3-7, aleph, guimel, zayinn, ale cărei sensuri secrete sunt creație, ajutor, sămânță) nu-l vedem niciodată intervenind în conflictele neîncetate pe care Moise le are cu Aaron, Miriam şi cu ceilalți membri ai familiei sale. Într-adevăr, nici Amram, nici tatăl său, Cohat, nu fac nimic când Corah, fiul lui Işar, fiul lui Cohat, contestă autoritatea lui Moise care este deci vărul lui primar, conflict care se va termina tragic după Numeri, pentru că el va

duce nu doar la moartea lui Corah, ci şi a altor paisprezece mii şapte sute de persoane! (Numeri XVI, 50).

Trebuie deci să tragem concluzia că Amram era mort în momentul Exodului şi că nu este decât rememorat.

În plus, printre participanții la Exod îl găsim pe Saul, fiul lui Simeon, care ar fi fost fiul unei soții canaanene a acestuia din urmă; or, această precizare este întrucâtva anacronică, dat fiind că, chiar după Vechiul Testament, evreii n-au ajuns în Canaan decât după mult timp.

În mod vizibil, autorii Exodului au încercat să stabilească o evidență a familiilor care pleacă din Egipt, dar n-au putut face acest lucru decât de-a lungul unei succesiuni de tradiții deformate, înfrumusețate şi în cele din urmă devenite indescifrabile între secolul al XlII-lea î.e.n. şi epoca redactării finale a textului Exodului care ne-a parvenit, secolul al Vl-lea sau al V-lea î.e.n. (vezi şi capitolul 2, nota 1).

Capitolul 4

1. Cartea Exodului (III, 21-22) conține o poruncă atribuită lui Dumnezeu: "Bărbatul să împrumute de la vecinul său şi femeia de la vecina ei, obiecte de argint şi obiecte de aur."

Pasaj a cărui interpretare este ambarasantă căci nu ți-l poți imagina deloc pe Dumnezeu sfătuindu-i pe evrei să facă "împrumuturi" pe care nu vor avea ocazia să le dea înapoi prea curând, dacă nu niciodată, şi care par a fi periculoase ca delicte pur şi simplu. Au făcut ei aceste "împrumuturi" şi dacă da, le-au făcut de la egipteni? Nu se spune nimic, dar totuşi tradiția aşa a interpretat. Filon, în Viața lui Moise, şi apologetul creştin Tertulian, în Contra lui Marcion, explică că ar fi fost vorba de o despăgubire consimțită de egipteni pentru anii de exploatare a evreilor; explicația ar fi plauzibilă, numai că textul vorbeşte de împrumuturi. Şi nu-i văd deloc pe egipteni împrumutând bijuterii celor al căror zeu i-a copleşit cu nenorociri înspăimântătoare şi a fost cât pe ce să le omoare nou-născuții.

După unii exegeți, ar fi vorba despre o pradă de război făcută din oficiu, fără consimțământul proprietarilor bijuteriilor. Versetul trebuie interpretat aşadar în sensul că evreii au luat cu japca bijuteriile egiptenilor. Ceea ce nu pare prea verosimil, e greu să ne imaginăm ca atâtea spargeri să nu fi declanşat reacții violente din partea egiptenilor.

Se impune deci să nu ne depărtăm de textul Cărții Exodului care nu vorbeşte nici de luări cu forța, nici de egipteni. După părerea mea, el lasă să se înțeleagă că evreii, săraci şi nevoiaşi, ar fi cerut un fel de cadou de adio. Ceruseră de la egipteni sau de la evreii care n-aveau de gând să-i urmeze pe ceilalți în Exod? Întrebarea a rămas fără răspuns până la descoperirea, în 1972, a stelei Elefantine, care menționează că aurul, argintul şi cuprul luate de evrei în Exod reprezentau mita plătită de funcționarii care se răzvrătiseră împotriva puterii, regale, (vezi vol. I, "Prințul fără coroană", capitolul 8, nota 2)

Capitolul 5

1. Acest text se îndepărtează în mod evident de ilustrul cânt de glorie al Exodului XV, l-18, care pare să fie un adaos tardiv şi care, în orice caz, conține anacronisme imposibil de susținut. Într-adevăr, versetul 14 evocă angoasa care i-a cuprins pe "locuitorii Filistinei" în timp ce filistinii sunt atestați în

Palestina la aproape un secol după Exod (către 1 290 î.e.n. - vezi voi. 1, capitolul 1, nota 4) şi până în al optulea an al domniei lui Ramses al lII-lea, spre anul 1194 î.e.n., la mai bine de jumătate de secol înaintea luării lerihonului. În timpul lui Moise, Palestina era denumită Canaan. Printre altele, versetul 15 evocă zăpăceala care i-a cuprins pe şefii Edomului, în timp ce Exodul abia începuse şi fugarii n-aveau de ce să trateze cu edom iții.

2. Multe pasaje din Pentateuh evidențiază clar tensiunile care apar între Moise şi evrei în timpul Exodului. Una dintre cele mai celebre este cea în care Moise strigă, adresându-se Domnului: "Ce să fac cu oamenii ăştia? Într-o bună zi mă vor ucide cu

pietre!" (Exodul XVII, 4 - 5). Dar lucrul cel mai surprinzător e că personalitatea lui Moise a făcut obiectul unor aspre contestații şi din partea apropiaților săi, ca Aaron şi Miriam, aşa cum o atestă pasajul din Numeri (XII, l-16) unde aceştia sunt pedepsiți de Dumnezeu pentru calomniile pe care le-au răspândit despre el.

Acest ultim punct pune evident sub semnul întrebării identitatea autorului Pentateuhului. Să rezumăm datele problemei: numeroasele repetiții, impreciziile şi mai ales contradicțiile celor cinci Cărți ale Pentateuhului au determinat încă din secolul al XlX-lea eminenți specialişti să ajungă la concluzia că acestea sunt o colecție de texte vechi refăcute de mai multe ori în decursul celor şapte secole care s-au scurs de la moartea lui Moise. De menționat că nici manuscrisele, nici copiile contemporane ale Vechiului Testament în ebraică nu menționează nici măcar o dată că aceste cinci Cărți ar fi fost scrise de însuşi Moise. Faptul că ele conțin şi descrierea morții profetului este o dovadă sigură că nu puteau fi scrise de mâna lui (vezi şi capitolul 13, nota 1).

Capitolul 6

1. Mai multe incidente prezentate de Cărțile Pentateuhului dovedesc că Moise a avut de înfruntat o opoziție constantă pe toată perioada Exodului (Exodul XVII, 4 şi XXXII, 19-3, Numeri XII, l-16; XIV, l-4; XVI, 12-15 şi 41-42; Deuteronomul I, 26-28). Autoritatea lui, responsabilitatea în timpul Exodului şi tribulațiile evreilor în timpul acestuia sunt motivele cele mai frecvente ale contestațiilor; căsătoria lui cu madianită Sefira, fiica lui Letro, constituie, de asemenea, un motiv. Rezultă de aici că plecarea din Egipt nu s-a făcut cu acordul unanim al evreilor, ci doar cu al unei majorități şi al şefilor. Sprijinindu-se pe aceştia din urmă a încercat Moise să stingă toate nemulțumirile şi să-şi impună autoritatea şi apoi propriile legi.

2. Un motiv în plus de a considera că cei "patruzeci de ani" despre care vorbeşte Pentateucul pentru traversarea "deşertului"

până la Canaan reprezintă o cifră simbolică, este şi faptul că într-un răstimp atât de lung s-ar fi produs desfiinţarea păturii sociale a evreilor. Dacă ar fi fost nevoiţi să pribegească patruzeci de ani între Sinai şi Canaan, evreii s-ar fi transformat fără îndoială în hoarde imposibil de guvernat.

3. Exodul nu menţionează peştele printre sursele de aprovizionare de care puteau beneficia evreii. Totuşi, în prima parte a periplului lor au mers de-a lungul coastei răsăritene a Mării Roşii, care se ştie că este plină de peşte. Chiar dacă era acesta nu era sursa alimentară de bază, totuşi Moise, care parcursese deja acest drum, nu putea s-o ignore.

4. Cartea Exodului (XII, 37-38) spune că evreii luaseră cu ei "multe animale, mari şi mici." Dar în acelaşi pasaj se evaluează numărul evreilor la şase sute de mii de oameni cu slujitorii lor şi menţionarea acestor turme de animale pare să fie o exagerare poetică. În primul rând, ea presupune că evreii erau bogaţi, ceea ce nu se potriveşte cu condiţia de sclavi sau cvasi-sclavi descrisă de Pentateuh. Apoi, chiar dacă evreii nu erau decât treizeci sau patruzeci de mii, nu-i văd încărcându-se cu animale mari în fuga lor şi acest fapt este, de altfel, în contradicţie cu strigătele de foame pe care le scot chiar din prirnele zile ale călătoriei: ar fi putut să taie şi să mănânce aceste animale cel puţin în prima parte a călătoriei. Fără îndoială că au luat cu ei câteva oi şi capre, în număr foarte mic, tocmai pentru ca aceste animale să le poată potoli foamea de care se plângeau. Un lucru este aproape sigur: n-au luat cu ei păsări de curte, creşterea lor nefiind frecventă în Egipt, mai ales în Egiptul de Jos, având în vedere abundenţa vânatului cu pene în zona lacurilor, (vezi şi capitolul 1, nota 1).

Capitolul 7

1. Nu există nici o dovadă că toţi evreii din Egipt au plecat în Exod. În mod inevitabil, o parte din ei erau căsătoriţi cu femei egiptene, copiii lor erau consideraţi egipteni şi ei înşişi fuseseră asimilaţi de poporul egiptean. Respectau obiceiurile şi religia

acestuia şi fără îndoială că nu aveau nici un motiv să părăsească ţara şi căminele (fără a mai vorbi de rezistenţa soţiilor lor) pentru a pleca într-o aventură al cărei deznodământ nu-l cunoşteau. Cartea Exodului arată fără ambiguitate nostalgia pe care mulţi evrei o nutreau pentru Egipt.

Scris la câteva secole după evenimente, la mult timp după ce naţiunea israelită s-a constituit, Pentateuhul pare să le atribuie retrospectiv evreilor din Egipt o noţiune clară a identităţii lor. Dar, în afara faptului că religia aproape că ducea lipsă de moştenitori, cum o dovedeşte dorinţa exprimată în Cartea Exodului de a aduce un sacrificiu lui Dumnezeu, patru secole de viaţă activă în cadrul unei civilizaţii cu o cultură bogată şi puternic constituită îşi puseseră amprenta asupra lor, aşa cum o dovedeşte episodul cu Vițelul de aur.

2. Conform Cărţii Exodului, Domnul îi ghida pe evrei în periplul lorprintr-un "stâlp de foc şi de fum", negru ziua şi luminos noaptea. Ar fi putut fi o tornadă. Dar este neverosimil ca aceeaşi tornadă să se menţină pe toată perioada Exodului, chiar dacă acesta ar fi durat doar doi ani; şi este foarte improbabil ca evreii să fi avut nevoie de un ghid care să meargă înaintea lor noaptea prin deşert, ceea ce lasă să se înţeleagă că ar fi mers zi şi noapte tot timpul. Este mult mai verosimil ca evreii să-şi fi luminat taberele noaptea în maniera tradiţională a timpului, cu focuri şi torţe.

Capitolul 8

1. Acest episod este inspirat din conflictul prezentat într-o manieră parţial exclusivă în Numeri (XVI, l-35), unde vedem că un anume "Corah, fiul lui Isar, fiul lui Cohat", sfidează autoritatea lui Moise. Omisiunea reiese din faptul că în pasajul din Numeri nu se spune că Cohat este şi tatăl lui Amram, care este tatăl lui

Moise; Corah este deci vărul primar al lui Moise, de unde rezultă că în chiar clanul lui Moise şi în sânul propriei sale

familii a avut loc o rebeliune împotriva lui. Episodul se termină cu moartea brutală, spectaculoasă şi mitologică a lui Corah şi a complicilor lui, Datan şi Abiram, din tribul lui Ruben: pământul se despică la picioarele lor în cea mai bună tradiție mitologică şi îi înghite pe ei, casele şi bunurile lor. Nu se spune ce s-a întâmplat cu cei "două sute cincizeci de oameni notabili ai comunității" care susținuseră răzvrătirea lui Corah, nici de ce ei au fost cruțați de la această înghițire.

Totuşi, conflictul a fost destul de important pentru ca în Numeri să-i fie consacrate treizeci şi cinci de versete. A fost acesta singurul conflict dintre Moise şi o facțiune a evreilor? Puțin probabil, aşa cum este şi versiunea sfârşitului brutal al opozanților. În mod evident, Numerii pun moartea spectaculoasă a acestora pe seama furiei divine; altfel, ar fi putut la fel de bine înfățişa cauze mai puțin providențiale, precum condamnarea la moarte sau exilarea opozanților.

Ceea ce trebuie reținut din asta, este că o opoziție atât de puternică i-a creat lui Moise dificultăți considerabile în formarea identității ebraice, în ciuda autorității divine cu care era sau se spunea că este învestit.

2. Având experiența deşertului şi a bandelor de jefuitori, Moise a constituit rapid un embrion de armată, aşa cum o dovedeşte pasajul (de altfel destul de confuz) în care, evreii fiind atacați de amaleciți la Refidim, el îi dă ordin lui Josua să contraatace a doua zi (Exodul XVII, 8-9). Nu se ştie de ce atacul este amânat pentru a doua zi, căci amaleciții ori fuseseră victorioşi, ori nu, în acest al doilea caz nu mai avea rost să-i atace, fiindcă jefuitorii fugiseră deja. În Egipt, evreii nu avuseseră arme şi nu există nici un motiv să fi avut deodată în deşert. Ca să-i poată ataca pe amaleciți, care erau înarmați, evreii trebuiau să fi avut măcar armament improvizat. Singurul pe care ni-l putem imagina putea fi constituit din sulițe cu vârful întărit în foc, praştii şi poate măciuci.

Capitolul 9

1. Vezi vol. 1 pentru explicația provenienței manei. În mod evident, această excrescență răşinoasă provocată de atacul unei insecte, coşenila, se găsea mai ales, prin însăşi natura ei, pe tamaricşi şi nu pe pământ, cum avansează Cartea Exodului (XVI, 15), de unde ar fi fost imposibil să fie adunată. Amănuntul dat de Cartea Exodului (XVI, 21) cum că mana se topea la soare confirmă natura manei, aşa cum o face şi sfatul lui Moise de a n-o păstra până noaptea, fiindcă risca să se umple de viermi.

2. În ebraică, manhu, de unde cuvântul "mană".

3. Cartea Exodului, care cuprinde un text surprinzător de lung cu privire la mană (XVI, 14-36), menționează că fiecare om trebuia să ia doar un omerpe zi şi s-o ducă în cort şi precizează că omerul este a "zecea parte dintr-o efă" - asta făcea în jur de trei litri şi jumătate de făină de persoană (cf. "Manne", André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, Robert Laffont/Bouquins, 1989), ceea ce este considerabil, chiar şi pentru oamenii înfometați, pentru că asta ar fi însemnat circa cinci kilograme de pâine pe puțin, dacă punem la socoteală şi apa. De altfel, este puțin probabil, chiar şi pentru acea epocă, ca mana să fi fost atât de abundentă, încât să fie adunată zilnic în asemenea cantitate cum o indică Cartea Exodului: aproape trei tone şi jumătate pe zi de către o mie de persoane, mai mult de zece tone pentru cei aproape treizeci de mii de evrei aflați în exil (cinci mii două sute cincizeci de tone pe zi, dacă am lua în considerare numărul de un milion şi jumătate de evrei avansat de aceeaşi sursă!). Mi s-a părut aşadar că această cantitate a fost exagerată de autori în scop apologetic, pentru a indica bogăția darului celest, şi l-am redus la proporții mai verosimile. Chiar luând în considerare doar patru persoane de fiecare familie, acest lucru reprezintă o cantitate considerabilă - mai mult de douăzeci şi şase de tone.

4. Unele pasaje din Pentateuh, şi în mod special Cartea Exodului, par să stabilească o echivalență între statutul lui Moise şi cel al lui Aaron. Altele, şi mai ales Leviticul, stabilesc o diferență netă între ei, prioritatea fiindu-i conferită lui Moise fără ambiguitate. Această problemă a fost analizată de eminenți

specialişti, imposibil de enumerat în cadrul acestor note; nu voi da decât un exemplu. Astfel, în Leviticul, carte de inspirație sacerdotală, Domnul nu i se adresează decât o dată lui Aaron singur (X, 8-9), de patru ori lui Moise şi Aaron împreună şi în rest doar lui Moise singur, cu ordinul ferm Spune-i asta lui Aaron, Dă-i acest ordin lui Aaron. În mod evident, chiar şi în ochii autorilor sacerdotali, chiar dacă Aaron este primul mare pontif, Moise este acela care deține, cel puțin din punct de vedere testamentar, prioritatea absolută.

Această prioritate pare confirmată din punct de vedere istoric. În timp ce, în perioada când a trăit în Egipt, Moise este definit ca "un mare personaj", Aaron nu pare să se fi remarcat în vreun fel. De altfel, Moise este un învățat şi şi-a exersat spiritul de responsabilitate în administrația egipteană, de unde experiența autorității. El are deci un ascendent asupra fratelui său vitreg.

Această frăție vitregă este confirmată, o amintesc, într-un singur pasaj din Leviticul: «Moise trimise după Mişael şi Elzafan, fiii unchiului lui Aaron, Uziel, şi le spuse: "Veniți să-i scoateți pe verii voştri în afara taberei, departe de locul sfânt."» (X, 4). Dacă Moise şi Aaron ar fi fost frați buni, Uziel ar fi fost la fel de bine şi unchiul lui Moise şi întorsăturile specifice autorului Leviticului ar fi fost deplasate.

5. Importanța, până la urmă paradoxală, acordată de Pentateuh problemelor de aprovizionare a evreilor pe timpul exodului, contrazice, încă o dată, mențiunea referitoare la turmele de animale mari şi mici pe care aceştia le-ar fi luat cu ei în număr mare. Dacă ar fi fost aşa, evreii nu şi-ar fi exprimat nostalgia după mâncarea egipteană cu atâtea strigăte care au sfârşit prin a-l ofensa pe Yahwe. Dar ea reflectă fără îndoială, în mod indirect, un aspect al conflictului dintre Moise şi evrei, nesiguri de scopul fugii lor din Egipt şi îngrijorați de prescripțiile lui Yahwe, al cărui"mesager era Moise. Ea confirmă deci că în afara câtorva şefi luminați, exodul şi întemeierea poporului evreu sunt opera lui Moise şi că el a fost conducătorul.

Capitolul 10

1. Este ciudat că nici una din povestirile Exodului nu menționează întâlnirea evreilor cu caravanele, nici cu localnicii de pe coasta orientală a Sinaiului şi a Mării Roşii. Totuşi, caravanele străbăteau în lung şi-n lat în mod constant coasta şi arheologii au arătat că Sinaiul era departe de a fi un deşert cu mii de ani înainte de Exod, în Epoca bronzului mijlociu, judecând după numărul mare de tabere beduine a căror urme s-au descoperit (cf. Emmanuel Anati - Muntele Domnului, Har Karkom, op. cit.). Chiar şi numai aprovizionarea cu apă, ca la Elim, impunea totuşi negocieri cu locuitorii oazelor.

2. Cartea Exodului (XVI, 1), şi Leviticul (XXXIII, 10) citează o haltă într-o aşezarea numită Elim unde, precizează Leviticul, existau "doisprezece izvoare şi şaptezeci de palmieri", şi care ar fi fost la liziera deşertului Sin, la o sută de kilometri de Marea Trestiilor. Numerele doisprezece şi şaptezeci trebuie interpretate simbolic, neavând valoare topografică. Elim ar fi fost a doua mare oprire din timpul Exodului. Cât despre restul etapelor menționate de Pentateuh, ele n-au putut fi identificate; descrierea vegetației abundente {Elim înseamnă "copac" în ebraică) sugerează o oază mare care ar putea corespunde regiunii actualului Wadi Garandel (cf. André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, Robert Laffont/Bouquins, 1989).

O oază de o asemenea importanță ar fi trebuit să aibă o populație sedentară şi e verosimil ca aceasta să-şi fi construit o tabără fortificată sau o fortăreață pe înălțimi, căreia eu i-am dat numele - imaginar - de Alaat. Dar, în mod sigur, aceste populații de păstori-agricultori dispuneau de rezerve care au contribuit, chiar dacă numai parțial, la aprovizionarea evreilor; într-adevăr, aceştia nu puteau subzista în timpul lunilor lungi ale Exodului, doar cu mană, cu prepelițele, virtual toxice (vezi cap. 12, nota 2) care cădeau din cer nici cu peştele pe care eu l-am adăugat rezervelor naturale ale regiunii.

3. Vezi vol. I, "Prințul fără coroană".

Capitolul 11

1. Unul din aspectele cele mai dezbătute ale comportamentului lui Moise este atitudinea sa cu privire la străini. Numeroase puncte ale Pentateuhului, atribuie cu siguranță Domnului, prin intermediul lui Moise, interdicția de căsătorie cu străinii, pedepsită cu moartea celor doi soți, ca în cazul lui Salu simeonitul care a luat-o de nevastă pe Cozbi madianită (Numeri XXV, 6-15). Pedeapsa este paradoxală, pentru că în Exodul se menționează că Moise însuşi se căsătorise cu o madianită. Cum de n-a fost el pedepsit? Cum a putut să-l aducă în sânul evreilor pe socrul său, Letro madianitul, pe deasupra mare preot al unei religii străine şi cum a putut acest mare preot să răspundă invitației lui Moise fără s-o ia cu el pe fiica lui, Sefira, mama celor doi copii ai lui Moise? (Exodul). Chiar şi din Numeri reiese că, în ciuda interdicțiilor, căsătoria lui Moise fusese admisă (chiar dacă a fost criticată de Aaron şi Miriam), pentru că el este prezentat rugându-l pe cumnatul lui, Hobab, fiul lui Letro, să li se alăture în cucerirea Canaanului (Numeri X, 29-32).

2. În afara recunoştinței pe care Moise o resimțea față de aceşti beduini şi madianiți care îl găzduiseră în perioada anilor de exil în deşert, aceste contradicții ne fac să ne gândim că Moise era sfâşiat între o toleranță naturală față de străini, cu condiția ca ei să nu fie ostili evreilor, şi dorința de a consolida identitatea ebraică prin interdicția de căsătorie cu străinii.

3. I se atribuie lui Moise interdicția căsătoriei intertribale (Numeri XXXVI, 5-9) în scopul conservării patrimoniului. Dar se pare că toate aceste interdicții sunt opera autorilor ulteriori ai Pentateuhului.

Capitolul 12

1. Cuvântul "sabat" provine din combinarea verbului chabat, "a înceta", şi cifra şapte, cheba. Practica aceasta este străveche,

babilonienii, de exemplu, celebrând în a cincisprezecea zi a lunii o zi de repaus ispăşitor, sapattu.

2. După Cartea Exodului (XVI, 10-12), Yahwe ar fi apărut în fața tuturor printre nori, în timp ce Aaron se adresa comunității reunite şi El i s-ar fi adresat lui Moise pentru a-i spune să-i informeze pe evrei că între crepuscul şi lăsarea nopții, vor avea carne ca să mănânce. Numerii prezintă lucrurile mult mai precis: "Domnul suflă un vânt; el împinse dinspre est prepelițele şi ele zburară în jurul taberei pe toată lungimea, la trei picioare deasupra solului, în toate direcțiile, cât o zi de mers. Oamenii au strâns prepelițe toată ziua, toată noaptea şi în ziua următoare şi chiar şi cel care adunase cel mai puțin avea măcar zece omeri. Şi s-au apucat să le usuce întinzându-le în toată tabăra. Dar abia gustară din carne că furia Domnului izbucni şi îi lovi o boală mortală. Locul acela fu numit Kibroth-hattaavah, pentru că acolo îi îngropară pe cei care se lăcomiseră la carne." (Numeri XI, 31-34). Kibroth-hattaavah înseamnă "Mormintele lăcomiei".

Să subliniem aici o contradicție flagrantă între Cartea Exodului şi Numeri, prima anunțând prepelițele ca pe o recompensă, fără menționarea nici unei otrăviri, a doua descriind episodul ca pe o pedeapsă.

De altfel, din punct de vedere teologic, e greu de conceput că Dumnezeu le-ar fi trimis prepelițe evreilor pentru a-i otrăvi, cu atât mai mult cu cât aceştia, tot plângându-se că au burta goală, era clar că nu aveau de gând să se abțină. La fel de periculoasă este interpretarea pedepsei divine: ori au fost otrăviți toți evreii, ceea ce mi se pare exagerat pentru o slăbiciune neînsemnată, în ansamblu, ori au fost doar unii dintre ei otrăviți, dar o astfel de logică e greu de conceput.

Se pare că această problemă i-a pus în încurcătură pe autorii celor două Cărți, care au dat versiuni contradictorii.

Analiza istorică oferă câteva explicații. Trebuie semnala: că primăvara, de la sud la nord, şi toamna, de la nord la sud. migrațiile prepelițelor, ca şi ale unei imense varietăți de păsări, sunt obişnuite în regiune, indiferent dacă există sau nu un exod

al oamenilor. "Migrația păsărilor între Eurasia ş Africa trece prin Negeb" (Negev), scrie Eitan Cernov, de la Universitatea ebraică din Ierusalim (Mediul, biografia şi fauna muntelui Har Karkom, Negeb, Israel, în Muntele Domnului Har Karkom, de Emmanuel Anati, Jaca Book, Milan, 1986 Depresiunea riftului siro-african este un fel de culoar pe care îl folosesc păsările de pradă, ciconiidele şi o mare varietate de vrăbii.

Rămâne totuşi de evaluat cantitatea de păsări care a putut să cadă în tabăra evreilor. După Jewish Enciclopaedia, o z biblică de mers ar măsura 44 815 în (ceea ce este o supraevaluare deja enormă pentru o masă asemănătoare de oameni mergând pe jos). În Numeri se spune că prepelițele se vedeau " în depărtare cât o zi de mers în orice direcție", ceea ce dă o suprafață extravagantă de 2000 Km2 de prepelițe. Dacă fiecare prepeliță ocupă în jur de 400 cm2 (2Ocm x 2Ocm), un total de cincizeci de milioane de prepelițe reprezintă o cantitate fantastică, în afara oricărei verosimilități. Desigur prepelițe migratoare sunt foarte numeroase, pentru că ornitologii au numărat până la zeci de mii într-un stol, dar cincizeci de milioane, asta e de-a dreptul fabulos. Cum observă Encyclopaedia of Biblical Errancy (de C. Dennis Mckinsey, Prometheus Books, Amherst, New York, 1955), aveai cu ce să umpli trenuri întregi de marfă. Dar e adevărat că exactitatea matematică nu e prea convenabilă interpretării Bibliei.

Să lăsăm la o parte aserțiunea din Numeri după care cel care capturase cele mai puține prepelițe avea totuşi zece omeri, adică 35 kg de prepelițe; dacă o prepeliță are în jur de 300 g, asta înseamnă 120 de prepelițe pentru cel mai nenorocos; cititorul contemporan va trage singur concluziile. Cum am anunțat în Cuvântul înainte al acestei lucrări, obiectul acestor pagini este, dimpotrivă, de a descoperi adevărul istoric dincolo de textul apologetic al Vechiului Testament.

Faptul cel mai tulburător este descrierea mâniei divine care îi loveşte de moarte pe cei care abia gustaseră din prepelițe. Întrucât Cartea Exodului şi Numerii au descris din abundență

suferințele provocate de foamea de care se plângeau evreii, este de presupus că toți s-au grăbit să guste din merindele celeste şi că toți au murit. Caz în care, Exodul s-ar fi terminat brusc printr-un masacru.

Se impune să dăm la o parte aceste emfaze dramatice şi exagerări epice, menite să accentueze povestirea şi să încercăm să găsim elementele verosimile ale acesteia. Ele ar putea fi rezumate astfel:

Capturarea prepelițelor care migrau dinspre Africa spre nord prin riftul sir-african este o certitudine; această migrație mai are loc şi astăzi;

Cantitatea de prepelițe capturate de evrei a fost, în mod sigur, mult mai modestă decât o indică cifrele din Numeri: vreo câteva zeci de mii fără îndoială. Dar cum zborurile migratoare ale prepelițelor se succed în primele zile ale primăverii, capturile au fost suficiente pentru a le permite evreilor să-şi îmbogățească masa obişnuită.

Prepelițele au această particularitate de a putea consuma plante toxice, mai ales beladonă, şi de a le acumula în corpul lor, fără a fi afectate, până la de zece ori cantitate toxică pentru un om; aceste doze letale par a se concentra în viscere; consumarea prepelițelor sălbatice neeviscerate poate aşadar să fie riscantă; putem deci să deducem fie că unele prepelițe, dar nu toate, au consumat într-adevăr plante toxice, iar celor care le-au mâncat (mai mult sau mai puțin fripte) li s-a făcut rău, unii dintre ei făcând chiar stop cardiac; fie că evreii au mâncat prepelițe neeviscerate. Un detaliu ciudat apare în Numeri (XI, 33): prepelițele au fost puse la uscat prin toată tabăra, ceea ce ar indica faptul că evreii le-ar fi conservat pentru a le consuma mai târziu; pentru asta, ele au fost deci despicate şi deschise, fără îndoială neeviscerate.

Un lucru este sigur: mulți dintre cei care au mâncat s-: Îmbolnăvit grav sau au murit. De unde invenția romanescă din Numeri.

Capitolul 13

1. Numerii (XXXIII, 16) prezintă etapa de la Kibroth-hattaa.. ca fiind a opta de la traversarea Mării Trestiilor. Există aici o indicație imposibil de verificat din punct de vedere istor' nici una din cele treizeci şi şapte de etape indicate (Numeri XXXII, l-49), cu excepția Ețion-Geber-ului, neputând fi identificată cu precizie de către exegeții şi istoricii care s-au ocupat de acest lucru. Este posibil ca majoritatea acestor localități să fi existat efectiv, dar sub alte nume (precum Dofka, de exemplu, care a fost adesea identificată cu actuala Serabef el Khadim), sau să fi dispărut foarte bine încă de atunci.

Această etapă pune o dată în plus problema itinerariuL Exodului, lucru esențial pentru înțelegerea acestei povestiri (ve_ harta). N-o să vă enumăr aici în detaliu toate ipotezele asupra acestui itinerariu, ele sunt numeroase. Sa le rezumăm în trei grupe principale:

Cele ale drumului de coastă: ele sunt infirmate într-o manieră concludentă de Papirusurile Anastasi şi de lucrările lui Alan Gardiner (citat în voi. 1): drumul de coastă era supravegheat de un lanț de fortărețe egiptene şi nu permiteau trecerea nici spre Egipt, nici spre Asia fără un permis special al autorităților egiptene. Papirusul Anastasi V menționează că două sclave care fugiseră pe acest drum fuseseră căutate de poliția de frontieră (John A. Wilson, în Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament, editat de James B. Pritchard, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1969). Dacă două sclave nu puteau să fugă pe acest drum fără a fi semnalate, ce-ar fi trebuit să fie cu treizeci de mii de fugari!

Ipoteza drumului transversal: acesta, numit Darb el Haji (drumul pelerinilor, pentru că pe el vor merge, douăzeci de secole mai târziu, pelerinii musulmani spre Mecca) i-ar fi dus pe evrei direct de la Marea Trestiilor la Ețion-Geber de-a lungul deserturilor Sur, Paran şi Sin. Dificultatea lui ar reflecta bine suferințele îndurate de evrei, aşa cum sunt ele descrise de

Pentateuh. El ar părea mai verosimil (şi ar explica, între altele, de ce descrierile Pentateuhului nu menționează posibilitatea evreilor de a se hrăni cu peşte), dar există o obiecție istorică majoră: acest drum îi ducea pe evrei drept înainte în Canaan, printr-o bifurcație de-a lungul 'Arabei. Ei n-ar fi avut de ce să le ceară edomiților dreptul de trecere şi n-ar mai fi avut ocazia să se ia la harță cu amaleciții, ale căror teritorii se aflau mult mai la sud.

În plus, era un drum necunoscut pentru Moise, care, după ce fugise singur din Egipt, urmase evident drumul din sud, cel mai lung, dar cel mai uşor, pentru a ajunge la Ețion-Geber. Dacă Moise ar fi urmat drumul transversal, el ar fi luat contact cu evreii rămaşi în Palestina, în timp ce Pentateuhul demonstrează în mod amplu că nu cunoştea această țară şi nu menționează nici cea mai mică urmă a întâlnirilor lui cu evreii din Palestina.

S-ar putea obiecta că acest drum nu era atât de greu, pentru ca el a fost folosit mai târziu de pelerinii care mergeau la Mecca: dar s-ar pierde din vedere că, alături de cal, cămila, necunoscută evreilor, pentru că era necunoscută în Egiptul lui Ramses al II-lea, era un animal obişnuit în Orient, în timp ce evreii n-aveau nici cămile, nici cai, ci doar câțiva măgari.

Ipoteza drumului de la Marea Roşie, care era drumul caravanelor, prezintă avantajul că răspunde acestor obiecții, singura ^ondițip fiind.çflMte mnntplp pe care Dumnezeu i-a apărut lui Moise în altă parte decât în locurile tradiționale, adică la sud de piscurile muntoase ale Sinaiului (vezi cap. 6, nota 3).

Capitolul 14

1. Povestirile Exodului nu menționează decât două regiuni unde erau probleme cu aprovizionarea cu apă, Marah şi Refidim. Dar un grup atât de numeros cum erau evreii Exodului trebuia să se aprovizioneze foarte des, mai întâi din cauza căldurii care domneşte ziua pe țărmurile Mării Roşii şi apoi pentru prepararea alimentelor; şi în fine, pentru că, mergând pe jos şi

încărcați cu multe alte bagaje, printre care şi corturile, ei nu puteau transporta fiecare decât câțiva litri o dată, copiii şi bătrânii fiind evident scutiți de această povară.

2. Nu se ştie unde se afla Refidim. Tot ce putem bănui este că se afla pe țărmul oriental al Mării Roşii, aproximativ la înălțimea actualului ued Feiran şi a mănăstirii Sfânta-Ecaterina, pe teritoriul amalecit. Într-adevăr, posibilitățile de a-i întâlni pe amaleciți mai sus erau nule, aceştia neputând sub nici o formă să traverseze în număr mare masivul muntos al Sinaiului (vezi mai jos, notele 4 5 1, cap. 15).

3. Conflictul de la Refidim, aşa cum este el prezentat de Cartea Exodului, reflectă violența tensiunilor dintre evrei, din cauza cărora ei au venit să întrebe dacă Domnul era cu ei sau nu (Exodul XVII, 7).

4. Meritele istorice ale lui Moise nu sunt deloc ştirbite, dacă presupunem că faptul că el cunoştea dinainte terenul i-a permis să repereze locurile unde existau şanse de a găsi cursuri de apă. Cartea Exodului (XVII, 6) arată că episodul legendar, cunoscut sub numele de "Lovirea Stâncii", ar fi avut loc lângă muntele Horeb (sau Sinai, sau Djabal -Mussa - vezi nota 3). În apropierea acestui munte (de presupus că el coincide cu djaba: Mussa) pe unde curge astăzi uedul Feiran (ceea ce evide" nu înseamnă ca acest torent să fi ieşit din Lovirea Stâncii). În textul Exodului, de altfel, episodul Refidim urmează dup* cel cu prepelițele, ceea ce arată că el a avut loc primăvara sau toamna, anotimpul migrației prepelițelor, dar şi a ploilor torențiale şi neaşteptate care provoacă inundații (Cf. Sinai, Encyclopaedia Britannica), dar fac să şi țâşnească torente efemere.

Două ipoteze rezultă de aici: ori Moise i-a dus pe evrei la uedul Feiran, ori a plecat în căutarea unui torent în contraforturile muntelui şi l-a găsit. În ambele cazuri, apariția providențială a unei surse de apă potabilă a fost interpretată de autori într-o optică hagiografică, motiv pentru care îl vedem pe Moise cum face să țâşnească apa dintr-o singură lovitură a baghetei lui de magician.

5. Massa wa meriba, "tentație şi ceartă". Tentație pentru că evreii voiseră să-l pună pe Dumnezeul lor la încercare; ceartă, din cauza conflictului dintre ei şi Moise. Incidentul a lăsat o amintire de neşters în memoria evreilor. În Deuteronomul (VI, 16 şi IX, 22), este pusă în gura lui Dumnezeu această admonestare: "Să nu-l ispitiți pe Domnul, Dumnezeul vostru, aşa cum l-ați ispitit la Massa."

Capitolul 15

1. Primul atac armat în care au fost implicați evreii de la începutul Exodului (Exodul XVII, 8-9) este atribuit amaleciților, dar nu e menționat nici un motiv: vedem într-adevăr că aceştia îşi lansează atacul chiar după "Lovirea Stâncii". Se pare totuşi că folosirea punctului de apă (torentul găsit de Moise) de către evrei şi agresiunea beduinilor amaleciți sunt legate: aceştia din urmă erau păstori semi-nomazi, acordau deci o mare importanță surselor de apă. Văzând străini care se adăpau la un torent situat pe teritoriul lor, ei au pornit atunci ofensiva împotriva lor, luând prizonieri ca-sclavi (amaleciții practicau eventual şi jaful, ca şi alte popoare din acea epocă). Atacul având loc în apropierea muntelui Horeb, rezultă că amaleciții ocupau coasta septentrională a golfului Akaba, cea meridională fiind ocupată de madianiți.

Distribuția teritoriilor ocupate de semi-nomazii din regiune şi din epocă este în mod evident imprecisă, chiar controversată, cu atât mai mult cu cât geografia regiunii s-a schimbat sensibil în decursul ultimelor trei milenii. Enciclopedia Britannica (Amale-kites) situează teritoriul amaleciților la sud de luda, adică la hotarele teritoriului edomiților, ceea ce nu e contradictoriu fiindcă amaleciții constituiau o ramură a edomiților (Geneza XXXVI, 12). Deşi amaleciții făceau din nou parte din tribul lui Efraim (judecătorii V, 14 şi XII, 15), ostilitatea față de verii lor îndepărtați pare foarte veche, ajungând până la sosirea primilor evrei în Palestina şi trebuie că

a durat mult timp, fiindcă se prelungeşte trei secole după Moise, până la David.

Nu se cunoaşte originea acestui antagonism, care ar fi anterior constituirii identității ebraice şi care ar putea să fi avut, iarăşi, ca obiect de partaj apa şi păşunile.

2. Cartea Exodului (XVII, 13), menționează că Josua i-a trecut pe toți amaleciții prin sabie, dar la plecarea lor din Egipt, evreii nu puteau fi înarmați cu spade; nu erau nici în Egipt, căci egiptenii n-ar fi tolerat existența miliției evreieşti pe teritoriul ei. Dacă, la ieşirea din luptă, aveau spade, ele nu puteau fi decât cele luate de la duşmani. Mai rămâne de văzut de ce fel de arme ar fi putut să dispună pentru a declanşa atacul la ordinul lui Moise, căci nu-i văd deloc pornind cu mâinile goale împotriva amaleciților care aveau toate motivele să fie înarmați de mult timp, date fiind jafurile ocazionale cu care se ocupau şi certurile inevitabile cu populațiile vecine, madianiți, hitiți, moabiți şi eventual egipteni. Ipotezele sunt puține, cum am văzut mai înainte (vezi cap. 8, nota 2): erau înarmați cu sulițe, pe care le puteau confecționa din lemn, cu vârful întărit în foc, şi cu praştii.

Capitolul 16

1. Evreii au practicat sclavia ca toate popoarele din epocă. Sclavii erau fie prizonieri de război, fie oameni care 5 vindeau de bunăvoie şi în felul acesta evreii se puteau vinc.r altor evrei (Leviticul XXV, 39-40 şi 53). Sclavii israeliți beneficiau totuşi de un tratament favorizant, pentru că ei puteau să se răscumpere oricând şi pentru că erau eliberați oricum după şase ani, al şaptelea fiind socotit an sabatic. Există numeroase referințe la sclavie în Vechiul Testament şi ele dovedesc că prescripțiile, a căror dată de promulgare rămâne de altfel incertă, erau mai mult sau mai puțin aplicate cu strictețe. Eu îi confer aici lui Moise o mărinimie deosebită cu privire la amaleciți, pentru că le acordă acestora clauza de libertate la capătul a şase ani.

2. În diferitele lor sinteze ale Exodului şi ale epopeii care a urmat, Cartea Exodului, Numerii şi Leviticul situează prescripțiile legale ale lui Moise, ca şi construcția Chivotului, în timpul periplului care îi poartă pe evreii din Egipt în Canaan. În mod evident, autorii succesivi ai acestor cărți au încercat să ofere o reconstituire mulțumitoare din punct de vedere teologic, cu scopul de a demonstra că fundamentele iudaismului s-au pus în totalitate la foarte puțin timp de la ieşirea din Egipt. Din punct de vedere strict istoric, totuşi, această versiune pare puțin plauzibilă, dacă nu în întregime improbabilă. De exemplu, ordinele divine din Numeri XXVIII, 1 - XXIX, 40 sunt în contradicție flagrantă cu descrierile penuriei cronice a evreilor până la sosirea lor în Canaan: unde să fi găsit emigranții doi berbeci perfecți, trei litri şi jumătate de făină amestecată cu ulei de măsline verzi şi şase litri de vin destinați sacrificiilor cotidiene, doi tauri, un berbec, şapte miei şi un țap pentru sacrificiile lunare? La fel, detaliile ridicării cortului şi ale construirii Chivotului (Exodul XXV, 10 - XXVII, 21) exclud faptul ca acestea să fi fost realizate în timpul peregrinărilor evreilor: cum ar fi putut aceştia să țească pânzele mari de în subțire şi să le vopsească în violet, purpuriu şi stacojiu, să toarne garniturile de bronz şi să placheze cu aur mânerele şi pereții Chivotului, să confecționeze lanțurile şi rozetele din aur şi să facă veselă şi candelabre din aur pur? Cum să fi putut confecționa ciucurii în formă de flori țesute cu un fir violet care trebuiau să orneze mantiile evreilor? (Numeri XV, 37-40). Activitățile țesătorilor, dulgherilor, lucrătorilor în piele şi bronz, bijutierilor implicați sunt incompatibile cu condițiile nomade ale evreilor până la sosirea lor pe Pământul Făgăduit. Doar descrierea Tabernacolului*, schițată după Templul lui Solomon, şi structura lui în mod evident netransportabilă, este suficientă pentru a demonstra că poruncile divine se adresează unui popor deja stabilit într-un loc.

Acestea sunt motivele pentru care n-am menționat poruncile în acest punct al povestirii: ele au fost reportate momentului instalării evreilor la Kadesh-Barnea.

Capitolul 17

1. Torent sezonier care ia naştere în munții deşertului cu acelaşi nume şi care se divizează în mai multe brațe, unele curgând spre Marea Moartă, brațul principal fiind adesea îmbogățit de numeroşi afluenți, care la Ețion-Geber se varsă în golful Akaba (Ladislaus Szczepanski, S.J., Ceographia Historica Palestinae Antiquae, Sumptibus Pont Instituti Biblici, Rome, 1928).

2. Vezi voi. 1.

3. După Cartea Exodului (XVIII, 5-6), Letro s-ar fi dus să se întâlnească cu Moise însoțit de Sefora şi de cei doi copii ai ei, aflând despre isprăvile ginerelui său. Textul este totuşi imprecis, ba chiar contradictoriu. În primul rând, el spune că Letro s-ar fi dus să-l vadă pe Moise unde îşi întindea el cortul "la muntele lui Dumnezeu"; evident că nu se precizează unde se afla acest munte. Era la sud de masivul muntos al Sinaiului meridional, în apropiere de muntele Sinai? Sau era, aşa cum susțin eu în această carte, pe muntele Karkom, la nord de Ețion-Geber? (vezi capitolul 6, nota 3). În ambele cazuri, inițiativa lui Letro pare puțin plauzibilă. Ridicarea taberei la poalele Sinaiului ar fi fost evident provizorie şi Letro era prea chibzuit pentru a-i impune fiicei lui un drum de aproape o sută cincizeci de kilometri, când Moise oricum nu putea s-o ia prin altă parte, decât pe la Ețion-Geber. În a doua variantă, care este mai verosimilă, Moise nu putea să nu treacă pe la Ețion-Geber pentru a se duce pe muntele Karkom şi e greu de crezut că n-ar fi simțit dorința de a-şi vizita soția. Textul Cărții Exodului pare aşadar să transforme această întâlnire într-un omagiu implicit adus lui Letro, care face un drum atât de lung ca să-l întâlnească pe Moise.

În plus, întâlnirea apare ca un adaos anacronic, pentru că este descrisă (XVIII, l-27) înainte chiar ca Moise şi evreii să ajungă la Sinai (XIX, l-3).

Cu toate acestea, ea capătă o importanță considerabilă, cum se va vedea în continuare, pentru că descrierea ei determină interpretarea relațiilor dintre evrei şi madianiți (vezi nota 1, cap. 1 din partea a Il-a). Cel mai important este că această întâlnire este forțată şi în contradicție cu alte pasaje din Pentateuh.

4. Sfaturile privind organizarea oferite de Letro şi acceptate de Moise (Exodul XVIII, 13-27) demonstrează într-un mod indirect că acesta din urmă nu este, în timpul Exodului, patriarhul cărunt şi experimentat cum îl reprezintă tradiția, ci un bărbat încă tânăr şi care n-a învățat încă să delege responsabilitățile.

Partea a Îl-a - MUNTELE DOMNULUI

Capitolul 1

1. Relațiile evreilor cu madianiții par să se fi deteriorat în circumstanțe pe cât de complexe pe atât de ambigue. Nici una din cele cinci Cărți ale Pentateuhului nu elucidează cu precizie cauzele. Se ştie că atunci când soseşte în regiunea Ețion-Geber, Moise este întâmpinat de Letro, şef madianit şi socru al profetului, care i-o aduce pe fiica lui Sefira şi pe cei doi pe care ea îi are cu Moise. Apoi, Moise îl face pe Letro consilierul său juridic pentru a rezolva certurile dintre evrei (Exodul XVIII, 1 -27). Totuşi, vedem mai târziu, când evreii au ajuns în oraşul Sitim (sau Abel-Ha Sitim), la nord de marea Moartă, în țara Moabului, că furia Domnului se dezlănțuie împotriva madianiților pentru că un evreu, Zimri simeonitul, a luat cu el o madianită, Cozbi, fiica unui şef de clan (Numeri XXV, 6-8); acest fapt determină mânia lui Fineas (sau Pinas), nepot de fiu al lui Aaron şi deci presupus nepot al lui Moise, care îi străpunge pe amândoi dintr-o singură lovitură de lance. Episodul ar fi greu de înțeles, căci

Moise este el însuş însurat cu o madianită. "Fă-i pe madianiți să sufere, aşa cum şi ei te-au făcut să suferi prin vicleşugurile lor la Peor, şi ucide-i", cere Yahwe. Obiectul furiei divine ar fi că fetele şi băieții evrei s-au amestecat cu madianiții la serbările zeului din Peor, "Baal din Peor", serbări care aveau un caracter aparent licențios.

Dar există în acelaşi timp şi o cauză de natură materială a ostilității apărute brusc între evrei şi madianiți (să ne amintim dl aceştia din urmă descind din Madian, unul din cei şase fii ai lui Avraam): alianța pe care madianiții au încheiat-o cu moabi: Înspăimântați de năvălirea maselor de evrei în țara lor şi de faptul că turmele acestora constituiau o amenințare pentru punctele lor de apă.

Evident că e dificil să departajezi rolul motivului religios j al motivului material în declanşarea războiului dintre evrei, de o parte, şi moabiți şi madianiți, de cealaltă, dar nu putem exclude ca Moise, şi cu atât mai mult autorii succesivi ai Pentateuhulu să fi invocat motive religioase pentru a justifica războiul şi masacrele atroce descrise în Numeri.

Aceste considerații prezintă un interes suplimentar prin faptul că precizează itinerariul evreilor spre Canaan. Ele arată, prin detalii semnificative, că şederea evreilor în țara Moabului (Numeri XXII, 1) a fost suficient de lungă pentru a le permite să constituie turme şi să se instaleze de o manieră cel puțin semi-sedentară; vedem, într-adevăr, că Fineas este gardianul vaselor sfinte (Numeri XXXI, 6), ceea ce înseamnă că Tabernacolul fusese deja ridicat cu toate accesoriile de cult descrise în Cartea Exodului (XXV, 10 - XXVII, 21).

2. Recrutarea lui Hobab, fiul lui Letro şi deci cumnatul lui Moise (Numeri X, 29-32), suscită aceleaşi întrebări ca cele evocate în nota precedentă. Moise pledează cu căldură pe lângă Hobab ca să-l convingă să se alăture evreilor. În ciuda unui prim refuz al acestuia, Moise insistă şi în cele din urmă are fireşte adeziunea cumnatului său. Dar se pierde din vedere cum anume acesta (ca de altfel şi sora lui, Sefira) suportă războiul

neîndurător şi masacrarea fraţilor lor de sânge, madianiţii, de către evrei. Sfâşiaţi între supunerea naturală faţă de madianiţi şi cea pe care o promiseseră lui Moise, ei trec fără îndoială printr-o dramă de conştiinţă despre care Pentateuhul nu spune un cuvânt.

Capitolul 2

1. Episodul reproşurilor adresate lui Moise de către Aaron şi Miriam din cauza soţiei lui străine este descris în Numeri XII, l-15 cu următoarea precizare: Sefira era din tribul madianit al cuşiţilor. În versiunea prezentată în Numeri, Aaron şi Miriam sunt loviţi prin blestem divin de o lepră care i-a albit pe loc şi Miriam, dar nu şi Aaron, este exclusă din tabără pentru şapte zile. Natura acestei "lepre" provizorii fiind obscură şi discutabilă şi sancţiunea excesivă, mi s-a părut că dojana lui Moise ar fi suficientă pentru a-i readuce pe Aaron şi pe Miriam la supunerea pe care i-o datorau fratelui vitreg şi şefului lor.

2. Măselariţa făcea parte din drogurile sacre, folosite în -nod obişnuit de toate popoarele antichităţii. Inducând transe, terpretate în acea vreme ca semne ale unei posesiuni divine, ea era ocazional consumată de credincioşi, cum sugerează pasajul din Numeri XI, 26-29, în care se vorbeşte despre doi oameni, Eldad şi Medad, cuprinşi de o transă aparent bizară.

3. O tradiţie târzie, despre care Pentateuhul nu suflă un cuvânt şi care porneşte de la profetul Mica (Vl,4), o considera pe Miriam o sibilă. I se atribuia chiar şi "Imnul lui Moise". Pentateuhul face totuşi din ea femeia acră, gata oricând să conteste autoritatea lui Moise şi care merge până acolo încât să critice căsătoria acestuia.

4. Rezerva cu privire la căsătoria lui Moise cu Sefira, madianită, dacă nu chiar adevărata ostilitate cu privire la această uniune, pare să se fi menţinut secole de-a rândul. Este, într-adevăr, ciudat faptul că în Numeri, de exemplu, vorbindu-se despre descendenţii lui Moise şi ai lui Aaron, când Domnul se

adresează acestuia din urmă, se detaliază doar descendența lui Aaron, nefiind menționat nici unul din copiii lui Moise, Gherşon şi Eleazar (Numeri III, 1 -4). Omisiunea, evidentă, nu poate fi decât rezultatul unei cenzurări.

Capitolul 3

1. Vezi harta.

2. Vezi harta. E vorba, după părerea mea, de regiunea aflată la sud de deşertul Paran şi la nord-vest de Ețion-Geber, la aproximativ cinci sute de metri deasupra nivelului mării, adică de aşezările Abrona şi Jimna din partea de vest a fluviului 'Araba; ar putea corespunde regiunii numite Obot (Numeri XXI, 10-11 -vezi harta). Nici una din cărțile Pentateuhului nu îi atribuie o importanță deosebită, dar ipoteza unei halte prelungite a evreilor este sugerată implicit de pasajul din Cartea Exodului care spune că după ce l-a trimis pe Letro acasă, Moise "s-a întors în țara lui" (Exodul XVIII, 27). Moise nu putea să-l fi trimis pe Letro dincolo de acest teritoriu, care se afla la hotarele Moabului şi Edomului. Mai la est, într-adevăr, s-ar fi aflat pe teritoriul amoriților.

Acest text este de altfel deconcertant: Moise nu poate îr acel moment (după bătălia împotriva amaleciților) să aibă o țară a lui, pentru că n-a ajuns în Canaan (unde de altfel, conform Pentateuhului, nu va intra niciodată). Care ar putea fi aşadar această "țară"? După părerea mea, nu poate fi vorba decât de o aşezare provizorie, un fel de bază unde evreii să fi făcut o haltă prelungită, înainte de a-şi relua drumul spre Canaan această haltă ar fi putut fi, după părerea mea, hotărâtă de

Moise pentru a pune capăt perioadei de pribegie de mai multe luni care amenința să destrame poporul şi pentru a-i impune acestuia Legea şi structurile care decurgeau din aceasta. Sute de pasaje din Pentateuh, mai ales descrierile construirii Chivotului şi a cortului care îl adăpostea, ca şi prescripțiile elaborate ale cultului, sunt, într-adevăr incompatibile cu condițiile materiale

ale marşului prin deşert (v. cap. 16, nota 2): ele nu au sens şi nu capătă verosimilitate decât în contextul unei opriri prelungite.

Ipoteza şi alegerea acestei aşezări mi s-au părut potrivite din punct de vedere istoric şi geologic.

Istoric, pentru că neaşteptata ostilitate a madianiților față de evrei şi alianța lor bruscă cu moabiții au fost motivate de amenințarea pe care noii sosiți o reprezentau pentru punctele de apă din regiune; madianiții şi moabiții sunt, într-adevăr, păstori semi-nomazi şi apa este esențială pentru turmele lor (v. cap. 15, nota 1). Or, regiunea de interes comun pentru cele două popoare nu poate fi situată decât la hotarele teritoriilor respective, adică în valea fluviului 'Araba.

Geologic, această regiune, care astăzi pare aridă, a fost foarte populată încă din mileniul al II-lea î.e.n.: erau nu mai puțin de treizeci şi nouă de aşezări umane, printre care şi Temna, într-adevăr, ea era irigată de foarte multe cursuri de apă sezoniere, dintre care Hiyyon în nord şi numeroşi afluenți ai 'Arabei la sud. Era aşadar o zonă propice păstoritului (v. harta zonei Nejev şi a Sinaiului în John Rogerson, Nouvel Atlas de la Bible, Edition du Fanal, 1987).

În fine, această regiune pare să corespundă cel mai bine amplasării muntelui numit Sinai (v. partea a ll-a, cap. 6, nota 3).

Capitolul 4

1. Foarte rigid la început, sabatul interzicea chiar şi deplasarea mai mult de o sută de paşi.

2. Fără îndoială că raportarea la modelele egiptene este una din cheile principale ale înțelegerii personajului lui Moise. Pentru toți istoricii din vechime - Strabon, Clement din Alexandria, Eusebiu din Cesareea şi chiar pentru filosoful evreu din secolul al XII-lea, Maimonide - originile egiptene ale lui Moise sunt în afara oricărui dubiu. Succesorii lor moderni n-au adus schimbări esențiale: de la ebraistul englez al secolului al XVII-lea, John Spencer, pentru care Moise nu era un egiptean, ci un

evreu egiptenizat, la Freud, pentru care era un egiptean evreizat care hotărâse să-şi facă propriul regat şi să-i scoată pe evrei afară din Egipt pentru a realiza un Egipt ideal, toți istoricii care au analizat viața şi personajul profetului întemeietor au făcut-o referindu-se la influența pe care civilizația egipteană o exersase asupra lui. Chiar pentru istoricul prusian de la începutul secolului trecut, Eduard Meyer, a existat un Moise egiptean în adevăratul sens al acestui cuvânt. Neglijând aproape în totalitate indicațiile istorice ale Pentateuhului, Meyer postula într-o manieră destul de extravagantă că au existat de fapt doi Moise şi nu unul singur, egipteanul şi un omonim madianit (ceea ce demonstrează incidental carențele lui Meyer în materie de filologie, numele de Moise fiind mai mult decât improbabil pentru un madianit).

3. Conflictul dintre evrei, de o parte, şi coaliția formată din madianiți şi moabiți, de cealaltă, n-a izbucnit dintr-o dată, ci a existat o perioadă nedeterminată de coabitare. El s-a manifesta: mai mult în nord, pe țărmul răsăritean al Iordanului şi la nord de Marea Moartă, pe înălțimile lerihonului, în "câmpiile Moabului" (Numeri XXII, 1).

Capitolul 6

1. Ceas cu apă. Existau ceasuri primitive şi e posibil ca unii dintre emigranți să fi luat astfel de exemplare în bagajele lor.

2. Furtuna este descrisă în cartea Exodului (XIX, 16-20), dar ea are loc în zori, la trei zile după întâlnirea lui Moise cu Yahwe pe munte.

3. Există nu mai puțin de nouă locuri (v. harta) unde, conform diverselor teorii, s-a crezut, de-a lungul anilor, că poate fi localiza: muntele pe care Yahwe i-a apărut lui Moise: djabal* Halal, djabal Sinn Bishr, djabal Ya'allaq, djabal Sirbal, djabal Katerina, djaba

Mussa, în (aproape) insula Sinai; doi alți munți pe malul răsăritean al golfului Akaba, în actuala Arabie Saudită, din care

unul, djabal el Lawz, a fost în 1998 subiectul unei povestiri nu prea palpitante şi fără cine ştie ce noutăţi arheologice (Howard Blum, The Gold of Exodus, Simon & Schuster, New York 1998).

Nici una din aceste localizări nu mi s-a părut demnă de a fi reţinută, atât din motive istorice, cât şi din motive geografice şi topografice. Astfel, munţii Halal şi Sinn Bishr nu corespund sub nici o formă itinerariului Exodului. Muntele Ya'allaq se află doar la cincizeci de kilometri de Marea Trestiilor şi mi s-a părut că aş introduce prea repede episodul apariţiei lui Yahwe. Munţii Sirbal, Katerina şi Mussa sunt din punct de vedere istoric plauzibili, dar nu corespund detaliilor din Pentateuh, care nu pot fi ignorate în totalitate; astfel, fiindcă am vizitat regiunea în 1955, pot să vă asigur că muntele Katerina este cu total inaccesibil, neputând fi escaladat decât cu echipament modern de alpinism. Cei doi munţi de pe ţărmul oriental al golfului Akaba trebuie excluşi, nici Pentateuhul, nici verosimilitatea istorică nefăcându-ne să ne gândim că evreii ar fi putut traversa acest golf (prin ce mijloace?); acest lucru i-ar fi îndepărtat de altfel de Pământul Făgăduit de care voiau atât de mult să se apropie.

Localizarea cea mai verosimilă mi s-a părut a fi cea a Pr. Emmanuel Anati, a cărui teză este detaliată şi susţinută în mod convingător în două din lucrările sale cu acelaşi titlu şi conţinut aproape identic, La montagne de Dieu: Har Karkom (op. cit., una

– apărută la editura Payot-Weber - este un în-quarto cuprinzând numeroase comunicări savante despre locurile studiate, cealaltă

– apărută la editura Payot - este o lucrare de format mai maniabil). Între multe altele, există două motive pentru care teza Preotului Anati pare a fi cea mai concludentă. Primul este că Har Karkom se află pe drumul cel mai probabil al evreilor, care după ce au urcat coasta occidentală a golfului Akaba, se îndreaptă spre nord, traversând Negev şi ţara madianiţilor, Madian, către Canaan. Al doilea motiv constă în faptul că locul este accesibil mergând pe jos şi că, în alte privinţe, cum e cea a

vegetației, se potriveşte mult mai bine amănuntelor prezente în Cărțile Pentateuhului.

Har Karkom măsoară 847 metri înălțime şi dacă flancurile lui sunt abrupte, arată Pr. Anati, "se poate urca totuşi pe flancul de vest, unde două poteci bine trasate urcă până pe platoul din vârf pornind din două puncte foarte accesibile. Muntele este în realitate o masă de calcar cu aflorimente de silex, care măsoară aproape patru kilometri lungime, din nord la sud, având aproximativ doi kilometri lățime." Două vârfuri încoronează acest platou la distanță de 70 de metri unul de altul.

Numele de Har Karkom, "muntele lui Safran", este recent; el se succede celui de Har Geshur care i-a fost dat pentru o scurtă perioadă, după acela de djabal Ideid, "muntele Pregătirii" sau "muntele Multitudinii". Am putea fi tentați să-l identificăm cu muntele Hor care apare în treizeci şi patru din cele patruzeci şi două de etape ale Exodului citate în Numeri (XXXIII, l-48), muntele unde Aaron este dezbrăcat de veşmintele de mare-preot şi unde moare (Numeri XX, 22-29), dar cronologia Cărților Pentateuhului nu ne permite să-l înscriem în această ipoteză.

4. Puține evenimente legendare au suscitat atâtea ipoteze extravagante ca descrierea din Cartea Exodului (XIX, 17 -XX, 21). O lucrare (de succes) apărută în 1997 şi pretinzând, în lipsa oricăror cunoştințe de istorie a Vechiului Testament, că ar exista un cod secret, merge până acolo încât avansează ideea că Yahwe ar fi fost un extraterestru a cărui farfurie zburătoare ar fi aterizat pe muntele Sinai şi l-ar fi convocat pe Moise prin difuzoare!

Două mari grupe de ipoteze au dominat studiul istoric al acestui episod. Primul postulează că în regiune s-ar fi produs o erupție vulcanică, ceea ce ar explica de ce muntele fumega "ca un cuptor" (Exodul XIX, 18-19). Muntele pe care Yahwe i s-a arătat lui Moise ar fi fost deci un vulcan. Negev se găsea cu siguranță pe riftul siro-asiatic, dar nici un studiu n-a putut demonstra existența unui vulcan în regiune, la nici unul dintre locurile presupuse a fi muntele Sinai. Pe deasupra, o erupție n-ar explica

furtuna aparent violentă care s-a declanşat atunci (Exodul XIX, 16 şi XX, 18). În plus, jeturile de praf şi de pietre sau curgerile de lavă incandescentă pe care le-ar fi provocat, ar fi făcut mai degrabă poporul să fugă decât să-l incite să se apropie de vulcan.

Al doilea grup postulează ideea că un meteorit ar fi căzut pe munte, declanşând în momentul impactului o violentă incandescență de stânci (în timpul flashului final al meteoritului Podkamennaya Tunguska, în Siberia, în 1908, hainele martorilor au fost arse la şaizeci de kilometri depărtare). Incidental, trebuie amintit că aceste căderi de meteoriți erau mult mai frecvente înainte de 1800 şi că ele sunt la originea credinței antice că fierul este un metal de origine celestă. Meteoritul ar fi putut să cadă în timpul furtunii sau, la fel de verosimil, să o declanşeze el însuşi printr-o ionizare ascuțită a norilor de deasupra regiunii. Personal, înclin spre această a doua grupă de ipoteze, cu atât mai mult cu cât Cartea Exodului menționează de două ori un sunet de "trompetă ascuțit" (Exodul XIX, 16 şi XX, 18). O erupție vulcanică n-ar fi provocat cu siguranță un asemenea sunet; în schimb, intrarea unui meteorit mare în atmosfera joasă ar fi putut declanşa un şuierat care putea fi luat drept un sunet ascuțit de trompetă.

Capitolul 7

1. Un detaliu particular din Cartea Exodului (XXXIV, 29-35) a intrigat exegeții din numeroase generații şi, incidental, a influențat considerabil modul în care a fost reprezentat Moise de către artişti. Coborând de pe munte, după întrevederea cu Yahwe, pe fața lui se vedea ceva deosebit, înspăimântător fără îndoială, pentru că oamenilor le era frică să se apropie de el: pielea îi strălucea ("Pielea feței lui strălucea", La Bible, traducere şi prezentare de André Chouraqui, Desclée de Brouwer, 1985), pentru că vorbise cu Domnul şi era obligat să poarte un voal pe față oriunde mergea, în afara cazului când vorbea cu Domnul.

Amănuntul este amintit cu o insistență tulburătoare, de şase ori în şase versete, ceea ce ne face să credem că i-a frapat mult pe evrei.

O eroare în traducerea textului a făcut ca mult timp să se creadă că Moise purta coarne, coarne de lumină, se-nțelege. De unde una dintre cele mai celebre reprezentări a profetului, cea realizată de Michelangelo. După exegetul american William Propp (The Skin of Moses' Face, Transfigured or Disfigured? Catholic Bibi ical Quarterly, 1987), Moise ar fi fost mai degrabă desfigurat decât transfigurat. Se poate presupune că afecțiunea de care era atins, după o şedere prelungită în fața focului aprins de meteorit (v. nota 4, capitolul precedent) era un eritem violent. De unde necesitatea de a se proteja de soare printr-un voal.

2. Tradiția după care Tablele Legii, numite "tablele de piatră" de textele elohiste şi yahwiste, evocă pentru unii istorici blocul de diorit pe care a fost scris Codul babilonian al lui Hamurappi (cu un conținut foarte apropiat de Cele zece porunci), cu două mii de ani înaintea erei noastre, şi sute de alte texte egiptene având putere de lege, care au fost la fel gravate pe pietre (cf. André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, op. cit.). Acest lucru le conferea prestigiul eternității. Moise se supune deci tradiției scriind pe pietre poruncile de inspirație divină.

Din punct de vedere al istoriei moderne şi în particular a istoriei religiilor şi fără a contesta în nici un fel inspirația sacră a lui Moise, este totuşi dificil de admis că Yahwe însuşi a gravat poruncile, ba mai mult că le-ar fi gravat încă o dată după ce, cuprins de furie, Moise le-ar fi spart pe cele dintâi. Constrângerile povestirii epice, care vor să demonstreze importanța pe care Yahwe o acorda acestor porunci - ca şi o concepție specifică a intervenționismului divin - nu mi se par compatibile cu respectul datorat divinității. De aceea mi s-a părut mai verosimil ca Moise să fi fost convins că Yahwe însuşi i-a ghidat mâna.

3. Conform Cărții Exodului, se pare că prescripția de odihnă în timpul sabatului a fost anterioară proclamării celor Zece

porunci, pentru că Moise le-a impus-o evreilor pe durata primei părți a traversării deşertului, când erau nevoiți să mănânce mană. Ar fi vorba deci de o reamintire, care transformă un obicei într-o poruncă.

Capitolul 8

1. Să ne amintim că "Baal" semnifică simplu "Domnul" la semiții occidentali (Manfred Lurker, Lexikon der Gotter une Dämonen, Alfred Kramer Verlag, Munich, 1984).

2. Motivele pentru care apropierea de muntele sfânt ar f fost interzisă, sub amenințarea pedepsei cu moartea, înainte de a se auzi sunetului cornului (Exodul XIX, 12-13 şi 23-24) rămân până astăzi misterioase, dacă nu contradictorii; într-adevăr, în cartea Exodului (XIX, 21) Yahwe reînnoieşte această interdicție, dar de data asta în mod necondiționat, că se aude sunetul cornului sau nu. Numai Aaron este autorizat să meargă acolo (Exodul XIX, 25), dar mai departe constatăm că Moise se duce pe munte cu Aaron, Nadab şi Abihu, ca şi cu şaptezeci de bătrâni ai lui Israel care-l văd astfel pe Dumnezeul lui Israel (Exodul XXIV, 9-10), şi, trei versete mai încolo, că urcă pe munte însoțit de Josua (XXIV, 13).

3. Această descriere este împrumutată din Cartea Exodului (XXV, 18-22). Am reluat-o mai mult din fidelitate față de elementele esențiale ale descrierii Chivotului decât din convingere personală, căci ea este în contradicție formală cu a treia poruncă (Exodul XX, 4): "Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățişare a lucrurilor care sunt sus în ceruri, pe pământ sau în ape."

Unii autori (Richard Elliot Friedman, Who Wrote the Bible? Summit Books, New York, 1987) sugerează că trebuie să se facă distincție între o statuie făcută cu ajutorul unui mulaj în care curge metal topit şi una confecționată din placaj şi bătută în cuie pe un suport de lemn; într-adevăr, Yahwe spune: "Să nu-ți torni zei", ceea ce ar semnifica că vina lui Aaron, când a făcut Vițelul

de aur, a fost aceea că l-a făcut cu ajutorul unui mulaj. Dar ne putem întreba ce simbolizează diferența dintre cele metode de realizare a statuilor sau de ce ar fi preferat-o Yahwe pe cea de-a doua.

Deşi Cartea Exodului arată că descrierea minuțioasă a Chivotului este dictată de Yahwe, chiar şi mobila pare identică cu lada regală a lui Tutankhamon. De asemenea, motivul celor doi heruvimi care acoperă cu aripile lor capacul Chivotului pare să trimită, printre altele, la cel al zeițelor aurite care protejează cu brațele desfăcute capela de lemn aurit conținând mumia lui Tutankhamon de la Muzeul din Cairo. Nu se cunoaşte originea conceptului de heruvimi aşa cum nu se cunosc nici rădăcinile cuvântului ebraic kerub.

Capitolul 9

1. Cartea Exodului (XXXII, l-35) aruncă responsabilitatea episodului cu Vițelul de aur asupra evreilor şi a lui Aaron deopotrivă: poporul, văzând că Moise era plecat, i-ar fi spus lui Aaron: "Să ne facem [efigii de] dumnezei pe care să-i purtăm înaintea noastră" şi acesta din urmă le-ar fi cerut bijuteriile (cercei, după Cartea

Exodului). Aaron ar fi făcut deci mulajul unui taur şi ar fi turnat în el aur topit. Copleşit de ruşine, dojenit de Moise, Aaron nu-şi recunoaşte vina şi pretinde (Exodul XXXII, 23-25) că, rugat să facă o statuie a lui Dumnezeu, el ar fi "aruncat aurul în foc" şi că ar fi ieşit astfel, absolut întâmplător, o statuie de bou.

Episodul este greu de crezut şi povestirea suspectă de a fi contrafăcută în scopul discreditării lui Aaron. Obiceiul de a purta efigii de zei în timpul procesiunii, ca în timpul festivalului sed, este specific egiptean şi e greu de crezut că Aaron, care a fost alături de Moise organizatorul fugii din Egipt, ar fi putut în acelaşi timp să răspundă dorinței de a reînvia un obicei egiptean şi de a face cu propriile sale mâini un mulaj a ceea ce pare foarte bine să fi fost zeul egiptean al fertilității, Apis. Or, o astfel de

întoarcere la zeii egipteni mi s-a părut de neconceput la un personaj cum e Aaron, mai ales în momentul în care, cu ştirea acestuia, Moise vorbea cu Yahwe sus pe munte. Episodul din Cartea Exodului mi se pare a fi o invenție destinată să-l discrediteze pe Aaron, poate pentru a masca faptul că, până la moartea lui josnică, el s-a opus lui Moise râvnind la conducerea evreilor.

Mi s-a părut deci mai verosimil ca, neavând autoritatea lui Moise, Aaron să fie incapabil să se opună dorinței de celebrare idolatră, alături de madianiți. Într-adevăr, încă de la intrarea lor în Negev, evreii erau în contact constant cu localnicii, moabiți, edomiți, amoriți, în afara madianiților. Cât priveşte boul cunoscut sub numele de "Vițelul de aur", este posibil ca el să fi fost o efigie a zeului Apis însuşi, lăsată acolo de cuceritorii egipteni pentru a servi cultului nou implantat al acestui zeu, sau a unei reprezentări sincretice a lui Apis şi a lui Baal Adad.

2. Conform Cărții Exodului, Moise ar fi spart Tablele Legii, pe care Yahwe le-ar fi rescris după aceea pentru el; ne putem întreba dacă nu este vorba aici de un efect literar destinat să scoată mai mult în relief greşeala poporului; într-adevăr, există riscul pe de o parte ca Cel Atotputernic să apară, constrâns de furia lui Moise, şi pe de alta ca acesta din urmă să fie văzut ca un personaj incapabil să reziste propriilor sentimente. Din acest motiv, am reprezentat acest episod ca o amenințare nefinalizată.

3. Cartea Exodului vorbeşte de intenția unui sacrificii, pelerinajului (la Ierusalim - cf. Pelerinaje, în Dictionnaire

Encyclopédique du Judaïsme, Cerf/Robert Laffont, 1989); este vorba despre un anacronism evident, datorat datei tardive a scrierii Pentateuhului, hagigah* -ul nefiind instituit decât după ce David ar fi stabilit, în secolul al X-lea sau al Xl-lea î.e.n., Ierusalimul drept capitală.

4. Cartea Exodului arată într-adevăr că dansul în jurul Vițelului de aur a avut loc la puțin timp după prezentarea Decalogului evreilor. A posteriori, episodul nu poate suscita evident decât dezaprobarea redactorilor Pentateuhului.

5. Conform Cărții Exodului, leviții, sau preoții, ar fi fost înarmați cu spade la ordinul lui Moise şi ar fi executat frați de-ai lor, prieteni şi vecini, hăcuind astfel trei mii de persoane (Exodul XXXII, 27-29). Povestirea te lasă puțin sceptic, căci nu e sigur, în primul rând că instituția sacerdotală s-ar fi putut constitui aşa de repede după anunțarea Decalogului şi că leviții ar fi fost deja formați; apoi, e greu de conceput ca Moise să fi renunțat la trei mii de evrei, adică a noua parte din populația Exodului, al cărui număr era un atu crucial în ocuparea de noi teritorii. În fine, se pune întrebarea pe ce criterii leviții, chiar dacă erau deja constituiți, ar fi executat ordinul, pentru că toți evreii participaseră la sărbătoare: cum să fi ales victimele ispăşitoare?

Trebuie, pe de altă parte, să punem în evidență fanatismul şi cruzimea nemaiauzită a unei asemenea răzbunări, definită în cuvintele puse în gura lui Moise: " Astăzi v-ați pus în întregime în slujba Domnului, căci fiecare dintre voi s-a ridicat împotriva propriului fiu şi a propriului frate şi ați atras asupra voastră binecuvântarea divină." (Exodul XXXII, 29)? Unii comentatori au încercat să apere cruzimea atribuită lui Moise, argumentând că e vorba despre o altă epocă şi că moravurile erau diferite; dar istoria abundă în dovezi care demonstrează că egiptenii timpului, de exemplu, nu s-au dedat niciodată la astfel de execuții.

Dintr-un punct de vedere strict istoric, mi se pare că episodul evidențiază mai mult exagerare epică, dacă nu exces apologetic, decât verosimilitate: cum ar fi putut Moise să pună în aplicare o pedeapsă atât de severă din moment ce era contestat, cum o demonstrează chiar episodul cu Vițelul de aur? Condamnarea la moarte a trei mii de persoane ar fi riscat să declanşeze o revoltă care să culmineze cu asasinarea lui Moise.

Capitolul 10

1. Lectorul se poate raporta la Cartea Exodului pentru lista completă a specificărilor, de o precizie deconcertantă. Măsurile

date sunt fidele celei din Cartea Exodului. Să nu uităm - un cot ebraic are aproximativ 45 cm.

2. Cartea Exodului (XXV, 19) precizează că heruvimii vor fi din aur bătut, adică sculptați, nu turnați.

3. Nici unul din textele Pentateuhului nu arată că evreii ar fi avut un trezorier general, nici că acesta ar fi fost Elzafan, personaj istoric şi văr al lui Moise (paradoxal desemnat în Leviticul X, 4 ca "fiu al unchiului lui Aaron, Uziel"). Se pare totuşi că evreii trebuiau să aibă'un embrion de organizare economică pentru strângerea contribuțiilor din metale prețioase.

4. Cartea Exodului spune că Yahwe i-ar fi ordonat lui Moise să țească zece bucăți de pânză fină de în de douăzeci şi opt de coți lungime şi de patru coți lățime fiecare pentru acoperirea sanctuarului, şi s-o vopsească violet, purpuriu şi stacojiu, ceea ce reprezintă o sută douăzeci şi şase de metri de pânză de în cu lățimea de 1,80 cm. La care trebuie să adăugăm trei sute cincizeci şi cinci coți de draperie pentru curtea Sanctuarului, adică în jur de o sută şaizeci de metri, ceea ce înseamnă în total două sute optzeci şi şase metri.

Ar trebui în acest caz să ne gândim că evreii ar fi luat cu războaiele de țesut, ceea ce este foarte îndoielnic, date fiind condițiile Exodului şi faptul că aceste obiecte i-ar fi încurcat. Dacă instrumentele bijutierului sau ale ebenistului, mai puțin stânjenitoare, ar fi putut foarte bine să fie luate, cu totul altfel stăteau lucrurile în privința războaielor de țesut. Chiar dacă evreii luaseră cu ei unul sau două, rămâne de văzut unde ar fi putut găsi fire de în, căci Exodul nu permitea cu siguranță nici cultivarea acestei plante, nici topirea sau toarcerea.

De unde reiese că Sanctuarul portativ şi Chivotul n-au putut fi terminate dintr-o dată şi că draperiile au fost adăugate când evreii au ajuns într-un centru unde îşi puteau procura un război de țesut, fire de în şi pigmenți costisitori de murex - cochilie care produce purpura - sau coşenilă, insectă care permite obținerea nuanței de stacojiu. E greu de conceput, pe deasupra, că vopsitorii ar fi putut să dispună de cuve şi de substanțele

necesare hăituirii, operațiune indispensabilă fixării pigmenților. Realizarea perdelelor despre care Pentateuhul spune că au fost comandate de însuşi Yahwe pentru Sanctuar şi curtea acestuia au fost lăsate pentru o oprire mai lungă, cum a fost de exemplu cea de la Kadesh, afară de cazul când n-a fost cu totul făcut din adăugările ulterioare.

Capitolul 11

1. După cartea Exodului, episodul cu Vițelul de aur se situează după numirea lui Aaron şi a fiilor lui ca şefi ai clerului; mi s-a părut că acest lucru l-ar face de altfel şi mai contradictoriu, căci nu se poate concepe ca întâiul şef al clerului israelit să fie tentat să facă o statuie a unui zeu străin. O asemenea infidelitate ar fi justificat o revocare a lui Aaron.

Totuşi, reconstituirea pe care am făcut-o în aceste pagini rămâne parțial conformă cu Cartea Exodului prin aceea că plasează realizarea Chivotului şi a Sanctuarului după numirea lui Aaron.

2. Exodul XXXVIII, 24-25. Valoarea talantului exprimată în măsuri contemporane a variat mult de-a lungul secolelor. În timpul lui Solomon, secolul al Xl-lea, ea era de 571,200 g. Talantul însemnând 60 de mine şi mina, 50 de şekeli, greutatea totală a aurului utilizat pentru Chivot şi Sanctuar ar fi deci de 16.703, 800 g, aproape 1 7 kg. Cât despre argint, greutatea lui ar fi de 60,500 kg.

Capitolul 12

1. Cunoscută şi sub denumirile biblice de Massa, Meriba şi Ein Mişpat, regiunea corespondentă n-a fost localizată cu certitudine: ar putea fi vorba fie de actualul Ein Quudeis, fie de acutalul Ein el Quudeirat, la zece kilometri spre nord. Unii specialişti (cf. C.H.J, de Geus, citat de John Rogerson, în Nouvel Atlas de la Bible, op. cit.) optează pentru a doua localizare, prima

fiind netedă şi săracă în apă, în timp ce a doua, care este de altfel o oază (i se spune "Oaza deşertului Sin"), abundă în păşuni şi în apă. După părerea mea, este posibil ca masa considerabilă de evrei, care ocupa, stând în picioare, cel puțin o mie de metri pătrați, fără a mai pune la socoteală turmele, corturile, Sanctuarul etc., să fi ocupat ambele locuri.

După Deuteronomul (I, 46), evreii ar fi rămas "treizeci şi opt de ani", timp în care generația celor care părăsiseră Egiptul ar fi dispărut; Yahwe îi pedepsise pentru răzvrătirea lor (Deuteronomul 11,14 şi Numeri XIV, 21 -23). Kadesh a fost cu siguranță una dintre principalele etape ale evreilor în drumul lor spre Canaan; regiunea, care se găseşte în Negev, la extrema de sud a Palestinei, era la întretăierea drumurilor spre țările Edomului şi Moabului şi de aici au plecat într-adevăr cercetaşii în recunoaştere pe Pământul Făgăduit. Dar pare puțin probabil ca evreii să fi întârziat intrarea în Canaan atât de mult cum o indică Deuteronomul, cu atât mai mult cu cât erau înconjurați de țări ostile.

La Kadesh ar fi avut loc celebrul episod al Lovirii Stâncii (Exodul XVII, 2-7 şi Numeri XX, 2-13). Nu l-am reluat în această povestire, în ciuda celebrității lui, din două motive importante. Primul este că Ein Quudeis şi Ein el Quudeirat au amândouă puțuri, a doua localitate fiind chiar bogată în apă, iar plângerile evreilor pe tema lipsei de apă din deşert sunt un leitmotiv al povestirilor Exodului în Pentateuh, care vor mai degrabă să ilustreze răzvrătirea evreilor decât un fapt istoric real. Al doilea motiv este că acest episod serveşte mai ales la punerea față în față a două interpretări antagoniste: după Cartea Exodului, el dovedeşte supunerea lui Moise față de Yahwe, care îi ordonă să lovească stânca şi rezultatul este un miracol fericit. După Numeri, el dovedeşte, dimpotrivă, nesupunerea lui Moise, care nu se mulțumeşte să-i vorbească stâncii, precum Yahwe îi poruncise, ci o loveşte cu bastonul şi este un episod funest, acesta al celei mai rele nesupuneri a profetului. În virtutea căreia, va alimenta răzbunarea lui Yahwe. Într-adevăr, din cauza acestei

nesupuneri, nici Moise, nici Aaron nu vor întră pe Pământul Făgăduit (pedeapsă care nu este evocată în Cartea Exodului).

Această contradicție evidentă între cele două versiuni ale Lovirii Stâncii ilustrează în fapt antagonismul, bine cunoscut al biblicilor, între sursa aşa numită yahwistă care a supravegheat redactarea Cărții Exodului şi care îi este favorabilă lui Moise, şi sursa numită sacerdotală, care a supravegheat redactarea Cărții a patra, Numeri, şi care îl prezintă adesea într-o lumină nefavorabilă. Au trecut secole întregi de când biblicii dezbat această problemă (cf. Richard Elliot Friedman, Who Wrote the Bible? op. cit.).

2. Revolta membrilor tribului lui Levi, numiți leviți (Numeri XVI, 1 - XVII, 13), este unul dintre episoadele cele mai semnificative ale Exodului, chiar dacă unii comentatori nu văd în ea decât un incident secundar. Declanşată de levitul Corah, ea include, desigur, şi oameni care nu aparțin tribului lui Levi, precum Datan şi Abiram, din tribul lui Ruben, dar adresarea categorică a lui Moise: "Ascultați, voi ceilalți fii ai lui levi" (Numeri XVI, 8) arată că nucleul rebeliunii îl reprezintă leviții, adică cei din propriul său trib, "toți oameni de rang înalt în comunitate, cu reputație bună şi şefi de adunări".

Moise impune atunci rebelilor ordalia, adică judecata Domnului: ei vor veni cu cădelnițele cu tămâie şi, spune Moise, dacă Domnul acceptă tributul lor şi pământul nu se deschide la picioarele lor pentru a-i duce în Şeol (infern), înseamnă că ei nu poartă păcatul în inimile lor. Or, pământul se despică efectiv sub picioarele lui Datan şi Abiram şi focul din cer cade asupra a două sute cincizeci de leviți care sunt înghițiți.

După textul din Numeri XVI, 31-32, pământul s-ar fi despicat sub picioarele tuturor rebelilor şi i-ar fi înghițit. E vorba aici mai mult de o imagine decât de un fapt plauzibil, căci nu putem crede că pământul i-ar fi înghițit doar pe rebeli. Urmarea o confirmă, pentru că evreii îl consideră pe Moise, şi nu pe Domnul, responsabil de pedeapsă.

Toată această poveste trebuie descifrată, ca de altfel întregul Vechi Testament, având în vedere un al doilea grad al scriiturii. Despre ce este vorba? Datan, Abiram şi On, ca şi alți două sute cincizeci de leviți contestă autoritatea religioasă a lui Moise. După ei, el nu este mesagerul Domnului, ci e propriul său şef. Acest ultim punct este confirmat de propunerea pe care o face Moise: ordalia va dovedi dacă Domnul este acela îl inspiră. Episodul este deci o probă de forță între Moise şi rebeli, leviți şi ne-leviți, care pun la îndoială calitatea sa de profet mesager al Domnului.

Probabilitatea unei astfel de revolte este amplu demonstrată de restul Pentateuhului; Moise a trebuit să lupte fără încetare, şi până la descoperirea Pământului Făgăduit, pentru a-şi impune autoritatea de mandant al Domnului. Totuşi, mi-a fost imposibil să reiau episodul exact aşa într-o povestire care se chinuie să facă o sinteză între diferitele cărți ale Pentateuhului. Într-adevăr, în privința acestui episod, acestea variază considerabil: dacă Numerii rezervă un sfârşit teribil tuturor rebelilor, leviți şi ne-leviți, ei fiind devorați de flăcările ieşite din pământ, împreună cu femeile, copiii, casele şi proprietățile lor, Deuteronomul (XI, 6 şi mai târziu Psalmii CVI, 16-18) nu rezervă acest sfârşit decât ne-levitului Datan şi Abiram (On fiind în mod misterios uitat).

Ce-ar trebui să deducem de aici? Încă o dată, au existat la autorii Pentateuhului două tendințe foarte divergente în povestirea acestei revolte; una favorabilă lui Moise şi numită "yahwistă", care vrea să demonstreze că Domnul a făcut să prevaleze autoritatea lui Moise exterminându-i pe cei care i se opuneau, leviți sau nu; cealaltă, sacerdotală, care a suprimat orice referință la o revoltă a leviților. Într-adevăr, în epoca scrierii textelor, rolul istoric şi divin al lui Moise este indiscutabil şi statutul elevat al leviților interzice amintirea acestei revolte. Incidental, mențiunea referitoare la "case" şi la "proprietăți" în textul din Numerii nu corespunde deloc condițiilor materiale ale evreilor, mereu în drum spre Pământul Făgăduit şi trăind în

corturi. Ea reflectă mai degrabă data tardivă a redactării textului, ulterioară Cărții Exodului şi Leviticului.

Moartea teribilă şi spectaculoasă rezervată tuturor rebelilor în Numeri sugerează o execuție capitală, la ordinul lui Moise, şi această ipoteză pare întărită de următoarea revoltă pe care această execuție în masă ar fi suscitat-o printre evrei (Numerii XVI, 41) şi care este urmată şi ea de o nouă răzbunarea a Domnului, care răspândeşte o ciumă printre evrei... Eu n-am urmat această pistă. Condamnarea la moarte a două sute cincizeci de leviți mi s-a părut în acelaşi timp o imprudență politică şi un act de barbarie. Pe deasupra, ea ar putea reflecta o atitudine partizană a redactorilor, fie ei de inspirație yahwistă care ar fi vrut să pecetluiască prin mânia divină supremația absolută a lui Moise, fie de inspirație sacerdotală, vrând să demonstreze cruzimea lui Moise (v. nota precedentă). Cel mult ne putem imagina că Moise i-ar fi alungat pe ne-leviții Datan, Abiram, On şi ai lor din comunitate, pedeapsă deja considerabilă, care îi arunca, într-adevăr, în brațele foamei sau a sclaviei.

Capitolul 13

1. Potrivit tradiției, Pentateuhul ar fi fost scris chiar de mâna lui Moise. Dar, în principiu, este destul de greu de conceput că el ar fi putut să-şi descrie propria moarte, să prevadă că regatul lui Iuda va primi sceptrul ceea ce nu s-a întâmplat decât patru secole după Moise, şi cu atât mai puțin să dea în Geneza XXXVI, 31, lista regilor Edomului care au domnit la mult timp după moartea lui. Aşa stând lucrurile, cele cinci Cărți nu oferă nici cea mai mică informație despre modul în care legile au fost comunicate evreilor, nici despre scriptor, nici despre condițiile generale în care au fost redactate. Este exclus ca ele să fi fost gravate pe pietre, în felul Decalogului, ceea ce ar fi făcut transportarea lor dificilă. Mult mai probabil este ca suportul utilizat să fi fost papirusul, care pare să se fi fabricat şi în afara Egiptului, mai ales în Siria. Limba folosită ar fi fost ebraica,

sephath Kenaan, "limba din Canaan" (Isaia XIX, 18) sau "limba lui luda" (Neemia XIII, 24) care era vorbită din secolul al XVI-lea î.e.n. (cf. Geoffrey Rolles Driver, Hebrew Language, Encyclopaedia Britannica; Larry Walker, Biblical Language, în The Origin of the Bible, ed. Philip Wesley Confort, Tyndale House Publishers, Wheaton, III, 1992).

Dintr-un punct de vedere ştiinţific şi independent de orice chestiune de credinţă, un mare număr de exegeţi biblici sunt de acord să respingă ipoteza ca Moise însuşi să fi fost autorul (presupunând că ar fi stăpânit ebraica scrisă) căci în acest caz el n-ar fi împrăştiat textul legilor în cele patru Cărţi ale Exodului, Leviticului, Numerelor şi Deuteronomului, incluzând reluări şi variante. Cred că, dată fiind importanţa imensă a textului, Moise trebuie să fi recurs la o dictare colectivă solemnă.

După indicaţiile Cărţii Exodului, primele redactări ale legilor n-au putut fi făcute mai devreme decât după lungi etape care au urmat după plecarea din Eţion-Geber, atunci când evreii începeau să urce spre Canaan şi când Moise îi dotase deja cu instituţii. Cf. R.E. Friedman, Who Wrote the Bible? op. cit.

2. Am reluat acest text din Cartea Exodului. Totuşi acest termen de "casă", beth, ridică o problemă, căci vedem într-un text ulterior din Vechiul Testament că atunci când regele David propune construirea unei Case pentru Domnul, acesta îi interzice, prin gura profetului Natan, argumentând că el n-a trăit niciodată într-o casă de când israeliţii au părăsit Egiptul, ci că a trăit într-un cort şi într-un tabernacol (Cartea a doua a lui Samuel VII, 6). Se impune atunci să conchidem că versiunea actuală a acestui text a fost rescrisă după domnia regelui Solomon, constructor al primului templu, adică după secolul a IX-lea î.e.n., patru secole mai târziu.

3. Această interdicţie a avut o mare importanţă pentru diverse şcoli de redactori ai Pentateuhului, pentru că o regăsim de patru ori în Pentateuh, de două ori în Cartea Exodului (XXXIII, 19 b şi XXXIV 26 b), o dată în Levitic (XXII, 28) şi încă o dată în Deuteronomul (XIV, 21). Ea poate deconcerta lectorul modern,

dar este în fapt o referință la riturile magice ale fecundității semiților care sacrificau în aceeaşi zi animalul şi vlăstarul lui şi care erau de acum înainte interzise evreilor.

4. În unele versiuni: "De la Marea Roşie la Marea Filistinilor", Pelishtîm, i.e., Mediterana. Este vorba evident de versiuni tardive, filistinii, veniți din Anatolia şi din Creta, ocupând Palestina aproape un secol mai târziu.

5. Cartea lui Josua (I, 4), reluând promisiunea lui Yahwe, precizează "Eufratul".

Capitolul 14

1. După părerea istoricilor, ar fi existat două localități cu numele de Arad, de altfel nu prea îndepărtate una de alta (douăzeci de kilometri): una care se află tot cam la douăzeci de kilometri de Beer-Sheba şi care ar fi vechea Tell Malhatta, la intersecția drumului care ducea spre Sinai cu cel care duce de la ludeea la valea râului 'Araba; cealaltă, mai la est, la poalele muntelui, la mică distanță de țărmul meridional al Mării Moarte (cf. John Rogerson, Nouvel Atlas de la Bible, op. cit.). Aparent, din primul ar fi plecat atacul coaliției madianiți-moabiți împotriva evreilor.

2. O studiere atentă a drumurilor antice şi a itinerariului Exodului pune în lumină un fapt care, după părerea mea, n-a fost aprofundat: e vorba de preferințele evreilor pentru drumurile cele mai îndepărtate posibil de nord-vest. Ei au prelungit astfel considerabil Exodul înconjurând țara Moabului, la sud şi la est de Marea Moartă, pentru a face acelaşi lucru în Iordania. Exista totuşi un drum care i-ar fi dus direct de la Kadesh la Beer-Sheba şi de acolo la Şepela şi în Canaan, mergând pe lângă munții Iudeii, Betle şi Samarie (v. harta). Totul se întâmplă ca şi cum ei ar fi evitat în mod voit drumurile cele mai scurte. Îmi vine acum o explicație în minte: era drumul cel mai direct şi era cel mai adesea folosit de egipteni în

expedițiile lor militare din afara Sinaiului. (v. capitolul 16, nota 1).

3. Prima consemnare istorică a unei religii antice care să fi declarat că o alta era ilicită este reacția preoților lui Amon care s-au grăbit să distrugă toate urmele cultului unic al lui Aton instaurat de faraonul Amenofis al IV-lea sau Akhenaton, din a - XVIII-a dinastie, imediat ce regele a murit. În cartea lui, Moise Egipteanul, egiptologul Jan Assman (Harvard University Press. Harvard, 1997) avansează ideea că monoteismul lui Akhenaton ar fi stat la baza celui al lui Moise şi la respingerea celorlalte religii, în primul rând al religiei egiptene. Această teză, deja susținută de Sigmund Freud, este seducătoare, cu singura excepție că ea mi se pare a ignora două elemente esențiale: primul e că monoteismul ebraic era anterior cu patru secole celui al egiptenilor, pentru că Avraam e acela care a avut revelația unui zeu unic. Dacă ar trebui să căutăm influențele, am conchide mai degrabă că apirii sau evreii au fost cei care l-au influențat pe Akhenaton şi nu invers (mama acestui faraon era de altfel o sirianã, cu siguranță mult mai cunoscătoare a religiilor originare ale Mesopotamiei - Cf. Istoria generală a Diavolului şi Istoria generală a lui Dumnezeu, aparținînd autorului, Robert Laffont, 1993, respectiv 1997). Al doilea element constă în faptul că monoteismul structura deja religia egipteană sub aparentul ei politeism şi că Akhenaton n-a făcut decât să-i substituie o adorare exclusivă care trăda spiritul însuşi al religiei egiptene.

Am putea mai degrabă să inversăm problema: cultul solar al lui Akhenaton n-a fost el respins de clerul egiptean (şi poate de armată) pentru că îl considerau originar din Asia şi pentru că supunea statul egiptean influențelor străine?

Ceea ce rămâne valabil e că teza lui Assman introduce o referință nouă în studiul lui Moise: aceea a refuzului strict teologic al unei religii.

Capitolul 15

1. Diversele tentative de identificare a acestei epidemii n-au dus la formularea nici unei ipoteze concludente. Bacteriile şi viruşii au evoluat prea mult de-a lungul mileniilor pentru a se putea defini, în lipsa simptomelor, infecția care i-a lovit pe evrei. Singura certitudine este că era vorba despre o boală contagioasă.

2. Acest episod, pe cât de celebru, pe atât de enigmatic, nu este prezentat decât de una din cele cinci Cărți ale Pentateuhului, Numerii (XXI, 6-9); fără îndoială, omiterea lui de celelalte se explică prin caracterul magic intrinsec al intervenției lui Moise cât şi prin faptul că nu era în conformitate cu prescripțiile religioase ebraice. Confecționarea unui obiect reprezentând răul trecea, în practicile religioase orientale, drept un mijloc de a scăpa de el (cf. A.M. Gérard, "Şarpele de bronz", Dictionnaire de la Bible, op. cit.). Omiterea pe care o fac celelalte cărți ale Pentateuhului este cu atât mai evidentă cu cât, după Numeri, Moise a făcut şarpele la porunca lui Dumnezeu.

Capitolul 16

1. Din punct de vedere istoric, unul din aspectele cele mai deconcertante ale celor cinci Cărți ale Pentateuhului este că nu se face nici cea mai mică aluzie la prezența egiptenilor dincolo de Sinai şi în zona a ceea ce va deveni Palestina. Or, această regiune era din timpul celei de-a XVIII-a dinastii miza unei lupte constante între Egipt şi Imperiul hitit. În al cincilea an al domniei sale, adică în anul 1274 î.e.n., Ramses al II-lea traversa Palestina cu armata sa pentru a declara război coaliției conduse de regele hitit Muwatalli, care era de-o vârstă cu el (douăzeci şi nouă de ani, se pare). Campania care a durat din mai până în iulie, s-a terminat cu o semi-victorie egipteană la cetatea Kadesh (pe care el n-a reuşit s-o cucerească): după părerea istoricilor, aceasta a fost prima mare bătălie a antichității. În acea epocă, era imposibil ca micile regate ale Palestinei să nu fie cel puțin informate, dacă nu implicate, în acest conflict de proporții. Pe deasupra, egiptenii aveau alte motive de a fi interesați de

Palestina: pentru că apirii -termen care-i desemna şi pe beduini - atacau posturile de frontieră aflate pe drumul militar dinspre Gaza.

În timpul următorilor patru ani, Ramses al II-lea, a cărui ardoare cuceritoare a fost exaltată, va obține victoria asupra Kadeshului pentru a lua în stăpânire apoi viitoarea Palestina:

În 1272, el subjugă populația Moabului, Edomului (Seir) şi a întregii Palestine orientale, care pretindea că respinge tutela egipteană; el traversează Canaanul şi ocupă teritoriile de la est de Marea Moartă până la Damasc (Temesq);

În 1271, în al nouălea an al domniei sale, după ce ocupase toate porturile - Akko, Tyr, Sidon, Beyruth, Biblos, Irquata, el desăvârşeşte recucerirea Siriei;

» în 1270-1269, o contra-ofensivă a regatelor hitite locale, în special a prinților din Alep şi Karkemish, susținută de hitiții lui Muwatali, îl constrânge pe Ramses al II-lea să se întoarcă în zonă. Dar se dovedeşte că el nu poate să asigure poziții militare stabile în regiunea prea îndepărtată de baza sa şi preferă să mențină alianțe mai degrabă diplomatice decât prin arme. El se retrage aşadar, bătăliile încetează şi regiunea recade sub dominația hitiților (cf. remarcabila reconstituire de Christiane Desroche-Noblecourt, Ramses al II-lea, Adevărata istorie, op. cit.).

Între 1274 şi 1269 î.e.n., evreii şunt astfel obligați să rămână în "hățişurile" muntoase ale Sinaiului, greu de pătruns de către trupele egiptene. Ei n-au putut deci să ajungă la sud de Negev şi la Kadesh-Barnea decât după încetarea luptelor, la sfârşitul anului 1270 şi începutul anului 1269, şi acesta e motivul cel mai plauzibil a ezitării lor prelungite de a intra în Canaan.

Absența totală din Pentateuh a referințelor la aceste evenimente demonstrează data târzie a textului actual: acesta a fost redactat într-o epocă în care Egiptul pierduse întreaga influență militară, deci după 1269. Dar asta nu presupune emimii şi alți zamzumini să fi fost filistini, pentru că aceştia nu aveau să apară în regiune decât aproape un secol mai târziu, către secolul al XII-lea î.e.n. În orice caz, nimic nu ne

îndreptățește să considerăm că filistinii, ale căror schelete s-au descoperit, de altfel, în sepulturi, ar fi fost giganți, totul conduce la concluzia că ne aflăm în plină literatură fantastică: Londra a avut şi ea, mai târziu, giganții ei, Gog şi Magog care măsurau 4,20 m, Anvers a avut-o pe Antigona, înaltă de 12 m, Douai l-a avut pe Gayant, care măsura 6,5 m... Mitul unei degenerescente fizice a umanității, care ar fi fost altădată formată din giganți, este pe cât de vechi, pe atât de trainic.

Dacă la rigoare putem presupune că o excepție datorată creşterilor genetice repetate ar fi putut produce, într-o populație restrânsă, un mic grup de oameni care să aibă o înălțime uşor deasupra normalului, concluzia către care ne poartă povestirile extravagante atribuite primilor cercetaşi trimişi în Canaan, țară unde totul ar fi fost în afara normelor, este că redactorul lor fabulează, în afara faptelor sau, mai probabil, pentru a masca faptele: prima echipă de cercetaşi refuză să meargă în Canaan şi pentru a se justifica, invocă, într-adevăr, prezența giganților ca singur motiv. Există deci un alt motiv al acestui refuz, care suscită mânia divină, şi acest motiv pare a fi amenințarea trupelor egiptene.

Incidental, am observat că numele primului dintre cei trei uriaşi evocă numele demonului Ahriman.

9. Mai multe texte ale Pentateuhului fac referire la evreii care se găseau dincolo de Sinai înainte de Exod. Geneza (XXXIV) evocă astfel cucerirea cetății Sihem în perioada patriarhilor, deci înainte de Exod. Întregul capitol XXXVIII al Genezei arată că luda n-a coborât în Egipt, ci că a rămas în Canaan. Dar, mai ales, lista triburilor are o variantă care întăreşte ipoteza evreilor care n-au cunoscut Exodul: tribul lui Simeon nu figurează în Deuteronomul XXXIII şi totalul de douăzeci nu poate fi obținut decât despărțind urmaşii lui Iosif în două triburi conduse de Efraim şi Mânase.

În plus, două texte nonbiblice, egiptene, fac referire cu certitudine la prezența evreilor dincolo de Sinai (vezi vol 1). Această prezență trebuie deci ridicată la rang de fapt istoric.

Nu se cunoaşte numărul şi repartizarea acestor populații.

Dar este evident că existența evreilor care nu participaseră la îndeplinirea promisiunii divine, pentru că se aflau deja pe pământul făgăduit, a pus probleme redactorilor Pentateuhului. De unde relativa lor discreție față de acest subiect (vezi şi nota 5, cap. 1).

10. Descinzând din Şam, după Cronicar, amoreenii sau amoriții nu au identitate antropologică cu adevărat distinctă de a celorlalți semiți. Veniți în Mesopotamia în al lII-lea mileniu î.e.n., ei au întemeiat prima mare dinastie regală din Babilon, cea căreia îi aparținea în secolul al XVIII-lea î.e.n. marele rege Hamurappi, şi se pare că s-au stabilit pe cele două maluri, ale Iordanului şi ale Mării Moarte după Exod. Regii lor stăpânesc cinci mari oraşe: Ierusalim, Kiriat-Arba'a sau Hebron, Lakich şi Eglon. lebusiții sau iebuseenii, prezenți în Canaan de la începutul mileniului al II-lea î.e.n., ar putea fi de sorginte amoreeană, dar textele biblice îi disting de aceştia, poate din cauza influențelor hurite primite de iebusiți; ei ocupă Ierusalimul, dar nu vor fi izgoniți de David când acesta va stabili aici capitala (Cf. A.M. Gérard, Dictionnaire de la Bible, op. cit.).

Îh ciuda distincției aparent formale pe care textele biblice o fac între amoreeni şi canaaneni, majoritatea istoricilor îi identifică cu aceştia din urmă.

Hitiții, făcând parte dintr-un mare imperiu al lui Hattussa, care se întinde de la Liban până la Eufrat, nu sunt autohtoni din Palestina; dacă cercetaşii trimişi de Moise îi întâlnesc în timpul expediției lor, este pentru că hitiții întrețin relații comerciale şi diplomatice cu micile regate şi oraşe-stat ale regiunii, intitulându-se "mari protectori".

Prezența egiptenilor nu este menționată în textul din Numeri. Dar după jumătatea de victorie împotriva hitiților la Kadesh-pe-Oront, egiptenii au păstrat până la Ramses al lII-lea cel puțin garnizoanele din Negev pentru a controla mişcările "apirilor", beduinilor şi evreilor, care forțau uneori drumul militar spre Gaza.

11. În raportul cercetaşilor prezentat de Numeri (XIII, 1, XIV, 45), refuzul acestora, cu excepția lui Caleb şi a lui Josua, de a încerca o intrare în forță în Canaan are două consecințe: prima constă în faptul că Yahwe îşi retrage încrederea sa în toți evreii şi a doua în aceea că este o condamnare divină nu doar a tuturor cercetaşilor, cu excepția lui Josua şi Caleb, dar şi a tuturor evreilor prezenți să nu intre niciodată în Canaan (Numeri XXVI, l-62). Este evident vorba de o exagerare literară, căci ne e greu să ne imaginăm că Exodul masiv din Egipt n-ar fi dus decât la intrarea acestor doi oameni în Țara Făgăduită. Pedeapsa promisă poporului se datorează refuzului acestuia de a încerca să se aventureze într-o expediție pe pământul făgăduit: toate generațiile prezente sunt deci condamnate prin blestem divin să moară în deşertul Nagevului. Urmarea evenimentelor aşa cum sunt ele prezentate de Pentateuh dezmint acest blestem cel puțin parțial fiindcă evreii ajung departe de deşert, până în Câmpiile Moabului, la mică distanță de lerihon, deci de Canaan. Ne întrebăm, de altfel, cine ar fi putut să transforme Sanctuarul şi Chivotul dacă blestemul s-ar fi adeverit şi cu ce soldați ar fi putut Josua să asedieze lerihonul.

Acelaşi text adaugă o a treia consecință, reluată de Deuteronom (I, 19-46): conform aceluiaşi blestem, Moise însuşi e condamnat să nu intre niciodată în Țara Făgăduită (I, 38), ceea ce este greu de explicat, căci el nu este vinovat de refuzul evreilor de a întreprinde o intrare în forță în Canaan.

Din punct de vedere strict istoric şi independent de orice interpretare exegetică a acestor texte, se impune să scoatem în evidență o lacună: nu e dat nici un motiv plauzibil al refuzului evreilor de a intra în forță în Canaan, intrare pe care şi-o doresc atât de mult, în afara prezenței celor trei giganți Ahriman, Şestai şi Talmai, obstacol mai degrabă derizoriu pentru o populație de douăzeci şi şapte de mii de persoane.

Capitolul 17

1. După Kadesh-Barnea, se constată, într-adevăr, că evreii se întorc din drum, după itinerariul indicat de Numeri XXI. Vezi harta.

2. Aceste detalii sunt reluate într-o formă simplificată în Exodul XXVIII, 13-28.

3. Id. Trebuie evidențiat faptul că prezentarea detaliată a hainelor sacerdotale, care este împinsă până la extrem, presupunea cu atât mai mult un artizan urban decât acela pe care-l puteau avea evreii în deşert.

4. Palestina era, într-adevăr, mult mai împădurită în acea epocă decât în zilele noastre.

5. Această scenă este evident în întregime fictivă. Dar ea se bazează pe analiza raporturilor dintre Moise şi evrei aşa cum sunt ele prezentate de-a lungul celor cinci Cărți ale Pentateuhului: profetul este confruntat până la moarte cu răzvrătirea, cu "rea voința" - ca să ne exprimăm în limbajul contemporan, a evreilor.

Textele Pentateuhului arată că la Kadesh-Barnea a avut loc criza cea mai importantă în relațiile lui Moise cu evreii: descoperind, după raportul făcut de cercetaşi că nu puteau pătrunde în Canaan pe drumul pe care veniseră, ei se răzvrătesc împotriva lui. Rebeliunea este pusă în Numeri XIV, 26-45 şi în Deuteronomul IX, 13-25 pe seama "încăpățânării acestui popor, a răutății şi a păcatului". Cuvinte surprinzător de crude cu privire la Poporul ales, care nu pot masca faptul că nimeni nu putea fi învinuit de această întorsătură a sorții.

6. Este itinerariul din Deuteronomul (Îl, l-3) şi Numeri (XIV, 24-25).

7. O efă reprezintă treizeci şi şase de litri.

8. Un hin este a şaizecea parte dintr-un omer, adică şase litri.

9. Nu se ştie la ce dată au fost redactate legile sacrificiale, reluate aici de Numeri XXVIII, 1 -XXIX, 40. În orice caz, ele n-au putut fi concepute decât în perspectiva prosperității care avea să urmeze după instalarea în Canaan şi nu în condițiile de viață ale evreilor din timpul Exodului, pentru că textele biblice spun că ei

au trăit cu mană timp de "patruzeci de ani", durată pe care evident, trebuie s-o luăm, o dată în plus în sens simbolic, adică "foarte mult timp".

Partea a III-a - ZORII ÎNDEPĂRTAȚI

Capitolul 1

1. Motivul morții neaşteptate a lui Nadab şi Abihu este într-adevăr obscur, iar cauzele invocate de textele biblice nu sunt deloc coerente: după Numeri III, 4, ei ar fi murit pentru că ar fi adus Domnului "în deşertul Sinai", o jertfă pe care acesta nu ar fi cerut-o; aceeaşi cauză este reluată de Numeri XXVI, 61, fără a se preciza nici locul, nici timpul. Exodul XXIV,1, care nu pare să facă prea mare caz de absența lor, îi citează pe amândoi printre fiii lui Aaron ca făcând parte dintre cei pe care Domnul îi convocase pe Munte, deci după ieşirea din "deşert", iar Exodul XXVIII, 1 precizează că Domnul îi numeşte, alături de ceilalți doi frați, printre aceia desemnați a fi în slujba lui. Leviticul X, l-4 reia teza sacrificiului necerut de Domnul, dar Cartea I a Cronicilor XXIV, l-2 nu face nici o aluzie la o atare absență. Fără îndoială moartea simultană a doi frați le-a apărut unora dintre cronicari ca un semn al mâniei divine şi de aceea au inventat un motiv al acestei coincidențe.

2. O anumită ambiguitate poate fi semnalată în acest punct al povestirii: al doilea fiu al lui Moise se numeşte Eleazar, ca şi fiul lui Aaron căruia îi revine pontificatul după moartea tatălui său. Ne putem pune întrebarea dacă este pur şi simplu vorba de o coincidență sau a existat un singur Eleazar pe care posteritatea l-a transformat, prin convenință, în fiul lui Aaron. Fiul lui Moise risca, într-adevăr, să i se reproşeze o ascendență madianită. De altfel, destul de curios, Cartea I a Cronicilor, XXIII, 12-18 nu citează numele fiului lui Aaron, în ciuda

înaltelor funcţii ale acestuia, dar le menţionează pe cele ale fiilor lui Moise, Gherşon şi Eleazar, precizând că ei au fost simpli leviţi.

3. Versiunea morţii lui Aaron, după Numeri XX, 22-29, evidenţiază că Domnul a poruncit ca Aaron să fie dezbrăcat, fiind încă în viaţă, de hainele sacerdotale pentru a-l îmbrăca cu ele pe fiul său, Eleazar; această umilire supremă s-ar explica prin răzvrătirea lui Aaron la Meriba (vezi partea Îl, cap. 12, nota 1). Totuşi, nici un text biblic nu face caz de răzvrătirea lui Aaron la Meriba, răzvrătire care a făcut de altfel obiectul interpretărilor contradictorii între Cartea Exodului şi Numeri.

4. Conform Genezei, edomiţii descindeau din Edom (Esau), fiul cel mare al lui Isaac, deci aceştia ar fi fost "veri" cu israeliţii. Ca şi Israel, Edom ar fi întemeiat doisprezece clanuri, câte unul pentru fiecare fiu; erau în orice caz semiţi. Potrivit documentelor egiptene, Ramses al II-lea a pus stăpânire pe Edom, zis şi Seir, în timpul campaniei sale din 1273-1272 pentru a "pacifica" teritoriile din jurul Mării Moarte. Dar după ce, în urma semi-victoriei de la Kadesh-pe-Oront, Ramses a renunţat la sechestrul prin mijloace militare, preferând diplomaţia, se poate ca Edomul să fi căpătat o oarecare independenţă şi faţă de egipteni şi faţă de hitiţi, cu anumite condiţii. Printre acestea, interdicţia de a se alia cu apirii, beduinii şi israeliţii, care constituiau o ameninţare constantă pentru Egipt; de unde refuzul, altfel de neînţeles, al regelui Edomului de a-i lăsa pe evrei să folosească drumul care trecea prin estul regatului său, supranumit şi "drumul regelui" în amintirea lui Ramses.

5. Numerii XXI, l-3 menţionează că înainte de a înconjura Edomul evreii au fost atacaţi de regele canaanean al Aradului. Acesta a luat mai mulţi prizonieri şi la sfârşitul bătăliei care a urmat, evreii învingători au distrus mai multe oraşe aparţinând acestui rege şi au numit locul "Hormah", adică "distrugere". Eu n-am reluat acest episod din două motive. Mai întâi, Aradul este la aproximativ douăzeci şi patru de kilometri nord de Kadesh şi, părăsind zona, evreii trebuiau să coboare mult mai la sud ca să înconjoare Edomul. Nu văd deloc ce motiv ar fi avut regele

Aradului să-i urmărească atât de departe de bazele lui. Nu-mi dau seama nici de ce evreii s-ar fi bătut cu canaanenii, din moment ce aceştia refuzaseră să facă parte din coaliția edomiți-moabiți. Şi apoi, formularea potrivit căreia evreii ar fi distrus mai multe oraşe şi le-ar fi numit Hormah mi se pare imprecisă, dacă nu chiar ambiguă.

Este posibil ca acest episod să fi fost confundat cu nimicirea detaşamentului de evrei care încercase să intre în Canaan pe drumul din nord.

Capitolul 4

1. Deuteronomul XXII, 5 situează regiunea unde se afla Balaam în Aram-Naharaim, adică în Mesopotamia de Sus, la vreo şase sute de kilometri de Moab. Numerii o situează în "țara fiilor lui Amon", deci pe teritoriul amoniților, mult mai aproape. Confuzia se datorează faptului că amoniții sunt, ca şi locuitorii din Aram-Naharaim, arameeni (A.-M. Gérard, Dictionnaire de la Bible, op. cit.).

2. Deloc reticent față de contradicții, autorul textelor din Numeri face din Balaam în acelaşi timp un adevărat profet, capabil să înțeleagă vocea lui Yahwe, şi un om venal, care acceptă cadourile somptuoase ale lui Balac. Portret neconvingător, pe care nu l-am reluat: profet oriental, înclinat mai ales spre ascultarea vocilor divine, Balaam nu poate fi cu siguranță prevaricatorul descris, fără să nu fi adus în rugile lui elogiu evreilor şi dumnezeului lor, ceea ce l-ar fi făcut desigur să-şi piardă clientul. Am imaginat întâlnirea cu Moise la sfârşitul căreia arameanul îi declară supunere profetului şi şefului evreilor. Invenție întemeiată pe: arameanul şi Baal creatorul canaanenilor erau mult prea aproape de Yahwe pentru ca Balaam să nu recunoască în Moise mesagerul inspirat de divinitate. Şi Balaam nu putea să-şi schimbe atât de abrupt interesele dacă nu-l întâlnea pe Moise.

Numeri XXXI, 16 "exagerează" totuşi făcând din Balaam instigatorul corupției evreilor prin intermediul femeilor madianite, ca şi cum profeții stăpâneau instinctele genezice ale locuitorilor şi, mai mult chiar, ale populațiilor străine. Dar suntem îndreptățiți să-i suspectăm pe autorii Pentateuhului că nu i-au făcut un portret prea flatant lui Balaam de teamă ca acesta să nu-l umbrească pe Moise.

3. Pare sigur că profetul canaanean Balaam a refuzat să-i condamne pe evrei din respect față de Moise. Dar în ciuda succesului ei milenar, suficient pentru a-i justifica prezența în text, fabula cu măgarul care începe să vorbească nu-şi avea locul în aceste pagini. Se prea poate ca Balaam însuşi s-o fi inventat-o pentru a-şi justifica propriile reticențe față de Balac.

Capitolul 5

1. Problema evreilor rămaşi în Palestina constituie una din lacunele cele mai evidente ale Pentateuhului. Subiectul a făcut deja obiectul notelor volumului 1 al acestei lucrări şi al prezentului volum (partea I, cap. 7, nota 1). Numeroşi specialişti ai Bibliei estimează că luarea Canaanului şi ocuparea lui prelungită n-ar fi putut fi posibilă decât grație cooperării dintre populațiile evreieşti prezente în Palestina cu mult înainte de exod (cf. John Rogerson, Nouvel Atlas de la Bible, op. cit.; Paul Johnson, A History of the jews, Harper & Row, New York, 1988).

Asta nu explică totuşi de ce Pentateuhul n-a făcut nici cea mai mică mențiune. Pot fi avansate două ipoteze: aceşti evrei n-au avut nici un rol în Exod şi nu au intervenit în cucerirea Canaanului decât după moartea lui Moise, aşa că puteau să nu fie menționați. De altfel, nebeneficiind de revelația lui Moise, este posibil ca ei să nu se fi supus docili dominației lui Josua, moştenitorul său, ceea ce poate explica de ce Cartea lui Josua nu menționează nimic despre asta. În ambele cazuri, ei puneau probleme de interpretare autorilor Pentateuhului şi Cărții Exodului. Într-adevăr, aceste cărți fiind redactate după

evenimente, menționarea evreilor străini de epopeea Exodului şi pe deasupra rebeli şi impregnați de cultul religiilor locale, hitite şi babiloniene, risca să-i discrediteze pe descendenții lor.

Putem găsi în Pentateuh şi în tradiție motive plauzibile pentru repartizarea ciudată a teritoriilor atribuite triburilor. Ceea ce nu o face mai puțin eratică: tribului lui Dan, de exemplu, i s-a atribuit o parte din teritoriu lângă muntele Hermon şi alta la aproape o sută cincizeci de kilometri depărtare, pe țărmul mării; teritoriile tribului lui Mânase se află de o parte şi de alta a Iordanului, întretăiate de teritoriile tribului lui Gad; teritoriul tribului lui Simeon este situat chiar în mijlocul celui al lui luda... Desigur, frontierele acestor teritorii erau imprecise şi textul de referință asupra acestei împărțiri (Josua XIII, 19) nu menționează decât oraşele atribuite. Dar acest lucru nu e de ajuns pentru a explica această împărțire haotică şi faptul că cetatea Kiryat-Yearim a fost dată ba lui luda, ba lui Benjamin, chiar dacă au intervenit presiunile filistinilor şi locurile mai mult sau mai puțin importante ale unor triburi.

O explicație s-ar putea, poate, găsi în faptul că după joncțiunea evreilor din Egipt cu cei din Palestina, trebuie că s-au stabilit cote prost tăiate pe baza teritoriilor pe care le ocupau înainte evreii din Palestina.

2. Leviticul XXV, 23.

Capitolul 6

1. Cf. Numeri XXXII, 33-42 pentru enumerarea detaliată a acestor cuceriri în Transiordania, care au avut loc fără îndoială după moartea lui Moise.

2. Se pune adeseori întrebarea ce tip de cai se vor fi folosit în bătăliile din mileniul al lII-lea şi al II-lea î.e.n.; pentru Orientul Mijlociu, răspunsul e unul singur, calul arab. Rezistent şi răbdător în acelaşi timp, dotat cu copite foarte dure care nu trebuiau potcovite, de talie mică (de la 1,42 la 1,50 m), în timp ce un cal de călărie francez sau un Oldenburg depăşeşte 1,60 m,

aproape înălțimea unui om în epocă, care permitea să fie încălecat şi descălecat fără prea mare dificultate într-o epocă în care scările nu existau.

3. Conform Pentateuhului, Moise a murit în Transiordania, înaintea intrării pe Pământul Făgăduit, şi mormântul său era încă de pe timpurile biblice (Deuteronomul XXXIV,6) situat într-un loc necunoscut, "într-o vale a Moabului, față în față cu Bet-Peor", adică la mică distanță de muntele Pisga. Nici un element istoric sau arheologic nu ne face să ne îndoim de prima afirmație, dar poate părea totuşi surprinzător ca Moise să fi început împărțirea Transiordaniei între trei triburi, Gad, Ruben şi Mânase (Numeri XXXII, 33-42), ca şi cum ştia deja cum erau dispuse pământurile Canaanului, într-o vreme în care nu existau hărți. Dar, în lipsa unor indicii mai concludente, am respectat totuşi indicațiile Pentateuhului referitoare la locul morții lui Moise.

Povestirea mea diferă totuşi în privința vârstei la care a murit profetul. Deuteronomul XXXIV, 7, spune că la o sută douăzeci de ani şi că Moise era atunci plin de vigoare şi că vederea nu-i slăbise; dar scopul autorilor biblici nu era desigur informația istorică, iar grija lor nu era veracitatea fiziologică. Eu personal situez această vârstă între patruzeci şi cincizeci de ani, ceea ce, trebuie amintit, era o vârstă matură pentru acele timpuri şi va rămâne de altfel până la începutul secolului al XX-lea. Prematur îmbătrânit din cauza încercărilor şi a intensității nemaipomenite a emoțiilor, este posibil ca Moise să fi murit pur şi simplu din cauza unei slăbiciuni cardiace.

În ceea ce priveşte mormântul său, anonimatul acestuia demonstrează că Pentateuhul este ambiguu. Moise are, într-adevăr, o valoare istorică şi simbolică cel puțin egală dacă nu superioară celei a lui Avraam, al cărui mormânt, celebrul Mormânt al Patriarhilor de la Hebron, era şi este încă un loc cunoscut şi venerat de toți. De ce mormântul lui Moise să fi fost anonim? Acesta este unul din numeroasele puncte obscure ale Pentateuhului. Oricum ar fi, mi se pare că locul cel mai indicat

ar fi fost, nu o vale, ci vârful muntelui Pisga, care mai era numit şi Nebo, de unde el contemplase, pentru ultima oară, Pământul Făgăduit. Dar nu este decât o deducție logică printre atâtea altele...